

Raport

k o Ń c o w y

Badanie ewaluacyjne:

Analiza efektów realizacji projektów w zakresie infrastruktury ochrony środowiska realizowanych w ramach Zintegrowanego Programu Rozwoju Regionalnego na lata 2004-2006 w województwie pomorskim (działania 1.2, 3.1, 3.2) wraz z rekomendacjami dla Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Pomorskiego na lata 2007-2013

Autorzy:

Damian Dec

Agnieszka Kowalczyk

ZPORR
Zintegrowany Program
Operacyjny
Rozwoju Regionalnego

Raport jest współfinansowany przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach ZPORR

Streszczenie

Cel i przedmiot badania

Celem badania była ocena wykorzystywania funduszy strukturalnych w obszarze infrastruktury środowiska w województwie pomorskim, ich przyczyniania się do realizacji polityk i zobowiązań akcesyjnych, popyt na fundusze strukturalne oraz spodziewanych efektów realizacji projektów w kontekście celów Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Pomorskiego, 5 Osi Priorytetowej oraz działania 8.2 8 Osi Priorytetowej.

Przedmiotem badania była analiza i ocena produktów i efektów wdrażania projektów w obszarze infrastruktury ochrony środowiska realizowanych w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego na lata 2004-2006 (ZPORR) w województwie pomorskim (działania 1.2, 3.1 i 3.2).

Metodologia badania

Część retrospektywna

W ramach części retrospektywnej, badaniem objęto wszystkie projekty finansowane w ramach 1.2, 3.1 i 3.2 ZPORR w zakresie:

- ↳ lokalizacji (i wynikającej z niej przestrzennej dystrybucji środków),
- ↳ komplementarności projektów,
- ↳ stopnia kompleksowości i dodatkowości,
- ↳ oddziaływania i trwałości projektów,
- ↳ analizy form wsparcia beneficjenta ze strony IW ZPORR,
- ↳ analizy osiąganych wskaźników (produktu i rezultatu)
- ↳ analizy projektów, które nie uzyskały wsparcia w ramach ZPORR 1.2, 3.1 i 3.2
- ↳ stopnia adekwatności udzielonego wsparcia w kontekście priorytetowych problemów województwa,
- ↳ identyfikacji głównych problemów na etapie przygotowania wniosku aplikacyjnego, a także wyboru, realizacji, rozliczania, monitorowania i kontroli projektów oraz partnerstwa projektowego.

Część prospektywna

Na bazie ww. danych (głównie z zakresu kanalizacji) przeprowadzono analizę prospektywną, niezbędną do ustalenia rekomendacji oraz wskazania wariantów wdrażania RPO WP na lata 2007-2013 w zakresie infrastruktury ochrony środowiska. Podjęto się próby określenia:

- ↳ optymalnego ukierunkowania tematycznego / geograficznego / rund aplikacyjnych w ramach działania 5.4 oraz 5.5 RPO WP;
- ↳ skutecznego mechanizmu koordynacji działań wdrażanych w RPO WP oraz ich komplementarności z adekwatnymi działaniami wdrażanymi przez właściwe instytucje w ramach POIS, PROW (jeśli dotyczy PO RYBY). Dotyczy to głównie działań 5.3, 5.4, 5.5, 8,2 (w przypadku kanalizacji – mechanizm koordynacji tylko z PROW);
- ↳ identyfikacji kluczowych kierunków finansowania projektów w obszarze ochrony środowiska na podstawie popytu zgłaszanego przez beneficjentów w ramach ZPORR i z uwzględnieniem zakresu interwencji oraz celów RPO WP
- ↳ oceny, które z projektów nie uzyskujących wsparcia mogą być istotne z punktu widzenia realizacji celów RPO WP.

WYNIKI BADAŃ, WNIOSKI I REKOMENDACJE

CZĘŚĆ RETROSPEKTYWNA

Rozłożenie przestrzenne projektów oraz ich adekwatność w kontekście potrzeb i problemów w poszczególnych gminach

Przeanalizowano 21 projektów z działań: 1.2 i 3.1 (w ramach działania 3.2 nie realizowano projektów) na łączną wartość 116 055 264,2zł (w tym 82 079 397 zł dofinansowania).

Najwięcej projektów realizowano w powiecie bytowskim – 4 projekty na łączną wartość dofinansowania 4 274 384,74 zł, gdańskim – 3 projekty (7 327 252,75 dofinansowania) oraz słupskim – 3 projekty (20 724 376,48, w tym 14 322 518,59 dofinansowania).

W ramach działania 1.2 zrealizowano 4 projekty na łączną wartość 72 747 253,00 (52 046 700,00 dofinansowania). W tej wartości największą pulę środków pozyskała Gmina Miejska Kościerzyna - 25 288 000,00 zł dofinansowania. Znacznie więcej projektów realizowanych było w ramach działania 3.1, bo aż 17 na łączną wartość 43 308 211,22 zł (w tym 30 032 697,19 zł dofinansowania).

Łączna wartość dofinansowania w zakresie kanalizacji wyniosła ok. 67 mln zł, wodociągów – ok. 11 mln. Projekt dotyczący gospodarki odpadami uzyskał 10 915 950 zł dofinansowania a przeciwpowodziowy – ponad 12 mln.

Dominujące kategorie interwencji ZPORR to gospodarka ściekowa i wodna. Przy czym pod względem wartości dofinansowania i liczby projektów pierwsze miejsce zajmuje kanalizacja, co inklinuje tematyczne zainteresowanie potencjalnych beneficjentów wsparciem w ramach RPO WP.

Kategorie interwencji, w ramach których nie były realizowane projekty wskazują na drugorzędność problemów objętych tymi kategoriami (np. gospodarka odpadami, energia odnawialna) w trakcie realizowania ZPORR.

Biorąc pod uwagę problemy gmin, w których realizowano projekty ZPORR ewidentne jest, że interwencja nie była wystarczająca a potrzeby zaspokojono jedynie w niewielkim stopniu. Jednakże bez dofinansowania ZPORR większość z tych inwestycji w ogóle nie byłaby zrealizowana w tym czasie. Stąd nawet ta niewielka pomoc uznana została przez beneficjentów jako bardzo istotna i adekwatna do potrzeb.

Najważniejsze rekomendacje w kontekście RPO WP

- ⇒ Nie należy się spodziewać, że środki zaalokowane w ramach RPO WP w zakresie inwestycji kanalizacyjno-wodociągowej (działanie 8.2) zaspokoją priorytetowe potrzeby gmin, rozwiązując ich problemy. Przykładowo na Subregion Nadwiślański przypada około 123 mln zł wsparcia w tymdziałaniu, a potrzeby w zakresie gospodarki ściekowej zgłaszane przez 5 gmin tego subregionu wynoszą około 247 mln zł. Wsparcie to będzie więc punktowe, dlatego ważne jest aby było ono komplementarne do innych inwestycji, które są / będą realizowane w poszczególnych powiatach.
- ⇒ Aby zagwarantować wysoki stopień adekwatności w RPO WP (szczególnie w kontekście działania 5.4, 5.5) zadaniem IZ powinna być intensywna edukacja ekologiczna społeczeństwa wraz z lokalnymi decydentami. Dzięki temu potencjalni beneficjenci stopniowo mogą przekonać się do proekologicznych rozwiązań problemów i korzystać dostępnego w ramach RPO wsparcia.
- ⇒ Jakiegokolwiek działania edukacyjne w zakresie ekologii / OZE, które będą podejmowane przez samorząd województwa powinny być koordynowane i monitorowane.

Oddziaływanie i trwałość projektów

Badanie wykazało, że nie ma podstaw, aby trwałość projektów, które uzyskały dofinansowanie w ramach działania 1.2 i 3.1 ZPORR w okresie co najmniej 5 lat od zakończenia inwestycji była zagrożona. A w przypadku projektów z zakresu gospodarki ściekowej – użyteczność ich obliczona została na co najmniej kilkanaście lat.

Efekty projektów są niewielkie i tylko częściowo wpływają na zmianę sytuacji środowiska naturalnego w gminie. W kontekście szerszego oddziaływania na cały powiat są one jeszcze mniejsze. Należy jednak podkreślić, że nawet niewielkie oddziaływanie ma pozytywny wpływ na środowisko naturalne danej gminy i okolic.

Niestety w badaniu nie stwierdzono generowania efektów dodatkowych przez projekty, których zakres i oddziaływanie jest punktowy a poziom kompleksowości bardzo niski lub nieistniejący.

Najważniejsze rekomendacje w kontekście RPO WP

- ⇒ Aby oczekiwać większego i szerszego oddziaływania projektów w ramach infrastruktury środowiska na samo środowisko należałoby dążyć do uzyskania dofinansowania / wybierania projektów o podobnym charakterze realizowanych „po sąsiedzku”, lub uwzględniać w preferencjach wybranego projektu jego komplementarność z „sąsiedzkim” projektem realizowanym z innych źródeł (np. WFOŚiGW, FS).
- ⇒ Alternatywnie, aby uzyskać większy stopień oddziaływania należy wspierać projekty większe, bardziej kompleksowe i ponadgminne.

Komplementarność środowiskowych projektów

Komplementarność projektów realizowanych w ramach badanych działań ZPORR odniesiono do projektów współfinansowanych z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska w Gdańsku (WFOŚ) oraz Funduszu Spójności. Badane przedsięwzięcia w niskim stopniu się uzupełniały, biorąc pod uwagę liczbę inwestycji realizowanych w poszczególnych powiatach.

Niewiele z realizowanych projektów – z wyjątkiem powiatów: bytowskiego, człuchowskiego, gdańskiego i kościerskiego - było komplementarnych do inwestycji współfinansowanych przez WFOŚiGW i inne programy. Wydaje się, że powodem takiej sytuacji mógł być fakt składania i realizacji projektów w najbardziej pilnych przypadkach, czyli tzw. „gaszenie pożarów”. W takiej sytuacji kwestia dopełniania się nie jest traktowana priorytetowo.

A w przypadku komplementarności realizowanych projektów w ramach Funduszu Spójności jedynie dwa projekty (projekt: Czysta kraina w kratkę i Budowa kolektora sanitarnego w Tczewie) wykazują pewien charakter komplementarności, jednak odnosi się on do tych projektów FS, których realizacja rozpoczęła się dopiero w roku 2007.

Widoczne jest, że gminy mając pilne potrzeby środowiskowe oraz będąc pod presją kar i wymogów UE, starają się jak najszybciej zrealizować działania nie zastanawiając się nad kwestią komplementarności oraz potencjalnym zwiększonym efektem ekologicznym uzupełniających się projektów realizowanych na tym samym terenie i w okolicach.

Wydaje się również, że uzupełnianie się projektów nie było elementem odpowiednio uwzględnianym w procesie wyboru przedsięwzięć. W kilku przypadkach pomimo ewidentnej komplementarności projektów składanych w ramach ZPORR do inwestycji realizowanych z innych niż ZPORR środków, te pierwsze nie uzyskały dofinansowania. Zasadniczym problemem w ocenie jest bowiem możliwość stwierdzenia rzeczywistej komplementarności projektów w odniesieniu do inwestycji realizowanych z innych źródeł niż ZPORR.

Najważniejsze rekomendacje w kontekście RPO WP

- ⇒ Aby wzmocnić efekt ekologiczny projektów wybieranych do dofinansowania należy większą wagę przyłożyć do oceny komplementarności tych projektów do innych zrealizowanych, bądź planowanych do realizacji inwestycji. Przy czym należy pamiętać, aby ten element nie był dominujący, biorąc pod uwagę, że aplikujący często zmuszeni są karami czy wymogami do realizacji konkretnych projektów, bez zbytecznego uwzględniania komplementarności.
- ⇒ W procesie oceny projektów pozytywnie może być oceniona jedynie ta komplementarność, która gwarantuje pozytywne efekty środowiskowe wynikające z proponowanego we wniosku dopasowania projektu w odniesieniu do istniejącej lub realizowanej inwestycji tj. projekt np. dotyczący budowy oczyszczalni ścieków może otrzymać dodatkowe punkty za komplementarność tylko wtedy, gdy na terenie sąsiadującym z oczyszczalnią będzie budowana sieć kanalizacyjna, która ma ekonomiczną rację bytu.

Efektywność projektów

To kryterium oceny projektów analizowano w kontekście stosunku poniesionych nakładów do uzyskanych produktów i rezultatów. Należy podkreślić, że analiza była bardzo problematyczna ze względu na wyjątkowo duże zróżnicowanie wskaźników w realizowanych projektach – lista wskaźników dla danego typu interwencji zawierała różne i co więcej, zmieniające się z czasem rodzaje wskaźników. W konsekwencji, efekty identycznych co do zakresu projektów mierzone są różnymi rodzajami wskaźników. Kolejnymi problemami było: duże zróżnicowanie przedmiotowe projektów oraz brak możliwości przyporządkowania nakładów do konkretnych rodzajów interwencji w ramach danego projektu, mała liczba projektów wspartych w ramach badanych działań oraz brak pełnych informacji o osiągniętych wskaźnikach produktu i rezultatu.

Problemy te w znacznym stopniu mogły wpłynąć na zniekształcenie wartości osiągniętych wskaźników efektywności kosztowej, jednak kwestia ta jest typowa dla wszystkich metod oceny efektywności kosztowej (B/C), które bazują na ilorazie korzyści wyrażonych jednostkami innymi niż pieniądź czy nakłady inwestycyjne.

Dlatego też dokonano identyfikacji projektów, które spełniły wymagania (posiadanie wskaźników produktu i rezultatu oraz podobny zakres przedmiotowy), pozwalające na dokonanie dla nich oceny efektywności. W analizie, ze względu na zbyt małą liczebność, nie uwzględniono projektów w zakresie gospodarki odpadami, przeciwpowodziowych oraz kanalizacji wraz z budową oczyszczalni ścieków.

W wyniku badania stwierdzono, że efektywność projektów zarówno na poziomie produktów jak i rezultatów charakteryzuje się bardzo dużą rozpiętością. Dodatkowo zauważono przykłady dużych rozbieżności pomiędzy efektywnością na poziomie produktu, a efektywnością na poziomie rezultatu. Projekt, w ramach którego 1 km infrastruktury sieciowej był drogi, osiągał niski poziom kosztu 1 jednostki rezultatu (liczba przyłączy). I odwrotnie, stosunkowo niski koszt 1 km infrastruktury nie gwarantował niskiego kosztu rezultatu w postaci przyłączy. Prawdopodobnie, wynika to z faktu, że budowa infrastruktury na słabo zaludnionym terenie jest stosunkowo tańsza w przeliczeniu na 1 km, jednak koszt przyłączenia 1 gospodarstwa jest większy ze względu na małą liczbę gospodarstw przypadającą na 1 km infrastruktury.

W wielu przypadkach, wyższe niż średnie koszty osiągnięcia 1 jednostki produktu lub rezultatu nie miały swojego uzasadnienia we wniosku o dofinansowanie.

Najważniejsze rekomendacje w kontekście RPO WP

- ⇒ Efektywność powinna być oceniana łącznie zarówno na poziomie produktu jak i rezultatu. Ocena jedynie w zakresie jednego wybranego aspektu może prowadzić do zniekształceń i nieprawidłowych wniosków. Należy stosować w ocenie projektów syntetyczne wskaźniki efektywności, uwzględniające zarówno koszt jednostkowy na poziomie produktu jak i rezultatu.
- ⇒ Projekty o niskiej efektywności kosztowej mogą być finansowane wyłącznie w sytuacji, kiedy generują znaczące korzyści społeczno-ekonomiczne, które ze względu na swój charakter nie są odzwierciedlone w ocenie efektywności bazującej na obowiązkowych wskaźnikach produktu i rezultatu. Wniosek aplikacyjny powinien uwzględniać, - w sposób bardziej jednoznaczny - pytanie o zasadność realizacji projektu pomimo niskiej efektywności kosztowej.
- ⇒ Ważnym jest określenie listy wskaźników produktów i rezultatów ze wskazaniem tych, które dla danego typu projektów są obowiązkowe (np. dla projektów wodno-ściekowych, liczba km infrastruktury na poziomie produktu oraz liczba przyłączy na poziomie rezultatu).

Kompleksowość, partnerstwo i dodatkowość projektów

Żaden z opisywanych projektów nie był realizowany w partnerstwie z innymi podmiotami. Analiza danych każe przypuszczać, że w najbliższej przyszłości takie partnerstwa również nie będą nawiązywane na użytek aplikowania po środki RPO WP w zakresie infrastruktury ochrony środowiska.

Biorąc pod uwagę zakres rzeczowy projektów mierzony wskaźnikami rezultatu i produktu, należy stwierdzić, iż większość z nich rozwiązywała jedynie punktowe problemy związane z dostarczeniem wody, odbiorem śmieci lub odpadów z obszarów gmin. Jedynie 4 spośród wybranych projektów – realizowane przez Gminę Miejską Słupsk, Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych Województwa Pomorskiego, Zakład Wodociągów i Kanalizacji w Tczewie oraz Gminę Miejską Kościerzyna można uznać za projekty faktycznie przyczyniające się w długim okresie do sprostania wymogom unijnym nakreślonym przez dyrektywę ściekową i wodną. Dlatego też można mówić jedynie o małej skali kompleksowości projektów środowiskowych realizowanych w ramach ZPORR. Nie zaobserwowano również ewentualnej dodatkowości realizowanych projektów.

Głównym powodem niskiego stopnia kompleksowości była zbyt mała alokacja środków finansowych na inwestycje związane z ochroną środowiska w ramach programu ZPORR. Potrzeby z zakresu gospodarki wodno-ściekowej i zarządzania odpadami związane z dostosowaniem do dyrektyw unijnych wielokrotnie przewyższają budżety inwestycyjne gmin i powiatów. I tylko niektóre z nich będą mogły skorzystać z pieniędzy unijnych alokowanych w województwie pomorskim w ramach RPO WP.

Uwzględniając bardzo małą kompleksowość projektów, brak dodatkowości i niski stopień wdrożenia wytycznych wynikających z dyrektyw unijnych, z jednej strony można by dostępną alokację rozdzielić na kilka, względnie kilkanaście bardzo dużych projektów o znaczeniu regionalnym o

kwotach inwestycyjnych rzędu 30-60 mln zł, których beneficjentami będą związki JST lub ich jednostki organizacyjne.

Z drugiej strony można byłoby przydzielić stosunkowo niewielkie kwoty dotacji na bardzo wiele projektów o lokalnym znaczeniu, które jednak nie będą jednoznacznie powiązane z celami środowiskowymi wyznaczonymi przez dyrektywy unijne. Projekty systemowe, partnerskie, które zaabsorbowałyby większą część alokacji, w sposób istotny przyczyniłyby się do wdrożenia wytycznych wynikających z dyrektyw unijnych (należy jednak uwzględnić trudność sprawnego przeprowadzenia i rozliczenia projektu partnerskiego).

Najważniejsze rekomendacje w kontekście RPO WP

- ⇒ Przy weryfikacji projektów warto potwierdzić, że projekt składany przez JST jest wyrazem jego wieloletniej polityki inwestycyjnej wyrażonej w uchwale o wieloletnich planach inwestycyjnych zgodnie z art. 166 Ustawy o finansach publicznych.
- ⇒ Przy realizacji projektów partnerskich należy wymagać od beneficjentów dodatkowych zabezpieczeń, poza umową intencyjną, w tym finansowych i rzeczowych prawidłowego wykonania inwestycji. Już w fazie przygotowania wniosku powinny być opracowane szczegółowe zasady wdrażania i podział kompetencji.
- ⇒ Beneficjent powinien udowodnić we wniosku aplikacyjnym, że planowany projekt jest częścią szerszych działań gminy w zakresie ochrony środowiska. Wskazaniem jest podanie przykładów działań, których planowany projekt stanowi uzupełnienie lub kontynuację.
- ⇒ Szerokie działania szkoleniowe i informacyjne w zakresie prawnych aspektów przygotowania umów partnerskich pomoże obniżyć ryzyko złego zarządzania takimi projektami.
- ⇒ Korzystnym rozwiązaniem byłoby zachęcanie przyszłych beneficjentów do sporządzania analiz DGC i analiz wariantów projektów jeszcze przed złożeniem wniosków aplikacyjnych. Zachętą mogłyby być dodatkowe punkty dla tych podmiotów, które jeszcze przed rozpoczęciem przygotowania dokumentacji sprawdzą, który z wariantów jest optymalny i rozwiązuje najwięcej problemów w przeliczeniu na 1 zainwestowaną złotówkę.
- ⇒ Rekomendacja dla tych projektów środowiskowych, których rzeczowa realizacja zależna jest od zróżnicowanego montażu finansowego opartego na środkach budżetowych, unijnych oraz komercyjnych (kredyt bankowy, obligacje, pożyczki).

Osiągane wskaźniki - skuteczność projektów

W trakcie analizy osiągniętych wskaźników w badanych projektach napotkano na kilka problemów, które wpływają na precyzję wniosków i rekomendacji, ponieważ dla części projektów dane nt. osiągniętych wskaźników nie były dostępne. Beneficjenci stosowali różne wskaźniki dla zaprezentowania podobnych efektów realizowanych projektów. W konsekwencji, sumowanie wartości danego wskaźnika nie daje pełnego obrazu interwencji publicznej, ponieważ konkretny efekt uwzględniany został w różnych wskaźnikach.

Osiągnięte wartości wskaźników w niewielkim stopniu pozwalają zrealizować cele w zakresie ochrony środowiska określone w dokumentach strategicznych. Przykładowo, zgodnie z Krajowym Programem Oczyszczania Ścieków Komunalnych, w latach 2006-2010 w woj. pomorskim powinno powstać 266 km sieci kanalizacji w aglomeracjach do 15 tys. RLM, 110 km w aglomeracjach między 15 a 100 tys. RLM oraz 57 km w aglomeracjach powyżej 100 tys. RLM.

O ile w zakresie gospodarki wodno-ściekowej, osiągnięte wskaźniki (choć w sposób niewystarczający, to jednak znaczący) pozwoliły realizować cele dokumentów strategicznych, o tyle w pozostałych obszarach, wpływ ten jest marginalny.

W zakresie zagospodarowania odpadów zrealizowano zaledwie 1 projekt, który objął selektywną zbiórką odpadów ok. 51 tys. gospodarstw domowych. Zgodnie z danymi GUS dla woj. pomorskiego, średnia liczba osób w gospodarstwie domowym w latach 2005-2006 wynosiła ok. 3,10. Oznacza to, że projekt objął swoim zasięgiem ok. 7,19% mieszkańców woj. pomorskiego. Wpływ ZPORR na poprawę stanu środowiska w zakresie odpadów wydaje się więc znaczny na poziomie lokalnym jednak niezadowalający na poziomie regionalnym.

Podobnie sytuacja wygląda w obszarze zagrożeń powodzią. Wpływ ZPORR na ten obszar jest marginalny i nie spowodował istotnego zmniejszenia zagrożeń. W ramach programu zrealizowano 1 projekt polegający na budowie wału o długości 12,8 km obejmującego swoim zasięgiem tereny dwóch powiatów.

W znaczącej liczbie projektów nie osiągnięta została wartość zakładanego poziomu rezultatu.

Wskaźniki rezultatu są stosunkowo niskie w porównaniu z potrzebami, zidentyfikowanymi problemami oraz celami określonymi w dokumentach strategicznych w zakresie ochrony środowiska.

Najważniejsze rekomendacje w kontekście RPO WP

- ⇒ Zweryfikować listę wskaźników i zobowiązać przyszłych beneficjentów do ich stosowania. Zidentyfikować najważniejsze wskaźniki rezultatu prezentujące w sposób najpełniejszy efekty interwencji i zapewnić jednolity monitoring wpływu realizowanych projektów na jakość środowiska.
- ⇒ Na etapie wyboru projektów zwracać większą uwagę na ryzyka związane z możliwością nieosiągnięcia przez beneficjenta wskaźników rezultatu.
- ⇒ Silniej powiązać stopień osiągnięcia wskaźników rezultatu z rozliczeniem projektu i wypłatą dofinansowania.

Popyt zgłaszany przez wnioskodawców w ramach ZPORR i projekty planowane w okresie 2007-2013

Większość środków (67 mln zł) przeznaczono na projekty w zakresie kanalizacji i oczyszczania ścieków. Pozostałe obszary interwencji dotyczą sieci wodociagowych (11 mln zł), ochrony przeciwpowodziowej (12 mln zł) i zagospodarowania odpadów (10,9 mln zł). Działania w zakresie energetyki odnawialnej, ochrony powietrza czy ochrony przed hałasem w ogóle nie były przedmiotem projektów dofinansowanych w ramach ZPORR.

Rozkład projektów rezerwowych w podziale na obszary interwencji również wskazuje na znaczącą dominację inwestycji z zakresu gospodarki wodno-ściekowej. Pozostałe typy projektów mają charakter marginalny i jednostkowy. Jeszcze większa dominacja przedsięwzięć w zakresie gospodarki wodno-ściekowej występuje w grupie projektów odrzuconych. Aż 114 projektów na łączną kwotę ponad 370 mln zł ze 116 odrzuconych dotyczy tego obszaru. Pozostałe dwa wnioski na kwotę łączną kwotę 9,5 mln zł dotyczyły zagospodarowania odpadów.

Popyt na środki dotyczył przede wszystkim projektów wodno-kanalizacyjnych, a zainteresowanie innymi rodzajami działań było sporadyczne.

Kwestie związane z dopuszczalnością pomocy publicznej oraz konieczność zapewnienia wkładu własnego może skutkować ograniczeniem zapotrzebowania na inne środki niż związane z inwestycjami w infrastrukturę wodno-kanalizacyjną.

Potencjalni beneficjenci obawiają się kwestii związanych z pomocą publiczną i oceną dochodowości projektów, dla których należy wyliczać tzw. „lukę finansową”.

Popyt na środki w dużym stopniu zależeć będzie od rodzaju projektu wewnątrz typów projektów kwalifikujących się do wsparcia w ramach działania. Poszczególne typy projektów charakteryzują się bardzo dużą rozpiętością w zakresie dochodowości netto. Różnice te wynikają zarówno ze specyfiki projektu jak i sektora, w którym jest realizowany.

W celu dokonania prognozy zapotrzebowania na środki w okresie programowania 2007-2013 przeprowadzono ankietę wśród gmin obejmujących 17,78% mieszkańców woj. pomorskiego.

Wyniki wskazują, że gminy zadeklarowały chęć wybudowania do roku 2015 (część gmin podawała jako docelowy rok 2020) ok. 700 km kanalizacji oraz 195 km wodociągów. Uwzględniając udział liczby mieszkańców ankietowanych gmin w liczbie mieszkańców ogółem uprawnionych do korzystania z działania 8.2., taki stan rzeczy oznaczałby zapotrzebowanie na ok. 1 750 km kanalizacji i 490 km wodociągów. Wartości te znacząco przekraczają możliwości RPO.

W zakresie energii odnawialnej w 11 z łącznie 28 ankietowanych gmin funkcjonują instalacje do wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych. Jednak w znakomitej większości przypadków, instalacje te są bardzo małej mocy – od kilkadziesiąt KW do 1,5 MW. Spośród tych 11 ankietowanych gmin, które posiadają instalacje wykorzystujące energię ze źródeł odnawialnych, 7 planuje dalsze inwestycje w tym kierunku. W grupie 17 gmin nie posiadających instalacji do wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych, zaledwie 3 planuje podjąć działania zmierzające do dokonania inwestycji w tym zakresie.

Zaledwie 2 gminy zadeklarowały plany realizacji projektu w zakresie systemów wytwarzania i przesyłu energii.

Stwierdzono, że zróżnicowanie rodzajów wspieranych projektów wpływa na różny poziom efektów zewnętrznych dla otoczenia (korzyści społeczne). Beneficjenci w pierwszej kolejności zainteresowani są tymi projektami, które generują korzyści na poziomie analizy finansowej projektu (poziom beneficjenta). Wymiana kotła węglowego na kocioł opalany biomasą nie będzie skutkowało istotnymi oszczędnościami w kosztach operacyjnych dla beneficjenta. Natomiast termomodernizacja budynków użyteczności publicznej w pierwszej kolejności przynosi korzyści finansowe beneficjentowi istotnie zmniejszając koszty operacyjne.

Najważniejsze rekomendacje w kontekście RPO WP

- ⇒ Podjąć działania zmierzające do wygenerowania projektów w zakresie ochrony powietrza, energii odnawialnej i zagospodarowania odpadów. Pomoc ta powinna dotyczyć wsparcia potencjalnych wnioskodawców w zakresie wyboru właściwej technologii i przygotowania dokumentacji projektowej.
- ⇒ Uwzględnić na etapie wyboru projektów zróżnicowany poziom „atrakcyjności” finansowej dla beneficjentów maksymalizując wybór tych projektów, które charakteryzować się będą maksymalnym poziomem efektów zewnętrznych (korzyści społecznych).

Istotne projekty ZPORR w kontekście RPO WP

Na 158 złożonych aplikacji w ramach działań 1.2, 3.1 i 3.2 dofinansowanie uzyskało jedynie ok. 1/8 aplikujących, pozostałe 115 projektów nie przeszło pozytywnie wszystkich etapów procesu naboru. Większość projektów, które nie uzyskały dofinansowania dotyczyło zakresu gospodarki ściekami (83 projekty) oraz wodnej (42 projekty), przy czym 6 projektów dotyczyło kompleksowej gospodarki wodno - ściekowej. Zakres czterech złożonych projektów obejmował gospodarkę odpadami. Jedynie 2 projekty dotyczyły interwencji ochrony powietrza i odnawialnych źródeł energii.

Analiza wszystkich wniosków, które nie uzyskały dofinansowania, pokazuje wyraźnie zasadnicze zapotrzebowanie gmin na interwencje w zakresie gospodarki wodno-ściekowej. Dlatego też takie projekty wciąż są istotne w kontekście RPO WP.

Mała pula alokacji środków, jaką dysponował program ZPORR w zakresie infrastruktury ochrony środowiska oraz umieszczenie wielu rodzajów interwencji w tych samych działaniach oznaczać mogło tylko jedno – najwięcej złożono wniosków dotyczących najważniejszych do rozwiązania problemów gmin województwa pomorskiego, czyli inwestycji z zakresu gospodarki wodno-kanalizacyjnej.

Aplikacje dotyczące infrastruktury wodno-ściekowej były też priorytetowo wybierane w odczuciu niebeneficjentów, którzy złożyli wnioski w ramach innej interwencji. Stąd też nikła różnorodność wniosków i mała ich liczba lub zupełny brak w takich interwencjach jak rozwój OZE, infrastruktury energetycznej i poszanowania energii oraz zarządzania informacją o środowisku, czy nawet odpadach.

Przy zidentyfikowaniu głównego zapotrzebowania inwestycyjnego JST jako wydatków na infrastrukturę wodno-kanalizacyjną istnieje duże prawdopodobieństwo, że samorządy zarezerwują środki w budżetach na takie właśnie cele (dofinansowane zarówno z RPO WP jak i PROW), a w konsekwencji istnieje obawa, że pozostałe obszary infrastruktury środowiska wciąż nie będą traktowane priorytetowo i stawiane na dalszym miejscu w planach inwestycyjnych samorządów.

W zakresie gospodarki wodnej znacząca liczba przedsięwzięć dotyczyła budowy sieci wodociągowych z przyłączami. Jedynie jeden projekt dotyczący budowy zbiornika retencyjnego i cztery - w zakresie budowy lub przebudowy przepompowni wydają się wpisywać w cele działania 5.2 RPO WP (projekty gmin: Przechlewo, Linia, Lipnica, Sulęczyno, Pruszcz Gdański).

Wydaje się jednak, że w obszarze gospodarki wodnej, ze względu na pilne potrzeby związane z retencyjnością, zagrożeniem powodziowym i regulacją cieków wodnych JST złoży wiele wniosków.

W ramach wsparcia finansowego udzielanego w ramach ZPORR w obszarze gospodarki wodno-kanalizacyjnej złożono wiele projektów, które mogą być istotne w kontekście RPO WP (projekty gmin subregionu metropolitalnego i słupskiego: Szemud, Ostaszewo i Pszczółki oraz Kołczygłowy, Parchowo, Stężyca, Przodkowo).

W zakresie infrastruktury energetycznej i poszanowania energii oraz zarządzania informacją o środowisku nie złożono w ramach ZPORR żadnej aplikacji, nie można więc oceniać potencjalnego zapotrzebowania JST w tym zakresie na podstawie analizowanych projektów ZPORR.

Ważnymi projektami w zakresie gospodarki odpadami były projekty gmin: Kartuszy i Koczała, natomiast w zakresie energetyki opartej na źródłach odnawialnych – projekty gmin: Koczała i Kościerzyna.

Najważniejsze rekomendacje w kontekście RPO WP

- ⇒ Aktywizacja samorządów i edukacja dot. korzyści ekologiczno - ekonomicznych wynikających z korzystania z odnawialnych źródeł energii mogłaby przekonać i zachęcić potencjalnych beneficjentów (czy chociażby niebeneficjenta ZPORR, który po nieuzyskaniu dofinansowania zrezygnował z opcji kotłowni opalanej biomasą na korzyść opalu węglowego) do aplikowania w tym zakresie w ramach RPO WP.

Wsparcie instytucjonalne

Zauważalne są efekty przystosowywania się wnioskodawców do specyfiki funduszy strukturalnych w postaci przyjmowania pewnych uciążliwości procesu naboru za uzasadnione. Jednakże należy mieć na uwadze obszary, które sprawiły aplikującym problemy w poprzednim okresie programowania, takie jak: wielokrotne zmiany w generatorze wniosków, polegające na zmianach ustalonego harmonogramu prac oraz ciągła aktualizacja generatora, niejasne i nieściśle sformułowania programowe, co powodowało różne interpretacje zapisów (z nierozwiązanym problem liczenia znaczącego przychodu netto), zbyt duża liczba załączników, procedura pozyskiwania takich dokumentów jak zezwolenie na budowę czy decyzji środowiskowej oraz zbyt długi okres od momentu aplikacji i wyboru projektu do momentu podpisania umowy, co powodowało problem kosztowy w obliczu diametralnie zmieniającej się sytuacji na rynku budowlanym.

Biorąc pod uwagę powyższe problemy, szczególnie pozytywnie można ocenić wsparcie jakiegoś IW ZPORR udzieliła potencjalnym aplikującym do badanych działań. Na etapie aplikacji respondenci badania wskazywali na dużą merytoryczną pomoc pracowników IW ZPORR. Świadczy to, o tym że IW ZPORR pomimo licznych problemów do pokonania wynikających z wdrażania programu, szczególnie w początkowym okresie programowania, uczyła się rozpoznawać problemy aplikujących i beneficjentów, wychodząc im naprzeciw (np. znaczne zmniejszając liczbę załączników do aplikacji konkursowych).

Wsparcie konieczne jest również w kontekście uświadamiania, jakie środki i na co będą dostępne w obecnym okresie programowania, gdyż, na skutek krajowej kampanii promocyjnej środków unijnych, widoczne staje się niezrozumienie przez mieszkańców regionów braku aktywności samorządów w wykorzystaniu tychże środków. Medialny przekaz nie koncentruje się bowiem na potencjalnych beneficjentach środków, którzy rzeczywiście mogą z tych środków skorzystać.

Wśród dużej części samorządowców brak jest dobrej wiedzy na temat odnawialnych źródeł energii a przede wszystkim świadomości potrzeby podjęcia działań w kierunku inwestycji w OZE. Brakuje konkretnego planu / programu działań poszczególnych powiatów i gmin w tym kierunku.

Najważniejsze rekomendacje w kontekście RPO WP

- ⇒ IZ RPO WP powinna wykorzystać dobre doświadczenie zdobyte w trakcie wdrażania ZPORR w kontekście wsparcia wnioskodawców na etapie składania aplikacji i koncentrować się, tak jak dotychczas, na przekazywaniu merytorycznej pomocy wnioskodawcy.
- ⇒ Główne problemy, jakie mieli aplikujący na etapie wnioskowania (np. generator wniosków), zostały już rozwiązane. Jednak IZ RPO WP nie może zaprzestać analizy potrzeb czy problemów wnioskodawców wynikających z procedury naboru i realizacji projektów.
- ⇒ IZ RPO powinna dołożyć wszelkich starań by pomóc w rozwiązaniu problemu wyliczania luki finansowej.
- ⇒ Biorąc pod uwagę fakt, że respondenci badania pozytywnie ocenili możliwość prefinansowania projektów warto byłoby utrzymać praktykę, która się sprawdziła.
- ⇒ Należy bezwzględnie skoncentrować się na systematycznej i konsekwentnej edukacji mieszkańców regionów (w tym z naciskiem na radnych) w kwestii dostępności do funduszy unijnych oraz rzeczywistych barier uniemożliwiających korzystanie z nich (w tym przypadku w zakresie infrastruktury środowiska).
- ⇒ Właściwa edukacja może objąć organizowanie przez IZ RPO systematycznych spotkań w zakresie dostępności do środków w ramach infrastruktury środowiska, reguł i wymagań, jakie samorządy powinny spełnić i ewentualnych problemów z tym związanych.
- ⇒ IZ RPO powinna zaangażować się / zainicjować pomoc samorządom w stworzeniu spójnej czytelnej informacji o dostępnych środkach i ich beneficjentach, która powinna znaleźć się na stronie internetowej samorządów lokalnych.
- ⇒ Informacja powinna być przekazywana językiem grupy, do której jest kierowana, a więc przeciętnego mieszkańca gminy i nie może być sformalizowana, „odhumanizowana” i przeładowana terminologią i często niewyjaśnianymi skrótami (np. priorytety, program operacyjny, IZ, IP). Dodatkowo, informacja powinna być przystosowana przez poszczególne samorządy do konkretnych problemów gminy, jakie mogą być rozwiązane z wykorzystaniem środków unijnych. Dzięki temu przesłanie powinno w czytelny sposób wskazywać szanse na uzyskanie realnego dofinansowania.
- ⇒ Aby ułatwić samorządom zadanie i wspomóc spójność takich informacji IZ RPO WP powinien zaproponować samorządom wzorcowy przykład „unijnej zakładki” na strony internetowe lokalnych samorządów.
- ⇒ IZ RPO WP powinna w procesie uświadamiania korzystać w większym zakresie z potencjału eksperckiego w obszarze infrastruktury środowiska, m.in. poprzez wskazywanie ekspertów do jakich wnioskodawca może się zwrócić (np. BAPE w zakresie OZE).

- ⇒ Przeprowadzenie działań promocyjnych mających na celu edukowanie w zakresie ekologicznej infrastruktury środowiska, w tym przede wszystkim uświadamianie w obszarze OZE, poprzez np. podawanie dobrych rozwiązań i przykładów korzystania z OZE na terenie województwa.
- ⇒ Aktywizowanie samorządów do tworzenia powiatowych program wykorzystania źródeł energii odnawialnej.

CZĘŚĆ PROSPEKTYWNA

Określenie obszarów docelowych interwencji planowanej w ramach działań środowiskowych RPO WP

Tworząc harmonogram konkursów, należy uwzględnić następujące czynniki:

- Popyt potencjalnych beneficjentów i zdolność do przedstawienia projektów gotowych do realizacji
- Zobowiązania wynikające z umów i międzynarodowych i przepisów prawa krajowego oraz realizacja polityk horyzontalnych UE
- Poziom generowanych przez projekt negatywnych i pozytywnych efektów zewnętrznych (koszty i korzyści społeczne)
- Poziom dodatkowości wynikający z interwencji publicznej
- Charakter dobra publicznego produktów/rezultatów projektu

W kwestii wywiązywania się ze zobowiązań wynikających z przepisów prawa czy polityk horyzontalnych należy podkreślić, że pierwszeństwo powinny otrzymać te obszary, które wynikają z kompetencji i zadań jednostek samorządu terytorialnego, a interwencja w ramach RPO ma realny wpływ na rozwiązanie problemu. Dodatkowym kryterium, które należy brać pod uwagę podejmując decyzję o zakresie i harmonogramie dokonywania interwencji publicznej w ramach RPO jest kwestia dopuszczalności pomocy publicznej. Wybór docelowej formy interwencji powinien uwzględniać również analizę rzeczywistych potrzeb danego sektora.

Najważniejsze rekomendacje w kontekście RPO WP

- ⇒ Należy rozgraniczyć projekty stricte biznesowe, dotyczące instalacji do odzysku lub recyklingu odpadów, od projektów, które nie byłyby zrealizowane gdyby nie wsparcie publiczne. Należy zastosować preferencje dla projektów w zakresie np. rekultywacji składowisk odpadów, tworzenia systemów selektywnej zbiórki odpadów, z których na zasadach konkurencyjnych mogłyby korzystać firmy zajmujące się odzyskiem i recyklingiem odpadów.
- ⇒ W ramach działania 5.3. RPO WP, listę uprawnionych wnioskodawców należy ograniczyć do instytucji, które zgodnie ze statutem, prowadzą działalność w obszarze monitoringu i kontroli stanu środowiska.
- ⇒ Dla działań 5.4. i 5.5. RPO WP:
 - ↳ w przypadku produkcji energii na własne potrzeby, wsparcie powinno być ograniczone tylko do tych źródeł energii/ciepła, dla których koszt przyłączenia do sieci jest na tyle wysoki, że uzasadnione jest uruchomienie własnego źródła energii/ciepła;
 - ↳ w przypadku produkcji energii na sprzedaż, należy stosować zasady dopuszczalności pomocy publicznej.
 - ↳ Projekty dotyczące budowy lub przebudowy infrastruktury przyłączeniowej niezbędnej do odbioru i przesyłu energii elektrycznej lub ciepła ze źródeł energii odnawialnej (działanie 5.4.) oraz budowa, rozbudowa i przebudowa sieci energetycznych średniego i niskiego napięcia oraz obiektów infrastruktury energetycznej i urządzeń technicznych zapewniających prawidłową dystrybucję, ograniczenie strat sieciowych i czasu trwania przerw w zasilaniu odbiorców (działanie 5.5.) powinny jednocześnie wskazywać/udostępniać lokalizacje dla nowych inwestycji producentów energii i ciepła, stanowiąc zachętę do napływu kapitału prywatnego inwestowanego w nowe moce wytwórcze.
- ⇒ Dla działania 5.5. RPO WP: zgodnie z zapisami w Uszczegółowieniu należy bezwzględnie przestrzegać finansowania jedynie projektów kompleksowych (lub stanowiących zakończenie wcześniejszych działań spójnych z projektem). Wymiana/modernizacja źródeł ciepła jest bezcelowa jeżeli budynki, do których ciepło jest dostarczane, nie podlegały termomodernizacji (jeśli jest konieczna) lub jeśli na przesyłce występują znaczne straty ciepła.

Ukierunkowanie rund aplikacyjnych RPO WP

W wyniku badania stwierdzono, że wybrany przez Instytucję Zarządzającą RPO WP wariant ukierunkowania rund aplikacyjnych jest najbardziej optymalny ze względu na rozłożenie czasowe i tematyczne rund aplikacyjnych. Rozpoczęcie naboru działaniem 8.2 RPO WP jest najlepszym rozwiązaniem, nie tylko dlatego, że interwencja ta nie jest powiązana z pomocą publiczną, ale przede wszystkim stanowi odzwierciedlenie najpilniejszych potrzeb gmin w województwie pomorskim.

Mając na uwadze 3 priorytetowe problemy do rozwiązania przez samorządy (kanalizacja, wodociągi i odpady) wydaje się, że kolejne interwencje: gospodarka wodna (I nabór w 2008 roku) i gospodarka odpadami (2009 rok) są równie dobrze pozycjonowane w czasie.

Umieszczenie pierwszych naborów w ramach działań 5.3 i 5.4 w 2009 roku jest również trafnym ukierunkowaniem – zainteresowane podmioty mają czas na odpowiednie przygotowanie się do konkursu. Badanie wykazało również, że wartość planowanych projektów przez ww. podmioty zaabsorbują założoną alokację środków.

W przypadku działania 5.4. RPO WP już w chwili obecnej kilka gmin ma przygotowane projekty w zakresie wykorzystania odnawialnych źródeł energii (w powiecie wejherowskim i kwidzińskim), ale również inne (np. w powiecie człuchowskim, słupskim, starogardzkim, kościerskim i gdańskim) planują złożenie projektów w tym zakresie w najbliższym naborze konkursowym. Zakres tych projektów dotyczy przede wszystkim biomasy, takiego więc ukierunkowania tematycznego należałoby się spodziewać w pierwszej rundzie 5.4 RPO WP. Energia słoneczna przy odpowiedniej edukacji może być przedmiotem zainteresowania JST w kolejnej rundzie aplikacyjnej. W przypadku energii wiatrowej wydaje się zasadne, aby projekty dotyczyły rozwoju sieci przesyłowej (budowa, rozbudowa) lub też pomiarów badających możliwości wiatrowe na określonym terenie. Projekty takie powinny znaleźć się w pierwszej rundzie aplikacyjnej.

Zaplanowanie rundy drugiej działania 5.4 na rok 2011 da potrzebny czas na podniesienie świadomości samorządów i społeczności lokalnych w zakresie wykorzystania energii odnawialnej.

W chwili obecnej bardziej problematyczne wydaje się działanie 5.5 RPO WP – Infrastruktura energetyczna i poszanowanie energii, przede wszystkim ze względu na nierozwiązany problem pomocy publicznej oraz niedużego na dzień dzisiejszy zainteresowania badanych gmin projektami energetycznymi w związku z innymi priorytetami założonymi przez gminy. Dlatego też ustawienie pierwszej rundy aplikacyjnej na drugą połowę 2009 roku jest dobrym rozwiązaniem.

Najważniejsze rekomendacje w kontekście RPO WP

- ⇒ Aby zapewnić odpowiedni popyt i zainteresowanie na działanie 5.4 w drugiej terminie konkursu (2011 rok) należy skoncentrować się na przeprowadzaniu działań promocyjnych mających na celu edukowanie w zakresie ekologicznej infrastruktury środowiska w tym przede wszystkim uświadamianie w obszarze OZE, poprzez np. podawanie dobrych rozwiązań i przykładów korzystania z OZE na terenie województwa
- ⇒ Zlikwidować zapisy dot. finansowania takich elementów instalacji OZE jak wiatraki.
- ⇒ Zintensyfikować działania mające na celu promocję działania 5.5 RPO WP.

Koordinacja zakresu wsparcia i środki na realizację działań

Rolę podstawowego instrumentu koordynacji pomiędzy RPO WP a Programem Operacyjnym Infrastruktura i Środowisko, Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich i Programem Operacyjnym Zrównoważony Rozwój Sektora Rybołówstwa i Nadbrzeżnych Obszarów Rybackich może pełnić Linia Demarkacyjna, która ma zapewniać jasny i przejrzysty podział interwencji wg kryteriów: rodzaju beneficjenta, wielkości projektu, zasięgu terytorialnego/lokalizacji oraz charakteru projektu.

Najważniejsze problemy zidentyfikowane w Linii w obszarze środowiska dotyczą projektów w zakresie gospodarki ściekowej. Polegają one na braku możliwości współfinansowania projektów kanalizacyjnych na terenach, na których w chwili obecnej nie zostały wyznaczone aglomeracje oraz na tych, zlokalizowanych w aglomeracjach powyżej 15 tys. RLM.

Problemem horyzontalnym, który do chwili obecnej pozostał nierozwiązany jest sposób określania wartości projektów poprzez kwotę całkowitą, kwotę kosztów kwalifikowanych oraz wartość dotacji, dlatego należy wdrożyć instrumenty zabezpieczające przed ewentualnym podwójnym finansowaniem projektu z dwóch różnych programów operacyjnych (w szczególności PROW). Dotyczy to przede wszystkim interwencji w ramach działania 321 *Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej*. Interwencja ta w znacznym stopniu pokrywa się z rodzajami interwencji w działaniach 5.4; 5.5 oraz 8.2.

Najważniejsze rekomendacje w kontekście RPO WP

- ⇒ Konkursy nie powinny być ogłaszane w tym samym czasie w różnych działaniach. Instytucja Zarządzająca powinna zapewnić rozłożenie w czasie rund aplikacyjnych do różnych typów projektów tak, by beneficjenci mieli czas na przygotowanie projektów. Dotyczy to w szczególności tych konkursów, w ramach których dofinansowywane będą działania stosunkowo „mniej popularne”. Wnioskodawca, wybierając pomiędzy projektem w zakresie kanalizacji i energii odnawialnej, w większości przypadków skupi się na tym pierwszym obszarze.
- ⇒ Również w zakresie zobowiązań wynikających z przepisów prawa i polityk horyzontalnych, projekty dotyczące kanalizacji mają priorytet. Jednak niemniej ważne są projekty w zakresie gospodarki odpadami, a w dalszej kolejności – energii ze źródeł odnawialnych.
- ⇒ W wielu działaniach celem interwencji publicznej nie powinno być bezpośrednie inwestowanie w obszar objęty wsparciem (energia odnawialna, gospodarowanie odpadami) a jedynie tworzenie korzystnych warunków do inwestowania w tym obszarze przez sektor prywatny. Jeśli stworzony zostanie teren inwestycyjny z dostępem do infrastruktury przyłączeniowej, nie będzie problemu ze znalezieniem inwestorów gotowych ponieść nakłady na energię odnawialną wielokrotnie większe niż budżet, którym dysponujemy w ramach programu. Podobnie sytuacja przedstawia się w zakresie gospodarki odpadami. Sektor publiczny powinien wspierać ten obszar działalności, który charakteryzuje się niską stopą zwrotu wynikającą z czynników zewnętrznych. W sektorze gospodarki odpadami, obszarem tym jest etap selektywnej zbiórki odpadów. W celu zwiększenia efektywności tego procesu, elementem niezbędnym każdego projektu powinna być akcja promocyjno-edukacyjna w zakresie korzyści wynikających z segregowania odpadów u źródła, czyli u mieszkańców. Żaden z inwestorów prywatnych nie zdecyduje się realizować tego typu akcji, ponieważ nie ma pewności, że to on skorzysta z efektów akcji promocyjnej – skorzystają z efektów tej akcji wszyscy przedsiębiorcy zajmujący się gospodarowaniem odpadami (co oznacza duże efekty zewnętrzne i znaczący poziom charakteru publicznego realizowanego projektu promocyjnego). Dlatego środki publiczne powinny koncentrować się na tworzeniu „dobrego klimatu” dla inwestycji w zakresie segregowania i odzysku odpadów poprzez akcje edukacyjno-promocyjne oraz fizyczne tworzenie systemów selektywnej zbiórki odpadów, z których prywatni inwestorzy mieliby dostęp na równych zasadach (np. poprzez procedury zamówień publicznych).
- ⇒ Istotnym problemem w obszarze wyboru docelowej interwencji jest kwestia demarkacji z innymi funduszami/programami. Problem ten występuje przede wszystkim w zakresie kanalizacji (PROW i POIS). W obszarze gospodarki wodno-ściekowej, PO IŚ operuje wielkością aglomeracji (pow. 15 tys. RLM), a jednocześnie w RPO dopuszcza się w uzasadnionych przypadkach finansowanie projektów zlokalizowanych na obszarach aglomeracji pow. 15 tys. RLM. W obszarze zagospodarowania, zarówno w PO IŚ jak i w RPO, jako kryterium demarkacji przyjęto liczbę osób obsługiwanych przez zakład zagospodarowania odpadami na poziomie 150 tys. Liczba ta wynika wyłącznie z planowanego w ramach projektu zasięgu geograficznego działania zakładu, stąd również tutaj, elastyczność w „przechodzeniu” pomiędzy programami jest dość znacząca. Z punktu widzenia efektywności wykorzystania środków RPO najlepszym rozwiązaniem byłoby kierowanie maksymalnej liczby projektów do innych programów w celu przyciągnięcia jak największej wartości środków do regionu z programów krajowych. Cel ten powinien być osiąganym na etapie wyboru projektów poprzez dofinansowywanie tych przedsięwzięć, co do których jest pewność, że nie mogą być sfinansowane ze środków krajowych. Szczególnej weryfikacji podlegać powinny kosztorysy tych projektów, których budżety bliskie są wartości określonej w kryteriach demarkacji.
- ⇒ W celu jak najlepszego wykorzystania środków w ramach RPO WP, należy wprowadzić mechanizmy preferujące te projekty, które należą jednocześnie do obszarów słabych strukturalnie i niekwalifikujących się do wsparcia w ramach PROW. Przykładowo, dla projektów w zakresie gospodarki wodno-ściekowej preferowane powinny być projekty realizowane w aglomeracjach 2-15 tys. RLM, a w przypadku gospodarki odpadami, projekty realizowane w miejscowościach powyżej 5 tys. mieszkańców gmin wiejsko-miejskich oraz miastach gmin miejskich liczących powyżej 5 tys. mieszkańców. Nie należy jednak stosować wyłączeń dla obszarów kwalifikujących się do PROW, które miałyby charakter formalny, ponieważ pula środków w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) nie jest wystarczająca w celu zapewnienia finansowania dla całego popytu ze strony gmin uprawnionych do wsparcia w ramach PROW.

Ocena realności docelowych wartości wskaźników zaproponowanych w RPO WP (w obszarze produktu i rezultatu)

W przypadku działań: 5.2 i 5.5 pozytywnie oceniono realność wartości wskaźników zaproponowanych w RPO WP. Natomiast, biorąc pod uwagę doświadczenie w ramach ZPORR, w przypadku pozostałych działań stwierdzono co następuje:

W obszarze wskaźników dla działania 5.1. należy zweryfikować zakładaną ilość odpadów poddawanych odzyskowi (10 050 ton/rok) w stosunku do ilości odpadów komunalnych trafiających do wspartych zakładów gospodarowania odpadami (67 000 ton/rok). Udział odpadów poddawanych odzyskowi powinien być zaplanowany na wyższym poziomie.

Zgodnie z Krajowym Programem Gospodarki Odpadami, zakłada się zmniejszenie ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych na składowiska do poziomu 75% w 2010 r. oraz 50% w 2013 r. wielkości tych odpadów wytworzonych na terenie woj. pomorskiego w 1995 r. Oznacza to, że na składowiska, w 2013 r. może trafić zaledwie 131,5 tys. ton odpadów komunalnych. Zakładając, że ilość wytwarzanych odpadów nie będzie ulegać znaczącym wahaniom, poziom odzysku dla odpadów komunalnych powinien wynosić ok. 45% (131,5 / 300 tys. ton odpadów komunalnych ulegających biodegradacji).

W przypadku działania 5.3 projekty w zakresie zarządzania informacją o środowisku ze względu na swoją specyfikę powinny kompleksowo obejmować cały region i monitorować poszczególne elementy środowiska (woda, powietrze, ziemia, zmiany klimatu, zagrożenia powodziowe). W związku z tym, że niektóre planowane projekty będą obejmować więcej niż jeden z ww. elementów, należy uznać założoną liczbę projektów na poziomie 8 za zbyt dużą.

Działanie 5.4. Założoną we wskaźnikach działania 5.4 wartość mocy zainstalowanej w elektrowniach i elektrociepłowniach należy uznać za realną. Zakładając koszt budowy 1 MW na poziomie 1,5 mln euro i średnim poziomie dofinansowania w wysokości 50% kosztów kwalifikowanych, budżet środków publicznych w wysokości prawie 15 mln euro powinien pozwolić osiągnąć zakładany wskaźnik rezultatu.

Jednakże należy zweryfikować wskaźnik 90 000 MWh (potencjalna energia wytworzona) pod względem technicznej wykonalności. Zgodnie z danymi Polskiej Izby Gospodarczej Energii Odnawialnej, w Polsce moc zainstalowana elektrowni wiatrowych w 2007 roku wyniosła ok. 288 MW, co pozwoliło wyprodukować 356 768 MWh energii. W przypadku energii wodnej, wartości te wynoszą odpowiednio 935 MW i 1 926 218 MWh.

W działaniu 8.2 w przypadku wskaźnika - *Liczba osób w gospodarstwach domowych przyłączonych do kanalizacji w wyniku realizacji projektów* – istnieje ryzyko, że liczba osób przyłączonych do kanalizacji na poziomie 70 000 może nie zostać osiągnięta. Zakładając przeznaczenie ok. 70% budżetu na działania związane z infrastrukturą wodno-ściekową, co oznaczałoby budowę ok. 210 km kanalizacji, oraz wskaźnik 120 osób na 1 km kanalizacji, realna wartość wskaźnika wynosi ok. 25 tys. osób.

Również wskaźnik: *Liczba osób objętych selektywną zbiórką odpadów w wyniku realizacji projektów* – 450 000 należy uznać za zbyt wysoki. Projekt *Kompleksowy program segregacji odpadów w Bierkowie dla miasta Słupska i powiatu słupskiego-III etap* uzyskał dofinansowanie w wysokości prawie 11 mln zł i w efekcie objął swoim zasięgiem ok. 52 tys. gospodarstw domowych. Biorąc pod uwagę koszt jednostkowy objęcia systemem selektywnej zbiórki odpadów, planowane rozszerzenie do 450 000 osób powinno pociągać za sobą wydatki w wysokości ok. 100 mln zł, czyli prawie połowy budżetu działania.

Należy jednak podkreślić, że proste przeniesienie kosztów jednostkowych z projektu realizowanego w ramach ZPORR może skutkować błędem prognozy, gdyż średnia wartość projektu będzie znacznie mniejsza, co w konsekwencji może skutkować mniejszymi korzyściami skali, to z kolei spowoduje, iż jeszcze trudniej będzie osiągnąć wskaźnik rezultatu oraz fakt, że projekty te będą znacznie mniej kompleksowe. Trudno jednak na tym etapie przesądzić, który z czynników będzie działał silniej. Innym powodem nietrafności wskaźnika jest fakt, że na terenie objętym interwencją działania 8.2. mieszka ok. 1,043 mln osób. Oznacza to, że prawie połowa gmin musiałaby zrealizować projekt w tym zakresie.

Najważniejsze rekomendacje w kontekście RPO WP

- ⇒ W działaniu 5.1., zwiększyć udział odpadów podlegających odzyskowi w ilości odpadów trafiających do regionalnych zakładów zagospodarowania odpadów wspartych w ramach programu (wartość wskaźnika należy obliczyć uwzględniając zobowiązania wynikające z dokumentów strategicznych oraz po dodatkowym uzupełnieniu wiedzy dotyczącej parametrów aktualnie dostępnych najlepszych technologii).

- ⇒ W ramach działania 8.2. obniżyć wartość wskaźnika liczby osób w gospodarstwach domowych przyłączonych do sieci kanalizacji na 25 tys.
- ⇒ Pozostałe wskaźniki zweryfikować na podstawie ekspertyz specjalistycznych, uwzględniających aktualne koszty, parametry techniczne dostępnych rozwiązań technologicznych oraz zapotrzebowanie potencjalnych beneficjentów.

Propozycja kryteriów brzegowych w konkursach RPO WP w obszarze infrastruktury środowiska

W głównej mierze zaproponowane kryteria dotyczą oceny strategicznej w obszarze wartości dodanej, w tym przede wszystkim kwestii pilności, metod szacowania skali oddziaływania projektów oraz stopnia osiągniętych efektów ekologicznych.

Konstruując kryteria brzegowe przyjęto poniższe zasady kluczowe dla optymalizacji wydatków publicznych:

- ↳ Należy maksymalizować wykorzystanie zero-jedynkowej (spełnia – nie spełnia) metody oceny lub obliczania liczby punktów (punkty przyznawane za spełnienie danego kryterium). Stosować również metody obliczania punktów bazujące na pozycji projektu na liście rankingowej stworzonej w oparciu o mierzalne kryteria oceny.
- ↳ Kryteria oceniające zgodność projektu z prowadzoną polityką regionu w zakresie ochrony środowiska powinny w sposób jednoznaczny odwoływać się do konkretnych dokumentów, a nawet poszczególnych ich rozdziałów w celu precyzyjnego wskazania wnioskodawcom metodologii oceny projektów.
- ↳ Zakładamy, że im większy efekt ekologiczny na jednostkę nakładu, tym szybciej należy podjąć interwencję publiczną, ewentualne inne inwestycje, charakteryzujące się mniejszymi efektami, można zrealizować w terminie późniejszym.
- ↳ Kryterium *A.1 Zgodność z przesłankami i celami Osi Priorytetowej* ma za zadanie odpowiedzieć na pytanie „czy i jak pilnie” należy zrealizować projekt, natomiast kryterium *A.2 Zgodność z przewidywanymi efektami realizacji Osi Priorytetowej* odpowiada na pytania „w jakim stopniu” cele Osi Priorytetowej są realizowane.
- ↳ Brzegowe kryteria oceny powinny bazować w dużej mierze na wskaźnikach produktu i rezultatu.
- ↳ Celem interwencji publicznej powinna być maksymalizacja efektów zewnętrznych, stanowiących korzyści społeczno-ekonomiczne, których głównymi beneficjentami są mieszkańcy regionu.

Szczególnie zwrócić trzeba uwagę na maksymalizację efektów zewnętrznych. Wystąpi ona wówczas, gdy przy stałej kwocie wydatków publicznych, maksymalizujemy wartość inwestycji w danym obszarze, co skutkować będzie maksymalizacją zainstalowanych mocy wytwórczych czy liczby osób objętych systemami zagospodarowania odpadów. Przykładowo, w obszarze energii odnawialnej często występuje działalność komercyjna, dlatego środki publiczne powinny być kierowane wyłącznie w te obszary, które dla sektora prywatnego nie są interesujące ze względu na ograniczone korzyści finansowe lub wspólny charakter dostarczanego dobra (np. linia przesyłowa energii elektrycznej lub działania promujące segregację odpadów u źródła). W związku z tym, w proponowanych przez nas kryteriach brzegowych, wskazujemy te obszary interwencji, które powinny być zarezerwowane dla sektora publicznego oraz te, które ze względu na swój komercyjny charakter, powinny być minimalizowane jako przedmiot dofinansowania w ramach RPO WP.

Wprowadzanie mierzalnych kryteriów oceny, uwzględniających specyfikę konkretnego typu interwencji publicznej skutkuje nieporównywalnością oceny pomiędzy różnymi rodzajami projektów w ramach danego działania. Przykładem może być gospodarka wodna (Działanie 5.2.), w ramach której finansowane mogą być nieporównywalne rodzaje interwencji.

Podobna sytuacja występuje w gospodarce odpadami, gdzie występują dwa podstawowe typy projektów: zbiórka, sortowanie i odzysk odpadów oraz rekultywacja nieczystych składowisk.

W obydwóch przypadkach nie ma możliwości określenia kryteriów oceny tak, aby cechował je obiektywizm (mierzalność) oraz odpowiedniość, a uruchamianie oddzielnych konkursów nie ma uzasadnienia ze względu na trudny do oszacowania poziom zainteresowania potencjalnych wnioskodawców wymienionymi typami projektów, co w konsekwencji powoduje trudności w optymalnym podziale środków pomiędzy poszczególne typy projektów.

Najważniejsze rekomendacje w kontekście RPO WP

- ⇒ W przypadku działań zawierających różnorodne typy projektów, kryteria oceny powinny odzwierciedlać specyfikę przedsięwzięć. Jednak w celu uniknięcia organizacji oddzielnych

konkursów dla różnych typów projektów, rekomendujemy dokonać podziału środków pomiędzy rodzaje inwestycji w oparciu o udział danego charakteru działań w wartości kwot wnioskowanych w łącznej kwocie wnioskowanej w ramach danego konkursu. Takie podejście pozwoli wybrać projekty różnorodne, adekwatnie do popytu wnioskodawców.

- ⇒ Część kryteriów powinna mieć charakter mierzalny – łatwy do skwantyfikowania. Metodologia wyliczenia powinna być oparta na wskaźnikach produktu i rezultatu należących do grupy wskaźników obowiązkowych dla wnioskodawców, stanowiących podstawę rozliczenia finansowego projektu. Podejście takie pozwoli zmaksymalizować poziom obiektywizmu na etapie wyboru projektów oraz optymalnie rozdysponować środki (skutecznie, efektywnie i na projekty charakteryzujące się dużą trwałością).
- ⇒ Kryteria ocen powinny spełniać warunki odpowiedniości (rodzaj kryterium odpowiada specyfice konkretnego typu projektu), mierzalności oraz adekwatności (dane kryterium szczegółowe w sposób jasny i przejrzysty powinno odzwierciedlać kryteria strategiczne przyjęte przez Komitet Monitorujący).

Wykaz skrótów

ARMAAG	Fundacja Agencja Regionalnego Monitoringu Atmosfery Aglomeracji Gdańskiej
BAPE	Bałtycka Agencja Poszanowania Energii SA
FS	Fundusz Spójności
IW	Instytucja Wdrażająca
IZ	Instytucja Zarządzająca
KPOŚ	Krajowy Program Ochrony Środowiska
OZE	Odnawialne Źródła Energii
PO IŚ	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko
PROW	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich
RLM	Równoważna Liczba Mieszkańców
RPO WP	Regionalny Program Operacyjny Województwa Pomorskiego
SAPARD	Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development (Przedakcesyjny Instrument Rozwoju Rolnictwa i Obszarów Wiejskich)
SRWP	Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego
UE	Unia Europejska
UM WP	Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego
WFOŚGW	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Gdańsku
WIOŚ	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Gdańsku
ZPORR	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego

Spis treści

Streszczenie	2
Wykaz skrótów	16
1. Wprowadzenie	18
1.1. Cel badania ewaluacyjnego	18
1.2. Przedmiot badania ewaluacyjnego	19
1.2.1. Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego (ZPORR)	19
1.2.2. Regionalny Program Operacyjny Województwa Pomorskiego (RPO WP)	20
2. Metodologia badania	24
2.1. Koncepcja badania	24
2.1.1. Część retrospektywna badania	24
2.1.2. Część prospektywna badania	25
2.2. Źródła danych oraz metody ich zbierania	26
2.2.1. Dane zastane	26
2.2.2. Dane wywołane	27
2.3. Badane populacje i dobór próby	28
3. Wyniki badania ewaluacyjnego	30
3.1. Badanie retrospektywne	30
3.1.1. Analiza stanu infrastruktury ochrony środowiska w województwie pomorskim	30
3.1.2. Analiza projektów w ramach działań 1.2, 3.1 i 3.2 ZPORR	32
3.1.3. Istotne projekty składane w ramach ZPORR dla realizacji celów RPO	74
3.1.4. Wsparcie potencjalnych beneficjentów RPO WP przez IZ RPO WP	78
3.2. Badanie prospektywne: wnioskowanie i rekomendacje dla RPO WP	83
3.2.1. Określenie obszarów docelowych interwencji planowanej w ramach priorytetów obszaru infrastruktury środowiska w RPO WP	83
3.2.2. Ocena realności docelowych wartości wskaźników zaproponowanych w RPO WP (w obszarze produktu i rezultatu)	95
3.2.3. Propozycja kryteriów brzegowych w konkursach RPO WP w obszarze infrastruktury środowiska	98
4. Załączniki	108

1. Wprowadzenie

1.1. Cel badania ewaluacyjnego

Celem badania była ocena czy fundusze strukturalne w obszarze infrastruktury środowiska w województwie pomorskim są wykorzystywane w sposób optymalny, czy przyczyniają się do realizacji polityk i zobowiązań akcesyjnych, jaki jest na nie popyt oraz spodziewanych efektów realizacji projektów w kontekście celów Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Pomorskiego, 5 Osi Priorytetowej oraz działania 8.2 8 Osi Priorytetowej.

Szczegółowe cele badania objęły:

1. Pogłębioną analizę projektów wybranych do realizacji w ramach ZPORR wraz z oceną:
 - ↳ lokalizacji (i wynikającej z niej przestrzennej dystrybucji środków) wraz z oceną, na ile realizowane projekty przyczynią się do rozwiązania kluczowych problemów/ trwałego przełamania istniejących barier rozwojowych (wykorzystania potencjału gospodarczego i społecznego) na danym obszarze,
 - ↳ komplementarności projektów z obszaru ochrony środowiska realizowanych w ramach ZPORR z projektami współfinansowanymi z Funduszu Spójności, komplementarności projektów realizowanych w ramach poszczególnych działań ZPORR, wraz z wnioskami odnośnie komplementarności przedsięwzięć realizowanych w poszczególnych częściach województwa;
 - ↳ potencjalnych dodatkowych korzyści wynikających z projektów realizowanych w ramach ZPORR w sytuacji, gdyby były one realizowane w sposób kompleksowy i / lub partnerski;
 - ↳ stopnia adekwatności realizowanych projektów w odniesieniu do potrzeb województwa w zakresie ochrony środowiska;
 - ↳ stopnia przyczyniania się realizowanych projektów do rozwiązania priorytetowych problemów, skuteczności i efektywności realizacji celów ze szczególnym uwzględnieniem wypełnienia zobowiązań akcesyjnych wobec UE (w zakresie odprowadzania i oczyszczania ścieków oraz w zakresie zagospodarowania odpadów);
 - ↳ przewidywanego oddziaływania realizowanych projektów, czy efekty będą trwale i zdolne do generowania efektów dodatkowych;
 - ↳ realności docelowych wartości wskaźników zaproponowanych w RPO WP na podstawie osiągniętych w rzeczywistości wskaźników realizowanych przez projekty w ramach ZPORR (głównie produkt i rezultat).
1. Przedstawienie wyników dyskusji panelowej z wybranymi beneficjentami dotyczącej ich zapotrzebowania na efektywne formy wsparcia ze strony IZ w przygotowaniu projektów do finansowania w ramach RPO WP, m.in. na podstawie doświadczeń z wdrażania ZPORR;
2. Identyfikacja kluczowych kierunków finansowania projektów w obszarze ochrony środowiska na podstawie popytu zgłaszanego przez beneficjentów w ramach ZPORR i z uwzględnieniem zakresu interwencji oraz celów RPO WP;
3. Wskazanie propozycji dwóch / trzech wariantów organizacji procedury naboru projektów (tzw. ukierunkowanych rund aplikacyjnych), które z jednej strony będą opierać się na doświadczeniach ZPORR, a z drugiej - umożliwią efektywniejszą realizację celów zapisanych w RPO WP, w tym m.in. określenie:
 - ↳ optymalnego ukierunkowania tematycznego / geograficznego / rund aplikacyjnych w ramach działania 5.4 oraz 5.5 RPO WP;

4. Określenie skutecznego mechanizmu koordynacji działań wdrażanych w RPO WP oraz ich komplementarności z adekwatnymi działaniami wdrażanymi przez właściwe instytucje w ramach POIŚ, PROW (jeśli dotyczy PO RYBY). Dotyczy to głównie działań 5.3, 5.4, 5.5, 8,2 (w przypadku kanalizacji – mechanizm koordynacji tylko z PROW);
5. Informacji nt. projektów, które nie uzyskały finansowania w ramach ZPORR, a które mogą być istotne z punktu widzenia realizacji celów RPO WP.

1.2. Przedmiot badania ewaluacyjnego

Przedmiotem badania była analiza i ocena produktów i efektów wdrażania projektów w obszarze infrastruktury ochrony środowiska realizowanych w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego na lata 2004-2006 (ZPORR) w województwie pomorskim (działania 1.2, 3.1 i 3.2).

Analiza i ocena przeprowadzona była pod kątem określenia rekomendacji dla Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Pomorskiego na lata 2007-2013, w zakresie efektywniejszej realizacji celów zapisanych w RPO WP.

1.2.1. Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego (ZPORR)

Działania w zakresie wsparcia instytucji w ramach infrastruktury środowiska

Działanie 1.2 - Infrastruktura ochrony środowiska

Celem działania 1.2 „jest ograniczenie ilości zanieczyszczeń przedostających się do powietrza, wód i gleb, poprawę stanu bezpieczeństwa przeciwpowodziowego, zwiększenie wykorzystania energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych, a także poprawę zarządzania środowiskiem.

Rodzaje wsparcia udzielanego w ramach działania:

- ↳ Zaopatrzenie w wodę, pobór wody i oczyszczanie ścieków,
- ↳ Gospodarka odpadami,
- ↳ Poprawa jakości powietrza,
- ↳ Zapobieganie powodziom,
- ↳ Wsparcie zarządzania ochroną środowiska,
- ↳ Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii.

Działanie jest komplementarne w stosunku do działań zapewniających wsparcie przedsiębiorcom, realizowanych w ramach 3 Priorytetu ZPORR „Rozwój lokalny”:

- ↳ Działanie 3.1 „Obszary wiejskie”
- ↳ Działanie 3.2. „Obszary podlegające restrukturyzacji”.

Działanie 3.1 - Obszary wiejskie

Celem działania 3.1 jest przeciwdziałanie marginalizacji społecznej i ekonomicznej obszarów wiejskich i małych miast do 20 tys. mieszkańców poprzez wzrost mobilności zawodowej mieszkańców wsi i małych miast oraz tworzenie warunków do dywersyfikacji działalności gospodarczej.

Rodzaje wsparcia udzielanego w ramach działania:

- ↳ Budowa lub modernizacja urządzeń do odprowadzania i oczyszczania ścieków
- ↳ Budowa lub modernizacja urządzeń zaopatrzenia w wodę i poboru wody

- ↳ Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii
- ↳ Poprawa jakości powietrza
- ↳ Gospodarka odpadami
- ↳ Przeciwdziałanie powodziom
- ↳ Budowa lub modernizacja dróg gminnych i powiatowych o znaczeniu lokalnym
- ↳ Kompleksowe uzbrojenie terenu pod inwestycje
- ↳ Budowa lub modernizacja lokalnej bazy kulturalnej i turystycznej

Działanie jest komplementarne w stosunku do:

- ↳ Działanie 1.1 Modernizacja i rozbudowa regionalnego układu transportowego
- ↳ Działanie 1.2. Infrastruktura ochrony środowiska
- ↳ Działanie 1.4 „Rozwój turystyki i kultury”
- ↳ Działanie 3.2 Obszary podlegające restrukturyzacji

Działanie 3.2 - Obszary podlegające restrukturyzacji

Celem działania 3.2. jest przeciwdziałanie marginalizacji społecznej i ekonomicznej obszarów restrukturyzowanych.

Rodzaje wsparcia udzielanego w ramach działania:

- ↳ Budowa lub modernizacja urządzeń do odprowadzania i oczyszczania ścieków
- ↳ Budowa lub modernizacja urządzeń zaopatrzenia w wodę
- ↳ Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii
- ↳ Poprawa jakości powietrza
- ↳ Gospodarka odpadami
- ↳ Budowa lub modernizacja dróg gminnych i powiatowych o znaczeniu lokalnym
- ↳ Kompleksowe uzbrojenie terenu pod inwestycje
- ↳ Budowa lub modernizacja lokalnej bazy kulturalnej i turystycznej

Działanie jest komplementarne w stosunku do:

- ↳ Działanie 1.1 Modernizacja i rozbudowa regionalnego układu transportowego
- ↳ Działanie 1.2. Infrastruktura ochrony środowiska
- ↳ Działanie 1.4 „Rozwój turystyki i kultury”
- ↳ Działanie 2.4. skierowane na reorientację zawodową osób zagrożonych procesami restrukturyzacyjnymi.
- ↳ Działanie 3.1. realizowane na obszarach spełniających demograficzne kryterium określone w Programie.
- ↳ Działanie 3.3. realizowane na rewitalizowanych obszarach miejskich, przemysłowych i powojkowych.

1.2.2. Regionalny Program Operacyjny Województwa Pomorskiego (RPO WP)

Działania w zakresie wsparcia instytucji w ramach infrastruktury środowiska

Tabela 1. Działania i poddziałania Osi Priorytetowych w zakresie infrastruktury ochrony środowiska

Priorytet	Działanie	Poddziałanie	Cel główny działania	Komplementarność z innymi działaniami i priorytetami	Preferencje wyboru projektów w zakresie środowiskowym
5	5.1. Gospodarka odpadami	-	Poprawa funkcjonalności regionalnego systemu gospodarki odpadami.	RPO WP 2007 – 2013 (Oś Priorytetowa 8 – Lokalna infrastruktura podstawowa: Działanie 8.2 – Lokalna infrastruktura środowiska) Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko (Priorytet II – Gospodarka	<u>Preferencje</u> - obejmujące budowę zakładów zagospodarowania odpadów wraz z systemami selektywnej zbiórki wynikające z WP Gospodarki Odpadami; - wynikające z Programu Ochrony Środowiska Województwa Pomorskiego. <u>Typ projektów</u> - budowa i rozbudowa regionalnych

				<p>odpadami i ochrona powierzchni ziemi: Działanie 2.1 – Kompleksowe przedsięwzięcia z zakresu gospodarki odpadami komunalnymi ze szczególnym uwzględnieniem odpadów niebezpiecznych)</p> <p>Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (OŚ 3 – Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej: Działanie – Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej)</p>	<p>zakładów zagospodarowania odpadów komunalnych, w tym takich ich elementów jak: stacje przeładunkowe odpadów, instalacje do odzysku lub recyklingu, systemy selektywnego zbierania odpadów;</p> <ul style="list-style-type: none"> - rekultywacja nieczystych składowisk odpadów, w tym składowisk odpadów niebezpiecznych; - budowa, rozbudowa lub przebudowa instalacji i urządzeń do odzysku i unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych wydzielonych z odpadów komunalnych, odpadów medycznych i weterynaryjnych oraz odpadów zawierających azbest wraz z systemami ich zbiórki.
5	5.2. Gospodarka wodna		Poprawa jakości gospodarki wodnej	<p>Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko (Priorytet III – Zarządzanie zasobami i przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska: Działanie 3.1 – Retencjonowanie wody i zapewnienie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego)</p> <p>Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (OŚ 1 – Poprawa konkurencyjności sektora rolnego i leśnego: Działanie – Poprawianie i rozwijanie infrastruktury związanej z rozwojem i dostosowaniem rolnictwa i leśnictwa)</p> <p>Program Operacyjny Zrównoważony Rozwój Sektorów Rybołówstwa i Nadbrzeżnych Obszarów Rybackich (Priorytet 3 – Środki służące wspólnemu interesowi: Środek 3.2 – Ochrona i rozwój fauny i flory wodnej)</p>	<p><u>Preferencje</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - wynikające z Programu Małej Retencji WP do roku 2015; - przyczyniające się do poprawy bilansu wodnego, wykorzystujące lub zwiększające naturalne zdolności retencyjne zlewni. <p><u>Typ projektów</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - przebudowa wałów przeciwpowodziowych wraz z niezbędnymi drogami dojazdowymi; - regulacja i utrzymanie cieków wodnych (pogłębianie, stabilizacja brzegów, prace remontowe w korytach rzecznych, itd.), uwzględniające potrzeby ochrony przyrody, w tym różnorodności biologicznej; - renaturalizacja cieków wodnych i terenów wodno-błotnych; - tworzenie polderów oraz innych form zwiększania retencyjności, obejmujących np. zalesienia, zadrzewienia, zakrzaczenia; - budowa, rozbudowa i przebudowa systemów odbioru, odprowadzania i oczyszczania wód opadowych/roztopowych; - budowa lub przebudowa urządzeń małej retencji; - budowa lub przebudowa stacji pomp; - budowa lub przebudowa stopni wodnych.
5	5.3 Zarządzanie informacją o środowisku		Usprawnienie systemu informacji o środowisku i zagrożeniach ekologicznych	<p>Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko</p> <p>Priorytet III – Zarządzanie zasobami i przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska: Działanie 3.2 – Zapobieganie i ograniczanie skutków zagrożeń naturalnych oraz przeciwdziałanie poważnym awariom.</p> <p>Działanie 3.3 - Monitoring Środowiska</p>	<p><u>Preferencje</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - kompleksowe, integrujące działania kilku instytucji (partnerów); - z zakresu gospodarki wodnej, w szczególności zaś związane z monitorowaniem zagrożenia powodziowego; - połączone z akcjami informacyjnymi i edukacyjnymi. <p><u>Typ projektów</u></p> <ul style="list-style-type: none"> -tworzenie i rozbudowa systemów monitoringu środowiska, w tym m.in. systemów informowania, ostrzegania i reagowania na zagrożenia; -monitoring zagrożenia powodziowego; -wdrażanie nowych narzędzi i metod obserwacji stanu środowiska, dotyczących m.in. lasów, jakości gleb, wód i powietrza, a także metod i narzędzi do analizowania zagrożeń; -tworzenie i rozbudowa istniejących baz danych do gromadzenia i przetwarzania informacji o środowisku, np. w postaci map (tworzenie map terenów zalewowych); tworzenie i rozwój regionalnych systemów informacji o środowisku z wykorzystaniem aplikacji GIS.

5	5.4. Rozwój energetyki opartej na źródłach odnawialnych		Wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych	<p>Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko (Priorytet IX – Infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku: Działanie 9.4 – Wytwarzanie energii ze źródeł odnawialnych, Działanie 9.5 – Wytwarzanie biopaliw ze źródeł odnawialnych, Działanie 9.6 – Rozwój przemysłu dla odnawialnych źródeł energii, Działanie, Priorytet X – Bezpieczeństwo energetyczne: Działanie 10.2 – Budowa systemów dystrybucji gazu ziemnego na terenach niezgazyfikowanych i modernizacja istniejących sieci dystrybucji)</p> <p>Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (Oś 1 – Poprawa konkurencyjności sektora rolnego i leśnego: Działanie Zwiększanie wartości dodanej podstawowej produkcji rolnej i leśnej, Oś 3 – Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej: Działanie – Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej, Działanie – Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw, Działanie – Podstawowe usługi dla ludności i gospodarki wiejskiej)</p>	<p><u>Preferencje</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - wynikające z zapisów Regionalnej strategii energetyki ze szczególnym uwzględnieniem źródeł odnawialnych; - zgodne z zapisami gminnych założeń do planów zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe; - kompleksowe, obejmujące obszar całej gminy lub jej istotną część; - w odniesieniu do energetyki wodnej: połączone z działaniami na rzecz bezpieczeństwa powodziowego i retencjonowania wód <p><u>Typ projektów</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - budowa, rozbudowa lub przebudowa infrastruktury oraz zakup urządzeń służących do produkcji energii pozyskiwanej ze źródeł odnawialnych, w tym m.in.: budowa jednostek wytwarzania energii wykorzystujących wiatr; budowa źródeł ciepła opalanych biomasą, biogazem lub biopaliwami; budowa instalacji solarnych; budowa geotermalnych źródeł ciepła; budowa jednostek wytwórczych energii elektrycznej wykorzystujących energię wody w małych elektrowniach wodnych o mocy do 10 MW; - budowa źródeł wytwarzających energię elektryczną w skojarzeniu z ciepłem przy wykorzystaniu odnawialnych źródeł energii; - budowa lub przebudowa infrastruktury przyłączeniowej niezbędnej do odbioru i przesyłu energii elektrycznej lub ciepła ze źródeł odnawialnych;
5	5.5. Infrastruktura energetyczna i poszanowanie energii		Poprawa efektywności systemów wytwarzania i przesyłu energii	<p>Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko (Priorytet IX – Infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku: Działanie 9.1 – Wysokosprawne wytwarzanie energii, Działanie 9.2 – Efektywna dystrybucja energii, Działanie 9.3 – Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej, Priorytet X – Bezpieczeństwo energetyczne: Działanie 10.1 Rozwój systemów przesyłowych energii elektrycznej, gazu ziemnego i ropy naftowej oraz budowa i rozbudowa magazynów gazu ziemnego)</p>	<p><u>Preferencje</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - realizowane w strefach objętych naprawczymi programami ochrony powietrza; - wynikające z zapisów Regionalnej strategii energetyki ze szczególnym uwzględnieniem źródeł odnawialnych; - wynikające z zapisów gminnych założeń do planów zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe; - kompleksowe, obejmujące obszar gminy lub istotny jej fragment; - przyczyniające się do obniżenia wielkości emisji do powietrza substancji zanieczyszczających, zwłaszcza na obszarach o dużej gęstości zaludnienia (w miastach) oraz na obszarach cennych przyrodniczo; - związane z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii. <p><u>Typy projektów</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - rozbudowa lub przebudowa scentralizowanych systemów zaopatrzenia w ciepło; - budowa źródeł wytwarzających energię elektryczną w skojarzeniu z ciepłem; - likwidacja istniejących systemów ogrzewania obiektów użyteczności publicznej opalanych węglem i podłączenie odbiorców do miejskiego systemu ciepłowniczego lub lokalnych systemów ciepłowniczych; - przekształcenie istniejących systemów ogrzewania obiektów użyteczności publicznej, w tym przebudowa źródeł ciepła na wykorzystujące odnawialne źródła energii;

					<ul style="list-style-type: none"> - kompleksowa termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej, połączona również z przebudową źródeł wytwarzania energii; - budowa, rozbudowa i przebudowa 84 sieci energetycznych średniego i niskiego napięcia oraz obiektów infrastruktury energetycznej i urządzeń technicznych zapewniających prawidłową dystrybucję, ograniczenie strat sieciowych i czasu trwania przerw w zasilaniu odbiorców (w tym m.in. stacje transformatorowe).
8	8.2. Lokalna infrastruktura ochrony środowiska		<p>Zmniejszenie dysproporcji regionalnych w zakresie wyposażenia w infrastrukturę gospodarki wodno-ściekowej oraz gospodarki odpadami (niwelowanie deficytów w zakresie wyposażenia w infrastrukturę ochrony środowiska, przede wszystkim w zakresie odbioru i oczyszczania ścieków oraz gospodarki odpadami na obszarze gmin wiejskich, wiejsko-miejskich oraz miast do 35tys. mieszkańców</p>	<p>RPO WP 2007 – 2013 (Oś Priorytetowa 5 – Środowisko i energetyka przyjazna środowisku: Działanie 5.1 – Gospodarka Odpadami, Działanie 5.2 – Gospodarka Wodna)</p> <p>Program Operacyjny Infrastruktura Środowiska (Priorytet I – Gospodarka wodno-ściekowa: Działanie 1.1. – Gospodarka wodno-ściekowa w aglomeracjach powyżej 15 tys. RLM., Priorytet II – Gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi: Działania 2.1. – Kompleksowe przedsięwzięcia z zakresu gospodarki odpadami komunalnymi ze szczególnym uwzględnieniem odpadów niebezpiecznych)</p> <p>Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (Oś 3 – Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej: Działanie – Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej)</p>	<p><u>Preferencje</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - realizowane na obszarach strukturalnie słabych i cennych przyrodniczo; - wynikające z zapisów WPOŚ; - w zakresie inwestycji wodociągowo - kanalizacyjnych: kompleksowe, rozwiązujące w całości problem zaopatrzenia w wodę oraz odbioru i oczyszczania ścieków na terenie aglomeracji; - w zakresie gospodarki odpadami: wynikające z zapisów WPGO; - kompleksowe i ponadgminne(partnerskie). <p><u>Typ projektów</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - budowa, rozbudowa lub przebudowa sieci kanalizacji zbiorczych oraz oczyszczalni ścieków; - budowa, rozbudowa lub przebudowa sieci wodociągowych realizowana razem z budową, rozbudową lub przebudową sieci kanalizacyjnych obejmujących tych samych odbiorców usług; - budowa, rozbudowa lub przebudowa innych niż sieci urządzeń wodociągowych (ujęcia wód powierzchniowych i podziemnych, studnie publiczne, urządzenia służące do magazynowania i uzdatniania wód, urządzenia regulujące ciśnienie wody), tylko w przypadku jednoczesnej poprawy jakości wody u odbiorcy usług i zmniejszenia kosztów eksploatacyjnych systemu wodociągowego; - rekultywacja nieczynnych składowisk odpadów, w tym składowisk odpadów niebezpiecznych oraz likwidacja „dzikich” wysypisk odpadów; - budowa lub rozbudowa punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych; - budowa, rozbudowa lub przebudowa kompostowni odpadów; - likwidacja mogiłników

2. Metodologia badania

2.1. Koncepcja badania

Zrealizowane badanie o charakterze jakościowym i ilościowym składało się z następujących dwóch części:

- I. Z części **retrospektywnej**, która posłużyła odpowiedzi na dwa zasadnicze pytania:
 - a. jaka jest struktura popytu zgłaszanego przez beneficjenta?
 - b. czy fundusze strukturalne w obszarze ochrony środowiska w województwie pomorskim są wykorzystywane w sposób optymalny (jaka jest efektywność, skuteczność, oddziaływanie i trwałość)?
 - c. czy przyczyniają się one do realizacji polityk i zobowiązań akcesyjnych?
- II. Z części **prospektywnej, obejmującej wnioskowanie i rekomendowanie**, w której jednocześnie podjęto próbę odpowiedzi na pytanie: jak należy zaprojektować system realizacji Działań RPO WP tak, aby osiągnąć cele RPO we wskazanych przez Zamawiającego obszarach, a w szczególności:
 - a. czy powinny zostać zastosowane kryteria ukierunkowujące dostęp do środków, a jeśli tak to jakie?
 - b. jakie powinno być ukierunkowanie finansowe/tematyczne/geograficzne projektów w obszarze ochrony środowiska?
 - c. Jaki byłby optymalny mechanizm koordynacji działań RPO WP?
 - d. na ile docelowe wskaźniki zaproponowane w RPO WP w badanym obszarze są realne?
 - e. w jaki sposób IZ powinna wspierać beneficjentów RPO WP?

2.1.1. Część retrospektywna badania

Pierwszy etap retrospektywny badania opierał się na dogłębnej analizie projektów wybranych do realizacji ZPORR, danych zastanych oraz danych pozyskanych w wyniku przeprowadzonych wywiadów. Na bazie ww. danych przeprowadzono analizę prospektywną, niezbędną do wskazania wariantów wdrażania RPO WP na lata 2007-2013 w zakresie infrastruktury środowiskowej.

W tej części badania pogłębionej analizie poddano 3 zagadnienia badawcze, szczegółowo przedstawione poniżej.

Pierwszy etap retrospektywny badania opierać się będzie na dogłębnej analizie projektów wybranych do realizacji ZPORR danych zastanych oraz danych pozyskanych w wyniku przeprowadzonych wywiadów.

I. Projekty wybrane do realizacji w ramach Działań ZPORR (1.2, 3.1 i 3.2¹).

Dane administracyjne (uzyskane od Zamawiającego z wniosków aplikacyjnych oraz sprawozdań z realizacji projektów) analizowane były w następujących przekrojach:

1. lokalizacja (i wynikająca z niej przestrzenną dystrybucję środków), która będzie analizowana będzie w podziale na powiat i gminę oraz sklasyfikowana w zależności od rodzaju obszaru na obszar miejski, miejsko-wiejski lub wiejski, co wskaże na pokonywanie istniejących barier rozwojowych w poszczególnych regionach województwa (adekwatność).

¹ W przypadku działania 3.2, w którym nie podpisano umów z wnioskodawcami będą analizowane projekty z listy rezerwowej.

2. komplementarność.
3. skuteczność i efektywność projektów.
4. poziom dodatkowości i kompleksowości projektów.
5. oddziaływanie i trwałość projektów.

Dodatkowo dzięki danym uzyskanym w trakcie wywiadów oraz panelu dyskusyjnego przeprowadzono:

1. analizę dodatkowych korzyści wynikających z realizowanych projektów (dodatkowość).
2. analizę procedury naboru projektów wraz z analizą wymagań aplikacyjnych, rund aplikacyjnych, zasad oceny i wyboru projektów.
3. analizę form wsparcia beneficjenta ze strony IW ZPORR
4. identyfikację głównych problemów na etapie przygotowania wniosku aplikacyjnego, a także wyboru, realizacji, rozliczania, monitorowania i kontroli projektów oraz partnerstwa projektowego.
5. analizę stopnia rozwiązywania przez projekty priorytetowych problemów województwa (w tym zobowiązania akcesyjne wobec UE).

II. Osiągane wskaźniki w realizowanych projektach ZPORR (głównie produkt i rezultat).

To zagadnienie pozwoliło na ocenę **realności i użyteczności** docelowych wartości wskaźników zaproponowanych w RPO WP na podstawie osiągniętych w rzeczywistości wskaźników realizowanych przez projekty w ramach ZPORR.

III. Projekty, które nie uzyskały wsparcia w ramach Działań ZPORR 1.2, 3.1 i 3.2.

Dzięki analizie tego zagadnienia zidentyfikowano kluczowe kierunki finansowania i popyt na środki w zakresie infrastruktury środowiska w województwie pomorskim.

2.1.2. Część prospektywna badania

Na bazie ww. danych (głównie z zakresu kanalizacji) przeprowadzono analizę prospektywną, niezbędną do ustalenia rekomendacji oraz wskazania wariantów wdrażania RPO WP na lata 2007-2013 w zakresie infrastruktury ochrony środowiska. Również dane dostarczone w trakcie panelu dyskusyjnego były podstawą do określenia potrzeb beneficjentów w kontekście wsparcia instytucjonalnego w RPO WP.

Wykonawca podjął się próby określenia:

- ↳ optymalnego ukierunkowania tematycznego / geograficznego / rund aplikacyjnych w ramach działania 5.4 oraz 5.5 RPO WP;
- ↳ skutecznego mechanizmu koordynacji działań wdrażanych w RPO WP oraz ich komplementarności z adekwatnymi działaniami wdrażanymi przez właściwe instytucje w ramach POIS, PROW (jeśli dotyczy PO RYBY). Dotyczy to głównie działań 5.3, 5.4, 5.5, 8,2 (w przypadku kanalizacji – mechanizm koordynacji tylko z PROW);
- ↳ identyfikacji kluczowych kierunków finansowania projektów w obszarze ochrony środowiska na podstawie popytu zgłaszanego przez beneficjentów w ramach ZPORR i z uwzględnieniem zakresu interwencji oraz celów RPO WP
- ↳ oceny, które z projektów nie uzyskujących wsparcia mogą być istotne z punktu widzenia realizacji celów RPO WP.

Realizacja powyższych dwóch zadań pozwoliła na przedstawienie rekomendacji i propozycji kryteriów brzegowych oraz sekwencji czasowej.

2.2. Źródła danych oraz metody ich zbierania

W celu uzyskania wiarygodnych wyników ewaluacji i udzielenia pełnej odpowiedzi na postawione pytania badawcze, niezbędne było przeprowadzenie wieloetapowego badania i połączenie w analizie różnorodnych rodzajów danych (**o charakterze ilościowym i jakościowym**) oraz różnorodnych metod badawczych, tzn. zastosowanie triangulacji metodologicznej. Podejście to umożliwiło obserwację i analizę przedmiotu badania, a w konsekwencji analizę z różnych punktów widzenia, które wzajemnie się uzupełniają i weryfikują. W badaniu zastosowano:

- ↳ **triangulację źródeł danych:** przeanalizowano zarówno dokumenty zastane jak i dane wywołane,
- ↳ **triangulację metod badawczych:** łączenie różnych metod badawczych w badaniu tych samych zagadnień, co pozwoliło na uchwycenie różnych aspektów badanego przedmiotu oraz wykorzystanie mocnych stron każdej metody przy wzajemnej neutralizacji ich słabości;
- ↳ **triangulacja perspektyw badawczych:** ewaluacja została przeprowadzona przez zespół badaczy, nie przez jedną osobę, co pozwoliło uzyskać bogatszy i bardziej wiarygodny obraz badanego przedmiotu.

2.2.1. Dane zastane

Dane statystyczne

Punktem wyjścia do prawidłowego przeprowadzenia badania ewaluacyjnego było zapoznanie się z dokumentami strategicznymi, wytycznymi, podstawowymi danymi o projektach, opracowaniach dotyczących obszaru infrastruktury ochrony środowiska w województwie pomorskim. Przeanalizowano następujące dokumenty programowe i strategiczne:

1. Zintegrowany Program Operacyjny Rozwój Regionalny i jego Uzupełnienie;
2. Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Pomorskiego na lata 2007-2013 (projekt). Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013. Polska, dokument przyjęty przez Zarząd Województwa Pomorskiego w dniu 16 sierpnia 2007 roku po negocjacjach z Komisją Europejską;
3. Uszczegółowienie Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Pomorskiego na lata 2007-2013 z dnia 21 lutego 2008 r.;
4. Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego, załącznik do uchwały nr 587/XXXV/05 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 18 lipca 2005 roku w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego;
5. Strategia Polityki Społecznej Województwa Pomorskiego do 2013, załącznik do uchwały nr 1056/L/06 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 24 lipca 2006 roku;
6. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich i Rolnictwa Województwa Pomorskiego na lata 2005-2013 (projekt), Gdańsk, 2005 r.
7. Program Ochrony Środowiska Województwa Pomorskiego na lata 2007 - 2010 z uwzględnieniem perspektywy 2011 - 2014 (POS);
8. Mapy zawarte w POSP Województwa Pomorskiego na lata 2007 - 2010 z uwzględnieniem perspektywy 2011 - 2014;
9. Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Pomorskiego 2010 (w tym załącznik do rozdziału 3.2.4 PGO: Wykaz podmiotów, które uzyskały w latach 2004-2005 decyzje na zbiórkę, odzysk i unieszkodliwianie odpadów niebezpiecznych.);
10. Raport z wykonania Programu Ochrony Środowiska Województwa Pomorskiego na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010, którego integralną część stanowi Sprawozdanie z realizacji Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa Pomorskiego, Sejmik Województwa Pomorskiego przyjął Uchwałą Nr 190/XII/07 z dnia 24 września 2007;
11. Raport z wykonania Programu Ochrony Środowiska Województwa Pomorskiego na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010;
12. Sprawozdanie z realizacji Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa Pomorskiego;
13. Plan Zagospodarowanie Przestrzennego Województwa Pomorskiego;

14. Strategia Rozwoju Turystyki w Województwie Pomorskim;
15. Ocena planów i przedsięwzięć znacząco oddziałujących na obszary Natura 2000, Wytyczne metodyczne dotyczące przepisów Artykułu 6(3) i (4) Dyrektywy Siedliskowej 92/43/EWG, Komisja Europejska DG Środowisko, 2001;
16. Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Regionalnego Programu Operacyjnego dla województwa pomorskiego na lata 2007-2013 (wersja po uwzględnieniu uwag wniesionych w postępowaniu z udziałem społeczeństwa), Gdańsk, 2006.

Dokumenty ustanawiające system wdrażania oraz źródłowe dane liczbowe:

17. Dokumentacje konkursowe dotyczące badanych działań,
18. Wnioski aplikacyjne (w tym aplikacje, które nie uzyskały wsparcia) oraz sprawozdania końcowe z realizacji projektów w ramach badanych działań;
19. Dokumenty dotyczące systemu wdrażania ZPORR, w tym podręczniki procedur instytucji zaangażowanych we wdrażanie badanych działań.

Oraz inne dane literaturowe, m.in.:

20. Raport: Przewidywany wpływ inwestycji infrastrukturalnych realizowanych na obszarach wiejskich i miejsko-wiejskich w ramach działań 3.1, 3.2 ZPORR oraz działań 2.3 i 2.6 Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich;
21. Prognoza oddziaływania na środowisko Indykatorywnego Wykazu Dużych Projektów dla Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko;
22. Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych (woj. Pomorskie) czerwiec 2007;
23. Projekt Programu małej retencji województwa pomorskiego do roku 2015.

Podstawowe dane o projektach udostępnione przez Zamawiającego

Głównym źródłem danych zastanych dot. realizowanych projektów były wnioski złożone w ramach badanych działań ZPORR oraz sprawozdania z realizacji projektów (udostępnione przez Zamawiającego).

2.2.2. Dane wywołane

Gromadzenie danych zastanych w bazie danych

W celu przygotowania danych zastanych do analizy, został opracowany formularz – bazy danych na potrzeby badania, w których zgromadzono dane z wniosków aplikacyjnych i sprawozdań z realizacji projektów uzyskane z Instytucji Wdrażających dotyczące wnioskodawców (dane o złożonych projektach oraz o projektach zaakceptowanych oraz tych, które nie uzyskały wsparcia). Dane te zostały wykorzystane m.in. do sprawdzenia rozmieszczenia terytorialnego realizowanych i wnioskowanych projektów.

Badania panelowe o charakterze zogniskowanego wywiadu grupowego (FGI)

W badaniu przeprowadzono dyskusję panelową z beneficjentami i niebeneficjentami analizowanych działań. Panel ten wymagał udziału moderatora i podlegał podobnym regułom jakie obowiązują w FGI.

Problematyka i zagadnienia, jakie objęła dyskusja panelowa były następujące:

- ↳ Jakie powinny być efektywne formy wsparcia wnioskodawców ze strony IZ we wdrażaniu RPO WP (w przygotowywaniu projektów do finansowania w ramach RPO WP);
- ↳ Potrzeby potencjalnych beneficjentów w kontekście RPO WP (jakie potrzeby są najbardziej palące do zaspokojenia - które z działań RPO WP będą cieszyć się dużym powodzeniem, a na które będzie składanych niewiele wniosków);
- ↳ Problemy zaistniałe w trakcie wdrażania projektów finansowanych z ZPORR;

- ↳ Analiza procedury naboru projektów wraz z analizą zasad oceny i wyboru projektów.

Indywidualne Wywiady pogłębione (IDI)

Indywidualne wywiady pogłębione (In-depth Interview – IDI) - technika ta pozwoliła na głębsze zrozumienie badanych problemów i punktu widzenia badanych osób. Wywiadami indywidualnymi zostali objęci przedstawiciele:

- ↳ Z Departamentu Programów Regionalnych Urzędu Marszałkowskiego;
- ↳ Z Departamentu Rozwoju Regionalnego i Przestrzennego Urzędu Marszałkowskiego;
- ↳ Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Gdańsku;
- ↳ Instytucji działającej w ramach ochrony środowiska (Bałtycka Agencja Poszanowania Energii SA).
- ↳ Instytucji działającej w ramach ochrony środowiska (ARMAAG).

Odrębną grupę respondentów do wywiadów IDI będą stanowili beneficjenci działań 1.2 i 3.1 oraz wnioskodawca działania 3.2 z listy rezerwowej. Beneficjenci do Indywidualne wywiady pogłębione posłużyły do zbadania opinii / hipotez na temat m.in. głównych problemów na etapach: aplikacji, wyboru, rozliczania projektów, czy też realności i użyteczności docelowych wartości wskaźników zaproponowanych w RPO WP.

Beneficjenci do wywiadów zostali wytypowani kierując się następującymi kryteriami:

- ↳ projekt realizowany przez Beneficjenta ma systemowy wpływ na obszar ochrony środowiska w województwie pomorskim,
- ↳ zakres tematyczny projektu,
- ↳ lokalizacja.

Wywiady telefoniczne

Dodatkowo – co również nie było przewidziane na etapie raportu metodologicznego - przeprowadzono wywiady telefoniczne, które pozwoliły na szczegółowe określenie stopnia skanalizowania i zwodociągowania wszystkich beneficjentów i niebeneficjentów z listy rezerwowej, oraz planów JST na przyszłość w tym zakresie. Zbierano również informacje dot. istnienia systemu monitoringu środowiska, czy instalacji źródeł energii odnawialnej oraz przyszłych inwestycji w tym zakresie.

2.3. Badane populacje i dobór próby

Dobór respondentów do badania panelowego o charakterze FGI

Uczestnicy panelu dobrani byli zarówno z populacji beneficjentów jak również niebeneficjentów (w tym wnioskodawców działania 3.2 ZPORR, którzy są na liście rezerwowej) celem przeciwstawienia opinii obu grup oraz pogłębienia i uzyskania kompletnego obrazu związanego z problematyką dotyczącą ich potrzeb w kontekście wsparcia ze strony IZ w przygotowywaniu projektów do finansowania w ramach RPO WP.

Dobór próby podyktowany był poniższymi kryteriami:

- ↳ rzeczywistą ilościową strukturą wszystkich beneficjentów
- ↳ dobraniem pary składającej się z beneficjenta i niebeneficjenta posiadających podobne parametry (ta sama lokalizacja, typ projektu)
- ↳ zróżnicowanie geograficzne projektów
- ↳ zróżnicowanie tematyczne projektów

Przeprowadzono 1 panel dyskusyjny w dniu 15 maja 2008. W panelu uczestniczyło 8 beneficjentów, 6 przedstawicieli IZ RPO WP, moderator i wykonawca badania². Niestety zaproszeni niebeneficjenci nie dotarli na badanie panelowe, w związku z tym zdecydowano się na przeprowadzenie większej liczby wywiadów IDI z niebeneficjentami.

Dobór respondentów do wywiadów indywidualnych

Zrealizowano **13 wywiadów IDI**³. Rozmówcy do przeprowadzenia wywiadów indywidualnych zostali tak dobrani, aby uzyskać obraz badanej interwencji z maksymalnie wielu punktów widzenia. W związku z tym zrealizowano:

- ↳ 2 wywiady z przedstawicielami instytucji systemu wdrażania ZPORR, RPO WP oraz RSI w województwie pomorskim:
 - z przedstawicielami Departamentu Programów Regionalnych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego (instytucji uczestniczącej w wdrażaniu ZPORR oraz instytucji zarządzającej RPO WP)
- ↳ 3 wywiady z beneficjentami badanych działań,
- ↳ 5 wywiadów z niebeneficjentami działań 1.2, 3.1 i 3.2 ZPORR,
- ↳ 3 wywiady z przedstawicielami instytucji działających w obszarze ochrony środowiska w województwie pomorskim.

Łącznie przeprowadzono znacznie więcej wywiadów IDI niż zakładano aby uzyskać jak najwięcej danych jakościowych, na bazie, których można byłoby wnioskować.

Wywiady telefoniczne

Przeprowadzono 29 wywiadów telefonicznych (12 z niebeneficjentami i 17 z beneficjentami).

² Pełna lista uczestników panelu dyskusyjnego przedstawiona a tabeli x w Załącznikach

³ Szczegółowa lista respondentów przedstawiona w tabeli 1 w Załącznikach

3. Wyniki badania ewaluacyjnego

3.1. Badanie retrospektywne

3.1.1. Analiza stanu infrastruktury ochrony środowiska w województwie pomorskim

Analiza infrastruktury ochrony środowiska wskazuje na tendencję ulepszania infrastruktury od roku 2003⁴. Do niewątpliwie mocnych elementów pomorskiej infrastruktury można zaliczyć m.in. wysoki procent zaopatrzenia ludności w wodę z wodociągów komunalnych (prawie 100% w miastach i około 95% na terenach wiejskich), redukcja emisji pyłów do atmosfery na poziomie 98,5%, czy mechaniczno-biologiczne oczyszczalnie ścieków, obsługujące łącznie 90% ludności miast⁵.

Z drugiej strony na **terenach wiejskich infrastruktura oczyszczania ścieków komunalnych jest słabo rozwinięta** (brak sieci kanalizacyjnych). Przy tym, występuje duża liczba lokalnych, małych źródeł zanieczyszczenia wód, odprowadzających ścieki o wysokim stężeniu zanieczyszczeń.

Szczególnie zaskakujący jest fakt, że „mimo licznych zadań wykonywanych w zakresie budowy kanalizacji sanitarnej, w latach 2003-2006 nastąpił jedynie niewielki wzrost liczby mieszkańców obsługiwanych przez oczyszczalnie ścieków: z 76,5% w roku 2003 do 78,8% w roku 2006...”.⁶ Co gorsze **odsetek wodociągów dostarczających wodę nieodpowiadającą wymaganiom sanitarnym** (wzrost z 32, 66% w 2004 do 39,06 w roku 2006)⁷.

Niski jest również stopień odzysku odpadów komunalnych, chociaż wskazuje na tendencję rosnącą (w 2004 roku ilość odpadów komunalnych poddanych procesom odzysku wyniosła 32143 Mg/rok, a w 2005 już 42 122 Mg/rok⁸). Zdecydowana większość z odpadów komunalnych jest składowana na **56 składowiskach**, jednak lokalnie istnieje dużo małych składowisk odpadów, które nie spełniają wymagań prawnych i muszą być zamknięte do 2009 roku.

W latach 2004-2006 odnotowano również wzrost wytwarzanych odpadów komunalnych (z 613989 Mg/rok do 616502 Mg/rok), co wskazuje na niski poziom realizacji Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa Pomorskiego, który zakładał redukcję ilości odpadów komunalnych poprzez wzrost odzysku odpadów ulegających biodegradacji⁹.

Słabą stroną infrastruktury jest brak oczyszczania około 10% ścieków przemysłowych i jednocześnie nagromadzenie dużej ilości odpadów przemysłowych (ponad 21 mln Mg, z czego 67% to fosfogipsy, 28% popioły lotne i żużle z energetyki i ciepłownictwa) oraz ograniczona rekultywacja ich składowisk. Dodatkowo infrastrukturę charakteryzuje niski stopień selektywnej zbiórki odpadów niebezpiecznych i redukcji emisji gazowych zanieczyszczeń atmosfery (17,7%).¹⁰ W województwie w 2005 roku czynnych było 9 składowisk odpadów przemysłowych¹¹.

⁴ Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Regionalnego Programu Operacyjnego dla województwa pomorskiego na lata 2007-2013 (wersja po uwzględnieniu uwag wniesionych w postępowaniu z udziałem społeczeństwa), Gdańsk, 2006.

⁵ Strategia działania Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Gdańsku na lata 2005-2008 ma na celu zdefiniowanie najważniejszych celów i zadań stojących przed Funduszem w najbliższych latach. Jest dokumentem otwartym - opracowane programy, zasady i kryteria będą dostosowywane do obowiązującego prawodawstwa i stanowionej przez samorząd województwa pomorskiego polityki ekologicznej.

⁶ Raport z wykonania Programu Ochrony Środowiska Województwa Pomorskiego na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010. Gdańsk 2007

⁷ tamże

⁸ Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Pomorskiego 2010

⁹ Sprawozdanie z realizacji Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa Pomorskiego, Gdańsk 2007

¹⁰ tamże

¹¹ Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Pomorskiego 2010

Szczególnie poniższej przedstawione problematyczne obszary w województwie pomorskim nie znalazły rozwiązania do 2006 roku¹²:

- ↳ bardzo niski poziom odzysku odpadów komunalnych – odpady wyselekcjonowane stanowią zaledwie około 4%,
- ↳ zbyt duża ilość lokalnych małych składowisk odpadów, nie spełniających wymagań prawnych;
- ↳ niska aktywność jednostek samorządu terytorialnego w kompleksowych działaniach gospodarki odpadami komunalnymi oraz działaniach pobudzających selektywne zbieranie odpadów komunalnych;
- ↳ nierozwiązany problem gospodarki osadami z oczyszczalni ścieków komunalnych; będzie on lawinowo narastał w miarę wzrostu liczby oczyszczalni, ich przepustowości oraz efektywności oczyszczania ścieków
- ↳ wysoki poziom zanieczyszczenia powietrza pyłem zawieszonym (PM10) i dwutlenkiem azotu (NO₂) notowany wzdłuż głównych tras komunikacyjnych oraz w centrach miast, związany z procesami energetycznego spalania paliw stałych w lokalnych kotłowniach i paleniskach domowych oraz ruchem samochodowym. W związku z przekroczeniem dopuszczalnych poziomów pyłu zawieszonego odnotowanym w aglomeracji trójmiejskiej, oraz powiatach kościerskim, tczewskim i wejherowskim, wymienione strefy wymagają opracowania programu ochrony powietrza i wzmocnienia działań naprawczych,
- ↳ niski, w stosunku do potencjalnych możliwości, udział produkcji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych,
- ↳ przeciętna jakość wód płynących (wg oceny 5-stopniowej: brak I i II klasy jakości, dominacja klasy III- 76%) przy tym niezadowalająca jakość wód w przekrojach ujściowych Nogatu, Szkarpawy, Chylonki oraz wschodniej części rzek Przymorza – III lub IV klasa w zakresie poziomu substancji organicznych lub biogennych, zwłaszcza fosforanów i azotynów. Pomimo stopniowej poprawy odcinki ujściowe rzek Przymorza oraz cieków uchodzących do Zatoki Puckiej charakteryzuje IV, sporadycznie V najniższa klasa jakości;
- ↳ utrzymujące się miejscowo nadmierne zanieczyszczenie wód Zatok Gdańskiej i Puckiej w sąsiedztwie ujść niektórych potoków i przystani, obniżające lokalnie jakość wód w kąpieliskach;
- ↳ niekorzystna dla środowiska duża dysproporcja liczby mieszkańców czerpiących wodę z wodociągów w stosunku do korzystających z oczyszczalni ścieków. Niedostateczny rozwój systemów kanalizacji sanitarnej i oczyszczania ścieków; zwłaszcza w powiecie starogardzkim i niektórych intensywnie urbanizujących się gminach wiejskich obszaru metropolitalnego,
- ↳ lokalnie niezadowalająca jakość wód podziemnych, głównie na Żuławach, w Dolinie Wisły i strefie nadmorskiej, uwarunkowana czynnikami naturalnymi, ujawniająca się zwłaszcza przy nadmiernym (lokalnie) poborze wód,
- ↳ mała zdolność retencyjna gleb (szczególnie w zlewni Brdy, Wdy i Wierzycy) powodująca niebezpieczny spadek lustra wód gruntowych i powierzchniowych; niski poziom retencjonowania wód,
- ↳ koncentracja różnorodnych zagrożeń środowiska, w tym możliwości wystąpienia poważnych awarii w obszarze metropolitalnym oraz w korytarzu transportowym przebiegającym po obu stronach doliny Wisły; mogą one znacząco negatywnie oddziaływać na środowisko,
- ↳ symptomy przeeksploatowania gospodarczego wyjątkowo cennej i wrażliwej przyrodniczo strefy przymorskiej, objętej ochroną lub przewidzianej do ochrony w ramach sieci Natura 2000,
- ↳ poważny wzrost uwarunkowanego działaniem sił przyrody, zagrożenia powodzią i w mniejszym stopniu osuwiskami, głównie na Żuławach, w dolinie Dolnej Wisły i strefie przymorskiej,
- ↳ zły stan techniczny systemów osłony przeciwpowodziowej i odwodnienia Żuław, nie gwarantujący zabezpieczenia przeciwpowodziowego mieszkańcom oraz obniżający efektywność produkcji rolniczej,

Listę zamyka niski stopień wiedzy ekologicznej społeczeństwa i brak akceptacji społecznej dla części działań ekologicznych, głównie ochronnych.

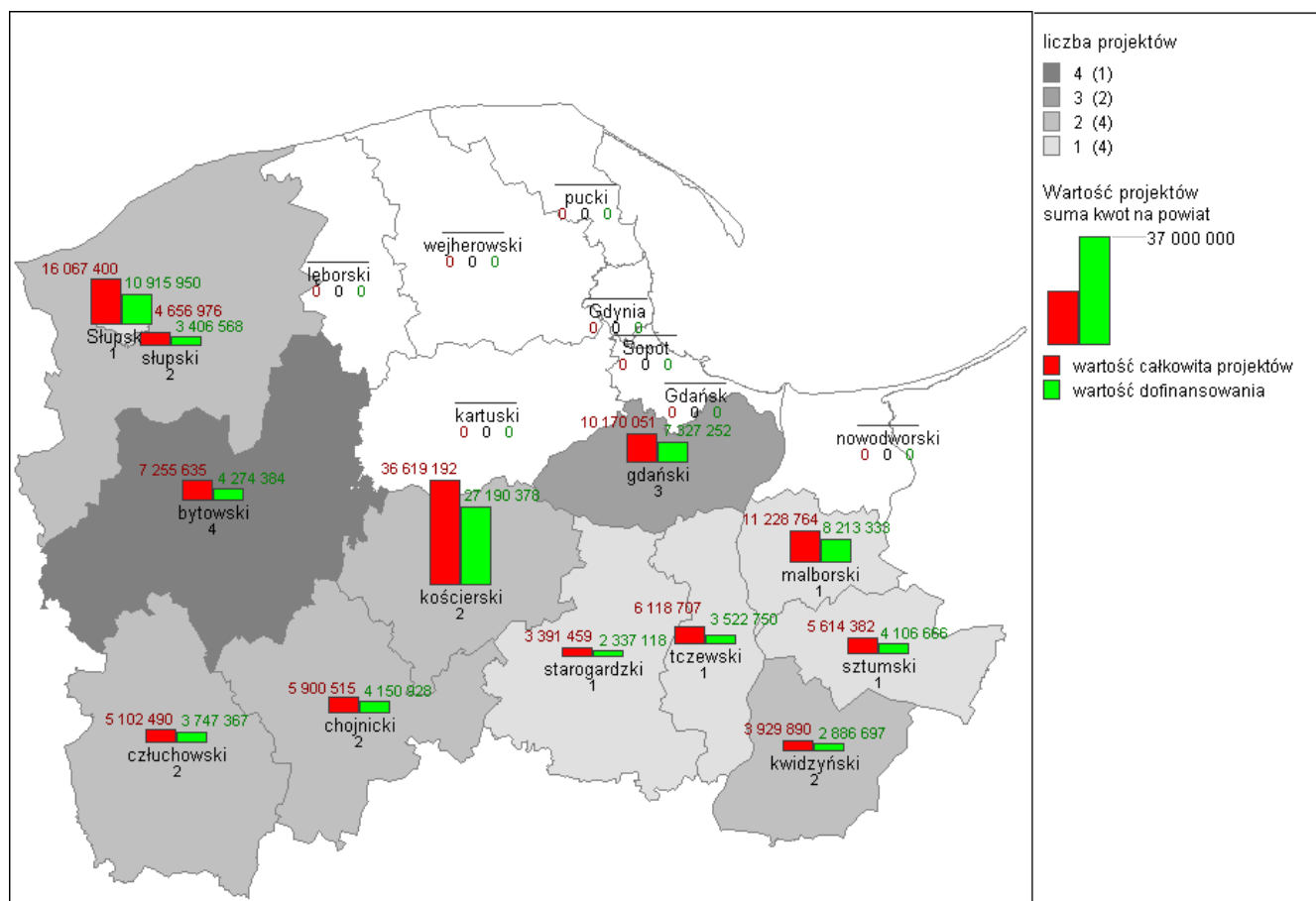
¹² Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Regionalnego Programu Operacyjnego dla województwa pomorskiego na lata 2007-2013 (wersja po uwzględnieniu uwag wniesionych w postępowaniu z udziałem społeczeństwa), Gdańsk, 2006.

3.1.2. Analiza projektów w ramach działań 1.2, 3.1 i 3.2 ZPORR

3.1.2.1. Rozłożenie przestrzenne projektów

Poniżej przedstawione mapy obrazują przestrzenny rozkład realizowanych i zrealizowanych projektów w poszczególnych powiatach w podziale na badane działania. W przypadku realizowanych projektów są to działania 1.2 i 3.1.

Pierwotnie w województwie pomorskim dofinansowanie uzyskało 22, w badaniu analizowane jest 21 projektów na łączną wartość 116 055 264,2zł (w tym 82 079 397 zł dofinansowania) w związku z cofnięciem dotacji jednemu z beneficjentów.

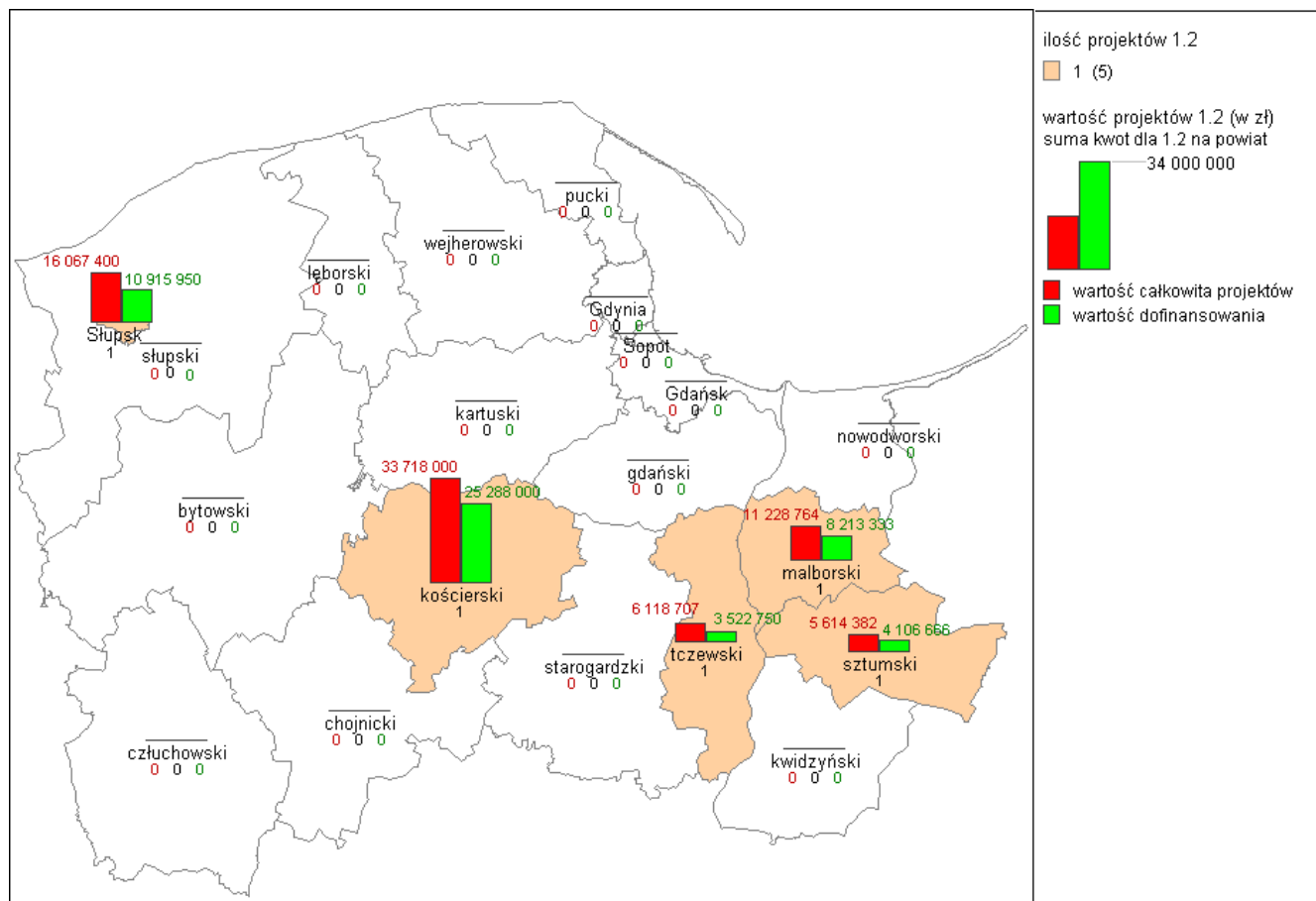

Rys. 1. Rozłożenie liczby projektów ZPORR w zakresie infrastruktury ochrony środowiska oraz ich wartości (łączna kwota projektów i dofinansowanie ERDF)

Najwięcej projektów realizowano w powiecie **bytowskim – 4 projekty** na łączną wartość 7 255 635,20 (4 274 384,74 dofinansowania), **gdańskim – 3 projekty** (10 170 051,00, w tym 7 327 252,75 dofinansowania) oraz **śląskim – 3 projekty** (20 724 376,48, w tym 14 322 518,59 dofinansowania). Jednak to do powiatu **kościerskiego przekazana została największa wartość dofinansowania** 2 projekty na wartość 36 619 192,73 zł (27 190 378,48 dofinansowania), z których jeden był kompleksowym projektem oczyszczalni ścieków o znacznej wartości.

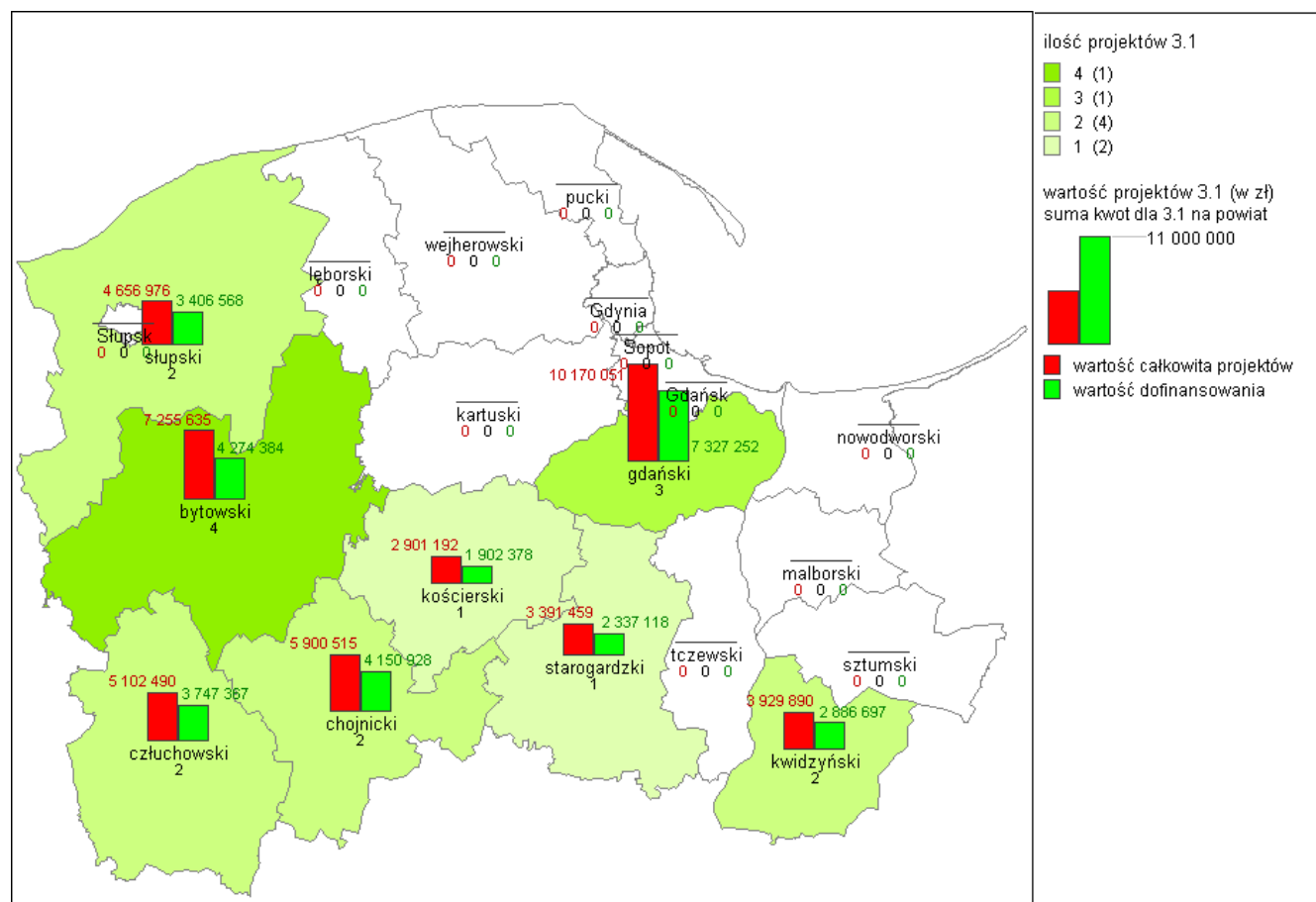
W ramach działania 1.2 zrealizowano zaledwie 4 projekty (patrz rys.2) na łączną wartość 72 747 253,00 (52 046 700,00 dofinansowania). W tej wartości największą pulę środków pozyskała Gmina Miejska Kościerzyna - 25 288 000,00 zł dofinansowania.

Znacznie więcej projektów realizowanych było w ramach działania 3.1, bo aż 17 na łączną wartość 43 308 211,22 zł (w tym 30 032 697,19 zł dofinansowania).

Rys. 2. Rozłożenie liczby projektów działania 1.2 ZPORR oraz ich wartości (łącznie kwota projektów i dofinansowanie ERDF)

Wynika to przede wszystkim z zapisów dotyczących działania 3.1, które było skierowane do gmin na poziomie lokalnym, które często planowały i realizowały małe projekty, o stosunkowo niskiej wartości.

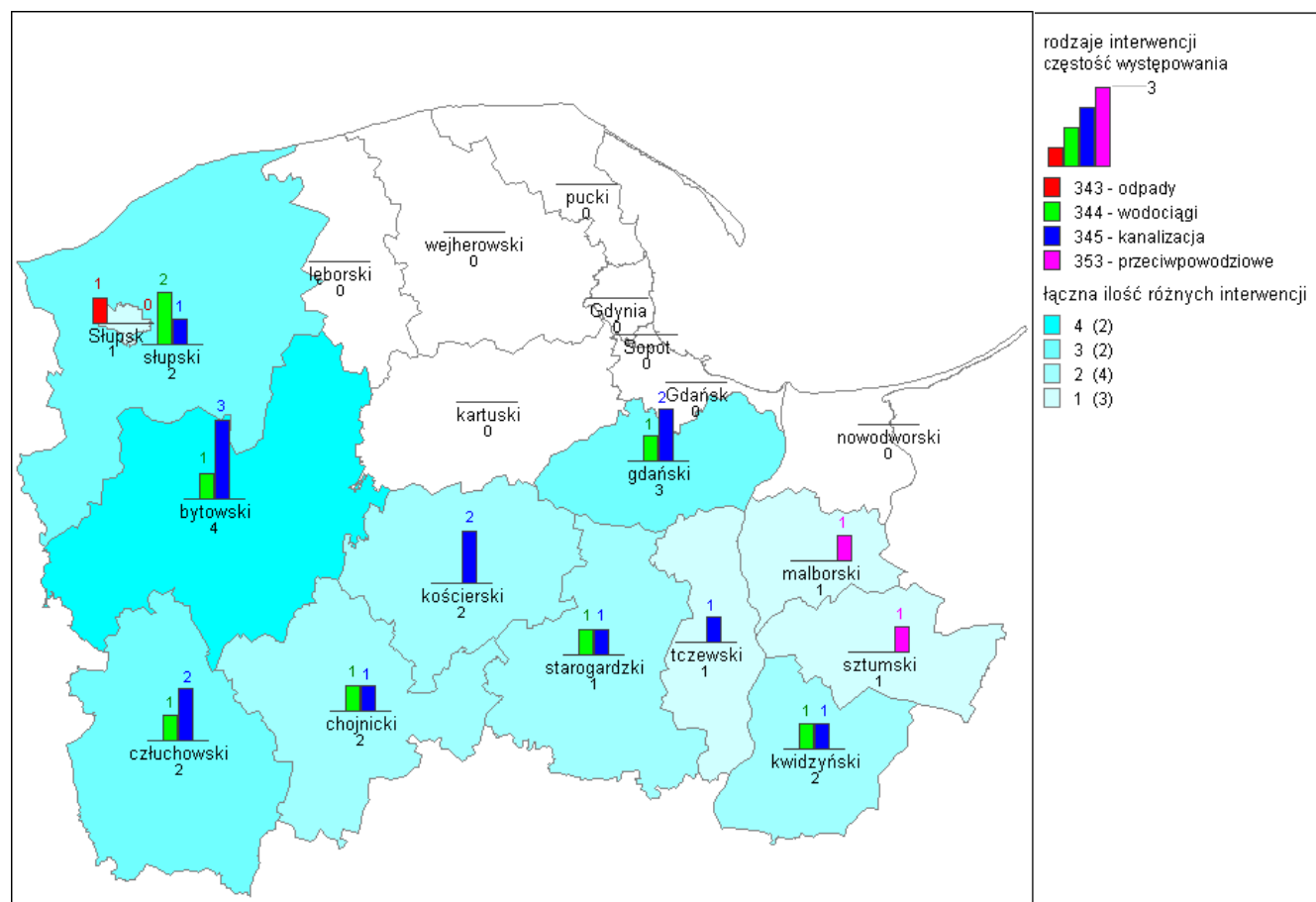
Rys. 3. Rozłożenie liczby projektów działania 3.1 ZPORR oraz ich wartości (łącznie kwota projektów i dofinansowanie ERDF)

Przykładowo w powiecie bytowskim, w którym złożono najwięcej projektów w ramach tego działania (4), dwa z nich były na bardzo małą wartość.

Większość projektów realizowały gminy wiejskie (13 projektów na wartość 31 446 546,81zł, w tym 22 547 120,44 dofinansowania). Gminy wiejsko-miejskie realizowały 4 projekty o wartości 11 861 464,41 zł (w tym 7 485 577,00 zł dofinansowania).

Średnia wartość dofinansowania projektów realizowanych przez gminy wiejskie wyniosła 1 734 394 zł, natomiast przez gminy miejsko-wiejskie – 1 871 394 zł. Ta niewielka różnica w średniej wartości może sugerować – wbrew powszechnej opinii - że typ gminy nie determinuje wartości projektu (co przez to idzie zapewnienia wkładu własnego).

Kolejny rysunek 4. przedstawia rozłożenie projektów ze względu na rodzaj interwencji. Projektów w zakresie kanalizacji było 14 (w tym 3 projekty obejmujące również system wodociagowy), projektów w zakresie wodociągów – 8 (w tym 3 wspólne dla kanalizacji), realizowano również jeden projekt w zakresie gospodarki odpadami (Gmina miejska Słupsk) oraz jeden projekt w zakresie działań przeciwpowodziowych obejmujący powiat malborski i sztumski.

Rys. 4. Rozłożenie liczby projektów w podziale na kategorie interwencji

Łączna wartość dofinansowania w zakresie **kanalizacji wyniosła ok. 67 ml. zł**, wodociągów – ok. 11 mln. Projekt dotyczący gospodarki odpadami uzyskał 10 915 950 zł dofinansowania a przeciwpowodziowy – ponad 12 mln.

Kanalizacja była zatem interwencją, która zaabsorbowała zdecydowanie najwięcej środków unijnych. W realizowanych projektach nie pojawiły się w ogóle takie typy interwencji z zakresu infrastruktury środowiska jak planowane w dokumentach ZPORR: 332 (Odnawialne źródła energii), 341 (Ochrona powietrza), czy interwencja 342 (Ochrona przed hałasem).

Takie rozłożenie interwencji, a co za tym idzie dofinansowania wskazuje jednoznacznie na najbardziej palące problemy do rozwiązania w poszczególnych gminach.

Biorąc pod uwagę przedstawione w podrozdziale 3.3.1 problemy infrastruktury środowiska w poszczególnych powiatach przed realizacją programu ZPORR, analiza lokalizacji przestrzennej projektów w ramach ZPORR wskaże, czy rzeczywiście realizowane projekty przyczynią się do rozwiązania kluczowych problemów na danym obszarze.

Mając na uwadze obszary problemowe w poszczególnych powiatach już na tak wstępnym etapie badania jak przygotowanie metodologii, można zaryzykować stwierdzenie, że projekty ZPORR mogły w niewielkim stopniu wpłynąć na rozwiązywanie ww. problemów.

Adekwatność interwencji do potrzeb i problemów

Aby zbadać stopień adekwatności interwencji w badanym obszarze należy odpowiedzieć na pytanie na ile realizowane projekty przyczyniły się bądź przyczynią do rozwiązania kluczowych problemów na danym obszarze województwa pomorskiego.

Jak można było zaobserwować na wcześniej przedstawionym rys.1 dofinansowanie zostało rozdyskrebowane w zachodnio-południowej części województwa omijając zupełnie takie powiaty

jak: pucki, wejherowski, lęborski, kartuski, nowodworski oraz trójmiasto. W analizie ujęto zatem jedynie powiaty/gminy, które uzyskały dofinansowanie.

Poniżej przedstawiono szczegółowe problemy, jakie istniały w powiatach, w których realizowano projekty środowiskowe w ramach ZPORR, jeszcze przed rozpoczęciem interwencji ZPORR (2003 rok) oraz projekty realizowane w ramach ZPORR w poszczególnych gminach. Przedstawienie w II kolumnie tabeli stanu jaki był **przed interwencją jest istotne w kontekście obserwacji potencjalnych zmian i rozwiązywania problemów powiatów dzięki realizacji projektów w ramach ZPORR.**

Dla wszystkich wymienionych poniżej powiatów charakterystyczne były również problemy wspólne dla całego województwa, takie jak:

- potrzeba uporządkowania sieci gospodarki wodno - ściekowej w aglomeracjach
- niska świadomość ekologiczna mieszkańców
- niski poziom wiedzy i świadomości lokalnych decydentów co do np. możliwości optymalnego wykorzystania energii odnawialnej.

Tabela 1. Problemy dotyczące ochrony środowiska w poszczególnych powiatach województwa pomorskiego w 2003 roku i projekty w ramach ZPORR

Powiat	Problemy dotyczące ochrony środowiska, które wymagają rozwiązania zaobserwowane w 2003 roku przed rozpoczęciem interwencji ZPORR	Czy realizowany projekt ZPORR rozwiązał problemy powiatu/gminy?
Bytowski	<p>Ogólnie w powiecie: Brak funkcjonującego systemu selektywnego zbierania odpadów ulegających biodegradacji, kompleksowego systemu selektywnej zbiórki odpadów wielkogabarytowych i odpadów elektronicznych, systemu selektywnego zbierania odpadów budowlanych. Słabe skanalizowanie i zwodociągowanie.</p> <p><u>W poszczególnych gminach:</u></p> <p><u>Borzytuchom</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • brak uporządkowanej gospodarki ściekowej <p><u>Bytów</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • potrzeba budowy kanalizacji sanitarnej na terenach wiejskich gminy, • brak programu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych, • potrzeba modernizacji Zakładu Zagospodarowania Odpadów Komunalnych w Sierźnie, • potrzeba budowy kompostowni osadów ściekowych oraz bioodpadów. <p><u>Czarna Dąbrówka</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • uregulowanie gospodarki wodno - ściekowej <p>Kołczygłowy - b.d.</p> <p><u>Lipnica</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • potrzeba budowy wodociągu do m. Wierzchocina, Rućcowe Łasy, Osusznicza, Mielno, Karpno, Modziel, Sątoczno. Stoltmany • potrzeba likwidacji składowisk odpadów stałych i zorganizowane jednego punktu segregacji odpadów <p><u>Miastko</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • potrzeba budowy zbiorczych kolektorów sanitarnych i modernizacja wiejskich oczyszczalni ścieków lub ich likwidacja <p><u>Parchowo</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • niski stopień skanalizowania gminy • potrzeba budowy wodociągów na wybudowaniach i w zabudowie rozproszonej <p><u>Studzienice</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • nielegalne wysypisko śmieci <p><u>Trzebielino</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • zanieczyszczenia rzek, brak naturalnego przepływu, zwiększona ilość gospodarstw rybackich • gospodarstwa wielkotowarowe (fermy tuczu trzody chlewnej - brak nadzoru, problem składowania obornika, zanieczyszczenie powietrza) • spalanie tworzyw sztucznych w paleniskach domowych • niekontrolowany wywóz śmieci w miejsca ku temu nieprzeznaczone <p><u>Tuchomie</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • zanieczyszczenie powietrza prywatne budynki opalane tradycyjnymi sposobami: węgiel, koks, drewno 	<p><u>Projekt realizowany w gminie Kołczygłowy</u></p> <p>Realizacja projektu wpłynęła pozytywnie na kompleksowe uporządkowanie gospodarki ściekowej pomimo niewielkiego wzrostu stopnia skanalizowania gminy (z 65% przed projektem do ok. 70% obecnie¹³). Wsparcie częściowo zatem rozwiązało problemy gminy.</p> <p><u>Projekt realizowany w gminie Studzienice</u></p> <p>Realizacja projektu przyczyniła się do zwodociągowania gminy z 82,5% do 90%. Obok kanalizacji to najważniejszy problem a wsparcie unijne pomogło go w dużej części rozwiązać.</p> <p><u>2 projekty realizowane w gminie Miastko</u></p> <p>Obydwa projekty wpływają pozytywnie na skanalizowanie gminy i zwiększenie do 298 liczby gospodarstw domowych podłączonych do sieci kanalizacji. Sukcesywnie problemy uwidocznione w 2003 roku rozwiązywane, w przypadku tej gminy przez inwestycje w ramach ZPORR.</p> <p>Na poziomie powiatu nie można mówić o kompleksowym rozwiązaniu problemów, pomimo, że powiat ten miał największą liczbę realizowanych projektów ZPORR.</p>

¹³ Ankieta przeprowadzona wśród beneficjentów

	<ul style="list-style-type: none"> • nielegalne wysypiska oraz mogilnik • potrzeba modernizacji i rozbudowy stacji uzdatniania wody do picia do standardów UE • potrzeba uporządkowania sieci gospodarki ściekowej w aglomeracjach 	
Chojnicki	<ul style="list-style-type: none"> • brak systemu selektywnego zbierania odpadów ulegających biodegradacji, • brak kompleksowego systemu selektywnej zbiórki odpadów wielkogabarytowych i odpadów elektronicznych, oraz selektywnego zbierania odpadów budowlanych. • potrzeba modernizacji i rozbudowy stacji uzdatniania wody do picia do standardów UE • potrzeba uporządkowania sieci gospodarki ściekowej w aglomeracjach o RLM ponad 2 tys. 	<p><u>Projekt realizowany w gminie Chojnice</u> Projekt pozytywnie wpłynął na uregulowanie gospodarki wodociągowej, w miejscu, które jest lokalnym centrum rozwoju. Wpływ pozytywny</p> <p><u>Projekt realizowany w gminie Brusy</u> Dzięki projektowi udało się poprawić uporządkowanie gospodarki ściekowej, jednocześnie realizacja wpisuje się w priorytety działań gminy i największe potrzeby. Wpływ pozytywny.</p> <p>Na poziomie powiatu nie można mówić o kompleksowym rozwiązaniu problemów.</p>
Człuchowski	<ul style="list-style-type: none"> • brak funkcjonującego systemu selektywnego zbierania odpadów ulegających biodegradacji, kompleksowego systemu selektywnej zbiórki odpadów wielkogabarytowych i odpadów elektronicznych, systemu selektywnego zbierania odpadów budowlanych. • podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców • budowa Zakładu Zagospodarowania Odpadów obsługującego cały powiat i gminy powiatów sąsiadujących • słaba infrastruktura w zakresie ochrony środowiska – niski stopień skanalizowania • potrzeba budowy i modernizacji systemu zaopatrzenia w wodę • potrzeba rozbudowy systemu selektywnej zbiórki odpadów • potrzeba sukcesywnej wymiany i renowacji wyeksploatowanych odcinków sieci wodnej • potrzeba uporządkowania sieci gospodarki ściekowej w aglomeracjach 	<p><u>Projekt realizowany w gminie Człuchów</u> Realizacja projektu wpłynęła pozytywnie na zlikwidowanie zagrożeń oraz poprawienie systemu odprowadzania i oczyszczania ścieków.</p> <p><u>Projekt realizowany w gminie Rzeczenica</u> Kompleksowy projekt wodno-kanalizacyjny uporządkowuje gospodarkę wodno-ściekową na południu gminy, co wpływa pozytywnie na rozwój tej części gminy. Wpływ pozytywny.</p> <p>Na poziomie powiatu nie można mówić o rozwiązaniu większości problemów, ze względu na niewystarczającą liczbę projektów.</p>
Gdański	<ul style="list-style-type: none"> • brak uregulowania gospodarki ściekowej, • likwidacja nielegalnych składowisk odpadów; • kontrola stosowania odpadów ściekowych w rolnictwie • potrzeba modernizacji i rozbudowy ujęć wody i sieci wodociągowych w pasie nadmorskim z uwzględnieniem specyficznych wymogów zasobów wód podziemnych • potrzeba modernizacji i rozbudowy stacji uzdatniania wody do picia do standardów UE • nieczynne ujęcia wody • potrzeba modernizacji i rozbudowy stacji uzdatniania wody do picia do standardów UE • negatywny wpływ na środowisko zanieczyszczeń obszarowych i punktowych, pochodzących z działalności rolniczej • stworzenie systemu monitorowania i ostrzegania o zagrożeniu powodzią, w tym o zagrożeniu katastrofą wałów wiślanych • potrzeba kontynuacji budowy obiektów małej retencji oraz regulacja rzek i potoków na obszarze województwa pomorskiego ze szczególną troską o zapewnienie warunków bytowania, rozmnażania i migracji organizmów wodnych • paliwo stałe w lokalnych kotłowniach i gospodarstwach domowych – eliminowanie i zastępowanie go innymi bardziej ekologicznymi nośnikami ciepła • potrzeba termorenowacji budynków mieszkalnych i użyteczności publicznej i upowszechnianie przyjaznego środowiska budownictwa – materiały energooszczędne 	<p><u>Projekt realizowany w gminie Kolbudy</u> Strategia Rozwoju Gminy Kolbudy wskazuje na 2 główne problemy gminy, którym jeden to kanalizacja. Realizowany projekt wpływa zatem pozytywnie na jego rozwiązanie.</p> <p><u>2 projekty realizowane w gminie Cedry Wielkie</u> Modernizacja oczyszczalni ścieków wraz z modernizacją sieci wodociągowej wpisuje się w lokalną strategię i realizację celów strategicznych (a więc największych potrzeb i priorytetów, co więcej modernizacja oczyszczalni zaspokoi obecne i przyszłe potrzeby gminy w tym zakresie. Wpływ wsparcia pozytywny.</p> <p>Wsparcie w ramach ZPORR punktowo w 2 gminach rozwiązuje problemy powiatu, biorąc jednak pod uwagę, że równolegle realizowane były inne inwestycje ściekowe, problemy zarysowane w 2003 roku a dotyczące przede wszystkim gospodarki wodno-kanalizacyjnej zostały rozwiązane w większym stopniu niż w pozostałych powiatach.</p>

<p>Kościerski</p>	<ul style="list-style-type: none"> • potrzeba skanalizowania pozostałości miejscowości gminy Stara Kiszewa • potrzeba wybudowania oczyszczalni ścieków w Grabowie Kościerskim • potrzeba modernizacji oczyszczalni ścieków w Kościerzynie • potrzeba wybudowania gminnej oczyszczalni ścieków oraz sieci kanalizacyjnej na terenie gminy Lipusz • konieczność dostosowanie składowiska odpadów komunalnych w Liniewskich Górach do aktualnych wymogów • potrzeba skanalizowania pozostałej części gminy Liniewo wraz z wybudowaniem drugiej oczyszczalni • brak segregacji odpadów w miejscu ich wytwarzania • potrzeba ograniczenia emisji spalin i hałasu poprzez ograniczenie ruchu w centrum miasta • potrzeba modernizacji i rozbudowy stacji uzdatniania wody do picia do standardów UE • potrzeba uporządkowania sieci gospodarki ściekowej w aglomeracjach o RLM ponad 2 tys. i poniżej 2 tys 	<p><u>Projekt realizowany w gminie Karsin</u></p> <p>Realizacja projektu w znacznym stopniu rozwiązuje problem skanalizowania gminy w obrębie Wdzydzkiego Parku Krajobrazowego, co wpływa na rozwój gospodarczy gminy.</p> <p><u>Projekt działania 1.2 realizowany w mieście Kościerzyna</u></p> <p>Wsparcie unijne bardzo pozytywnie wpływa na rozwiązanie problemu złego stanu oczyszczalni ścieków oraz wysokiego ryzyka katastrofy ekologicznej w przypadku braku modernizacji w oczyszczalni w Kościerzynie.</p> <p>W skali powiatu jeden problem dot. gospodarki ściekowej jednej gminy został rozwiązany, co nie jest optymistyczne. Drugi projekt rozwiązał jeden z określonych w 2003 roku zasadniczych problemów powiatu. Ponownie jednak nie można mówić o kompleksowym rozwiązaniu problemów powiatu dzięki wsparciu ZPORR. Nie został również rozwiązany problem zanieczyszczenia powietrza, który należy do priorytetów wojewódzkich w tym zakresie (Kościerzyna wraz z powiatem tczewskim, wejherowskim i aglomeracją trójmiejską są obszarami przekroczeń dopuszczalnych stężeń zanieczyszczenia powietrza¹⁴) ponieważ, projekt, który został złożony w tym zakresie nie został dofinansowany.</p>
<p>Malborski</p>	<p><u>Gmina Lichnowy</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • problem z egzekwowaniem od mieszkańców gminy przepisów z zakresu gospodarki odpadami i gospodarki ściekowej. • niski poziom edukacji ekologicznej wśród dorosłych mieszkańców gminy. <p><u>Gmina Malbork</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • dzikie wysypiska śmieci na terenie byłego poligonu, • mała ilość pojemników do segregacji odpadów. <p><u>Gmina Miłoradz</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • zanieczyszczanie powietrza przez zakład utylizacji w Uśnicach, • zanieczyszczenia rzeki Nogat, • konieczność likwidacji gminnego składowiska odpadów stałych w Mątowach Wielkich. • wiele małych oczyszczalni wymaga remontu i modernizacji – większość z nich nie ma rozwiązanego problemu osadów pościekowych • potrzeba zmniejszenia poziomu zanieczyszczeń środowiska w odniesieniu do powietrza, wody, gleby i klimatu akustycznego. • potrzeba racjonalizacji gospodarki odpadami (segregacja, recykling, utylizacja), gospodarce wykorzystywanie i unieszkodliwianie odpadów przemysłowych, w tym niebezpiecznych • konieczność ograniczenia emisji zanieczyszczeń wód ze źródeł punktowych : miejskich, przemysłowych i wiejskich. • w przypadku źródeł powierzchniowych – ochrona wód powierzchniowych poprzez eliminację lub ograniczenie zrzutów substancji niebezpiecznych do środowiska wodnego • potrzeba modernizacji i rozbudowy podoczyszczalni i oczyszczalni ścieków przemysłowych i/lub modernizacji technologii produkcji w niektórych dziedzinach wytwarzania w celu 	<p><u>Projekt działania 1.2 realizowany w powiecie malborskim</u></p> <p>Projekt zmniejsza stopień zagrożenia powodziowego, co rozwiązuje w pewnym stopniu kwestię przeciwpowodziową na Żuławach.</p> <p>Wsparcie w ramach ZPORR nie rozwiązało przeważającej większości problemów w powiecie, oprócz zagrożenia powodziowego.</p>

¹⁴ Raport z wykonania Programu Ochrony Środowiska Województwa Pomorskiego na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010. Gdańsk 2007

	<p>ograniczenia zrzutu substancji niebezpiecznych</p> <ul style="list-style-type: none"> • potrzeba ochrony i poprawy stanu wód podziemnych – likwidacja „dzikich” wysypisk i zlewisk • potrzeba kontroli funkcjonowania składowisk odpadów i magazynów substancji chemicznych • konieczność poprawy zaopatrzenia w wodę mieszkańców Żuław poprzez rozbudowę i modernizację Centralnego Wodociągu Żuławskiego • potrzeba modernizacji i rozbudowy stacji uzdatniania wody do picia do standardów UE • nieczynne ujęcia wody • zagrożenie powodziowe 	
Słupski	<ul style="list-style-type: none"> • potrzeba modernizacji i rozbudowy systemu gospodarki wodno - ściekowej i ochrony gruntów, • potrzeba uporządkowania składowisk nawozów organicznych w gospodarstwach rolnych • nowoczesnych technologii odzysku i unieszkodliwiania odpadów, w tym recyklingu organicznego - wdrażanie • selektywnej zbiórki odpadów ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju selektywnej zbiórki odpadów komunalnych ulegających biodegradacji - podniesienie skuteczności • selektywna zbiórka odpadów niebezpiecznych wytwarzanych w grupie odpadów komunalnych - rozwój • składowiska odpadów nie spełniających wymogów ochrony środowiska - zamknięcie i rekultywacja • konieczność zasilania gruntów nieprzydatnych do produkcji rolniczej lub zdegradowanych • komunalne osady ściekowe - zwiększenie stopnia przetworzenia • składowiska odpadów nie spełniające wymagań technicznych - likwidacja i rekultywacja • składowane odpady komunalne ulegające biodegradacji i odpady zielonych - ograniczenie ilości, poprzez rozwój lokalnych kompostowni, w tym przydomowych • komunalne osady ścieków – zagospodarowanie, poprzez ich kompostowanie, w tym likwidacja zjawiska magazynowania osadów na terenie oczyszczalni ścieków • potrzeba modernizacji i rozbudowy stacji uzdatniania wody do picia do standardów UE • nieczynne ujęcia wody • potrzeba uporządkowania sieci gospodarki ściekowej w aglomeracjach • potrzeba kontroli stanu wałów i urządzeń wodnych wraz z wytypowaniem odcinków do rekonstrukcji i modernizacji oraz potrzeba kontynuowania budowy i modernizacji wałów i innych urządzeń wodnych <p><u>Miasto Słupsk:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • znaczne zanieczyszczenie powietrza i wysoki poziom emisji hałasu • niezadawalający stan jakości zasobów wód powierzchniowych - potrzeba modernizacji i rozbudowy stacji uzdatniania wody do picia do standardów UE • potrzeba uporządkowania sieci gospodarki ściekowej w aglomeracjach o RLM ponad 100 tys. • niewystarczająca w zakresie ochrony środowiska gospodarka odpadami • niska świadomość ekologiczna 	<p><u>Projekt realizowany w gminie Głównyżce</u> Realizacja projektu uporządkuje gospodarkę wodną w gminie. Wpływ wsparcia pozytywny.</p> <p><u>Projekt realizowany w gminie Słupsk</u> Kompleksowy projekt regulujący gospodarkę wodno-ściekową w gminie – w niektórych jej częściach brak jest zupełnie systemu kanalizacji i brak urządzeń do uzdatniania wody oraz oczyszczania ścieków. Wpływ wsparcia na rozwiązanie problemów i na zrównoważony rozwój obszaru pozytywny.</p> <p><u>Projekt realizowany w gminie Słupsk 1.2</u> Jedyny projekt dotyczący gospodarki odpadami w regionie w zakresie składowania segregowanych surowców. Wpływ wsparcia na rozwiązanie problemu pozytywny.</p> <p>Wsparcie w ramach ZPORR punktowo rozwiązuje problemy powiatu, biorąc jednak pod uwagę, że równolegle realizowane były inne inwestycje ściekowe, problemy zarysowane w 2003 roku a dotyczące przede wszystkim gospodarki wodno-kanalizacyjnej zostały rozwiązane w większym stopniu niż w pozostałych powiatach.</p>
Starogardzki	<p><u>Gmina Starogard:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • w zakresie gospodarki odpadami – potrzeba segregacji odpadów i budowa powiatowego Zakładu Utylizacji Odpadów w Starym Lesie • potrzeba dalszej kanalizacji gminy • potrzeba budowy ok. 10 gminnych oczyszczalni • konieczność ograniczenia emisji spalin poprzez zmiany systemu ogrzewań. <p><u>Gmina Zblewo:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • potrzeba modernizacji oczyszczalni 	<p><u>Projekt realizowany w gminie Osiek</u> Bardzo ważnym problemem obok braku kanalizacji był niski stopień zwodociągowania (35%), jest to jeden z najniższych wskaźników zwodociągowania w województwie. Przy tym istniejące wodociągi mają rury z azbestocementu uniemożliwiające zaopatrzenie w dobrej jakości wodę. Dofinansowanie wpłynęło na zmodernizowanie wodociągów i powstanie</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • konieczność rozbudowy kanalizacji sanitarnej na terenie gminy Zblewo, hydroforni w Zblewie <p><u>Gmina Miejska Skórcz:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • niski stopień skanalizowania miasta - 25% • brak zorganizowanego systemu zaopatrzenia miasta w energię ciepłą • zły stan dróg oraz przewóz towarów wielkogabarytowych przez centrum miasta, powodujący nadmierną emisję hałasu komunikacyjnego • nieprawidłowa lokalizacja i organizacja składowiska odpadów <p><u>Gmina Miejska Starogard Gd.:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • potrzeba uporządkowania gospodarki odpadami. <p><u>Gmina Osiek</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • brak kanalizacji sanitarnej a • zaledwie 35% gospodarstw podłączonych do sieci wodociągowej oraz korzystanie z wody przesyłanej rurami z azbestocementu 	<p>12km kanalizacji, jednak wsparcie nie jest wystarczające w stosunku do potrzeb a zaopatrzenie w wodę w gminie nadal niedostateczne¹⁵.</p> <p>Na poziomie powiatu wsparcie w ramach ZPORR nie rozwiązało większości problemów w powiecie.</p>
Sztumski	<p>Potrzeby/problemy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • potrzeba modernizacji i rozbudowy stacji uzdatniania wody do picia do standardów UE • potrzeba uporządkowania sieci gospodarki ściekowej w aglomeracjach o RLM poniżej 2 tys. • konieczność wzrostu powierzchni terenów zieleni na obszarach miejskich • konieczność zasilania gruntów nieprzydatnych do produkcji rolnej lub zdegradowanych <p>Gmina Stary Dzierzgoń: uporządkowanie gospodarki ściekowej, objęcie zorganizowanym wywozem nieczystości stałych wszystkich mieszkańców</p> <p>Gmina Stary Targ: problem uporządkowania gospodarki ściekowej w gminie</p> <p>Gmina Dzierzgoń: problemy z utylizacją odpadów oraz selektywną zbiórką odpadów</p> <p>Gmina Sztum: brak rozwiązania dla zagospodarowania osadów powstających na terenie miejskiej oczyszczalni ścieków, skanalizowanie południowej, wschodniej i zachodniej części gminy, polepszenie istniejącego systemu zbiórki surowców wtórnych, dodatkowo objęcie zbiórką odpadów niebezpiecznych (np. baterii)</p>	<p>Projekt działania 1.2 realizowany w powiecie sztumskim</p> <p>Projekt zmniejsza stopień zagrożenia powodziowego, co rozwiązuje w pewnym stopniu kwestię przeciwpowodziową na Żuławach.</p> <p>Wsparcie w ramach ZPORR nie rozwiązało przeważającej większości problemów w powiecie, oprócz zagrożenia powodziowego.</p>
Tczewski	<p>Potrzeby / problemy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • potrzeba modernizacji i rozbudowy ujęć wody i sieci wodociągowych w pasie nadmorskim z uwzględnieniem specyficznych wymogów zasobów wód podziemnych • potrzeba modernizacji i rozbudowy stacji uzdatniania wody do picia do standardów UE • potrzeba uporządkowania sieci gospodarki ściekowej w aglomeracjach • paliwo stałe w lokalnych kotłowniach i gospodarstwach domowych – eliminowanie i zastępowanie go innymi bardziej ekologicznymi nośnikami ciepła <p><u>Gmina Morzeszczyn:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • potrzeba uporządkowania gospodarki odpadami • potrzeba uporządkowania gospodarki ściekowej <p><u>Gmina Subkowy:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • braki w kanalizacji gminy • dzikie wysypiska • konieczność poprawy magazynowania odpadów organicznych pozwierżających w gospodarstwach rolnych - płyty gnojne, zbiorniki na gnojnicę <p><u>Gmina Gniew</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • potrzeba uporządkowania gospodarki ściekowej w mieście i na terenie wsi 	<p>Projekt działania 1.2 realizowany w mieście Tczew</p> <p>Projekt rozwiązuje problem dostosowania się do rozbudowującej się aglomeracji miejskiej i spełnienia wymogów nałożonych przez Dyrektywę 91/271/EWG</p> <p>Na poziomie powiatu wsparcie w ramach ZPORR nie rozwiązało większości problemów w powiecie.</p>

¹⁵ Raport z wykonania Programu Ochrony Środowiska Województwa Pomorskiego na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010. Gdańsk 2007

	<ul style="list-style-type: none"> • potrzeba ulepszenia gospodarki odpadami komunalnymi <p><u>Gmina Pelplin:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • brak segregacji śmieci komunalnych • potrzeba zbiórki odpadów wielkogabarytowych • potrzeba uporządkowania gospodarki ściekowej i budowa płyt obornikowych na wsi <p><u>Gmina Tczew:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • budowa kanalizacji sanitarnej w pozostałych miejscowościach gł. Damaszka, Dąbrówka Tcz., Szczerbiecin, Rukosin, Malenin, Mieścín, Miłobądz, Zajczkowo, in <p><u>Miasto Tczew</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • potrzeba budowy nowego Zakładu Utylizacji Odpadów • potrzeba uporządkowania odprowadzenia ścieków opadowych <p><u>Gmina Morzeszczyn:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • potrzeba stworzenia powiatowego planu gospodarki odpadami obejmujący plany gminne 	
Kwidzyński	<ul style="list-style-type: none"> • nieczynne ujęcia wody • potrzeba modernizacji i rozbudowy stacji uzdatniania wody do picia do standardów UE • potrzeba uporządkowania sieci gospodarki ściekowej w aglomeracjach • brak zbiórki odpadów ulegających biodegradacji, oraz remontowo-budowlanych od mieszkańców. • brak instalacji do odzysku odpadów komunalnych (sortowni i kompostowni). • słabe zwodociągowanie powiatu (szczególnie gmina Ryjewo i Sadlinki) • słabe skanalizowanie powiatu (przede wszystkim na obszarach wiejskich) 	<p><u>Projekt realizowany w gminie Sadlinki</u></p> <p>W 2003 roku gmina Sadlinki była zwodociągowana w 70%¹⁶. Dla porównania gorzej od Sadlinek i najmniej skanalizowana była jedynie gmina Ryjewo, która składała projekt, ale nie uzyskała dofinansowania. Biorąc pod uwagę fakt, że w ramach projektu procent skanalizowania gminy wzrósł do 80% i była to jedna z ważniejszych obok sieci kanalizacji potrzeb, można uznać, że dofinansowanie w ramach ZPORR w pewnym stopniu rozwiązało pierwszy problem, wpływając pozytywnie na poprawę rozwoju tych części gminy, które objął projekt.</p> <p><u>Projekt realizowany w gminie miejsko-wiejskiej Prabuty</u></p> <p>W porównaniu z całym powiatem stopień skanalizowania Prabuty nie był najniższy i wynosił 74%. Jednak dzięki projektowi, który podniósł stopień do 89% zabezpiecza się bezpośrednio sąsiedztwo kanalizowanych obszarów z terenami objętymi różnymi formami ochrony przyrody (Rezerwat i Obszary Chronionego Krajobrazu, a także funkcjonowanie w ich pobliżu ujęcia wody pitnej). W tym zakresie wydaje się, że projekt rozwiązał problem i w znacznym stopniu zwiększył skanalizowanie gminy.</p> <p>Na poziomie powiatu można powiedzieć, że rozwiązano dzięki wsparciu ZPORR jedynie problem zwodociągowania w gminie Sadlinki i Prabuty. Jednak wsparcia nie wystarczyło na rozwiązanie pozostałych problemów.</p>

Źródło: Źródło: opracowanie własne na podstawie www.infoeko.pomorskie.pl, 2003, Raport z realizacji w latach 2003-2004 „Programu ochrony środowiska województwa pomorskiego na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010”, Program Ochrony Środowiska Powiatu Malborskiego; Warszawa 2004, Sprawozdanie z realizacji POWIATOWEGO PLANU GOSPODARKI ODPADAMI dla Powiatu Słupskiego za lata 2004 – 2006, Gminne Centrum Informacji Miasta Kościerzyna, Raport o stanie Miasta Kościerzyna,

¹⁶ Program Ochrony Środowiska dla powiatu kwidzyńskiego, 2003

Należy podkreślić, że 21 analizowanych projektów o stosunkowo małej wartości to zbyt mała liczba, by jednoznacznie określić wpływ ZPORR na trwałe przełamanie istniejących barier rozwojowych w województwie i poszczególnych powiatach. Wsparcie w ramach ZPORR przyczyniło się jedynie do punktowego rozwiązywania problemów w 11 powiatach województwa pomorskiego.

Można skonstatować, że środki dofinansowania były przysłowiową „kroplą” w morzu potrzeb i narastających problemów, jednakże kroplą bardzo potrzebną - jak to podkreśliła większość uczestników panelu dyskusyjnego „bez dofinansowania ZPORR projekty nie byłyby zrealizowane”.

W szczególności, że nakłady na inwestycje w gospodarkę infrastruktury środowiska (w szczególności na gospodarkę wodną) od roku 2004 były niższe niż w poprzednich latach¹⁷.

Stąd nawet ta niewielka pomoc uznana została przez beneficjentów jako bardzo istotna. Biorąc również pod uwagę fakt, że to właśnie niewystarczająca sieć kanalizacji i wodociągów była i jest największą bolączką powiatów i gmin należy uznać, że **środki dofinansowania rozdyskrybuowane w ramach powyższych projektów wpłynęły w pozytywnym, choć małym stopniu na rozwiązanie tychże problemów.**

Z drugiej strony zastanawia nikłe zainteresowanie rozwiązywania problemów gospodarki odpadami (również w niezadowalającym stanie, jak pokazuje wcześniejsze zestawienie problemów w powiatach), co klasyfikuje ten problem w dalszej kolejności do rozwiązania przez JST.

Dobre rozpoznanie potrzeb potencjalnych uczestników programu jest wskaźnikiem adekwatności interwencji. W przypadku ZPORR stopień adekwatności, w szczególności, działań 1.2 i 3.1 w zakresie infrastruktury środowiska jest stosunkowo wysoki, biorąc pod uwagę potrzeby regionu i wciąż nie rozwiązane problemy w zakresie kanalizacji czy wodociągów na terenach wiejskich i miejsko-wiejskich województwa pomorskiego. Jednak w obliczu tak dużych potrzeb alokacja środków na te działania była zdecydowanie nieadekwatnie zdefiniowana i założona.

W tym miejscu warto również odnieść się do problemu wspólnego dla wszystkich gmin dotyczącego niskiej świadomości ekologicznej zarówno mieszkańców jak i lokalnych decydentów. Realizowane projekty środowiskowe ZPORR nie obejmowały swoim zakresem tego elementu. Jednak świadomość ekologiczna potencjalnych beneficjentów i ich edukacja przekłada się na jakość i zakres składanych projektów.

Edukacja i podnoszenie świadomości społeczeństwa jest zagadnieniem systemowym, które powinno być objęte przez samorząd województwa (co zostało ujęte w Programie Ochrony Środowiska dla Województwa Pomorskiego na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010). Akcje edukacyjne, jakie były przeprowadzane w ramach POŚ na lata 2003-2006 podzielono na dwie grupy: szkolną – akcje skierowane do młodzieży i nauczycieli oraz pozaszkolną – do szerszej grupy mieszkańców województwa. Ale ponieważ działania te nie były monitorowane i koordynowane brak jest informacji dotyczących zasięgu, efektów realizowanych działań, czy stopnia absorpcji dostarczanej wiedzy w postaci zmian świadomościowych¹⁸. W ramach akcji pozaszkolnych przeprowadzono zbyt mało działań, które dodatkowo były nieskoordynowane i nieobligatoryjne.

Dlatego też pozytywny efekt tych działań jest trudny do zaobserwowania i ocenienia, a problem edukacji i podnoszenia świadomości edukacyjnej wciąż nierozwiązany.

WNIOSKI:

1. Na podstawie powiatu kościerskiego, który zaabsorbował największą wartość dofinansowania można wnioskować, że duża wartość projektu przekłada się na kompleksowe rozwiązanie problemu w powiecie.
2. Można zaobserwować niewielką różnicę średniej wartości dofinansowania projektów realizowanych przez gminy wiejskie a średnią wartością projektów realizowanych przez gminy miejsko-wiejskie.

¹⁷ Raport z wykonania Programu Ochrony Środowiska Województwa Pomorskiego na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010, Zarząd Województwa Pomorskiego, Sierpień 2007

¹⁸ Raport z wykonania Programu Ochrony Środowiska Województwa Pomorskiego na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010, Zarząd Województwa Pomorskiego, Sierpień 2007

3. Dominujące kategorie interwencji to gospodarka ściekowa i wodna. Przy czym pod względem wartości dofinansowania i liczby projektów pierwsze miejsce zajmuje kanalizacja, co inklinuje tematyczne zainteresowanie potencjalnych beneficjentów wsparciem w RPO WP.
4. Kategorie interwencji, w ramach których nie były realizowane projekty wskazują na drugorzędność problemów objętych tymi kategoriami (np. gospodarka odpadami, energia odnawialna) w trakcie realizowania ZPORR.
5. Łączna liczba i wartość projektów realizowanych w ramach ZPORR jest bardzo mała, w porównaniu do chociażby liczby projektów środowiskowych dofinansowanych przez WFOŚiGW w Gdańsku. Jednak nawet tak niewielka liczba miała pozytywny wpływ na poprawę gospodarki wodno-ściekowej na analizowanych obszarach, choć najczęściej w ograniczonym zakresie.
6. W zakresie gospodarki wodno – ściekowej stopień adekwatności interwencji ZPORR jest duży, pomimo jedynie punktowego rozwiązywania problemów gmin, które uzyskały dofinansowanie.
7. W zakresie gospodarki odpadami oraz polepszania jakości powietrza dokumenty programowe ZPORR zawierały adekwatne kategorie interwencji, aby problemy we wskazanym zakresie rozwiązywać. Jednak projekty takie najczęściej nie były wybierane na korzyść projektów wodno – kanalizacyjnych (przykładowo może być projekt, który nie uzyskał dofinansowania, a którego rezultaty miały w dużym stopniu rozwiązać kluczowy problem regionu kościerskiego – zanieczyszczenie powietrza w Mieście Kościerzyna).
8. Zasadnicza wartość alokacji środków w ramach poszczególnych działań RPO WP powinna być zdeterminowana stopniem adekwatności programu i jego działań do najpilniejszych potrzeb całego regionu.

REKOMENDACJE w kontekście RPO:	Waga rekomendacji / okres wdrożenia	Adresat / ewentualna propozycja sposobu wdrażania rekomendacji
<p>1. Nie należy się jednak spodziewać, że środki zaalokowane w ramach RPO WP w zakresie inwestycji kanalizacyjno-wodociągowej (działanie 8.2) zaspokoją priorytetowe potrzeby gmin, rozwiązując ich problemy. Przykładowo na Subregion Nadwiślański przypada około 123 mln zł wsparcia w tym działaniu, a potrzeby w zakresie gospodarki ściekowej zgłaszane przez 5 gmin tego subregionu wynoszą około 247 mln zł.¹⁹ Wsparcie to będzie więc punktowe, dlatego ważne jest aby było ono komplementarne do innych inwestycji, które są / będą realizowane w poszczególnych powiatach.</p>	<p>Istotna / Przed kolejnym konkursem 8.2</p>	<p>IZ RPO WP</p>
<p>2. Aby zagwarantować wysoki stopień adekwatności w RPO WP, szczególnie w kontekście działania 5.4, 5.5, zadaniem IZ powinna być intensywna edukacja ekologiczna społeczeństwa wraz z lokalnymi decydentami. Dzięki temu potencjalni beneficjenci stopniowo mogą przekonać się do proekologicznych rozwiązań problemów i korzystać dostępnego w ramach RPO wsparcia.</p>	<p>Należy wdrożyć bezwzględnie / od zaraz</p>	<p>IZ RPO WP / odpowiedzialne za edukację ekologiczną jednostki w UM / powinien zostać solidnie i dogłębnie opracowany plan edukacji</p>
<p>3. Jakikolwiek działania edukacyjne w zakresie ekologii / OZE, które będą podejmowane przez samorząd województwa powinny być koordynowane i monitorowane.</p>	<p>Należy wdrożyć bezwzględnie / od momentu prowadzenia działań edukacyjnych</p>	<p>IZ RPO WP / odpowiedzialne za edukację ekologiczną jednostki w UM</p>

¹⁹ Biuletyn Informacyjny Stare Pole, IV kwartał 2007

3.1.2.2. Oddziaływanie i trwałość efektów realizowanych projektów w ramach ZPORR

Oddziaływanie oraz zapewnienie trwałości efektów zrealizowanych projektów w ramach działań 1.2 i 3.1 ZPORR zostało przedstawione w poniższym zestawieniu (tabela 2).

Kwestia zapewnienia ich trwałości jest dosyć jednoznaczna, co oznacza, że wszyscy beneficjenci gwarantują trwałość przez co najmniej 5 lat od zakończenia realizacji inwestycji. Posiadają oni również zdolność organizacyjną i finansową do utrzymania projektu przez ten okres.

Z założenia inwestycje z zakresu gospodarki ściekowej to inwestycje, których trwałość efektów może być liczona, zwykle w kilkunastu latach, a niekiedy w kilkudziesięciu.

Najbardziej popularną formą zarządzania inwestycją po jej zrealizowaniu jest zarządzanie przez jednostkę budżetową gminy²⁰ – beneficjenta dofinansowania. Aż w 13 przypadkach przewidziano taką formę. W 3 przypadkach zarządzającym będzie sam beneficjent, a w 4 – podmiot, z którym beneficjent zawarł umowę zapewniającą zarządzanie przez co najmniej 5 lat.

W jednym przypadku zarządzanie przekazano jednostce budżetowej, a następnie po pewnym czasie uzależnionym od realizacji inwestycji w ramach FS zostanie przekazane spółce na podstawie umowy.

Tabela 2 – Trwałość i oddziaływanie projektów realizowanych w ramach działania 1.2 i 3.1 ZPORR

Beneficjent	Tytuł projektu	Oddziaływanie projektu w powiecie	Trwałość efektów	Efekty dodatkowe	Zdolność organiz. i finans. do utrzymania projektu przez 5 lat	Zarządzający projektem (5 lat po zakończeniu inwestycji)
Gmina miejska Słupsk	Kompleksowy program segregacji odpadów w Bierkowie dla miasta Słupska i powiatu słupskiego-III etap	Znaczne pozytywne efekty ekologiczne	Tak	Brak	Tak	Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej jako spółka z o.o. ze 100% udziałem Gminy Miasto Słupsk
Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych WP	Przeciwdziałanie skutkom powodzi przez odbudowę prawego wału rz. Wisły na odc. Piekiło-Bystrze-Lisewo	Pozytywne efekty ekologiczne	Trwałość inwestycji określa się na 40 lat	Brak	Tak	Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych Województwa Pomorskiego w Gdańsku.
Zakład Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o.	Modernizacja oczyszczalni ścieków oraz budowa kolektorów sanitarnych w Tczewie	Pozytywne efekty ekologiczne	Tak	Brak	Tak	Zakład Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Tczewie z 100% udziałem gminy Tczew
Gmina Miejska Kościerzyna	Modernizacja i rozbudowa oczyszczalni ścieków wraz z rozbudową kanalizacji sanitarnej w Kościerzynie	Znaczne pozytywne efekty ekologiczne	Tak	Brak	Tak	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji "Wodociągi Kościerskie" Sp. z o. o. w której 100% udziałów ma Gmina
Gmina Kołczygłowy	Budowa sieci kanalizacyjnej z przepompownią Kołczygłowy - Wierszyno oraz w m. Barnowiec	Małe pozytywne efekty ekologiczne	Tak	Brak	Tak	Gmina Kołczygłowy
Gmina Kolbudy	Budowa kanalizacji sanitarnej Kowale - Otomin	Małe pozytywne efekty ekologiczne	Tak (okres tylko 5 lat zapewnione 100%)	Brak	Tak	REKNICA Sp. z o.o (własność gminy)
Miasto i Gmina Prabuty	Budowa kanalizacji sanitarnej na Osiedlach Chodkiewicza i Łąkowa na terenie miasta Prabuty.	Pozytywne efekty ekologiczne	Tak	Brak	Tak	Przedsiębiorstwo Wodociągów, Kanalizacji i Ciepłownictwa "PEWiK" Sp. z o.o. (100 % udziałów posiada Gmina Prabuty)
Gmina Rzeczenica	Uporządkowanie gosp. wodno-ściekowej północnej części gminy celem zapobiegania marginalizacji obszaru.	Pozytywne efekty ekologiczne	Tak (50 lat)	Brak	Tak	Zakład Gospodarki Komunalnej przy Urzędzie Gminy (jednostka budżetowa)
Gmina Wielkie Cedry	Modernizacja i rozbudowa oczyszczalni ścieków w Cedrach Wielkich	Małe pozytywne efekty	Tak	Brak	Tak	WEMA S.C. z Pszczółek (umowa z Gminą Cedry Wielkie)

²⁰ Stwierdzono wyjątki od tej sytuacji w Gminie Miasta Słupsk i Gminie Miasta Kościerzyna

Beneficjent	Tytuł projektu	Oddziaływanie projektu w powiecie	Trwałość efektów	Efekty dodatkowe	Zdolność organiz. i finans. do utrzymania projektu przez 5 lat	Zarządzający projektem (5 lat po zakończeniu inwestycji)
		ekologiczne				
Gmina Człuchów	Budowa kanalizacji sanitarnej na terenie miejscowości Rychnowy	Małe pozytywne efekty ekologiczne	Tak	Brak	Tak	Zakład Gospodarki Komunalnej - jednostka budżetowa gminy Człuchów
Gmina Słupsk - gmina wiejska	Czysta "Kraina w Kratę" dzięki nowoczesnej infrastrukturze ochrony środowiska.	Pozytywne efekty ekologiczne	Tak	Brak	Tak	Zakład Gospodarki Komunalnej w Jezierzycach. Potem Spółka „Wodociągi Słupsk” (umowa z miastem Słupsk)
Gmina Chojnice	Modernizacja ujęcia i budowa stacji wodociągowej w miejscowości Swornegacie	Neutralne efekty ekologiczne	Tak	Brak	Tak	Gminny Zakład Gospodarki Komunalnej (własność Gmina Chojnice)
Gmina Osiek	Budowa wodociągu i kanalizacji sanitarnej w Osieku	Pozytywne efekty ekologiczne	Tak	Brak	Tak	Gmina Osiek
Gmina Sadlinki	Budowa wodociągu wiejskiego wraz z przyłączami dla wsi Olszanica – Białki	Neutralne efekty ekologiczne	Tak	Brak	Tak	Przedsiębiorstwo Wielobranżowe Tadeusz Kawka (umowa z Gminą Sadlinki)
Gmina Miastko	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Łodzierz.	Małe pozytywne efekty ekologiczne	Tak	Brak	Tak	Zakład Wodociągów i Kanalizacji w Miastku (jednostka budżetowa gminy)
Gmina Miastko	Budowa kanalizacji sanitarnej osiedla "Zatorza" w Miastku i w miejscowości Pasieka.	Pozytywne efekty ekologiczne	Tak	Brak	Tak	Zakład Wodociągów i Kanalizacji w Miastku (jednostka budżetowa gminy)
Gmina Karsin	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Karsin, gmina Karsin.	Pozytywne efekty ekologiczne	Tak	Brak	Tak	Jednostka budżetowa gminy Karsin
Gmina Brusy	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej z przyłączami w Leśnie.	Pozytywne efekty ekologiczne	Tak	Brak	Tak	Zakład Gospodarki Komunalnej w Brusach (jednostka budżetowa gminy)
Gmina Studzienice	Budowa sieci wodociągowych w gminie Studzienice z modernizacją stacji uzdatniania.	Małe pozytywne efekty ekologiczne	Tak	Brak	Tak	Jednostka budżetowa gminy Studzienice
Gmina Główny	Budowa sieci wodociągowej w m. Dargoleza, Przebędowo, Wykosowo, Wolinia - gm. Główny	Małe pozytywne efekty ekologiczne	Tak	Brak	Tak	Zakład Usług Publicznych w Głównych (jednostka budżetowa gminy)
Gmina Cedry Wielkie	Zmniejszenia zawartości fluoru poprzez modernizację ujęć i sieci wodociągowej w gminie Cedry Wielkie	Pozytywne efekty ekologiczne	Tak	Brak	Tak	WEMA S.C. z Pszczółek (umowa z Gminą Cedry Wielkie)

Źródło: opracowanie własne

Wszyscy beneficjenci zapewniają również spełnianie kryteriów i norm obowiązujących w Unii Europejskiej.

Przewidywane oddziaływanie realizowanych projektów w ramach działania 3.1 ZPORR jest bardzo małe i obejmuje jedynie część gminy, w związku z tym nie występuje szersze oddziaływanie na powiat.

Nieco lepiej sytuacja przedstawia się w projektach realizowanych w ramach działania 1.2, co wynika z ich kompleksowości i wartości środków przeznaczonych na inwestycje (szczególnie oddziaływanie efektów projektu realizowanego w Kościerzynie i Słupsku).

Podsumowując, zdecydowana większość z realizowanych projektów charakteryzuje się małym oddziaływaniem na środowisko naturalne, w tym w przypadku 2 projektów można mówić jedynie o braku negatywnego oddziaływania, a więc neutralnym wpływie na środowisko naturalne.

Należy jednak podkreślić, że nawet niewielkie oddziaływanie jest ma pozytywny wpływ na środowisko naturalne danej gminy i jej najbliższych okolic.

WNIOSKI:

1. Najpopularniejszym zarządcą produktów inwestycji po jej zakończeniu są jednostki budżetowe gminy.
2. Nie ma podstaw, aby trwałość projektów, które uzyskały dofinansowanie w ramach działania 1.2 i 3.1 ZPORR w okresie co najmniej 5 lat od zakończenia inwestycji była zagrożona.
3. W przypadku projektów z zakresu gospodarki ściekowej trwałość przekroczy co najmniej kilkanaście lat.
4. Oddziaływanie efektów projektów jest niewielkie i tylko częściowo wpływa na zmianę sytuacji środowiska naturalnego w gminie. W kontekście szerszego oddziaływania na cały powiat jest ono jeszcze mniejsze.
5. Nie można stwierdzić generowania efektów dodatkowych przez projekty, których zakres i oddziaływanie jest punktowy a poziom kompleksowości bardzo niski lub nieistniejący.
6. Małe i częściowe oddziaływanie nie oznacza umniejszania wagi rezultatów projektu w kontekście pozytywnego wpływu na środowisko naturalne.

REKOMENDACJE w kontekście RPO:	Waga rekomendacji / okres wdrożenia	Adresat / ewentualna propozycja sposobu wdrażania rekomendacji
1. Aby oczekiwać większego i szerszego oddziaływania projektów w ramach infrastruktury środowiska na środowisko należałoby dążyć do uzyskania dofinansowania / wybierania projektów o podobnym charakterze realizowanych „po sąsiedzku”, lub uwzględniać w preferencjach wybieranego projektu jego komplementarność z „sąsiedzkim” projektem realizowanym z innych źródeł (np. WFOŚiGW, FS)	Istotna / Od zaraz	IZ RPO WP / rekomendacja dot. etapu projektowania i oceny projektów
2. Alternatywnie, aby uzyskać większy stopień oddziaływania należy wspierać projekty większe, bardziej kompleksowe i ponadgminne.	Istotna / Od zaraz	IZ RPO WP / rekomendacja dot. etapu projektowania i oceny projektów
3. Należy dążyć do rozumienia i postrzegania oddziaływania projektów jako korzystny wpływ na środowisko również na poziomie powiatów.	Istotna	IZ RPO WP / rekomendacja dot. etapu oceny projektów

3.1.2.3. Komplementarność projektów

Analiza komplementarności projektów realizowanych w ramach badanych działań ZPORR z obszaru ochrony środowiska odnosi się do projektów współfinansowanych z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska w Gdańsku (WFOŚ) oraz Funduszu Spójności.

Pierwsze zestawienie liczby inwestycji realizowanych w ramach ZPORR i współfinansowanych przez WFOŚ w zakresie ochrony środowiska oraz ich wartości (tabela 3 poniżej) prowadzi do konstatacji, że w na obszarze objętym badanymi projektami ZPORR realizowano również wiele innych, choć niedużych inicjatyw w zakresie infrastruktury ochrony środowiska.

Tabela 3. Łączna liczba i wartość realizowanych inwestycji w poszczególnych powiatach w podziale na projekty ZPORR i WFOŚGW w latach 2004-2006

Powiat	ZPORR		Dofinansowanie WFOŚGW (bez FS)	
	Liczba inwestycji	Wartość (PLN)	Liczba inwestycji	Wartość (PLN)
Bytowski	4	7 255 635	20	7 267 000
Chojnicki	2	5 900 515	21	8 070 700
Człuchowski	2	5 102 490	22	8 287 000
Gdański	4	10 170 051	22	8 637 502
Kościerski	2	36 619 193	19	5 475 812
Kwidziński	2	3 929 890	3	1 900 000
Malborski	1	16 843 146	8	2 048 518
Słupski	2	20 724 376	17	6 567 000
Starogardzki	1	3 391 459	20	9 614 900
Tczewski	1	30 641 700	15	5 990 950
Razem		140 578 455		63 859 382

Źródło: opracowanie własne PSDB, na podstawie materiałów przekazanych przez UM WP

Poniżej przedstawiono projekty, jakie były realizowane w poszczególnych powiatach w podziale na źródła dofinansowania.

Tabela 4. Realizowane projekty w ramach ZPORR i dofinansowane ze środków WFOŚ w Gdańsku w podziale na powiaty województwa pomorskiego

Powiat	Realizowane dofinansowane ze środków ZPORR projekty	Realizowane projekty dofinansowane ze środków WFOŚ w Gdańsku	Realizowane projekty w ramach innych programów 2004-2006
Bytowski	3.1 Budowa sieci kanalizacyjnej z przepompownią Kołczygłowy - Wierszyno oraz w m. Barnowiec (Gmina Kołczygłowy)	1. Usuwanie odpadów oraz likwidacja nielegalnych miejsc składowania odpadów na terenie Nadleśnictwa Bytów Zmiana sposobu użytkowania budynku garażowego na budynek warsztatowo-gospodarczy - demontaż i utylizacja pokrycia dachu z płyt azbestowo - cementowych	SAPARD Budowa sieci kanalizacji sanitarnej z rurociągiem tłocznym
	3.1 Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Łodzierz (Gmina Miastko)	2. Modernizacja kotłowni w Zespole Szkół w Kołczygłowach 3. Likwidacja istniejących kotłowni węglowych w Urzędzie Gminy Czarna Dąbrówka, Szkole Podstawowej oraz Wiejskim Domu Kultury w Jasieniu i zastąpienie ich kotłami opalanymi biomasą	
	3.1 Budowa sieci wodociągowych w gminie Studzienice z modernizacją stacji uzdatniania (Gmina Studzienice)	4. Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowościach Chotkowo i Straszewo 5. Budowa kanalizacji tłocznej wraz z przykanalikami z podłączeniem do oczyszczalni w Czarnej Dąbrówce 6. Budowa oczyszczalni ścieków wraz z kolektorami sanitarnymi w miejscowości Wierszyno 7. Budowa kanalizacji sanitarnej we wsiach Płotowo i Niezabyszewo 8. Budowa kanalizacji sanitarnej w Nakli 9. Budowa kanalizacji sanitarnej w Starkowie 10. Budowa sieci kanalizacji sanitarnej wraz z przykanalikami w Ciemnie	
	3.1 Budowa kanalizacji sanitarnej osiedla "Zatorza" w Miastku i w miejscowości Pasieka (Gmina Miastko)	11. Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w Tuchomku. Modernizacja i rozbudowa oczyszczalni ścieków w Tałgowie. 12. Budowa kanalizacji sanitarnej i deszczowej osiedla "Trójkąt" w Miastku i w miejscowości Węgorzynko (CPN) 13. Sieć kanalizacyjna z przepompownią Kołczygłowy - Wierszyno i w miejscowości Barnowiec 14. Budowa stacji uzdatniania wody w Kartkowie 15. Budowa stacji uzdatniania wody w Kotuszewie 16. Rozbudowa oczyszczalni ścieków i budowa kanalizacji sanitarnej w Gminie Studzienice 17. Rozbudowa kanalizacji sanitarnej i budowa stacji odwadniania osadów w Tuchomiu 18. Budowa zewnętrznej kanalizacji deszczowej do odbioru wód opadowych z ulic: Styp-Rekowskiego i innych w Bytowie 19. Budowa kanalizacji sanitarnej w Jerzkowicach z podłączeniem do oczyszczalni ścieków w Czarnej Dąbrówce 20. Modernizacja stacji uzdatniania wody w Trzebiatkowej i Kramarzynach	
Chojnicki	3.1 Budowa sieci kanalizacji sanitarnej z przyłączami w Leśnie (Gmina Chojnice)	1. Modernizacja oczyszczalni ścieków Igły w Chojnicach - rozbudowa kompostowni 2. Usuwanie odpadów oraz likwidacja nielegalnych miejsc ich składowania na terenie Nadleśnictwa Przymuszewo 3. Usuwanie odpadów oraz likwidacja nielegalnych miejsc ich składowania na terenie Nadleśnictwa Rytel 4. Usuwanie odpadów oraz likwidacja nielegalnych miejsc ich składowania na terenie Nadleśnictwa Czersk 5. Usuwanie odpadów oraz likwidacja nielegalnych miejsc składowania odpadów na terenie Przymuszewa 6. Skorygowanie usytuowania istniejących piezometrów oraz doposażenie w nowe piezometry miej składowiska odpadów kom 7. Usuwanie odpadów oraz likwidacja nielegalnych miejsc ich składowania na terenie Nadleśnictwa Rytel	
	3.1 Modernizacja ujęcia i budowa stacji wodociągowej w miejscowości Swornegacie (Gmina Brusy)	8. Usuwanie odpadów oraz likwidacja nielegalnych miejsc składowania odpadów na terenie Nadleśnictwa Rytel 9. Usuwanie odpadów oraz likwidacja nielegalnych miejsc składowania na terenu Nadleśnictwa Czersk 10. Usuwanie odpadów oraz likwidacja nielegalnych miejsc składowania odpadów na terenie Nadleśnictwa Przymuszewo 11. Budowa kanalizacji w miejscowości Chojniczki Wybudowanie - Etap I 12. Budowa kanalizacji w Gminie Brusy - kontynuacja 13. Budowa sieci kanalizacyjnej Rytel - Gutowiec - Kurkowo 14. Budowa sieci kanalizacyjnej Ostrowite - Kurcze - Dąbki 15. Budowa sieci kanalizacyjnej w ul. Łosińskiej i przyległych w Czersku 16. Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowościach Topole i Władysławek 17. Modernizacja ujęcia i budowa stacji uzdatniania wody w miejscowości Swornegacie 18. Budowa kanalizacji sanitarnej oraz modernizacja istniejącej przepompowni ścieków w miejscowości Charzykowy	

		<p>19. Budowa zaplecza sanitarno- socjalnego pola namiot. I z towarzyszącymi budowlami i urządzeniami w Drzewicz Gmina Brusy</p> <p>20. Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Klawkowo</p> <p>21. Budowa sieci kanalizacyjnej Czersk- Łąg- Czarna Woda</p>	
Człuchowski	3.1 Budowa kanalizacji sanitarnej na terenie miejscowości Rychnowy (Gmina Człuchów)	<p>1. Porządkowanie obiektów turystycznych w obrębach: Polnica, Lipie, Domisław; zbieranie odpadów wokół jezior i szlaków komunikacyjnych graniczących z lasem i innych terenów.</p> <p>2. Usuwanie odpadów oraz likwidacja nielegalnych miejsc składowania odpadów na terenie Nadleśnictwa Niedźwiady</p>	
	3.1 Uporządkowanie gosp. wodno ściekowej pł. cz. gm. Rzeczenica celem zap. marginalizacji obszarów (Gmina Rzeczenica)	<p>3. Budowa kotłowni na słomę oraz modernizacja sieci centralnego ogrzewania w Gimnazjum w Barkowie</p> <p>4. Budowa kotłowni na słomę dla obiektów szkolnych w Polnicy</p> <p>5. Modernizacja sieci ciepłej i modernizacja węzłów w miejscowości Koczała-</p> <p>6. Adaptacja i rozbudowa budynków dla zespołu szkół ponad gimnazjalnych w Czarnem - budowa kotłowni i sieci kanalizacji sanitarnej i deszczowej</p> <p>7. Rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków w m. Czarne - II etap</p> <p>8. Modernizacja i rozbudowa istniejącej oczyszczalni ścieków w miejscowości Debrzno Wieś</p> <p>9. Budowa oczyszczalni ścieków i sieci kanalizacji sanitarnej na terenie Ośrodka Readaptacji</p> <p>10. Stowarzyszenia Solidarni "PLUS"- EKO "Szkoła Życia w Wandzinie"</p> <p>11. Budowa kanalizacji sanitarnej ciśnieniowo-grawitacyjnej wraz z przepompowniami i sieci wodociągowej z przyłączami w Koczale przy ul. Miasteckiej</p> <p>12. Modernizacja infrastruktury sieciowej i rekultywacja terenu Centrum Rehabilitacji i Terapii Zajęciowej w Czarnem - II etap</p> <p>13. Odwodnienie terenu Zespołu Szkół Technicznych</p> <p>14. Przebudowa infrastruktury kanalizacyjnej centrum miasta Człuchowa wraz z budową kanalizacji sanitarnej w ul. Koszalińskiej i ul. Jerzego z Dąbrowy</p> <p>15. Budowa kanalizacji sanitarnej na terenie miejscowości Dębica, Płonica</p> <p>16. Budowa stopnia piętrzącego na rzece Chrząstawie</p> <p>17. Budowa kanalizacji sanitarnej na terenie miejscowości Kiełpinek</p> <p>18. Budowa kanalizacji sanitarnej na terenie miejscowości Jęczniki Wielkie, Wierzchowo Dworzec- Gmina Człuchów</p> <p>19. Ochrona zlewni rzeki Brdy - oczyszczalnia biologiczna ścieków przy leśniczówce Bobry</p> <p>20. Aktywizacja północnej części Gminy Rzeczenica poprzez budowę kanalizacji sanitarnej w Brzeziu</p> <p>21. Budowa sieci kanalizacji sanitarnej z przepompowniami ścieków dla Ośrodka Sportu i Rekreacji nad Jeziorem Rychnowskim</p> <p>22. Budowa kanalizacji sanitarnej dla miejscowości Zawada-Szczytno</p>	
Gdański	1.2 Przeciwdziałanie skutkom powodzi przez odbudowę prawego wału rz. Wisły na odc. Pieńko-Bystrze-Lisewo	<p>1. Unieszkodliwienie płyt azbestowo-cementowych w budynku głównym Zespołu Przedszkolno-Skolnego w Przywidzu</p> <p>2. Modernizacja ogrzewania w kościele parafialnym p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Pszczółkach</p> <p>3. Modernizacja systemu energetycznego w jednostce Wojskowej nr 1300 w Pruszczu Gdańskim</p> <p>4. Budowa kotłowni opalanej pelletsami dla Szkoły Podstawowej i czterech budynków mieszkalnych w Suchym Dębnie</p> <p>5. Badania optymalizacyjne wraz z długoterminową analizą problemów eksploatacyjnych procesu współspalania biomasy z węglem w paleniskach rusztowych kotłów typu WR</p> <p>6. Modernizacja ogrzewania w Kościele p.w. Błog. Michała Kozala</p> <p>7. Montaż geotermicznego systemu grzewczego na bazie pomp ciepła IVT 55 Kw</p>	<p>INTERREG IIIA RAINNET (dokumentacja techniczna oczyszczania wód deszczowych gmin Gdynia, Reda, Rumia, Wejherowo, Kosakowo, Kłajpeda)</p>
	3.1 Budowa kanalizacji sanitarnej Kowale – Otomin (Gmina Kolbudy)	<p>8. Modernizacja układów odpylania spalin z kotłowni wraz z modernizacją kotłów</p> <p>9. Modernizacja systemu grzewczego zabytkowego kościoła z XIV w. - montaż pompy ciepła</p> <p>10. Poprawa jakości wody pitnej dostarczanej mieszkańcom wsi Leszkowy, Giemlice i Długie Pole</p> <p>11. Budowa kanalizacji sanitarnej dla wsi Otomin - etap I</p>	<p>SAPARD Budowa wodociągu Gm. Przywidz)</p>
	3.1 Modernizacja i rozbudowa oczyszczalni ścieków w Cedrach Wielkich	<p>12. Przebudowa układu kanalizacji sanitarnych osiedla Komarowo i Jednostki Wojskowej 1300 łącznie z ochroną polderu na terenie Miasta i Gminy Pruszcz Gdański</p> <p>13. Budowa przepompowni ścieków przy ul. Goplany wraz z siecią kanalizacji sanitarnej i wodociągami w ul. Goplany, Fantazego i Ks. Marka w Pruszczu Gdańskim</p>	
	3.1 Zmniejszenia zawartości fluoru	<p>14. Kanalizacja sanitarna - Przejazdowo - etap II część B</p>	

	poprzez modernizację ujęć i sieci wodociągowej w gminie Cedry Wielkie	<ol style="list-style-type: none"> 15. Kanalizacja sanitarna - Cieplewo - etap II 16. Budowa kanalizacji sanitarnej we wsi Juszkowo 17. Budowa układu technologicznego przesyłowego zasilającego w wodę wieś gminy Suchy Dąb, Osice, Steblewo 18. Modernizacja i odtworzenie istniejącego układu kanalizacji osiedla "Zachód" w Pruszczu Gdańskim poprzez rozdział istniejącego Systemu kanalizacji sanitarnej od deszczowej - etap I 19. Opracowanie "Program dla Żuław" 20. Zmniejszenie zawartości fluoru w wodzie pitnej poprzez przebudowę ujęć i budowę stacji podnoszenia ciśnienia w Gminie Cedry Wielkie 21. Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowościach Jankowo i Bielkówko 22. Modernizacja hydroforni na ujęciu gminnym w Nowej Wsi Przywidzkiej 	
Kościerski	1.2 Modernizacja i rozbudowa oczyszczalni ścieków wraz z rozbudową kanalizacji sanitarnej w Kościerzynie	<ol style="list-style-type: none"> 1. Gospodarka odpadami na terenie Gminy Libusz 2. Usuwanie odpadów oraz likwidacja nielegalnych miejsc składowania odpadów na terenie Nadleśnictwa Kościerzyna 3. Usuwanie odpadów oraz likwidacja nielegalnych miejsc składowania odpadów na terenie Nadleśnictwa Libusz 4. Unieszkodliwienie płyt azbestowo-cementowych w budynku Zespołu Szkół Nr 1 w Kościerzynie 	SAPARD Rozbudowa wodociągu w Kaliszu
	3.1 Budowa Kanalizacji sanitarnej w miejscowości Karsin, gmina Karsin	<ol style="list-style-type: none"> 5. Redukcja zanieczyszczeń powietrza poprzez modernizację systemu ciepłowniczego Kościerzyny 6. Modernizacja ogrzewania w Szkole Podstawowej nr 1 w Kościerzynie 7. Modernizacja ogrzewania w leśniczówkach Nadleśnictwa Kościerzyna: Nowa Kiszewa, Cięgardło, Gołuń, Wdzydze Kiszewskie, Debrzyno, Karsin 8. Modernizacja systemu grzewczego w Domu Pomocy Społecznej i Ośrodku Wypoczynkowym "Relax" w Stawiskach-etap I 9. Redukcja zanieczyszczeń powietrza poprzez modernizację systemu ciepłowniczego Kościerzyny 10. Budowa kanalizacji sanitarnej w Kościerzynie 11. Przeciwdziałanie podtapianiu poprzez remont kanału deszczowego na ul. Dworcowej w Kościerzynie 12. Modernizacja stacji uzdatniania wody we wsi Nowa Karczma 13. Budowa kanalizacji sanitarnej w Starej Kiszewie 14. Budowa VI etapu kanalizacji sanitarnej w miejscowości Dziemiany 15. Budowa gminnej oczyszczalni ścieków w Rekownicy wraz z systemem kanalizacji sanitarnej dla miejscowości Grabowo Kościerskie i Rekownica 16. Modernizacja i rozbudowa oczyszczalni ścieków wraz z rozbudową kanalizacji sanitarnej w Kościerzynie 17. Budowa stacji uzdatniania wody w Lipuszu 18. Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Karsin 19. Ochrona jeziora Rzuno przez budowę VIII etapu kanalizacji sanitarnej w Dziemianach 	
Kwidzyński	3.1 Budowa wodociągu wiejskiego wraz z przyłączami dla wsi Olszanica – Białki (Gmina Sadlinki)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Budowa Zakładu Unieszkodliwiania Odpadów w Gilwie Małej - ANEKS 2004 	Budowa Zakładu Gospodarki Odpadów w Gliwie Małej
	3.1 Budowa kanalizacji sanitarnej na osiedlach Chodkiewicza i Łąkowa na terenie miasta Prabuty (Gmina Prabuty)	<ol style="list-style-type: none"> 2. Adaptacja Dworu w Kwidzynie-Górkach do funkcji Centrum Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych - modernizacja ogrzewania i kanalizacji; odtworzenie walorów przyrodniczych parku wokół dworu 3. Modernizacja układu grzewczego w Specjalnym Ośrodku Szkolno - Wychowawczym w Barcicach 	
Malborski	1.2 Przeciwdziałanie skutkom powodzi przez odbudowę prawego wału rz. Wisły na odc. Piętko-Bystrze-Lisewo	<ol style="list-style-type: none"> 1. Modernizacja odpylania w kotłowni miejskiej w Malborku 2. Modernizacja systemu energetycznego kompleksu 6010 Jednostki Wojskowej w Malborku 3. Kanalizacja sanitarna w miejscowościach ZR Kończewice i Stara Wisła 4. Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w Lisewie Malborskim 5. Budowa sieci kanalizacji sanitarnej we wsi Trępnowy etap I 6. Budowa kanalizacji sanitarnej miejscowości Szymankowo 7. Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Trępnowy 8. Kanalizacja sanitarna w Gminie Malbork etap I - wieś Grobelno 	
Słupsk	1.2 Kompleksowy program segregacji odpadów w Bierkowie	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kompleksowy program ochrony wód rzeki Słupi przed zanieczyszczeniami pochodzącymi z wód opadowych i roztopowych ze zlewni miasta Słupska 	

	dla miasta Słupska i powiatu słupskiego - III etap	2. Kontynuacja renowacji stawów zlokalizowanych na terenie miasta Słupska - stawy nr 1, 2 i 6 w Lasku Północnym i ciągu spacerowym	
Słupski	3.1 Czysta "Kraina in Kratę" dzięki nowoczesnej infrastrukturze ochrony środowiska	1. Analiza chemiczna wybranych wskaźników zanieczyszczenia 12 prób z rdzeni osadów dennych zbiorników kaskady Słupi	SAPARD Budowa kanalizacji sanitarnej, przebudowa oczyszczalni ścieków
	3.1 Budowa sieci wodociągowych w m. Dargoleza, Przebędowo, Wykosowo, Wolinia - Gm. Główny	2. Budowa kotłowni opalanej drewnem wraz z instalacją centralnego ogrzewania w remizie strażackiej we Młynkowie 3. Budowa kotłowni gazowej wraz z przyłączem, punktem odparowania gazu i redukcji ciśnienia, obiegiem grzewczym odparownika, instalacją gazową ogrzewania promiennikami w hali sportowo-widowskiej w Jezierzycach 4. Redukcja zanieczyszczeń powietrza poprzez likwidację kotłowni węglowej w Gminnym Ośrodku Kultury w Głównych, ul. Kościuszki 15 5. Modernizacja kotłowni węglowej na biomasę, kompleksowa termomodernizacja budynków i wymiana sieci ciepłowniczej w miejscowości Biesowice - etap I 6. Redukcja zanieczyszczeń powietrza poprzez likwidację kotłowni węglowej i zastąpienie jej kotłownią na biomasę w Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Żelkowie 7. Usunięcie awarii i skuteczniejsze wykorzystanie pomp ciepłych i kolektorów słonecznych w Duninowie 8. Modernizacja kotłowni opalanej węglem na opalaną drewnem w Wiejskim Domu Kultury w Pobłociu	
		9. Budowa kanalizacji sanitarnej grawitacyjnej i tłocznej wraz z przepompowniami w miejscowościach: Zagórzycza i Mianowicie 10. Budowa kanalizacji sanitarnej w Stanięcinie 11. Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowościach Saborze i Paprzyce - Gmina Damnica 12. Przebudowa i rozbudowa oczyszczalni ścieków komunalnych w miejscowości Łupawa 13. Budowa kanalizacji sanitarnej na terenie miejscowości Nieżywiec, Gmina Człuchów 14. Ekologiczne zagospodarowanie zbiornika wodnego -stawu przy Zespole Szkół Leśnych i Ogólnokształcących w Warcinie 15. Rurociąg przesyłowy tłoczny Kępice - Biesowice, gm Kępice 16. Budowa stacji odwadniania osadu nadmiernego na oczyszczalni ścieków w Bobrownikach 17. Budowa stacji uzdatniania wody w hydroforni w Zagórzycy	
Starogardzki	3.1 Budowa wodociągu i kanalizacji sanitarnej w Osieku (Gmina Osiek)	1. Usuwanie odpadów oraz likwidacja nielegalnych miejsc składowania odpadów na terenie Nadleśnictwa Kaliska 2. Usuwanie odpadów oraz likwidacja nielegalnych miejsc składowania odpadów na terenie Nadleśnictwa Lubichowo 3. Utrzymanie czystości na terenie kąpielisk nad jeziorem w Demlinie 4. Budowa kotłowni opalanej zrębkami wraz z budową kolektora ciepłego łączącego obiekty: szkoły, przedszkola i przychodni z kotłownią w Urzędzie Gminy w Osiecznej 5. Kompleksowa termomodernizacja obiektów oraz modernizacja kotłowni i sieci ciepłej Domu Pomocy Społecznej w Szpęgawsku 6. Rozbudowa ujęcia wody wraz ze stacją uzdatniania wody w Kaliskach oraz rozbudowa sieci wodociągowej Kaliska - Piece 7. Budowa kanalizacji sanitarnej - II etap, zadanie V w miejscowości Lubichowo 8. Budowa sieci kanalizacji sanitarnej wraz z przyłączami - I etap 9. Budowa kanalizacji sanitarnej grawitacyjno-ciśnieniowej w miejscowościach Barłożno, Barłożno III 10. Rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków wraz z budową kanalizacji sanitarnej w Gminie Zblewo 11. Budowa oczyszczalni ścieków w Jabłowie i sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowościach Jabłowo i Lipinki Szlacheckie 12. Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w układzie grawitacyjno-tłocznym z przepompownią ścieków w Kaliskach - etap II (pożyczka krótkoterminowa nieumarzalna) 13. Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w układzie grawitacyjno-tłocznym z przepompownią ścieków w Kaliskach - etap I (pożyczka krótkoterminowa nieumarzalna) 14. Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w układzie grawitacyjno-tłocznym z przepompownią ścieków w Kaliskach - etap I 15. Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w układzie grawitacyjno-tłocznym z przepompownią ścieków w Kaliskach - etap II	

		<p>16. Budowa sieci kanalizacyjnej sanitarnej dla m. Kopytkowo, Smętowo Graniczne oraz kolektora łączącego wieś Smętowo Graniczne z oczyszczalnią ścieków w Kopytkowie</p> <p>17. Budowa kanalizacji sanitarnej na Osiedlu Leśnym w Skórczu</p> <p>18. Modernizacja stacji uzdatniania wody w Zblewie wraz z rozbudową sieci wodociągowej</p> <p>19. Rozbudowa kanalizacji sanitarnej w Czarnej Wodzie wraz z budową kolektora tłoczego łączącego systemy kanalizacyjne Czarnej Wody i Czerska</p> <p>20. Rozbudowa i modernizacja mechaniczno-biologiczno-chemicznej oczyszczalni ścieków w Lubichowie</p>	
Tczewski	1.2 Budowa kolektora sanitarnego A2 w Tczewie	<p>1. Modernizacja kotłowni olejowej na gazową w Domu Pomocy Społecznej w Pelplinie</p> <p>2. Modernizacja kotłowni w budynku przy ul. Kościelnej 6/7 w Tczewie</p> <p>3. Modernizacja kotłowni w Oddziale Chorób Wewnętrznych w Gniewie - Oddział Szpitala w Tczewie</p> <p>4. Wymiana palników olejowych na gazowe, doprowadzenie gazu do Domu Pomocy Społecznej w Bielawkach</p> <p>5. Modernizacja kotłowni, wymiana kotłów na opalane gazem w Zespole Szkół Agrotechnicznych i Ogólnokształcących w Swarzędzie</p> <p>6. Rozbudowa i modernizacja istniejącej oczyszczalni ściek w Gniewie oraz budowa kanalizacji sanit dla sąsiednic sołectw</p> <p>7. Kanalizacja sanitarna w Rudnie</p> <p>8. Sieć kanalizacji sanitarnej w m. Rzeżęcin Gmina Morzeszczyn</p> <p>9. Budowa sieci kanalizacyjnej w Damaszcze</p> <p>10. Budowa sieci kanalizacyjnej w Dąbrówce</p> <p>11. Budowa sieci kanalizacji sanitarnej we wsi Majewo</p> <p>12. Kanalizacja sanitarna w Rudnie (pożyczka krótkoterminowa nieumarzalna)</p> <p>13. Modernizacja stacji uzdatniania wody w Wielkich Walichnowach</p> <p>14. Budowa sieci kanalizacyjnej w Będkowach</p> <p>15. Budowa kanalizacji w miejscowościach Małe Walichnowy i Wielki Garc jako element sanitacji Niziny Walichnowsk nad Wisłą</p>	

Źródło: opracowanie własne PSDB, na podstawie materiałów przekazanych przez UM WP

Duża liczba inwestycji w poszczególnych powiatach, mimo niedużych wartości tych inwestycji, może spowodować widoczny, skumulowany efekt ekologiczny powinien być widoczny. Pod warunkiem, że projekty te będą komplementarne względem siebie.

W powiecie bytowskim wydaje się, że w pewnym stopniu można mówić o komplementarności inwestycji realizowanej w Gminie Miastko – „Modernizacja i rozbudowa oczyszczalni ścieków w Miastku” z budową kolektorów przesyłowych dla ochrony jezior lobeliowych, inwestycji realizowanej w tej samej gminie.

Również projekt w Gminie Kołczygłowy charakteryzuje się komplementarnością wobec projektu realizowanego w tej gminie w ramach programu SAPARD.

W powiecie człuchowskim komplementarne są projekty „Aktywizacja północnej części Gminy Rzeczenica poprzez budowę kanalizacji sanitarnej w Brzeziu” i „Uporządkowanie gosp. wodno-ściekowej pł. cz. gm. Rzeczenica celem zap. marginalizacji obszarów” w ramach ZPORR.

Można mówić również o komplementarności w przypadku projektu „Budowa sieci kanalizacji sanitarnej z przepompowniami ścieków dla Ośrodka Sportu i Rekreacji nad Jeziorem Rychnowskim” i „Budowa kanalizacji sanitarnej na terenie miejscowości Rychnowy” w ramach ZPORR.

W powiecie gdańskim komplementarnością charakteryzują się kolejne dwa projekty: „Odbudowa lewego wału przeciwpowodziowego rzeki Wisły na odcinku Steblewo-Giemlice” oraz „Przeciwdziałanie skutkom powodzi...” w ramach ZPORR.

W kolejnym **powiecie kościerskim** realizowano dwa projekty komplementarne wobec siebie: „Budowa kanalizacji sanitarnej w Kościerzynie” i „Modernizacja i rozbudowa oczyszczalni ścieków wraz z rozbudową kanalizacji sanitarnej w Kościerzynie” realizowany w ramach działania 1.2 ZPORR.

Natomiast w powiatach: kwidzyńskim, malborskim, starogardzkim i tczewskim nie zaobserwowano komplementarności projektów, która mogłaby wzmocnić efekt interwencji. Najczęściej projekty te były jedynie do pewnego stopnia spójne z polityką porządkowania gospodarki wodno-ściekowej w poszczególnych gminach.

Warto też odnieść się do kwestii istnienia komplementarności projektów ZPORR do projektów realizowanych w ramach Funduszu Spójności. W latach 2000-2006 wartość projektów zatwierdzonych do realizacji nie mogła być mniejsza niż 10 mln euro. W tym okresie zostało złożonych jedynie 4 projekty FS (tabela 5). Są to bardzo duże inwestycje, dlatego też analiza w kontekście komplementarności małych projektów ZPORR i ogromnych FS wydaje się nieadekwatna i wręcz niemożliwa do przeprowadzenia.

Na dzień składania wniosków projektów w ramach ZPORR żaden z beneficjentów działań 1.2 i 3.1 nie był zaangażowany lub objęty projektami w ramach programu ISPA czy FS lata 2000-2006, w takim zakresie, aby móc wskazać na komplementarność projektów.

Tabela 5. Projekty dofinansowane w ramach FS w woj. pomorskim, lata 2000-2006, które są w trakcie realizacji

Lp.	Instytucja odpowiedzialna za realizację	Nazwa Przedsięwzięcia	Szacunkowa wartość Projektu	Uwagi
1.	Eko Dolina Sp. z o. o.	Gospodarka odpadami dla Doliny Redy i Chylonki (Gdynia)	100 mln PLN	Kwota dofinansowania – 72 mln PLN
2.	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Spółka z o. o.	Dolina Redy i Chylonki - zaopatrzenie w wodę i oczyszczanie ścieków (Gdynia)	293,8 mln PLN	Kwota dofinansowania – 158,6 mln PLN
3.	„Wodociągi Słupsk” Sp. z o.o.	Kompleksowy program gospodarki ściekowej w rejonie Słupska	94,2 mln PLN	Projekt otrzymał w 2004r. Decyzję KE o dofinansowaniu z Funduszu Spójności – 63,5 mln PLN. Jednak realizowany od roku 2007
4.	„Gdańska Infrastruktura Wodociągowo-Kanalizacyjna” Sp. z o.o.	Gdański projekt wodno-ściekowy	513,4 mln PLN	Projekt otrzymał w 2005r. Decyzję KE o dofinansowaniu z Funduszu Spójności – 366,96 mln PLN. Jednak realizowany od roku 2007

Źródło: *Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Gdańsku, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, 2007*

Jedynie w przypadku 2 projektów można wskazać na pewien charakter komplementarności, jednak odnosi się on do projektów, które dopiero będą realizowane (złożone w roku 2007). W projekcie Czysta „Kraina w kratkę” dzięki nowoczesnej infrastrukturze ochrony środowiska można dopatrywać się elementu komplementarności z projektem w ramach FS, który rozpoczął się w 2007 roku w Słupsku (Kompleksowy Program porządkowania Gospodarki Ściekowej w rejonie Słupska). Także Budowa kolektora sanitarnego w Tczewie również może mieć pewien charakter uzupełniający w projekcie planowanym na okres 2007-2013 w ramach FS (Kompleksowe wyposażenie w kanalizację sanitarną Miasta Tczew).

Biorąc pod uwagę powyższe, wydaje się, że komplementarność nie była w pełni uwzględniana w procesie wyboru projektów w ramach ZPORR.

Dobrym tego przykładem, może fakt, że projekty komplementarne nie otrzymywały dofinansowania, pomimo umieszczenia ich na liście rezerwowej – np. projekt Gminy Miejskiej Kościerzyna dotyczący redukcji zanieczyszczeń powietrza, który nie uzyskał dofinansowania. WW. projekt powiązany był ściśle z programem realizowanym z funduszy WFOŚ dotyczącym programu pomocy gazowej, który oprócz aspektu edukacyjnego, niósł ze sobą fizyczne środki na dofinansowanie wymiany pieców poszczególnych mieszkańców. Poprzez powiązanie obu projektów zamierzano osiągnąć znaczny, pozytywny efekt środowiskowy.

Innym przykładem jest projekt Gminy Ostaszewo, na terenie której kilka lat przed złożeniem projektu ZPORR (dot. budowy sieci kanalizacyjnej) wybudowano oczyszczalnię ścieków. Projekt kanalizacyjny, komplementarny do inwestycji oczyszczalni ścieków nie uzyskał jednak dofinansowania i obecnie ponownie składany jest w ramach RPO WP.

Z drugiej strony, szczególnie w przypadku projektów wodno-ściekowych, istnieje niebezpieczeństwo wskazywania w projektach komplementarności, która w rzeczywistości nie będzie możliwa. Taka sytuacja może zdarzyć się, kiedy przykładowa oczyszczalnia ścieków zostanie zbudowana na obszarze, na którym nie ma i nie będzie w najbliższej przyszłości sieci kanalizacyjnej ze względu na uwarunkowania ekonomiczne.

WNIOSKI:

- Ogólnie komplementarność realizowanych w ramach ZPORR projektów należy ocenić nisko biorąc pod uwagę liczbę inwestycji realizowanych w poszczególnych powiatach.
- Niewiele z realizowanych projektów było komplementarnych do inwestycji współfinansowanych przez WFOŚGW i inne programy. Wydaje się, że powodem takiej sytuacji mógł być fakt składania i realizacji projektów w najbardziej pilnych przypadkach, czyli tzw. „gaszenie pożarów”. W takich

przypadkach kwestia komplementarności nie jest traktowana priorytetowo.

3. Jedynie w przypadku 2 projektów można wskazać na pewien charakter komplementarności projektów realizowanych w ramach ZPORR w obszarze infrastruktury środowiska do projektów w ramach Funduszu Spójności, jednak odnosi się on do tych projektów FS, których realizacja rozpoczęła się dopiero roku 2007.
4. Dopóki pobudką do realizacji projektu jest przede wszystkim pilna potrzeba o charakterze tzw. "Gaszenia pożaru" pod presją kar i wymogów UE nie należy spodziewać się, aby aplikujący traktowali kwestię komplementarności priorytetowo i brali pod uwagę uzupełnianie się i spójność projektu z innymi inwestycjami realizowanymi nie tylko na terenie gminy, ale również w okolicznych gminach.
5. Wydaje się, że komplementarność nie była elementem odpowiednio uwzględnianym w procesie wyboru projektów.
6. W kilku przypadkach pomimo ewidentnej komplementarności projektów składanych w ramach ZPORR do inwestycji realizowanych z innych niż ZPORR środków, te pierwsze nie uzyskały dofinansowania.
7. Problemem jest ocena rzeczywistej komplementarności projektów w odniesieniu do projektów realizowanych z innych źródeł niż ZPORR.

REKOMENDACJE w kontekście RPO:	Waga rekomendacji / okres wdrożenia	Adresat / ewentualna propozycja sposobu wdrażania rekomendacji
1. Aby wzmocnić efekt ekologiczny projektów wybieranych do dofinansowania należy większą wagę przyłożyć do oceny komplementarności tych projektów do innych zrealizowanych, bądź planowanych do realizacji inwestycji. Przy czym należy pamiętać, aby ten element nie był dominujący, biorąc pod uwagę, że aplikujący często zmuszeni są karami czy wymogami do realizacji konkretnych projektów, bez zbytniego uwzględniania komplementarności.	Istotna / Od zaraz	IZ RPO WP / rekomendacja dot. etapu projektowania i oceny projektów
2. W procesie oceny projektów brana pod uwagę powinna być jedynie ta komplementarność, która gwarantuje pozytywne efekty środowiskowe wynikające z proponowanej we wniosku komplementarności projektu w odniesieniu do istniejącej lub realizowanej inwestycji t.j. projekt np. dotyczący budowy oczyszczalni ścieków może otrzymać dodatkowe punkty za komplementarność tylko wtedy gdy sieć kanalizacyjna na terenie sąsiadującym z oczyszczalnią ma ekonomiczną rację bytu i będzie budowana.	Istotna / Od zaraz	IZ RPO WP / rekomendacja dot. etapu projektowania i oceny projektów

3.1.2.4. Efektywność projektów

Głównym kryterium oceny efektywności projektów zrealizowanych w ze środków publicznych jest stosunek poniesionych nakładów do uzyskanych produktów i rezultatów.

W trakcie dokonywania obliczeń jednostkowych kosztów uzyskania produktów i rezultatów w ramach badanych działań, natrafiliśmy na następujące problemy:

- ↳ **Problem 1:** Bardzo duże zróżnicowanie w podejściu Beneficjentów do pomiaru tego samego typu produktu lub rezultatu i wielokrotne zmiany w konstrukcji systemu wskaźników w trakcie wdrażania programu.
- ↳ **Problem 2:** Duże zróżnicowanie przedmiotowe projektów oraz brak możliwości przyporządkowania nakładów do konkretnych rodzajów interwencji w ramach danego projektu.
- ↳ **Problem 3:** Mała liczba projektów wspartych w ramach badanych działań.
- ↳ **Problem 4:** Brak pełnych informacji o osiągniętych wskaźnikach produktu i rezultatu.

Pierwszy z problemów, dotyczący bardzo zróżnicowanego podejścia Beneficjentów do pomiaru tego samego produktu lub rezultatu, wynika z wielości dostępnych wskaźników i braku wskazania, które z nich są obowiązkowe. Beneficjent wybiera z bardzo długiej listy te wskaźniki, które jego zdaniem najlepiej prezentują efekty projektu. W konsekwencji, produktem jednego projektu w zakresie kanalizacji jest *długość wybudowanej/zmodernizowanej sieci kanalizacji*, a innego projektu, również w zakresie kanalizacji, *długość wybudowanych/zmodernizowanych przyłączy*. Odpowiednio, na poziomie rezultatów, jeden Beneficjent korzysta ze wskaźnika „Liczba osób korzystających z kanalizacji”, inny z „Długość sieci kanalizacji sanitarnej na terenie gminy” a jeszcze inny z „Liczba gospodarstw domowych/budynków podłączonych do sieci kanalizacji”. Tak owskaźnikowane projekty są nieporównywalne między sobą co oznacza, że nie ma możliwości określenia, który z nich jest przykładem efektywniejszego wydatkowania środków. Dodatkowo, nie jest możliwe zsumowanie osiągniętych wskaźników we wszystkich projektach zakładających ten sam typ interwencji i odniesienia tego do całości wydatków przeznaczonych na ten cel.

Drugi z problemów wpływa na zniekształcenie wartości osiągniętych wskaźników efektywności kosztowej, jednak problem ten jest typowy dla wszystkich metod oceny efektywności kosztowej (B/C), które bazują na ilorazie korzyści wyrażonych jednostkami innymi niż pieniądze czy nakłady inwestycyjne. Bardzo trudno jest określić jeden, wspólny wskaźnik produktu/rezultatu dla projektów, które dotyczą więcej niż jednej kategorii interwencji (np. oczyszczalnia ścieków oraz sieć kanalizacji i wodociągów). Jedynym wspólnym mianownikiem, który mógłby obrazować zakres i skalę rezultatu w sposób kompleksowy jest liczba osób korzystających z nowej infrastruktury. Jednakże, wskaźnik ten mógłby być narzędziem porównawczym wyłącznie dla projektów uwzględniających podobny zakres interwencji (czyli, w tym przypadku oczyszczalnię ścieków, kanalizację i wodociąg). Co więcej, porównywalność zachowana byłaby wyłącznie wtedy, kiedy beneficjenci ostatecznie korzystaliby z tego samego typu powstałej infrastruktury w równym stopniu we wszystkich porównywanych projektach.

Trzeci z problemów, czyli małą liczbą wspartych projektów wynikająca z niskiej wartości budżetu przeznaczonego na realizację działania ma charakter całkowicie niezależny z punktu widzenia zastosowanej metody szacowania efektywności kosztowej. Z oczywistych względów, im większa badana populacja, tym dokładniejsze wnioskowanie na podstawie uzyskanych wyników badania. Należy więc pamiętać, by wnioskując na podstawie poniżej prezentowanych wskaźników efektywności kosztowej, uwzględniać fakt ich ograniczonej reprezentatywności.

Czwarty, ostatni problem dotyczy kompletności pozyskanych w trakcie badania danych. Dla 6 z 22 badanych projektów nie udało się zdobyć w ogóle informacji o osiągniętych wskaźnikach produktu lub rezultatu, ponieważ zabrakło ich w sprawozdaniach przekazanych przez UW w Gdańsku. Dlatego, bazując na wskaźnikach rezultatów deklarowanych przez Beneficjentów w sprawozdaniach końcowych, należy pamiętać, że nie jest to pełny obraz efektów interwencji w ramach badanych działań. Wskaźniki efektywności kosztowej pokazują efektywność na konkretny moment (koniec maja 2008 r.) i ich wartość w przyszłości może ulec zmianie.

Warto podkreślić, że nie wszystkie wskaźniki mogą być wykorzystane do szacowania efektywności. Aby móc stosować dany wskaźnik do oceny efektywności projektu, musi on nie tylko pokazywać w sposób maksymalnie pełny skalę i zakres interwencji (o czym pisaliśmy wyżej) ale również ujmować wyłącznie efekty projektu, bez uwzględniania efektów innych

działań, podejmowanych poza badanym projektem. Z tego powodu, wskaźnik „Długość sieci kanalizacji sanitarnej na terenie gminy”, który obrazuje stan rozwoju infrastruktury kanalizacyjnej na terenie gminy po realizacji projektu, chociaż ciekawy z punktu widzenia poznawczego, pozwalający ocenić ogólną kondycję beneficjenta w danym obszarze, nie może być wykorzystany do badania efektywności kosztowej projektu, ponieważ zawiera w sobie efekty wszystkich dotychczasowych działań beneficjenta w danym obszarze.

Uwzględniając wyżej opisane problemy i założenia, dokonaliśmy identyfikacji trzech typów projektów, które spełniają następujące wymagania, pozwalające na dokonanie dla nie oceny efektywności:

- ↳ Dla projektów tych posiadamy dane dotyczące wskaźników produktu lub rezultatu, które mogą posłużyć do oceny efektywności;
- ↳ Projekty mają podobny zakres przedmiotowy, co skutkuje porównywalnością uzyskanych wskaźników.

W analizie, ze względu na zbyt małą liczebność, nie uwzględniono projektów w zakresie gospodarki odpadami, przeciwpowodziowych oraz kanalizacji wraz z budową oczyszczalni ścieków.

Tabela 6 Wskaźniki efektywności na poziomie produktu i rezultatu wybranych typów projektów

Lp	Beneficjent	Wskaźnik	Wartość wskaźnika	Poniesione nakłady	Koszt jednostkowy
Kanalizacja					
	Gmina Kołczygłowy	Długość wybudowanej / zmodernizowanej sieci kanalizacyjnej	7,64	1 616 311	211 559
	Miasto i Gmina Prabuty	Długość wybudowanej / zmodernizowanej sieci kanalizacyjnej	5,19	2 786 370	536 873
	Gmina Miastko (1)	Długość wybudowanej sieci kanalizacji sanitarnej	12,3	3 939 206	320 261
	Gmina Miastko (2)	Długość wybudowanej sieci kanalizacji sanitarnej	2,165	749 382	346 135
	Gmina Karsin	Długość wybudowanej / zmodernizowanej sieci kanalizacyjnej	10,045	2 901 192	288 963
	Gmina Człuchów	Długość wybudowanej / zmodernizowanej sieci kanalizacyjnej	4,31	1 216 490	282 248
	Gmina Kołczygłowy	Liczba gospodarstw domowych / budynków podłączonych do sieci kanalizacji	bd	1 616 311	-
	Miasto i Gmina Prabuty		bd	2 786 370	-
	Gmina Miastko (1)		280	3 939 206	14 069
	Gmina Miastko (2)		18	749 382	41 632
	Gmina Karsin		200	2 901 192	14 506
	Gmina Człuchów		21	1 216 490	57 928
Wodociąg					
	Gmina Cedry Wielkie	Długość wybudowanej sieci wodociągowej	8,39	4 167 450	496 716
	Gmina Studzienice		7,96	950 736	119 439
	Gmina Sadlinki		13,18	1 143 520	86 761

	Gmina Cedry Wielkie	Liczba gospodarstw domowych / budynków podłączonych do sieci wodociągowej ²¹	Bd	4 167 450	-
	Gmina Studzienice		40	950 736	23 768
	Gmina Sadlinki		92	1 143 520	12 430
Kanalizacja + wodociąg					
	Gmina Osiek	Długość wybudowanej / zmodernizowanej sieci kanalizacji sanitarnej i sieci wodociągowej.	20,52	3 391 459	165 276
	Gmina Słupsk - gmina wiejska		28,48	3 026 498	106 267
	Gmina Rzeczenica		25,84	3 886 000	150 387
	Gmina Osiek	Liczba gospodarstw domowych / budynków podłączonych do sieci wodociągowej oraz Liczba gospodarstw domowych / budynków podłączonych do sieci kanalizacji sanitarnej	Bd	3 391 459	-
	Gmina Słupsk - gmina wiejska		Bd	3 026 498	-
	Gmina Rzeczenica		49	3 886 000	79 306

Źródło: Opracowanie własne

Widzimy, że koszt budowy 1 km kanalizacji waha się od 211 tys. do 536 tys. zł. Warto zwrócić uwagę, że wskaźnik ten nie jest wystarczający do oceny efektywności. Dopiero uzupełnienie analizy na poziomie produktu (km kanalizacji) o efektywność na poziomie rezultatu, może dać jej pełny obraz. Przykładem mogą być projekty gminy Miastko. Chociaż na poziomie produktu, oba projekty cechowały się podobnym kosztem w przeliczeniu na 1 km, to efektywność jednej jednostki rezultatu charakteryzuje się bardzo dużą rozpiętością – 14 069 zł i 41 632 zł. Bardzo wysokim kosztem charakteryzuje się przyłączenie 1 gospodarstwa domowego / budynku do sieci kanalizacji w gminie Człuchów – prawie 58 tys. zł.

Ze względu na brak wskaźników rezultatów w postaci liczby gospodarstw domowych / budynków podłączonych do sieci kanalizacji dla wszystkich projektów w zakresie kanalizacji, pełna ocena efektywności dla wszystkich wspartych projektów dotyczących wyłącznie kanalizacji nie jest możliwa.

W przypadku projektów w zakresie wodociągów, obserwujemy bardzo duże zróżnicowanie kosztu 1 km wybudowanego wodociągu. Co więcej, zróżnicowanie to pogłębia się na poziomie rezultatu. W przypadku 2-projektów, w ramach których Beneficjenci uwzględnili wskaźnik przyrostu liczby gospodarstw domowych / budynków podłączonych do sieci wodociągowej, koszt jednostkowy droższego z projektów jest o prawie 100% wyższy niż tańszego. Różnica na poziomie wskaźnika produktu nie była tak znacząca (86 761 oraz 119 439 zł).

Dla projektów typu „kanalizacja + wodociąg”, w celu obliczenia syntetycznego wskaźnika efektywności projektu, zsumowano wartości wskaźników odpowiadających infrastrukturze kanalizacyjnej i wodociągowej. Na poziomie produktu jest to długość wybudowanej sieci kanalizacji i długość wybudowanej sieci wodociągowej. Na poziomie rezultatu, koszt 1 jednostki rezultatu postaci sumy liczby gospodarstw domowych / budynków podłączonych do sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej, oszacowano wyłącznie dla 1 projektu. Pozostałe 2 projekty nie uwzględniły tego typu wskaźników rezultatu. Warto jednak zwrócić uwagę, że w gminie Rzeczenica, koszt 1 jednostki rezultatu wyniósł prawie 80 tys. zł.

²¹ Do obliczeń przyjęto przyrost wartości tego wskaźnika w związku z realizacją projektu.

WNIOSKI:

1. Przyjmowane przez Beneficjentów wskaźniki charakteryzują się bardzo dużym zróżnicowaniem pomimo, że dotyczą podobnego charakteru przedmiotowego projektu. Lista wskaźników dla danego typu interwencji zawierała różne i co więcej, zmieniające się z czasem rodzaje wskaźników. W konsekwencji, efekty identycznych co do zakresu projektów mierzone są różnymi rodzajami wskaźników.
2. Efektywność projektów zarówno na poziomie produktów jak i rezultatów charakteryzuje się bardzo dużą rozpiętością. Dodatkowo, zauważono przykłady dużych rozbieżności pomiędzy efektywnością na poziomie produktu, a efektywnością na poziomie rezultatu. Projekt, w ramach którego 1 km infrastruktury sieciowej był drogi, osiągał niski poziom kosztu 1 jednostki rezultatu (liczba przyłączy). I odwrotnie, stosunkowo niski koszt 1 km infrastruktury nie gwarantował niskiego kosztu rezultatu w postaci przyłączy. Prawdopodobnie, wynika to z faktu, że budowa infrastruktury na słabo zaludnionym terenie jest stosunkowo tańsza w przeliczeniu na 1 km, jednak koszt przyłączenia 1 gospodarstwa jest znaczny ze względu na małą liczbę gospodarstw na 1 km infrastruktury.
3. W wielu przypadkach, wyższe niż średnie koszty osiągnięcia 1 jednostki produktu lub rezultatu nie miały swojego uzasadnienia we wniosku o dofinansowanie.

REKOMENDACJE w kontekście RPO:	Waga rekomendacji / okres wdrożenia	Adresat / ewentualna propozycja sposobu wdrażania rekomendacji
1. Efektywność powinna być oceniana łącznie zarówno na poziomie produktu jak i rezultatu. Ocena wyłącznie na jednym z poziomów może prowadzić do zniekształceń i nieprawidłowych wniosków. Stosować w ocenie projektów syntetyczne wskaźniki efektywności, uwzględniające zarówno koszt jednostkowy na poziomie produktu jak i rezultatu.	Istotne / od zaraz	IZ RPO WP
2. Projekty o niskiej efektywności kosztowej mogą być finansowane wyłącznie w sytuacji, kiedy generują znaczące korzyści społeczno-ekonomiczne, które ze względu na swój charakter, nie są odzwierciedlone w ocenie efektywności bazującej na obowiązkowych wskaźnikach produktu i rezultatu (np. teren inwestycji objęty siecią NATURA 2000, udostępnienie nowych terenów inwestycyjnych, istotny wpływ na życie i zdrowie mieszkańców itd.). Wniosek aplikacyjny powinien uwzględniać w sposób bardziej jednoznaczny, pytanie o zasadność realizacji projektu pomimo niskiej efektywności kosztowej.	Istotne / od zaraz	IZ RPO WP
3. Określić listę wskaźników produktów i rezultatów ze wskazaniem tych wskaźników, które dla danego typu projektów są obowiązkowe (np. dla projektów wodno-ściekowych, liczba km infrastruktury na poziomie produktu oraz liczba przyłączy na poziomie rezultatu).	Należy wdrożyć bezwzględnie / od zaraz	IZ RPO WP

3.1.2.5. Kompleksowość, partnerstwo i dodatkowość projektów

Żaden z opisywanych projektów nie był realizowany w partnerstwie z innymi podmiotami. Analiza informacji z badania panelowego skłania również do konkluzji, że w najbliższej

przyszłości takie partnerstwa również nie będą zawiązywane na użytek aplikowania po środki RPO WP w zakresie infrastruktury ochrony środowiska.

Biorąc również pod uwagę zakres rzeczowy projektów mierzony wskaźnikami rezultatu i produktu należy stwierdzić, iż większość z nich rozwiązywała jedynie punktowe problemy związane z dostarczeniem wody, odbiorem śmieci lub odpadów z obszarów gmin. Jedynie 4 spośród wybranych projektów – realizowane przez Gminę Miejską Słupsk, Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych Województwa Pomorskiego, Zakład Wodociągów i Kanalizacji w Tczewie oraz Gminę Miejską Kościerzyna można uznać za projekty faktycznie przyczyniające się długim okresie do sprostania wymogom unijnym nakreślonym przez dyrektywę ściekową i wodną²².

Nie zaobserwowano również ewentualnej dodatkowości realizowanych projektów.

Głównym powodem powyższego była zbyt mała alokacja środków finansowych na inwestycje związane z ochroną środowiska w ramach programu ZPORR. Potrzeby z zakresu gospodarki odpadami i wodno-ściekowej związane z dostosowaniem do dyrektyw unijnych wielokrotnie przewyższają budżety inwestycyjne gmin i powiatów. **I tylko niektóre z nich będą mogły skorzystać z pieniędzy unijnych alokowanych w województwie pomorskim w ramach RPO WP.**

Biorąc pod uwagę bardzo małą kompleksowość projektów, brak dodatkowości i niski stopień do wdrożenia wytycznych wynikających z dyrektyw unijnych, z jednej strony można by dostępną alokację rozdzielić na kilka, względnie kilkanaście bardzo dużych projektów o znaczeniu regionalnym o kwotach inwestycyjnych rzędu 30-60 mln zł, których beneficjentami będą związki JST lub ich jednostek organizacyjnych (ewentualnie inne jednostki powiązane z sektorem publicznym np. spółki typu MPWiK).

Z drugiej strony można byłoby przydzielić stosunkowo niewielkie kwoty dotacji na bardzo wiele projektów o lokalnym znaczeniu, które jednak nie będą jednoznacznie powiązane z celami środowiskowymi wyznaczonymi przez dyrektywy unijne. Projekty systemowe, partnerskie, które zaabsorbowałyby większą część alokacji w sposób istotny przyczyniłyby się do wdrożenia wytycznych wynikających z dyrektyw unijnych jednak doświadczenie ZPORR z innych województw (np. mazowieckie) pokazują, że sprawne przeprowadzenia i rozliczenie projektu partnerskiego, bez profesjonalnie przygotowanej jednostki zarządzającej projektem i dobrej umowy jest bardzo ciężkie. Poniżej wytypowano główne problemy związane z realizacją tzw. projektów grupowych (partnerskich):

1. Wielość ośrodków decyzyjnych powoduje często sytuacje, w których decyzje podejmowane są z opóźnieniem (a czasami są sprzeczne); brak sprawnego systemu komunikacji i podejmowania decyzji powoduje wydłużoną ścieżkę podejmowania (akceptowania) poszczególnych decyzji.
2. Ambicje polityczne władz lokalnych – każdy z wójtów/burmistrzów/prezydentów chce być liderem projektu (ośrodkiem wiodącym), twarzą projektu, co może (i czasami prowadzi) do niepotrzebnych konfliktów personalnych na starcie.
3. Różne możliwości finansowe (potencjał ekonomiczny) poszczególnych partnerów – kwestia ustalenia proporcji w partycypacji finansowej partnerów często budzi kontrowersje.
4. Brak spójnej, wspólnej polityki informacyjnej – wysyłanie sprzecznych informacji / sygnałów do lokalnych społeczności.
5. Tworzenie wspólnej jednostki „zarządzającej” projektem ułatwia przepływ informacji, co często jest zaburzone w sytuacji, gdy takich podmiotów brak.
6. Prawne uregulowanie zasad współpracy – porozumienie, umowa (kwestia regulacji praw i obowiązków, kto za co odpowiada).
7. Różne zaangażowanie poszczególnych partnerów na etapie realizacji – ośrodki „wiodące”, którym najbardziej zależy na realizacji projektu, najbardziej się angażują, często wyręczają pozostałych, którzy się „ociągają” (są pasywni), którym opadł entuzjazm bądź wychodzą z

²² Dyrektywy i przepisy polskie w zakresie infrastruktury środowiska przedstawione szczegółowo w załączniku

założenia, że to będzie zrobione za nich. W znacznej mierze zależy to od predyspozycji pracowników oddelegowanych do projektu.

Ponadto problemy, jakie pojawiają się w toku realizacji tych inwestycji w dużym stopniu są odzwierciedleniem ogólnych tendencji towarzyszących realizacji dużych inwestycji infrastrukturalnych. Podstawowe bariery inwestycyjne i czynniki opóźniające wdrażanie projektów podzielić można na kilka grup problemowych:

- Czynniki prawne;

W tej grupie czynników podkreślić należy przede wszystkim skomplikowane procedury Prawa Zamówień Publicznych, w tym w szczególności procedury odwoławcze, których częste stosowanie przez zainteresowane strony prowadzi do wielomiesięcznych przestoju w realizacji inwestycji, co w konsekwencji prowadzić może do niedotrzymania terminów realizacji projektu wynikających z zapisów Decyzji KE o przyznaniu dofinansowania. W tej kategorii czynników wskazać należy również niedostosowanie Prawa Ochrony Środowiska do wymogów UE w okresie zarówno przed, jak i po akcesji Polski do UE.

- Czynniki finansowe;

Czynniki te nabrały znaczenia zwłaszcza w okresie minionych trzech lat (2006 – 2008). Tendencje rynkowe i znaczny wzrost cen na rynku materiałów i usług budowlanych spowodował, że zachwiany został montaż finansowy wielu inwestycji, a wobec niewystarczającej zdolności kredytowej poszczególnych beneficjentów pojawiło się realne zagrożenie dalszej realizacji inwestycji. Podobnie, jak w przypadku czynników o charakterze prawnym także problemy finansowe dotyczą tak projektów partnerskich, jak i większości inwestycji realizowanych przez pojedyncze podmioty.

- Czynniki instytucjonalne związane z bieżącym zarządzaniem inwestycją;

W odróżnieniu od dwóch ww. czynników związanych z ogólnymi uwarunkowaniami realizacji projektów infrastrukturalnych, ta grupa czynników związana jest ściśle z projektami grupowymi.

Konstrukcja prawna stosowana na potrzeby zarządzania projektami grupowymi / partnerskimi np. w Funduszu Spójności przewiduje powołanie podmiotu zewnętrznego, którego zadaniem jest koordynacja prac w projekcie, bieżące zarządzanie i kontrola wdrażania projektu. Podmiot ten określony jako Podmiot Odpowiedzialny za Koordynację stanowić powinien więc swego rodzaju pośrednika i spoiwo łączące interesy wszystkich beneficjentów uczestniczących w realizacji inwestycji. Konstrukcja taka zapewnić miała zatem spójność celów inwestycji oraz zrównoważyć nakłady i korzyści wynikające z realizacji projektu dla wszystkich jego beneficjentów.

Praktyka wykazała jednak liczne słabości takiego rozwiązania. Podstawowym był fakt, że podmiot powołany do zarządzania inwestycją pozostaje instytucją zewnętrzną wobec beneficjentów, co skutkuje małym zaufaniem, trudnościami w przepływie informacji i brakiem wiedzy o bieżących problemach, a w konsekwencji małym autorytetem i małą decyzyjnością podmiotu zarządzającego.

Na taki stan rzeczy wpływają różnorodne czynniki. Z jednej strony jest to małe doświadczenie polskich samorządów w realizacji projektów partnerskich i brak takich tradycji, co skutkuje nieumiejętnością wytyczania wspólnych priorytetów o charakterze ponadgminnym i nieumiejętnością bieżącej współpracy w tym zakresie. Równocześnie - zwłaszcza u progu akcesji - podkreślić należy nieprzystosowanie polskiego rynku do wymagań realizacji dużych inwestycji infrastrukturalnych w ramach ochrony środowiska. Brak doświadczenia w tym zakresie wśród podmiotów doradczych i realizujących inwestycje skutkowało niską jakością tego typu usług. W konsekwencji podmioty powołane do zarządzania projektami partnerskimi i koordynowania prac w ramach tego typu projektów nie stanowiły odpowiedniego zaplecza i wsparcia organizacyjnego i instytucjonalnego dla grupy beneficjentów zaangażowanych w przedsięwzięcie.

Słabości te ujawniają się w toku realizacji inwestycji w postaci zarówno braku koordynacji działań inwestycyjnych, trudności w ustaleniu optymalnego harmonogramu działań, jak i braku optymalizacji ról poszczególnych beneficjentów w projekcie.

- Czynniki wynikające z jakości przygotowania inwestycji.

Czynniki te wpływają zarówno na realizację projektów partnerskich, jak i realizowanych przez pojedynczych beneficjentów. Biorąc pod uwagę brak doświadczenia a w realizacji dużych projektów inwestycyjnych, jaki powszechny był u progu akcesji, projekty wykazują dziś liczne słabości wynikające z błędów popełnionych na etapie przygotowania projektów.

Słabości te dotyczą m.in. montażu finansowego, który w wielu przypadkach lekceważył prognozowane tendencje rynkowe oraz nie zapewniał wystarczającego zabezpieczenia na wypadek pojawienia się nieprzewidzianych trudności w realizacji projektu.

Ponadto niedociągnięcia w przygotowaniu inwestycji dotyczą często samego jej zakresu oraz pozostałych elementów wynikających z projektu technicznego. W konsekwencji opracowane założenia techniczne i finansowe inwestycji nie przystają do realnych warunków jej wykonania, zwłaszcza, że w przypadku projektów infrastrukturalnych wykonanie to trwa kilka lat w ciągu których uwarunkowania realizacji inwestycji ulegają istotnym zmianom.

Przygotowanie inwestycji w przypadku projektów partnerskich zależne jest również od doświadczenia w realizacji i przygotowaniu tego typu przedsięwzięć we współpracy z innymi podmiotami. Podkreślić należy jednak, że tak w przypadku projektów partnerskich, jak i pozostałych błędy w przygotowaniu projektu są jedną z podstawowych barier sprawnego wdrożenia projektu w przyszłości.

WNIOSKI:

1. Perspektywę 2004 – 2006 należy potraktować jako praktyczne szkolenie z europejskich funduszy. Poniżej wskazano najważniejsze czynniki i uwarunkowania związane z często nie najlepiej przemyślanym zakresem projektów składanych do ZPORR o niewielkiej kompleksowości i dodatkowości:
 - Krótki okres na przygotowanie inwestycji. Okres pomiędzy opublikowaniem zasad przygotowania i realizacji projektów środowiskowych w ramach ZPORR był krótki. Nie wszyscy potencjalni beneficjenci uczestniczyli w szkoleniach przygotowujących do aplikacji o środki unijne. Zdarzało się, że gminy zlecały przygotowanie dokumentacji projektowej w ostatniej chwili na kilka dni przed końcem naborów co skutkowało w często nierealnych założeniach dotyczących produktów, rezultatów oraz harmonogramów rzeczowo-finansowych.
 - Relatywnie niewielkie środki unijne. Wiele samorządów nie decydowało się na złożenie projektu o szerszym zakresie technicznym z góry zakładając, że im projekt mniej kosztuje tym większe ma szanse na dofinansowanie - pozytywną ocenę panelistów.
 - Procedury ZPORR były bardziej skomplikowane niż w przypadku środków przedakcesyjnych co zniechęciło część beneficjentów do składania projektów kompleksowych o dużym zakresie rzeczowo i potencjalnie trudnych do prawidłowego rozliczenia.
 - Konieczna stopniowa zmiana podejścia do planowania inwestycji samorządowych – **budżet gminy nie jest celem samym w sobie, lecz środkiem do realizacji celów.** Polityka lokalnych władz ubiegających się o środki unijne na inwestycje (głównie środowiskowe) często opiera się na założeniu, że w danym roku budżetowym należy wykonać tyle inwestycji ile zapisano w budżecie, a jeśli pojawi się nabór na dofinansowanie wówczas skompletuje się dokumentację i złoży wniosek aplikacyjny. Takie podejście wyklucza planowanie kompleksowych projektów, gdyż powoduje że beneficjenci przygotowują projekty planowane w danym roku budżetowym, nie zastanawiając się nad możliwością połączenia kilku działań (inwestycji) w okresie kilkuletnim tworząc projekty bardziej kompleksowe, rozwiązujące problemy środowiskowe systemowo.
2. **Problem nakładania się w czasie kilku inwestycji dostosowanych do terminów naboru wniosków.** Okresy naborów wniosków często zbiegają się w jednym czasie, co powoduje, że beneficjenci niejako zmuszeni są do planowania wielu zadań w jednym czasie. Nakładanie się kilku inwestycji finansowanych z UE lub innych źródeł w jednym czasie stanowi często zbyt duże

- wyzwanie dla osób, które zajmują się rozliczaniem projektów w urzędach lokalnych. Prowadzi to często do wielu zaniedbań i braku należytej uwagi przy prawidłowym rozliczeniu projektów, zwłaszcza realizowanych w ramach partnerstw dwóch lub więcej JST.
3. Kompleksowe podejście do projektowania inwestycji powinno oznaczać konieczność analizy całego cyklu życia projektu już na samym początku.
 4. Barię dla kompleksowości projektów w wielu JST jest planowanie inwestycji ad hoc bez próby sprawdzenia jak planowane zadanie inwestycyjne wpłynie na poprawę stanu środowiska naturalnego gminy. Remedium na taką sytuację (niezwykle rzadko stosowanym w sektorze publicznym) jest sporządzenie, jeszcze przed podjęciem decyzji o realizacji konkretnego projektu, analizy wariantów w formie wskaźników DGC (dynamic cost generation) lub analizy wielokryterialnej z zastosowaniem punktacji dla poszczególnych cech. Takie analizy wstępne wykluczają z „gry” projekty o zakresie najmniej kompleksowym i najdroższe w przeliczeniu na jedną jednostkę efektu społecznego (ekologicznego).
 5. Dostosowanie do obranego celu **najbardziej efektywnych narzędzi finansowych** oraz zastosowanie najkorzystniejszych rozwiązań technologicznych (pomocne w uzasadnieniu projektu) BAT (z ang. *best available technologies*).
 6. Podstawą kompleksowego projektu jest **realny harmonogram rzeczowo – finansowy**, realny = inwestycja kończy się w planowanym terminie, przedłużenia zwykle powodują dodatkowe koszty. Na etapie przygotowania wniosku aplikacyjnego wiele beneficjentów zapomina o tym, że procedury rozliczenia projektu nie kończą się z dniem wyjazdu ekipy budowlanej z terenu inwestycji. Również refundacja (jeśli nie wnioskowano o zaliczkę) trwa często dłużej niż planowana co zmusza beneficjentów do kredytowania zobowiązań instrumentami dłużnymi obrotowymi.
 7. Problemy z **fazą planowania projektu**. Popelnione tu błędy wracają na wszystkich etapach projektu – jeśli beneficjent źle oszacuje koszty może zabraknąć środków (np. wahania na rynku usług i robót budowlanych, niedobrana do uwarunkowań technologia to często dodatkowe koszty i konieczność zmian już w trakcie projektu).
 8. **Kompleksowość a montaż finansowy, problem zadłużenia JST**. Niezwykle istotnym elementem wpływającym na kompleksowość projektów jest właściwie dobrany montaż finansowy (zabezpieczenie finansowe) ze strony JST. Jeśli JST nie posiada wieloletnich planów inwestycyjnych oraz finansowych (bez prognozy budżetu na kilka lat) wówczas prawidłowe planowanie inwestycji kompleksowej, rozłożonej na lata, jest niemożliwe, gdyż JST nie może przewidzieć jaka będzie jej kondycja finansowa i wpływ planowanego projektu na potencjał i płynność finansową budżetu – nie wiadomo też czy potrzebny będzie kredyt inwestycyjny i na jakich warunkach. Właśnie z tego powodu wiele JST, z obawy przed kosztami kredytu rozłożonego na wiele lat, nie znając projekcji finansowej budżetu z nałożeniem planowanych przepływów z projektu, nie decyduje się na realizację drogich projektów, których rzeczowe wdrażanie wykracza poza 1-2 lata budżetowe. JST, które posiadają prognozę budżetu wiedzą ile środków w kolejnych latach budżetowych będą mogły wydać na inwestycje, w tym współfinansowane z UE, oraz ile i na jakich warunkach spłaty dobrać zadłużenia komercyjnego.
 9. Problemy z **płynnością** projektów po zakończeniu fazy inwestycyjnej. Beneficjenci, którzy rozpoczynają realizację projektu o dużym zakresie rzeczowym często nie przewidują, że faza operacyjna projektu wiąże się z koniecznością wyasygnowania dodatkowych środków z budżetu publicznego, często nie przewidzianych w studium wykonalności. Dotyczy to również konieczności dopłat do taryf, których wysokość powoduje przekroczenie progu 3% dochodu rozporządzalnego (w okresie ZPORR 4%).
 10. **Zabezpieczenie w projektach partnerskich** - wycofanie się któregoś z partnerów na etapie realizacji projektu grozi rozbięciem planu finansowego.

REKOMENDACJE w kontekście RPO:	Waga rekomendacji / okres wdrożenia	Adresat / ewentualna propozycja sposobu wdrażania rekomendacji
1. Przy weryfikacji projektów warto potwierdzić, że projekt składany przez JST jest wyrazem jego wieloletniej polityki inwestycyjnej wyrażonej w uchwale o wieloletnich planach inwestycyjnych	Istotna / Od zaraz	IZ RPO WP / rekomendacja dot. etapu projektowania i oceny projektów

zgodnie z art. 166 Ustawy o finansach publicznych.		
2. Przy realizacji projektów partnerskich należy wymagać od beneficjentów dodatkowych zabezpieczeń, poza umową intencyjną, w tym finansowych i rzeczowych prawidłowego wykonania inwestycji. Już w fazie przygotowania wniosku powinny być opracowane szczegółowe zasady wdrażania i podział kompetencji, ewentualnie wyłonienie JRP. 3. Beneficjent powinien udowodnić we wniosku aplikacyjnym, że planowany projekt jest częścią szerszych działań gminy w zakresie ochrony środowiska. Powinien podać przykłady działań, których planowany projekt jest uzupełnieniem lub kontynuacją.	Istotna / Od zaraz	IZ RPO WP / rekomendacja dot. etapu projektowania i oceny projektów
4. Szerokie działania szkoleniowe i informacyjne w zakresie prawnych aspektów przygotowania umów partnerskich pomoże obniżyć ryzyko złego zarządzania takimi projektami.	Bezwzględnie wdrożyć/ Od zaraz	IZ RPO WP / podczas szkoleń i poprzez umieszczanie informacji na stronie internetowej UM
5. Korzystnym rozwiązaniem byłoby zachęcanie przyszłych beneficjentów do sporządzania analiz DGC i analiz wariantów projektów jeszcze przed złożeniem wniosków aplikacyjnych. Zachętą mogłyby być dodatkowe punkty dla tych beneficjentów, którzy jeszcze przed rozpoczęciem przygotowania dokumentacji sprawdzili, który z wariantów jest najbardziej optymalny i rozwiązuje największą problemów w przeliczeniu na 1 zainwestowaną złotówkę. Rekomendacja dla tych projektów środowiskowych, których rzeczowa realizacja oparta jest na zróżnicowanym montażu finansowym opartym na środkach budżetowych, unijnych oraz komercyjnych (kredyt bankowy, obligacje, pożyczki).	Istotna / Od zaraz	IZ RPO WP / podczas szkoleń i poprzez umieszczanie informacji na stronie internetowej UM

3.1.2.6. Osiągane wskaźniki w badanych projektach ZPORR (produkt i rezultat) – skuteczność projektów

W ramach niniejszego rozdziału analizie poddamy dwa aspekty osiąganych wskaźników. Po pierwsze, łączną sumę wartości osiąganych wskaźników w kontekście potrzeb poszczególnych gmin i powiatów. W drugiej kolejności, zastanowimy się nad stopniem osiąganych wskaźników produktu/rezultatu w porównaniu do wartości zakładanych na etapie przygotowania projektów.

W trakcie analizy osiągniętych wskaźników w badanych projektach napotkano na kilka problemów, które wpływają na precyzję wniosków i rekomendacji. Dla części projektów dane nt. wskaźników osiągniętych nie były dostępne. Natomiast w przypadku 5-ciu projektów, zastosowane wskaźniki rezultatu nie odzwierciedlały rzeczywistych efektów projektu, dlatego ich ocena mogłaby prowadzić do błędnych wniosków.

Osiągnięte wartości głównych wskaźników produktu i rezultatu

Przedstawione poniżej dane dotyczą 17 z 21 realizowanych projektów, dla których dane nt. wskaźników produktu i rezultatu były dostępne.

W ramach 7-miu projektów wybudowano ponad 86 km kanalizacji, a w ramach kolejnych dwóch, zmodernizowano i częściowo wybudowano kolejne 12 km.

W ramach 5 projektów uwzględniających infrastrukturę wodociągową, wybudowano i/lub zmodernizowano łącznie prawie 40 km sieci wodociągowej.

Szczegółowe dane dotyczące osiągniętych wskaźników produktu i rezultatu przedstawia Tabela 7. Jednak należy pamiętać, że beneficjenci stosowali różne podejścia do wyboru wskaźników prezentujących efekty projektów. Część projektów ze względu na wielość wskaźników prezentujących ten sam efekt, z wielokrotnia rzeczywiste efekty działań, a część ze względu na bardzo skromne podejście do przedstawiania efektów projektu (niewielka liczba wskaźników, które w sposób fragmentaryczny prezentują efekty) powoduje niedoszacowanie rzeczywistego wpływu działań.

Tabela 7 Osiągnięte wskaźniki produktu i rezultatu

Wskaźnik produktu/rezultatu	Jedn.	Wartość
Długość wybudowanej sieci kanalizacji sanitarnej	km	86,32
Długość wybudowanej/ zmodernizowanej sieci kanalizacyjnej	km	12,83
Długość wybudowanej sieci wodociągowej	km	26,08
Długość wybudowanej/ zmodernizowanej sieci rozdzielczej wodociągów	km	13,18
Liczba gospodarstw domowych/budynków podłączonych do sieci kanalizacji sanitarnej	szt.	701
Liczba gospodarstw domowych/budynków podłączonych do sieci wodociągowej	szt.	847
Liczba gospodarstw domowych/budynków obsługiwanych przez oczyszczalnię ścieków	szt.	450
Liczba zmodernizowanych stacji uzdatniania wody	szt.	4
liczba gospodarstw obsługiwanych przez składowisko odpadów	szt.	51225
Liczba miejscowości zabezpieczonych przed powodzią	szt.	38
Liczba zmodernizowanych stacji uzdatniania wody	szt.	83120
Powierzchnia terenów inwestycyjnych z dostępem do sieci wodociągowej	ha	1
Powierzchnia terenów inwestycyjnych z dostępem do sieci kanalizacji sanitarnej	ha	143,48

Osiągnięte wartości wskaźników w niewielkim stopniu pozwalają osiągnąć cele w zakresie ochrony środowiska określone w dokumentach strategicznych. Przykładowo, zgodnie z Krajowym Programem Oczyszczania Ścieków Komunalnych, w latach 2006-2010 w woj. pomorskim powinno powstać 266 km sieci kanalizacji w aglomeracjach do 15 tys. RLM, 110 km w aglomeracjach między 15 a 100 tys. RLM oraz 57 km w aglomeracjach powyżej 100 tys. RLM.

O ile w zakresie gospodarki wodno-ściekowej, osiągnięte wskaźniki, chociaż w sposób niewystarczający, to jednak znaczący pozwoliły realizować cele dokumentów strategicznych, o tyle w pozostałych obszarach, wpływ ten jest marginalny.

Przykładem może być zagospodarowanie odpadów, energia ze źródeł odnawialnych czy zabezpieczenie przeciwpowodziowe.

W zakresie zagospodarowania odpadów zrealizowano zaledwie 1 projekt, który objął selektywną zbiórką odpadów ok. 51 tys. gospodarstw domowych. Zgodnie z danymi GUS dla woj. pomorskiego, średnia liczba osób w gospodarstwie domowym w latach 2005-2006 wynosiła ok. 3,10. Oznacza to, że projekt objął swoim zasięgiem ok. 7,19% mieszkańców woj. pomorskiego. Wpływ ZPORR na poprawę stanu środowiska w zakresie odpadów wydaje się więc znaczny na poziomie lokalnym jednak niezadowalający na poziomie regionalnym.

Podobnie sytuacja wygląda w obszarze zagrożeń powodzią. Wpływ ZPORR na ten obszar jest marginalny i nie spowodował istotnego zmniejszenia zagrożeń. W ramach programu zrealizowano 1 projekt polegający na budowie wału o długości 12,8 km obejmującego swoim zasięgiem tereny dwóch powiatów.

W obszarze energetyki odnawialnej projekty w ogóle nie były realizowane.

Stopień osiągnięcia zakładanych wskaźników produktu i rezultatu

W celu dokonania oceny stopnia osiągnięcia zakładanych wskaźników, dla każdego z badanych projektów zidentyfikowaliśmy wskaźniki rezultatu, które naszym zdaniem w sposób najbardziej kompleksowy przedstawiają efekty projektu. W przeważającej liczbie projektów był to 1 wskaźnik, za wyjątkiem 2-ch projektów, które łączyły różne rodzaje interwencji. Dla tych dwóch projektów uwzględniono 2 typy wskaźników w celu pełnej prezentacji podjętej interwencji.

Wartość osiągniętych wskaźników okazała się niższa niż wartość planowana w przypadku 5 projektów z 16-tu, dla których dane były kompletne i mogły podlegać analizie. Osiągnięty wskaźnik rezultatu przekroczył wartość planowaną w przypadku 1-go projektu.

Pozostałe 7 projektów osiągnęło główne wskaźniki rezultatów o wartości identycznej z wartością zaplanowaną. Dla 3-ech projektów nie dysponujemy osiągniętymi wartościami głównego wskaźnika rezultatu.

Szczegółowe dane nt. stopnia osiągnięcia kluczowych wskaźników rezultatu projektu przedstawia Tabela 8.

Tabela 8 Wartości zakładane i osiągnięte kluczowych wskaźników rezultatu

Lp.	Nazwa Beneficjenta	Tytuł projektu	Wskaźniki zakładane			Wskaźniki osiągnięte			
			Nazwa	Jedn.	Wartość	Nazwa	Jedn.	Wartość	Różnica
1.	Gmina miejska Słupsk	Kompleksowy program segregacji odpadów w Bierkowie dla miasta Słupska i powiatu słupskiego-III etap	Liczba gospodarstw domowych obsługiwanych przez wysypisko śmieci	szt.	54589	Liczba gospodarstw domowych obsługiwanych przez wysypisko śmieci	szt.	51225	-3364
2.	Zarząd Melioracji Urządzeń wodnych woj. pomorskiego		Liczba miejscowości zabezpieczonych przed powodzią	szt.	38	Liczba miejscowości zabezpieczonych przed powodzią	szt.	38	0
3.	Zakład Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o.	Modernizacja oczyszczalni ścieków oraz budowa kolektorów sanitarnych w Tczewie	Zastosowane wskaźniki nie odzwierciedlają rzeczywistych rezultatów projektu			bd			nd
4.	Gmina Miejska Kościerzyna	Modernizacja i rozbudowa oczyszczalni ścieków wraz z rozbudową kanalizacji sanitarnej w Kościerzynie	Liczba gospodarstw domowych/budynków podłączonych do sieci kanalizacji sanitarnej	szt.	495	Liczba gospodarstw domowych/budynków podłączonych do sieci kanalizacji sanitarnej	szt.	149	-346
			Liczba gospodarstw domowych/budynków obsługiwanych przez oczyszczalnię ścieków	szt.	495	Liczba gospodarstw domowych/budynków obsługiwanych przez oczyszczalnię	szt.	149	-346
5.	Gmina Kołczygłowy	Budowa sieci kanalizacyjnej z przepompownią Kołczygłowy - Wierszyno oraz w m. Barnowiec	Liczba osób korzystających z kanalizacji sanitarnej	osób	2951	Liczba osób korzystających z kanalizacji sanitarnej	osób	2951	0
6.	Gmina Kolbudy	BUDOWA KANALIZACJI SANITARNEJ KOWALE - OTOMIN	Liczba gospodarstw domowych/budynków podłączonych do sieci kanalizacji sanitarnej	szt.	1359	bd			nd
7.	Miasto i Gmina Prabuty	Budowa kanalizacji sanitarnej na Osiedlach Chodkiewicza i Łąkowa na terenie miasta Prabuty.	Długość sieci kanalizacji sanitarnej na terenie gminy	km	18,3	Długość sieci kanalizacji sanitarnej na terenie gminy	km	18,3	0
8.	Gmina Rzeczenica	Uporządkowanie gosp. wodno-ściekowej pł. cz. gm. Rzeczenica celem zap. marginalizacji obszaru.	Liczba gospodarstw domowych/budynków podłączonych do sieci kanalizacji sanitarnej	szt.	54	Liczba gospodarstw domowych/budynków podłączonych do sieci kanalizacji sanitarnej	szt.	33	-21
			Liczba gospodarstw domowych/budynków podłączonych do sieci wodociągowej	szt.	16	Liczba gospodarstw domowych/budynków podłączonych do sieci wodociągowej	szt.	16	0
9.	Gmina Cedry Wielkie	Modernizacja i rozbudowa oczyszczalni ścieków w Cedrach Wielkich	Przepustowość zmodernizowanej oczyszczalni ścieków	m3/do ba	600	Przepustowość zmodernizowanej oczyszczalni ścieków	m3/d	330	-270

10.	Gmina Człuchów	Budowa kanalizacji sanitarnej na terenie miejscowości Rychnowy	Liczba gospodarstw domowych/budynków podłączonych do sieci kanalizacji sanitarnej	szt.	75	Liczba gospodarstw domowych/budynków podłączonych do sieci kanalizacji sanitarnej	szt.	21	-54
11.	Gmina Słupsk - gmina wiejska	Czysta "Kraina w Kratę" dzięki nowoczesnej infrastrukturze ochrony środowiska.	Zastosowane wskaźniki nie odzwierciedlają rzeczywistych rezultatów projektu			Zastosowane wskaźniki nie odzwierciedlają rzeczywistych rezultatów projektu			nd
12.	Gmina Chojnice	Modernizacja ujęcia i budowa stacji wodociągowej w miejscowości Swornegacie	Zastosowane wskaźniki nie odzwierciedlają rzeczywistych rezultatów projektu			Zastosowane wskaźniki nie odzwierciedlają rzeczywistych rezultatów projektu			nd
13.	Gmina Osiek	Budowa wodociągu i kanalizacji sanitarnej w Osieku	Zastosowane wskaźniki nie odzwierciedlają rzeczywistych rezultatów projektu			Zastosowane wskaźniki nie odzwierciedlają rzeczywistych rezultatów projektu			nd
14.	Gmina Sadlinki	Budowa wodociągu wiejskiego wraz z przyłączami dla wsi Olszanica - Białki	Liczba gospodarstw domowych/budynków podłączonych do sieci wodociągowej	szt.	92	Liczba gospodarstw domowych/budynków podłączonych do sieci wodociągowej	szt.	92	0
15.	Gmina Miastko	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Łodzierz.	Liczba gospodarstw domowych/budynków podłączonych do sieci kanalizacji sanitarnej	szt.	18	Liczba gospodarstw domowych/budynków podłączonych do sieci kanalizacji sanitarnej	szt.	18	0
16.	Gmina Miastko	Budowa kanalizacji sanitarnej osiedla "Zatorza" w Miastku i w miejscowości Pasieka.	Liczba gospodarstw domowych/budynków podłączonych do sieci kanalizacji sanitarnej	szt.	280	Liczba gospodarstw domowych/budynków podłączonych do sieci kanalizacji sanitarnej	szt.	280	0
17.	Gmina Karsin	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Karsin, gmina Karsin.	Liczba gospodarstw domowych/budynków podłączonych do sieci kanalizacji sanitarnej	szt.	183	Liczba gospodarstw domowych/budynków podłączonych do sieci kanalizacji sanitarnej	szt.	200	17
18.	Gmina Brusy	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej z przyłączami w Leśnie.	Liczba gospodarstw domowych/budynków podłączonych do sieci kanalizacji sanitarnej	szt.	1652	bd			nd
19.	Gmina Studzienice	Budowa sieci wodociągowych w gminie Studzienice z modernizacją stacji uzdatniania.	Liczba gospodarstw domowych/budynków podłączonych do sieci wodociągowej	szt.	739	Liczba gospodarstw domowych/budynków podłączonych do sieci wodociągowej	szt.	739	0
20.	Gmina Główny	Budowa sieci wodociągowej w m. Dargoleza, Przebędowo, Wykosowo, Wolinia - gm. Główny	Liczba gospodarstw domowych/budynków podłączonych do sieci wodociągowej	szt.	2364	bd			nd
21.	Gmina Cedry Wielkie	Zmniejszenia zawartości fluoru poprzez modernizację ujęć i sieci wodociągowej w gminie Cedry Wielkie	Zastosowane wskaźniki nie odzwierciedlają rzeczywistych rezultatów projektu			Zastosowane wskaźniki nie odzwierciedlają rzeczywistych rezultatów projektu			nd

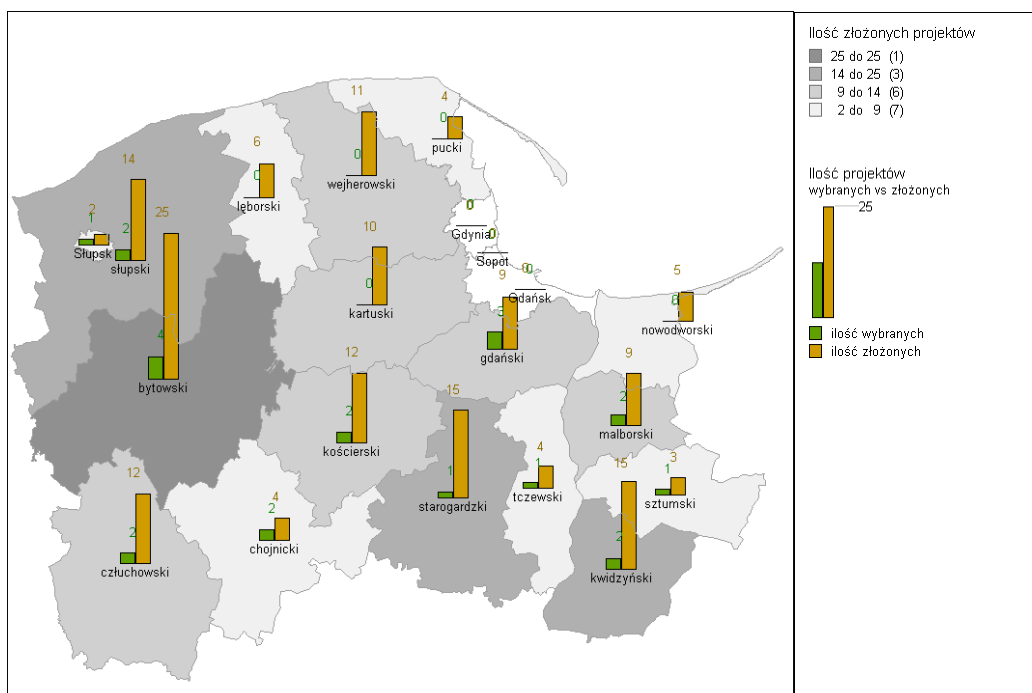
WNIOSKI:

1. Wskaźniki nie prezentują pełnego obrazu podjętej interwencji publicznej. Wskaźniki nie uwzględniają całego zakresu projektu. W przypadku wskaźników rezultatu, część wskaźników wykracza poza zakres projektu.
2. Beneficjenci stosowali różne wskaźniki dla zaprezentowania podobnych efektów realizowanych projektów. W konsekwencji, sumowanie wartości danego wskaźnika nie daje pełnego obrazu interwencji publicznej, ponieważ konkretny efekt uwzględniany został w różnych wskaźnikach.
3. W znaczącej liczbie projektów nie osiągnięta została wartość zakładanego poziomu rezultatu.
4. Wskaźniki rezultatu są stosunkowo niskie w porównaniu z potrzebami, zidentyfikowanymi problemami oraz celami określonymi w dokumentach strategicznych w zakresie ochrony środowiska.

REKOMENDACJE w kontekście RPO:	Waga rekomendacji / okres wdrożenia	Adresat / ewentualna propozycja sposobu wdrażania rekomendacji
1. Zweryfikować listę wskaźników i zobowiązać przyszłych beneficjentów do ich stosowania. Zidentyfikować najważniejsze wskaźniki rezultatu prezentujące w sposób najpełniejszy efekty interwencji i zapewnić jednolity monitoring wpływu realizowanych projektów na jakość środowiska.	Należy wdrożyć bezwzględnie / od zaraz	IZ RPO WP
2. Na etapie wyboru projektów zwracać większą uwagę na ryzyka związane z możliwością nieosiągnięcia przez beneficjenta wskaźników rezultatu.	Rekomendacja istotna / od zaraz	IZ RPO WP
3. Silniej powiązać stopień osiągnięcia wskaźników rezultatu z rozliczeniem projektu i wypłatą dofinansowania.	Należy wdrożyć bezwzględnie / od zaraz	IZ RPO WP

Popyt zgłaszany przez wnioskodawców w ramach ZPORR

Jak już wskazano w rozdziale 3.1.2.1. większość środków (67 mln zł) przeznaczono na projekty w zakresie kanalizacji i oczyszczania ścieków. Pozostałe obszary interwencji dotyczą sieci wodociągowych (11 mln zł), ochrony przeciwpowodziowej (12 mln zł) i zagospodarowania odpadów (10,9 mln zł). Należy zauważyć, że projekty „kanalizacyjne” często uwzględniały również budowę lub modernizację sieci wodociągowej, dlatego sztywny podział budżetu pomiędzy sieć kanalizacji, oczyszczalnię ścieków oraz sieć wodociągów nie jest możliwy.

Rysunek 3. Liczba i wartość złożonych wniosków w ramach działań 1.2, 3.1 i 3.2 ZPORR

Takie obszary jak energetyka odnawialna, ochrona powietrza czy ochrona przed hałasem w ogóle nie były przedmiotem projektów dofinansowanych w ramach ZPORR.

Bardzo ciekawe wnioski pozwala wyciągnąć analiza pozostałych projektów złożonych w ramach badanych działań ZPORR – projektów rezerwowych i projektów odrzuconych.

Tabela 9 Projekty rezerwowe w podziale na kategorie interwencji

Lp	Kategoria interwencji	Opis kategorii	Liczba projektów	Wartość projektów (mln zł)	Udział w łącznej wartości projektów rezerwowych
1	345	Oczyszczenie ścieków	13	48,2	68,47%
2	344	Woda pitna	5	7,4	10,51%
3	341	Ochrona powietrza	1	6,2	8,81%
4	332	Odnawialne źródła energii	1	4,6	6,53%
5	353	Ochrona, poprawa i odtworzenie środowiska	1	4	5,68%
Razem			21	70,4	100,00

Rozkład projektów rezerwowych w podziale na obszary interwencji również wskazuje na znaczącą dominację projektów z zakresu gospodarki wodno-ściekowej. Pozostałe typy projektów mają charakter marginalny i jednostkowy.

Jeszcze większa dominacja projektów w zakresie gospodarki wodno-ściekowej występuje w grupie projektów odrzuconych. Aż 114 projektów na łączną kwotę ponad 370 mln zł ze 116 projektów odrzuconych dotyczy tego obszaru. Pozostałe dwa projekty na łączną kwotę 9,5 mln zł dotyczyły zagospodarowania odpadów.

Uczestnicy badania fokusowego zgodnie stwierdzili, że taki stan rzeczy wynika z oczekiwań mieszkańców, dla których sieć wodociągowa i kanalizacja to kwestia najbardziej pilna. Co więcej, efekty tego typu projektów w największym stopniu przekładają się na komfort życia mieszkańców. Kwestia źródła paliwa, którym opalany jest kocioł dostarczający ciepło do sieci

ciepłowniczej czy fakt większego lub mniejszego poziomu recyklingu/odzysku odpadów nie przekłada się bezpośrednio i natychmiast na poziom życia mieszkańców, dlatego lokalne władze w mniejszym stopniu decydują się na realizację tego typu projektów.

Co więcej, problem ten będzie jeszcze bardziej dotkliwy w kontekście dopuszczalności pomocy publicznej. Zarówno zagospodarowanie odpadów jak i produkcja energii ze źródeł odnawialnych będą podlegać metodologii tzw. „luki finansowej” co jeszcze bardziej zmniejszy atrakcyjność projektów innych niż wodno-ściekowe.

Dodatkowo, jednostki samorządu terytorialnego mają ograniczone możliwości finansowe, niezbędne do pokrycia wkładu własnego. Pojawiające się pierwsze przypadki nierozliczenia projektu lub zwrotu środków ze względu na błędy w trakcie realizacji projektu powodują, że władze samorządowe niechętnie decydują się będą na realizację projektów, których wartość jest na tyle duża, że przy samodzielnym finansowaniu skutkowałyby zadłużeniem gminy w wysokości powyżej 60% rocznego budżetu.

Projekty planowane w okresie 2007-2013

W celu dokonania prognozy zapotrzebowania na środki w okresie programowania 2007-2013 wykonaliśmy ankietę internetową wśród gmin będących zarówno w grupie beneficjentów jak i niebeneficjentów, których wnioski znalazły się na liście rezerwowej. Ankieta objęła objęła przedstawicieli urzędów gmin, które zamieszkuje łącznie 391 881 mieszkańców. Stanowi to ok. 17,78% mieszkańców województwa pomorskiego. Należy jednak pamiętać, że beneficjenci badanych działań pochodzili głównie z gmin wiejskich i miejsko-wiejskich oraz sporadycznie, z gmin miejskich z wyłączeniem największych miast – Gdańska i Gdyni. Dlatego warto również zaznaczyć, że bez uwzględnienia tych dwóch największych miast, udział mieszkańców gmin podlegających badaniu w liczbie mieszkańców województwa pomorskiego wynosi 26,20%. Po dokonaniu tej korekty, należy się spodziewać, że suma planów inwestycyjnych gmin podlegających ankiecie stanowi nieco ponad ¼ łącznych planów inwestycyjnych gmin województwa pomorskiego bez uwzględnienia planów dwóch największych miast – Gdańska i Gdyni.

Część projektów z zakresu ochrony środowiska może być realizowana wyłącznie w gminach wiejskich, wiejsko-miejskich i miastach do 35 tys. mieszkańców (np. działanie 8.2.). Prognoza całkowitego zapotrzebowania mierzona metodą przeniesienia popytu z próby na całą populację powinna uwzględniać jedynie populację rzeczywiście uprawnioną do korzystania z tego rodzaju wsparcia. Liczba mieszkańców terenów wiejskich, miejsko-wiejskich i miast do 35 tys. mieszkańców wynosi ok. 1,043 mln osób. Oznacza to, że respondenci ankiety, reprezentują ok. 39% populacji uprawnionej do korzystania ze wsparcia w działaniu 8.2.

Kanalizacja i wodociągi

Badane gminy zadeklarowały chęć wybudowania do roku 2015 (część gmin podawała jako docelowy rok 2020) ok. 700 km kanalizacji oraz 195 km wodociągów.

Uwzględniając udział liczby mieszkańców ankietowych gmin w liczbie mieszkańców ogółem uprawnionych do korzystania z działania 8.2., taki stan rzeczy oznaczałby zapotrzebowanie na ok. 1 750 km kanalizacji i 490 km wodociągów. W przypadku wodociągów, realne zapotrzebowanie przedstawione w formie projektów będzie z pewnością dużo mniejsze ze względu na kwalifikowanie tego typu inwestycji wyłącznie w ramach projektu uwzględniającego sieć kanalizacyjną.

Wartości te znacząco przekraczają możliwości RPO. Jednakże należy pamiętać, że znaczna część planów inwestycyjnych będzie realizowana ze środków finansowych PROW.²³

²³ Zgodnie ze wskaźnikami monitorowania, liczba wybudowanych sieci wodociągowych i kanalizacyjnych w wyniku realizacji programu wyniesie 27 000 km w skali całego kraju.

Energia odnawialna

W 11 z łącznie 28 ankietowanych gmin funkcjonują instalacje do wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych. Jednak w znakomitej większości przypadków, instalacje te są bardzo małej mocy – od kilkudziesięciu KW do 1,5 MW. Spośród tych 11 ankietowanych gmin, które posiadają instalacje wykorzystujące energię ze źródeł odnawialnych, 7 planuje dalsze inwestycje w tym kierunku. W grupie 17 gmin nie posiadających instalacji do wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych, zaledwie 3 planuje podjąć działania zmierzające do dokonania inwestycji w tym zakresie.

Warto zwrócić uwagę, że respondenci pod pojęciem „energia ze źródeł odnawialnych” rozumieją wszystkie instalacje do produkcji energii/ciepła bez względu na przeznaczenie wyprodukowanej energii/ciepła. Zarówno kocioł na biomasę o mocy 150 kW, który będzie produkować energię/ciepło dla własnego wykorzystania w obiekcie użyteczności publicznej, jak i farmę wiatrową, respondenci utożsamiali z „energiją ze źródeł odnawialnych”, co może skutkować ostatecznie znacznie mniejszą liczbę projektów w porównaniu z liczbą deklarowaną w trakcie badania.

Efektywność systemów wytwarzania i przesyłu energii

Zaledwie 2 gminy zadeklarowały plany realizacji projektu w tym zakresie. Należy jednak zwrócić uwagę, że działanie to zawiera typy projektów o różnym stopniu złożoności, rodzaju kwalifikujących się beneficjentów i poziomu dochodowości netto.

Przykładowo, niniejsza analiza nie objęła prognozy popytu ze strony taki potencjalnych beneficjentów jak spółki handlowe pełniące rolę operatora systemu dystrybucyjnego w rozumieniu ustawy *prawo energetyczne*, działające w porozumieniu z jst właściwą dla obszaru inwestycji. Potrzeby w zakresie infrastruktury przesyłowej są na tyle duże, że należy się spodziewać dużego zainteresowania tym obszarem.

Popyt na środki zależy m.in. od stopnia korzyści, jakie projekt generuje dla beneficjenta w trakcie jego eksploatacji. Przychody z tytułu zarządzania infrastrukturą wodno-ściekową z reguły pozwalają pokryć koszty operacyjne wraz z koniecznymi inwestycjami odtworzeniowymi, natomiast systemy monitorowania środowiska najczęściej nie wygenerują przychodów na poziomie wystarczającym do pokrycia kosztów operacyjnych. Wiele projektów jest na tyle dochodowa i dotyczy szeroko pojętej działalności gospodarczej, co sprawia, że muszą być objęte zasadami dopuszczalności pomocy publicznej. W przypadku projektów w zakresie efektywności systemów wytwarzania i przesyłu energii, zróżnicowanie to występuje już na poziomie typów projektów wewnątrz działania 5.5. Projekty termomodernizacyjne, chociaż nie generują przychodów, mogą być bardzo opłacalne dla beneficjenta, ponieważ istotnie obniżają jego koszty operacyjne. Dochodowość projektów w zakresie sieci energetycznych jest bardzo wrażliwa na gęstość występowania odbiorców i mogą przynosić zarówno duży dochód netto jak i duże straty.

Zakres merytoryczny interwencji działania 5.5. dotyczy częściowo zakresu interwencji uwzględnionego w działaniu 5.4. Nakładanie się interwencji dotyczy przekształcania istniejących systemów ogrzewania obiektów użyteczności publicznej, w tym przebudowa źródeł ciepła na wykorzystujące odnawialne źródła energii. Stąd, prognoza zapotrzebowania zidentyfikowana w obszarze „energia odnawialna” może znaleźć swoje źródło finansowania w ramach działania 5.5.

WNIOSKI:

1. Popyt na środki dotyczy głównie projektów wodno-kanalizacyjnych. Zainteresowanie innymi rodzajami projektów jest sporadyczne.
2. Kwestie związane z dopuszczalnością pomocy publicznej oraz konieczność zapewnienia wkładu własnego może skutkować ograniczeniem zapotrzebowania na inne środki niż związane z

<p>inwestycjami w infrastrukturę wodno-kanalizacyjną.</p> <p>3. Potencjalni beneficjenci obawiają się kwestii związanych z oceną dochodowości projektów, dla których należy wyliczać tzw. „lukę finansową” lub objętych pomocą publiczną.</p> <p>4. Popyt na środki w dużym stopniu zależy będzie od rodzaju projektu wewnątrz typów projektów kwalifikujących się do wsparcia w ramach działania. Poszczególne typy projektów charakteryzują się bardzo dużą rozpiętością w zakresie dochodowości netto. Różnice te wynikają zarówno ze specyfiki projektu jak i sektora, w którym jest realizowany.</p> <p>5. Zróżnicowanie rodzajów wspieranych projektów wpływa na różny poziom efektów zewnętrznych dla otoczenia (korzyści społeczne). Beneficjenci w pierwszej kolejności zainteresowani są tymi projektami, które generują korzyści na poziomie analizy finansowej projektu (poziom beneficjenta). Wymiana kotła węglowego na kocioł opalany biomasą nie będzie skutkowało istotnymi oszczędnościami na kosztach operacyjnych dla beneficjenta. Natomiast termomodernizacja budynków użyteczności publicznej w pierwszej kolejności przynosi korzyści finansowe beneficjentowi istotnie zmniejszając koszty operacyjne.</p>

REKOMENDACJE w kontekście RPO:	Waga rekomendacji / okres wdrożenia	Adresat / ewentualna propozycja sposobu wdrażania rekomendacji
1. Podjąć działania zmierzające do wygenerowania projektów w zakresie ochrony powietrza, energii odnawialnej i zagospodarowania odpadów. Pomoc ta powinna dotyczyć wsparcia potencjalnych wnioskodawców w zakresie wyboru właściwej technologii i przygotowania dokumentacji projektowej.	Istotna / od zaraz	IZ RPO WP we współpracy z ekspertami w danym obszarze
2. Uwzględnić na etapie wyboru projektów zróżnicowany poziom „atrakcyjności” finansowej dla beneficjentów maksymalizując wybór tych projektów, które charakteryzować się będą maksymalnym poziomem efektów zewnętrznych (korzyści społecznych).	Istotna / od zaraz	IZ RPO WP

3.1.3. Istotne projekty składane w ramach ZPORR dla realizacji celów RPO

Na 158 złożonych aplikacji w ramach działań 1.2, 3.1 i 3.2 dofinansowanie uzyskało jedynie ok. 1/8 aplikujących, przy czym kolejne 1/8 wniosków przeszło proces wyboru i oceny i została umieszczona na liście rezerwowej.

Pozostałe 115 projekty nie przeszły wszystkich etapów procesu naboru pozytywnie. Z jednym z Beneficjentów rozwiązano umowę, dlatego też był on analizowany w grupie Niebeneficjentów.

Większość projektów, które nie uzyskały dofinansowania dotyczyło zakresu gospodarki ściekami (83 projekty) oraz wodnej (42 projekty), przy czym 6 projektów dotyczyło kompleksowej gospodarki wodno - ściekowej. Zakres czterech złożonych projektów obejmował gospodarke odpadami. Jedynie 2 projekty dotyczyły interwencji ochrony powietrza i odnawialnych źródeł energii.

Projektami składanymi w ramach ZPORR istotnymi w kontekście celów RPO WP mogłyby być takie, które w zakresie:

- ↳ **gospodarki odpadami** dotyczyłyby: budowy i rozbudowy regionalnych zakładów zagospodarowania odpadów komunalnych; rekultywacji nieczynnych składowisk odpadów, w tym składowisk odpadów niebezpiecznych; budowy, rozbudowy lub przebudowy instalacji i urządzeń do odzysku i unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych wydzielonych z odpadów

- komunalnych, odpadów medycznych i weterynaryjnych oraz odpadów zawierających azbest wraz z systemami ich zbiórki.
- ↳ **gospodarki wodnej** dotyczyłyby: przebudowy wałów przeciwpowodziowych wraz z niezbędnymi drogami dojazdowymi; regulacji i utrzymania cieków wodnych uwzględniających potrzeby ochrony przyrody, w tym różnorodności biologicznej; re-naturalizacji cieków wodnych i terenów wodno-błotnych; tworzenia polderów oraz innych form zwiększania retencyjności, obejmujących np. zalesienia, zadrzewienia, zakrzaczenia; budowy/rozbudowy systemów odbioru, odprowadzania i oczyszczania wód opadowych/roztopowych; budowy/przebudowy urządzeń małej retencji; budowy/ przebudowy stacji pomp i stopni wodnych.
 - ↳ **zarządzania informacją o środowisku** (systemy monitoringu);
 - ↳ **rozwoju energetyki opartej na źródłach odnawialnych** dotyczyłyby: budowy/ rozbudowy infrastruktury / zakup urządzeń służących do produkcji energii pozyskiwanej ze źródeł odnawialnych; budowy źródeł ciepła opalanych biomasą, biogazem lub biopaliwami; budowy instalacji solarnych; budowy geotermalnych źródeł ciepła; budowy jednostek wytwórczych energii elektrycznej wykorzystujących energię wody w małych elektrowniach wodnych o mocy do 10 MW; budowy źródeł wytwarzających energię elektryczną w skojarzeniu z ciepłem przy wykorzystaniu odnawialnych źródeł energii; budowy/ przebudowy infrastruktury przyłączeniowej niezbędnej do odbioru i przesyłu energii elektrycznej lub ciepła ze źródeł odnawialnych;
 - ↳ **infrastruktury energetycznej i poszanowania energii.**
 - ↳ **lokalnej infrastruktury ochrony środowiska** dotyczyłyby: budowy/ rozbudowy sieci kanalizacji zbiorczych oraz oczyszczalni ścieków; budowy/ rozbudowy sieci wodociągowych realizowanej razem z budową, rozbudową lub przebudową sieci kanalizacyjnych obejmujących tych samych odbiorców usług; rekultywacji nieczynnych składowisk odpadów, w tym składowisk odpadów niebezpiecznych oraz likwidacja „dzikich” wysypisk odpadów; punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych; kompostowni odpadów; likwidacji mogiłników.

Gospodarka wodna

Projekt Gminy Wiejskiej Przechlewo „Dokończenie budowy wodociągów wraz z rozbudową SUW w gminie Przechlewo” został oceniony jako istotny ze względu na cele RPO WP, a szczególnie w części projektu dotyczącej budowy zbiornika retencyjnego. Gmina jest objęta również zadaniami związanymi z programem Małej Retencji WP do roku 2015²⁴.

Gmina Wiejska Linia w powiecie wejherowskim „Modernizacja ujęcia, stacji uzdatniania i przepompowni wody w Pobłociu”. Inwestycja jest związana z rozbudową osadników wód popłuczynowych, co wpłynie na poprawę środowiska naturalnego otuliny Kaszubskiego Parku Krajobrazowego (obszar chroniony). Gmina jest objęta również zadaniami związanymi z programem Małej Retencji WP do roku 2015.

Podobnie jest w przypadku dwóch kolejnych projektów: Gminy Wiejskiej Lipnica: „Budowa wodociągu Upiłka-Rucowe Lasy z uzdatnianiem wody stacji wodociągowej Borowy Młyn” oraz Gminy Sulęcyno: „Budowa wodociągu Podjazzy Amalka i rozbudowa stacji uzdatniania Widna Góra”, których elementem była przebudowa stacji z pompami. Pierwsza inwestycja wymagałaby wymiany pomp do podnoszenia wody z ujęć głębinowych i zastosowaniu filtracji. Ocenia się, że projekt po pewnych zmianach mógłby być ważnym w kontekście celów RPO WP. Gminy są objęte zadaniami związanymi z programem Małej Retencji WP do roku 2015.

Również projekt Gminy Wiejskiej Pruszcz Gdański: „Modernizacja ujęcia wody, budowa stacji wodociągowej, rozbudowa sieci wodociągowej w Roszkowie” wydaje się w części zgodny z celami RPO WP w kontekście budowy lub przebudowy przepompowni i ważny ze względów na obszar w jakim leży gmina.

²⁴ Projekt Programu Małej Retencji dla WP do 2015 r.

Lokalna infrastruktura ochrony środowiska (gospodarka ściekowa)

Biorąc pod uwagę fakt, że w RPO WP zakończyła się już I runda składania projektów kanalizacyjnych i wodno-kanalizacyjnych a druga może objąć jedynie subregiony: słupski i metropolitalny, ocena, które ze składanych projektów ZPORR mogłyby być istotne w kontekście celów RPO WP jest w pewnym stopniu stwierdzeniem faktów.

W subregionach, w których zakończyła się procedura konkursowa gminy złożyły 8 projektów, które w ściśle nawiązują do projektów składanych, lecz niedofinansowanych w ramach ZPORR.

Gminy z **Subregionu Południowego** złożyły 4 projekty, na które zapotrzebowanie istniało już w czasie składania projektów do ZPORR: **Człuchów** (bardziej rozbudowany projekt niż pierwotnie do ZPORR), **Stara Kiszewa**²⁵, **Czersk i Dziemiany**. Nie pojawiły się natomiast projekty składane do ZPORR takich gmin jak Liniewo, Przechlewo, Chojnice czy Karsin, które mogłyby być istotne dla RPO WP ze względu na swą kompleksowość i zakres projektów. Chojnice i Przechlewo nie spełniają jednak określonych wymagań RLM, dlatego też Przechlewo złożyło w zamian pierwotnego projektu projekt w innym zakresie - dotyczący odpadów. W innym niż pierwotnie zakresie złożyła również projekt Gmina Liniewo.

Gminy **Subregionu Nadwiślańskiego** również złożyły 4 projekty występujące pierwotnie na liście odrzuconych projektów w ramach ZPORR. Gminy **Lichnowy, Gardeja, Stare Pole** aplikacje złożyły w podobnym zakresie jak w przypadku ZPORR natomiast gmina **Skórcz** złożyła projekt bardziej rozbudowany. Z kolei Starogard Gdański, Mikołajki Pomorskie, Skarszewy i Miłoradz złożyły projekty w innym zakresie niż składały w ZPORR. Ważnym projektem, którego nie złożono byłby również projekt wodociągowy gminy **Ryjewo**.

Projekty, które pojawiły się ponownie w RPO WP stanowią ponad 20% ze wszystkich złożonych, w tym naborze, 38 projektów. Ten stosunkowo niewysoki procent spowodowany był jednak pewnym kompromisem i uzgodnieniami pomiędzy gminami poszczególnych subregionów co do podziału środków i ustaleniu priorytetów w składanych przez gminy projektach. Ograniczeniem były również ograniczenia programowe RPO WP, które określają, że przedsięwzięcia z zakresu gospodarki ściekowej w działaniu 8.2 będą realizowane, co do zasady, w aglomeracjach od 2 do 15 tys. RLM wskazanych w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych, że szczególnym uwzględnieniem obszarów słabych strukturalnie.

Kolejny konkurs dla subregionów metropolitalnego i słupskiego odbędzie się w drugiej połowie roku. Analiza wskazuje, że w szczególności projekty, składane w ramach ZPORR, takich gmin w **Subregionie Metropolitalnym jak: Szemud, Ostaszewo i Pszczółki** ze względu na kompleksowość, zakres projektów i niski stopień skanalizowania gmin byłyby ważne w kontekście RPO WP. W **Subregionie Słupskim** ważnymi projektami w kontekście RPO WP mógłby być projekt gminy **Kołczygłowy, Parchowo, Stężycy, Przodkowo**.

Gospodarka odpadami

Z czterech projektów złożonych w zakresie gospodarki odpadami w ramach ZPORR dwa dotyczą rekultywacji składowisk odpadów (Gmina Kartuzy: „Rekultywacja składowiska odpadów w Kartuzach” oraz Gmina Wiejska Koczała: „Rekultywacja składowisk odpadów komunalnych w Koczale, Bielsku, Pietrzykowie i Łekini, gmina. Koczała”). Ww. dwa projekty wpisują się w cele określone w RPO WP, przy czym szczególnie rekultywacja składowiska w gminie Koczała jest istotna, biorąc pod uwagę, że do 2014 roku rekultywacja powinna zostać zakończona²⁶.

Pozostałe dwa projekty dotyczące budowy kompostowni i rozbudowy składowiska odpadów nie zostały uznane za istotne dla RPO WP.

²⁵ Program Ochrony Środowiska Województwa Pomorskiego na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2013 zakładał, że ze względu na niski odsetek ludności korzystającej z wodociągów w niektórych gminach wiejskich (m.in. Stara Kiszewa), będą podejmowane priorytetowe działania obejmujące budowę, rozbudowę i modernizację wodociągów na tych terenach.

²⁶ Sprawozdanie z realizacji Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa pomorskiego.

Rozwój energetyki opartej na źródłach odnawialnych

Obydwa projekty, które były złożone w ramach ZPORR z zakresu rozwoju OZE należy uznać za ważne ze względu na cele RPO WP.

Projekt Gminy Koczała „Modernizacja systemu grzewczego poprzez budowę kotłowni na biomasę i sieci ciepłej w m. Koczała” wydają się szczególnie wpisujący w cele działania 5.4 RPO WP. Inwestycja miała pozwolić na redukcję zanieczyszczenia powietrza dzięki wykorzystaniu kotłowni wodnej na biomasę.

Niestety projekt nie będzie ponownie składany do RPO WP. Uznano bowiem opalanie węglowe za tańszy - na dzień dzisiejszy - sposób dostarczania ciepła²⁷.

Projekt złożony przez Gminę Miasta Kościerzyna „Redukcja emisji zanieczyszczeń do powietrza w Kościerzynie szansą ochrony środowiska na Pomorzu” miał na celu poprzez modernizację kotłowni i wprowadzenie technologii współspalania węgla z biomasą ograniczyć zanieczyszczanie powietrza w Kościerzynie, które jest jednym z ważniejszych problemów miasta i powiatu. Inwestycja wpisywała się w cele POŚ WP na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy 2007-2010 oraz planu uporządkowania gospodarki ciepłej gminy.

Projekt przeszedł proces oceny i został umieszczony na liście projektów rezerwowych. Ostatecznie z powodu braków środków nie uzyskał dofinansowania. Projekt ten należałoby uznać za bardzo istotny w kontekście RPO WP, dlatego pozytywnym jest fakt, że niebeneficjent planuje złożyć projekt ponownie do RPO WP po rozbudowaniu i wprowadzeniu pewnych zmian wpływających na kompleksowość projektu.

W zakresie infrastruktury energetycznej i poszanowania energii oraz zarządzania informacją o środowisku nie złożono w ramach ZPORR żadnej aplikacji, nie można więc oceniać potencjalnego zapotrzebowania JST w tym zakresie na podstawie analizowanych projektów ZPORR.

WNIOSKI:

1. Biorąc pod uwagę wszystkie złożone wnioski w ramach badanych działań ZPORR wyraźnie widoczne jest zasadnicze zapotrzebowanie gmin na interwencje w zakresie gospodarki wodno-ściekowej. Dlatego też takie projekty wciąż są istotne w kontekście RPO WP.
2. Mała pula alokacji środków, jaką dysponował program ZPORR w zakresie infrastruktury ochrony środowiska oraz umieszczenie wielu rodzajów interwencji w tych samych działaniach oznaczać mogło tylko jedno – najwięcej złożono wniosków dotyczących priorytetowych problemów do rozwiązania w gminach województwa pomorskiego, czyli inwestycji gospodarki kanalizacyjno - wodnej.
3. Aplikacje dotyczące infrastruktury wodno-ściekowej były też priorytetowo wybierane w odczuciu niebeneficjentów, którzy złożyli wnioski w ramach innej interwencji²⁸. Stąd też nikła różnorodność wniosków i **mała liczba lub zupełny brak wniosków w takich interwencjach jak rozwój OZE, infrastruktury energetycznej i poszanowania energii oraz zarządzania informacją o środowisku, czy nawet odpadach.**
4. Przy zidentyfikowaniu głównego inwestycyjnego zapotrzebowania JST jako inwestycji wodno-kanalizacyjnej istnieje duże prawdopodobieństwo, że samorządy zarezerwują środki w budżetach na takie właśnie inwestycje (dofinansowywane zarówno z RPO WP jak i PROW), a w konsekwencji istnieje obawa, że pozostałe obszary infrastruktury środowiska wciąż nie będą traktowane priorytetowo i stawiane na dalszym miejscu w planach inwestycyjnych samorządów.
5. W zakresie gospodarki wodnej znacząca liczba projektów dotyczyła budowy sieci wodociągowych z przyłączami. Jedynie jeden projekt dotyczący budowy zbiornika retencyjnego i cztery projekty w zakresie budowy lub przebudowy przepompowni wydają się wpisywać w cele działania 5.2 RPO WP.
6. Wydaje się jednak, że w obszarze gospodarki wodnej ze względu na pilne potrzeby związane z retencyjnością, zagrożeniem powodziowym i regulacją cieków wodnych mieszkańców województwa

²⁷ IDI z niebeneficjentem działania 3.1 ZPORR

²⁸ IDI z niebeneficjentami działania 3.1 ZPORR

pomorskiego zostanie złożonych przez JST wiele wniosków.

7. W ramach gospodarki wodno-kanalizacyjnej w ZPORR złożono wiele projektów, które mogą być istotne w kontekście RPO WP (m. in. projekty gmin: Stare Pole, Starogard Gdański, Pruszcz Gdański, Karsin, Przechlewo, Chojnice, Liniewo, Kwidzyn, Szemud, Ostaszewo i Pszczółki).

REKOMENDACJE w kontekście RPO:	Waga rekomendacji / okres wdrożenia	Adresat / ewentualna propozycja sposobu wdrażania rekomendacji
<p>1. Aktywizacja samorządów i edukacja dot. korzyści ekologiczno - ekonomicznych wynikających z korzystania z odnawialnych źródeł energii mogłaby przekonać i zachęcić potencjalnych beneficjentów (czy chociażby niebeneficjenta ZPORR, który po nie uzyskaniu dofinansowania zrezygnował z opcji kotłowni opalanej biomasą na korzyść opału węglowego) do aplikowania w tym zakresie w ramach RPO WP.</p>	<p>Bezwzględnie wdrożyć/ Od zaraz</p>	<p>IZ RPO WP / intensyfikować, wspierać działania edukacyjne przeprowadzane przez inne instytucje; zatrudnienie ze środków pomocy technicznej RPO ekspertów</p>

3.1.4. Wsparcie potencjalnych beneficjentów RPO WP przez IZ RPO WP

Obszary, którymi aplikujący do dofinansowania mieli problemy i oczekiwali wsparcia w przyszłości to przede wszystkim wg respondentów badania:

Na etapie aplikowania po dofinansowanie²⁹:

- ↳ wielokrotne zmiany w generatorze wniosków, polegające na zmianach ustalonego harmonogramu prac oraz ciągła aktualizacja generatora,
- ↳ niejasne i „nieściśle sformułowania”, co powodowało różne interpretacje zapisów,
- ↳ zbyt duża liczba załączników (z drugiej strony wymogi te były traktowane przez wnioskodawców jako obowiązek, któremu muszą się podporządkować),
- ↳ procedura pozyskiwania takich dokumentów jak zezwolenie na budowę i decyzja środowiskowa,
- ↳ zbyt długi okres od momentu aplikacji i wyboru projektu do momentu podpisania umowy, co spowodowało problem kosztowy w obliczu diametralnie zmieniającej się sytuacji na rynku budowlanym.

Na etapie realizacji projektu i płatności główną niedogodnością dla respondentów okazała się sprawozdawczość, która ze względu na dużą rotację pracowników w urzędzie Wojewódzki wymagała dostarczania przez beneficjentów kolejnych dokumentów, które już wcześniej były dostarczone.

Badanie pozwoliło również na zaobserwowanie pozytywnego wsparcia aplikujących i beneficjentów jakiego IW udzieliła w latach 2004-2006. Respondenci badania IDI oraz uczestnicy dyskusji panelowej podkreślali pozytywne i pomocne podejście pracowników IW ZPORR do aplikujących po dofinansowanie. Szczególnie respondenci, z którymi przeprowadzono wywiady pozytywnie wyrażali się o pomocy ze strony IW, głównie w zakresie pomocy merytorycznej. Dobrze obrazuje to wypowiedź jednego z respondentów, który użył sformułowania „pracownicy UM tak nam pomagali, że wstydem byłoby nie przejść oceny”³⁰.

Respondenci badania pozytywnie również ocenili możliwość prefinansowania projektów wskazując, że było by to dobre rozwiązanie również na przyszłość.

²⁹ Dyskusja panelowa oraz IDI

³⁰ IDI z beneficjentem działania 3.1 ZPORR

O dobrze funkcjonującej relacji aplikujący – IW i wsparciu, może świadczyć gotowość IW do rozwiązywania problemów, które istniały w trakcie wdrażania ZPORR i unikaniu barier (przynajmniej większości poważnych barier występujących w okresie wdrażania ZPORR) w RPO WP.

Wynikiem tego respondenci, którzy już wzięli udział w pierwszym naborze do RPO WP jeszcze bardziej pozytywnie wypowiadali się o procedurze naboru do RPO WP. Pochlebne opinie padały w kontekście:

- ↳ zmniejszonej liczby załączników,
- ↳ lepszej przejrzystości i zrozumiałości dokumentów programowych,
- ↳ lepszej promocji i dostępu do informacji na temat Programu.

Kwestia liczby załączników kontrastuje z liczbą, jaką aplikujący muszą przygotować np. do PROW. „Gdybyśmy mogli łatwiej by nam było startować po pieniądze na kanalizację do RPO niż do PROW, ale jesteśmy zbyt małą gminą”³¹ – tak podkreślał tą sytuację jeden z rozmówców.

W dalszym jednak ciągu nierozwiązanym problemem jest schemat naliczania luki finansowej, a brak jego rozwiązania hamuje entuzjazm aplikowania potencjalnych beneficjentów RPO WP.

Analizując wsparcie potencjalnych wnioskodawców do RPO WP należy również odnieść się do kwestii promocji dostępnego dofinansowania w okresie programowania 2007-2013. Z jednej strony respondenci badania pozytywnie oceniali informację dotyczącą RPO WP oraz dostęp do niej. Z drugiej strony negatywnie odnosili się do ogólnokrajowej promocji unijnego dofinansowania przeprowadzanej przez władze centralne. Medialna kampania, której przesłanie mówi o ogromnych kwotach dofinansowania, dostępnego praktycznie dla wszystkich, w zderzeniu z konkretnymi Programami i ich wymaganiami okazuje się niewłaściwa i wprowadzająca potencjalnych beneficjentów w błąd.

W szczególności kreuje to problemy dla JST ponieważ mieszkańcy i reprezentujący ich radni oczekują od samorządów ubiegania się po wspomniane „ogromne kwoty dofinansowania”, w ramach różnych programów, nie rozumiejąc, że bardzo często nie jest to możliwe.

Aby chociaż w części zmienić takie podejście, warto by IZ RPO WP organizowały spotkania, na które będą zapraszani zarówno przedstawiciele JST jak i radni, w trakcie których przedstawiano by m.in. jakie środki są do zdobycia i przez kogo. Nie można się jednocześnie spodziewać natychmiastowej poprawy podejścia i zrozumienia kompleksowości zagadnienia. Jednak bez próby chociażby takiej systematycznej i konsekwentnej edukacji trudno będzie o wsparcie czy zrozumienie działań samorządów gmin i miast ze strony ich mieszkańców.

Na pozytywną ocenę zasługuje strona internetowa UM WP, a w szczególności systematyczna jej aktualizacja, co jest niezmiernie ważne dla najlepszego informowania potencjalnych beneficjentów, (choćby w zakładce pytań i odpowiedzi). Jednak nie wszyscy mieszkańcy województwa pomorskiego oraz radni korzystają ze strony internetowej UM WP.

Dlatego też kolejnym rozwiązaniem proponowanym wzmacniającym edukowanie mieszkańców byłaby współpraca z JST w zakresie opracowania specjalnej „zakładki” funduszy unijnych, w tym RPO WP na stronach internetowych lokalnych samorządów. Część z samorządów już umieszcza takie informacje, jednak są one na bardzo zróżnicowane i często nieaktualizowane. Wspomniane zakładki zawierałyby skumulowaną i najbardziej istotną informację o dostępnych środkach unijnych, a więc nie tylko informacji na temat, jaki projekt gmina realizuje (tak jak dotychczas, co jest wymogiem promocji realizowanego projektu).

Taką wspólną dla wszystkich „wkładkę edukacyjną” w języku zrozumiałym dla grupy, do której jest kierowana³² – czyli przeciętnego mieszkańca gminy – mógłby przygotować UM/ IZ RPO WP. A wkład samorządu do tej informacji polegałby na odniesieniu możliwości dofinansowania do priorytetowych problemów gminy, strategii rozwoju gminy i innych dokumentów

³¹ IDI z niebeneficjentem działania 3.1 ZPORR

³² Badanie stopnia poinformowania społeczeństwa o możliwościach wykorzystania funduszy strukturalnych, Pentor, Warszawa 2005

programowych. Warto byłoby dla ułatwienia podać samorządom jakiś modelowy tekst informacji z gminy, która najlepiej to zrobiła.

Byłaby to również okazja dla IZ RPO WP, aby rozpropagować działanie 5.4 wśród JST poprzez umieszczenie zachęcającej informacji o dostępnych środkach w tym zakresie z odesłaniem do szczegółowych informacji np. w UM (w tym z podaniem dobrych przykładów projektów w tym zakresie realizowanych przez inne JST). Dodatkowo tak przygotowana informacja na stronę internetową mogłaby być przekazywana również za pomocą innych narzędzi np. drobnych publikacji. Oczywiście pozostaje aspekt porozumienia się IZ RPO WP / UM z samorządami w taki sposób, aby propozycje i działania UM nie były postrzegane, jako narzucanie „nieprzystających” do sytuacji poszczególnych samorządów rozwiązań. Należy jednak pamiętać, że wsparcie samorządów leży w interesie IZ RPO WP.

Szczególnie edukacja i zmiana świadomości mieszkańców województwa co do alternatywnych źródeł energii wydaje się jednym z kluczowych wyzwań dla władz tego regionu w zakresie podejścia do kwestii środowiskowych i ekologii. Co więcej beneficjenci ZPORR sami proszą o edukację³³. Respondenci zapytani, co ogranicza rozwój infrastruktury środowiska w powiecie zawsze wymieniali kwestię świadomości, często na pierwszym miejscu – „Myślę, że przede wszystkim świadomość, trudności w tworzeniu partnerstw, ale także problemy finansowe poszczególnych mieszkańców, którzy również muszą więcej wydawać na ekologię.”³⁴

Edukacja jest również rodzajem wsparcia, jakiego podmioty samorządowe potrzebują, aby stać się beneficjentem pomocy unijnej w zakresach, które na dzień dzisiejszy nie są dla samorządów priorytetowe (np. wykorzystanie OZE).

Efektom tego może być stosunkowo małe zainteresowanie projektami w obszarze OZE. W trakcie panelu dyskusyjnego, spośród 8 obecnych beneficjentów tylko jeden wyraził gotowość do składania aplikacji do działania 5.4 RPO WP w 2009 roku.

Wiele w zakresie edukacji robi w województwie pomorskim Bałtycka Agencja Poszanowania Energii S.A. (BAPE), która w zakresie działań edukacyjnych i szkoleniowych przeprowadziła w ostatnich latach szereg konferencji i seminariów w zakresie energetyki i korzystania z energii odnawialnej. Przygotowywała również liczne referaty i artykuły prasowe. BAPE utworzyła w ramach programu Altener Regionalne Biuro Informacji o Odnawialnych Źródłach Energii, które powinno być dla samorządowców wsparciem i skarbnicą wiedzy. Jednak jak się okazuje na organizowanych konferencjach / spotkaniach zazwyczaj są ci sami samorządowcy, którzy już są „uświadomieni”, co do korzyści i realności przeprowadzania inwestycji w ramach OZE. Dlatego BAPE widzi dużą potrzebę zaangażowania władz regionu w aktywizację pozostałych samorządów poprzez silniejszą regionalną promocję, chociażby w regionalnej prasie i telewizji³⁵.

Również w opinii wykonujących badanie IZ RPO WP powinna silnie oprzeć się na pomocy eksperckiej w edukacji i promowaniu świadomości ekologicznej.

Urząd Marszałkowski powinien ciągle wskazywać potencjalnym wnioskodawcom korzyści ze współpracy czy kontaktów z regionalnymi ekspertami w zakresie infrastruktury środowiska, którzy mogą podzielić się doświadczeniem i wesprzeć wnioskodawcę wiedzą. Przykładem obrazującym sytuację może być wypowiedź jednego z respondentów badania, który nie uważał, by gmina mogła się zająć kwestiami energii odnawialnej, ponieważ nie jest to dla samorządu ważny element. Jednocześnie w innym pytaniu dot. czy korzystania z rad opinii ekspertów w obszarze infrastruktury środowiska lub czy z nimi współpracuje, odpowiedział przecząco, co wynikało z braku wiedzy o funkcjonujących ekspertach w regionie³⁶. Z drugiej strony są już samorządy, które aktywnie współpracują z takimi insynuacjami środowiskowymi jak WIOŚ, WFOŚ czy ARMAAG-iem, które mogą być dobrym przykładem, jednak nie są one w większości.

³³ Panel dyskusyjny

³⁴ IDI z niebeneficjentem działania 3.1 ZPORR

³⁵ IDI z przedstawicielem BAPE

³⁶ IDI z niebeneficjentem działania 1.2 ZPORR

Ostatnią ważną kwestią w zakresie wsparcia potencjalnych beneficjentów dofinansowania OZE jest pobudzenie samorządów do tworzenia powiatowych programów wykorzystania OZE, które oprócz jednego powiatu nie są jeszcze tworzone. Jedynie powiat kwidziński, który jest niejako liderem na Pomorzu w zakresie wykorzystania OZE i planowania w tym zakresie, ma opracowany program wykorzystania źródeł energii odnawialnej.

WNIOSKI:

1. Pozytywnie można ocenić wsparcie jakiego IW ZPORR udzieliła potencjalnym aplikującym do badanych działań. Na etapie aplikacji respondenci badania wskazywali na dużą merytoryczną pomoc pracowników IW ZPORR. Świadczy to, o tym że IW ZPORR pomimo licznych problemów do pokonania wynikających z wdrażania programu, szczególnie w początkowym okresie programowania uczyła się rozpoznawać problemy aplikujących i beneficjentów i wychodziła im naprzeciw.
2. Zauważalne są efekty przystosowywania się wnioskodawców do specyfiki funduszy strukturalnych w postaci przyjmowania pewnych uciążliwości procesu naboru za uzasadnione.
3. Biorąc pod uwagę liczbę załączników do wniosków w ramach RPO WP należy stwierdzić, że IZ RPO WP z powagą podeszła do problemów, jakie mieli aplikujący w ramach ZPORR rozwiązując jedne z bardziej uciążliwych dla beneficjentów.
4. nierozwiązanym problemem, w którym beneficjenci oczekują wyraźnego wsparcia jest schemat liczenia luki finansowej.
5. Na skutek krajowej kampanii promocyjnej środków unijnych widoczne staje się niezrozumienie przez mieszkańców regionów braku aktywności samorządów w wykorzystaniu tychże środków. Medialny przekaz nie koncentruje się, bowiem na potencjalnych beneficjentach środków, którzy rzeczywiście mogą z tych środków skorzystać.
6. Wśród dużej części samorządowców brak jest dobrej wiedzy na temat odnawialnych źródeł energii a przede wszystkim świadomości potrzeby podjęcia działań w kierunku inwestycji w OZE. Brakuje konkretnego planu / programu działań poszczególnych powiatów i gmin w tym kierunku.

REKOMENDACJE w kontekście RPO:	Waga rekomendacji / okres wdrożenia	Adresat / ewentualna propozycja sposobu wdrażania rekomendacji
1. IZ RPO WP powinna wykorzystać dobre doświadczenie zdobyte w trakcie wdrażania ZPORR w kontekście wsparcia wnioskodawców na etapie składania aplikacji i koncentrować się, tak jak dotychczas, na przekazywaniu merytorycznej pomocy wnioskodawcy.	Bezwzględnie wdrożyć / Od zaraz	IZ RPO WP / podczas szkoleń i poprzez umieszczanie informacji na stronie internetowej UM
2. Główne problemy, jakie mieli aplikujący na etapie wnioskowania (np. generator wniosków), zostały już rozwiązane. Jednak IZ RPO WP nie może zaprzestać analizy potrzeb czy problemów wnioskodawców wynikających z procedury naboru i realizacji projektów.	Bezwzględnie wdrożyć / Od zaraz	IZ RPO WP
3. IZ RPO powinna dołożyć wszelkich starań by pomóc w rozwiązaniu problemu wyliczania luki finansowej.	Bezwzględnie wdrożyć / Od zaraz	IZ RPO WP we współpracy z MRR
4. Biorąc pod uwagę fakt, że respondenci badania pozytywnie ocenili możliwość prefinansowania projektów warto byłoby utrzymać stan, który się sprawdził.	Godna rozważenia	IZ RPO WP
5. Należy bezwzględnie skoncentrować się na systematycznej i konsekwentnej edukacji mieszkańców regionów (w tym z naciskiem na radnych) w kwestii dostępności do funduszy	Bezwzględnie wdrożyć / Od zaraz	IZ RPO WP (zaangażowanie zarówno ekspertów jak i przeprowadzenie przemysłanej i monitorowanej kampanii edukacyjnej)

unijnych oraz rzeczywistych barier uniemożliwiających z nich korzystanie (w tym przypadku w zakresie infrastruktury środowiska).		
6. Właściwa edukacja może objąć organizowanie przez IZ RPO systematycznych spotkań w zakresie dostępności do środków w ramach infrastruktury środowiska, reguł i wymagań, jakie samorzady powinny spełnić i ewentualnych problemów z tym związanych.	Bezwzględnie wdrożyć / Od zaraz	IZ RPO WP
7. IZ RPO powinna zaangażować się / zainicjować pomoc samorządom w stworzeniu spójnej czytelnej informacji o dostępnych środkach i ich beneficjentach, która powinna znaleźć się na stronie internetowej samorządów lokalnych.	Bezwzględnie wdrożyć / Od zaraz	IZ RPO WP we współpracy z lokalnymi samorządami
8. Informacja powinna być przekazywana językiem grupy, do której jest kierowana, a więc przeciętnego mieszkańca gminy i nie może być sformalizowana, „odhumanizowana” i przeładowana terminologią i często niewyjaśnianymi skrótami (np. priorytety, program operacyjny, IZ, IP). Dodatkowo, informacja powinna być przystosowana przez poszczególne samorzady do konkretnych problemów gminy, jakie mogą być rozwiązane z wykorzystaniem środków unijnych. Dzięki temu przesłanie powinno w czytelny sposób wskazywać szanse na uzyskanie realnego dofinansowania.	Bezwzględnie wdrożyć / Od zaraz	IZ RPO WP (jest wiele opracowań dot. przygotowywania informacji dla potencjalnych beneficjentów, m.in. wspomniana w raporcie publikacja Pentora)
9. Aby ułatwić samorządom zadanie i wspomóc spójność takich informacji IZ RPO WP powinien zaproponować samorządom wzorcowy przykład „unijnej zakładki” na strony internetowe lokalnych samorządów.	Bezwzględnie wdrożyć / Od zaraz	IZ RPO WP we współpracy z lokalnymi samorządami (konieczne dyskusje na ten temat i większa aktywność UM)
10. IZ RPO WP powinna w procesie uświadamiania korzystać w większym zakresie z potencjału eksperckiego w obszarze infrastruktury środowiska, m.in. poprzez wskazywanie ekspertów do jakich wnioskodawca może się zwrócić (np. BAPE w zakresie OZE).	Bezwzględnie wdrożyć / Od zaraz	IZ RPO WP / intensyfikować, wspierać działania edukacyjne przeprowadzane przez inne instytucje; zatrudnienie ze środków pomocy technicznej RPO ekspertów
11. Przeprowadzenie działań promocyjnych mających na celu edukowanie w zakresie ekologicznej infrastruktury środowiska w tym przede wszystkim uświadamianie w obszarze OZE, poprzez np. podawanie dobrych rozwiązań i przykładów korzystania z OZE na terenie województwa.	Bezwzględnie wdrożyć / Od zaraz	IZ RPO WP we współpracy z lokalnymi samorządami oraz ekspertami w danej dziedzinie
12. Aktywizowanie samorządów do tworzenia powiatowych program wykorzystania źródeł energii odnawialnej.	Bezwzględnie wdrożyć / Od zaraz	IZ RPO WP we współpracy z lokalnymi samorządami oraz ekspertami w danej dziedzinie

m.in. czy promować projekty pilotażowe w danym zakresie, wskazanie konkretnych rozwiązań dot. pomocy IZ dla beneficjentów, zwłaszcza pomocy eksperckiej, np. zatrudnienie ze środków pomocy technicznej RPO WP ekspertów, itp.)

3.2. Badanie prospektywne: wnioskowanie i rekomendacje dla RPO WP

3.2.1. Określenie obszarów docelowych interwencji planowanej w ramach priorytetów obszaru infrastruktury środowiska w RPO WP

Tworząc harmonogram konkursów, należy uwzględnić następujące czynniki:

- Popyt potencjalnych beneficjentów i zdolność do przedstawienia projektów gotowych do realizacji
- Zobowiązania wynikające z umów i międzynarodowych i przepisów prawa krajowego oraz realizacja polityk horyzontalnych UE
- Poziom generowanych przez projekt negatywnych i pozytywnych efektów zewnętrznych (koszty i korzyści społeczne)
- Poziom dodatkowości wynikający z interwencji publicznej
- Charakter dobra publicznego produktów/rezultatów projektu

Wpływ poszczególnych czynników na wybór docelowej interwencji planowanej w ramach działania przedstawia Tabela 10. Decyzja o dokonaniu interwencji w danym obszarze powinna uwzględniać poziom popytu zgłaszanego przez wnioskodawców, który jest wynikiem gotowości projektów do realizacji czy potrzeb lokalnej społeczności itd., wpływ na wywiązanie się ze zobowiązań wynikających z przepisów prawa i polityk horyzontalnych, poziom efektów zewnętrznych generowanych przez dany typ projektów, poziom dodatkowości interwencji oraz kwestię publicznego charakteru produktów/rezultatów projektu.

W kwestii wywiązania się ze zobowiązań wynikających z przepisów prawa czy polityk horyzontalnych należy podkreślić, że pierwszeństwo powinny otrzymać te obszary, które wynikają z kompetencji i zadań jednostek samorządu terytorialnego, a interwencja w ramach RPO ma realny wpływ na rozwiązanie problemu. Przykładem może być decyzja o wyłączeniu terenu Żuław z RPO ze względu na rodzaj i skale problemu, który z pewnością ma charakter problemu krajowego.

Dodatkowym kryterium, które należy brać pod uwagę podejmując decyzję o zakresie i harmonogramie dokonywania interwencji publicznej w ramach RPO jest kwestia dopuszczalności pomocy publicznej. W przypadku projektów typu kanalizacja, zarządzanie informacją czy gospodarka wodna – retencja, problem nie wystąpi i konkursy mogą być ogłaszane.

W pozostałych typach projektów, kwestia pomocy publicznej może skutkować przesunięciem terminu składania projektów nie tylko z powodu braku odpowiednich wytycznych w tym zakresie. Obniżenie poziomu wsparcia może wiązać się z koniecznymi działaniami w zakresie pozyskania współfinansowania np. z wkładu własnego (co może oznaczać np. zmianę wieloletniego planu inwestycyjnego wnioskodawcy).

Wybór docelowej formy interwencji powinien uwzględniać również analizę rzeczywistych potrzeb danego sektora. Dotyczy to np. istniejącej w województwie znaczącej różnicy pomiędzy odpadami podlegającymi procesom odzysku (w 2005 roku 42 122 ton), a mocami przerobowymi istniejących instalacji do odzysku odpadów komunalnych, które na koniec 2006 roku wynosiły ok. 155 000 ton.

Tabela 10 Czynniki wpływające na wybór rodzaju i harmonogram dokonywania interwencji publicznej.

Działanie	Typy projektów	Popyt	Przepisy prawa i polityki horyzontalne	Efekty zewnętrzne	Poziom dodatkowości	Charakter dobra publicznego	Ocena przyjętych w RPO rozwiązań
5.1.	Gospodarka odpadami o charakterze ponadlokalnym	Uwzględniając ograniczony poziom budżetu – adekwatny do jego poziomu (planowane jest sfinansowanie kilku projektów)	Zbliżające się terminy zakończenia okresów przejściowych dla niektórych rodzajów odpadów (np. odpady komunalne do końca 2009). Zgodnie z <i>Programem Ochrony Środowiska Województwa Pomorskiego na lata 2007-2010 z uwzględnieniem perspektywy 2011-2014</i> , celem jest objęcie do końca 2009 roku wszystkich mieszkańców zorganizowanym systemem odbierania i systemem selektywnego zbierania odpadów, skuteczne rozwiązanie problemu odpadów niebezpiecznych oraz zamknięcie wszystkich składowisk nie spełniających standardów UE.	Efekty zewnętrzne rozpatrywane w skali ponadlokalnej znaczące – zmniejszenie obszarów wykorzystywanych do składowania odpadów. Niestety, efekty nie są dostrzegane przez beneficjentów ostatecznych ze względu na fizyczną odległość do składowisk odpadów.	Średnia - ograniczenie beneficjentów do miast poniżej 150 tys. mieszkańców powoduje, że wsparcie uzyskują te projekty, które prawdopodobnie nie zostałyby zrealizowane bez wsparcia w ramach programu.	W zależności od typu projektu: 1. Niski poziom dla instalacji do odzysku lub recyklingu. 2. Wysoki poziom dla systemów selektywnego zbierania odpadów z uwzględnieniem działań edukacyjnych i promocyjnych, rekultywacji nieczynnych składowisk czy instalacji i urzędzeń do odzysku i unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych, medycznych, weterynaryjnych, zawierających azbest.	Przyjęte w RPO WP rozwiązania nie uwzględniają kwestii związanych z zasadami dopuszczalności pomocy publicznej, Znacząca część obszaru interwencji należy do typowej działalności gospodarczej prowadzonej przez przedsiębiorstwa.
5.2.	Gospodarka wodna - retencja	Popyt istotnie ograniczony poprzez wyłączenie Trójmiasta z całości działania i Żuław z dużej części działania.	Preferencje dla projektów wynikających z Programu Małej Retencji Województwa Pomorskiego. Jednak program nie ma charakteru regulacji prawnych.	Zmniejszenie zagrożenia powodziowego ma ogromne znaczenie dla mieszkańców obszarów objętych projektem. Bardzo duże znaczenie pozytywnych efektów zewnętrznych.	Duży	Duży. Sektor prywatny nie zdecyduje się na interwencję w tym obszarze. Co więcej, dla znacznej części tego typu projektów, interwencja powinna mieć charakter krajowy – oddziaływanie ewentualnego zagrożenia powodziowego często wykracza poza granice regionu. Inwestycje w jednym regionie skutkują korzyściami lub kosztami w innym regionie dlatego interwencja powinna być planowana na poziomie kraju.	Pozytywnie należy ocenić wyłączenie obszaru Żuław i Trójmiasta z ubiegania się o wsparcie. W ten sposób zachowany został regionalny wymiar interwencji w ramach RPO.
5.3.	Zarządzanie informacją	Na podstawie wywiadów indywidualnych zidentyfikowano potencjalnych beneficjentów, którzy deklarują gotowość	Niski	Wysoki poziom efektów zewnętrznych pod warunkiem zapewnienia pełnego, przejrzystego, otwartego dla wszystkich zainteresowanych	Duży	Do chwili obecnej nie wykształcił się w Polsce prywatny system gromadzenia, przetwarzania i udostępniania informacji o środowisku. Ze względu na swoją specyfikę, efektywny wyłącznie wtedy, kiedy	Brak uzasadnienia dla szerokiej listy potencjalnych beneficjentów.

Działanie	Typy projektów	Popyt	Przepisy prawa i polityki horyzontalne	Efekty zewnętrzne	Poziom dodatkowości	Charakter dobra publicznego	Ocena przyjętych w RPO rozwiązań
		do złożenia projektów spójnych z celami i zakresem działania.		dostępu do informacji gromadzonych w wyniku realizacji projektu (ewentualnie po cenie pokrywającej koszty operacyjne beneficjenta). Istotna rola informacyjna dla ogółu społeczeństwa.		prowadzony w stosunkowo długim okresie czasu (stały monitoring ws sporadyczne pomiary) i dostępny dla ogółu społeczeństwa.	
5.4.	Energia odnawialna	Działanie ze względu na budżet należy traktować w kategoriach pilotażu. Należy się spodziewać, że popyt przekroczy wartość budżetu.	<p>Udział energii produkowanej ze źródeł odnawialnych:</p> <ul style="list-style-type: none"> Zgodnie ze strategią lizbońską – 12% do 2010 r. Zgodnie z krajową „Strategią rozwoju odnawialnych źródeł energii” – 7,5% do 2010 r. i 14% do 2020 r. Zgodnie z Regionalną strategią energetyki ze szczególnym uwzględnieniem źródeł odnawialnych – 19% do 2025 r. 	Zmiana źródła energii na źródła odnawialne z pewnością poprawi jakość powietrza w najbliższym otoczeniu. W przypadku niektórych źródeł (biomasa) rozwój tego typu infrastruktury przyczynia się do tworzenia miejsc pracy w obszarze uprawy i przetwarzania roślin energetycznych.	Niski	<p>Charakter dobra publicznego uzależniony od występowania rzeczywistego braku dostępu do alternatywnych źródeł energii dostarczanych przez sektor prywatny.</p> <p>Dodatkowo należy rozróżniać w ramach działania dwa typy projektów:</p> <ul style="list-style-type: none"> Polegających na wzroście mocy wytwórczych (instalacje do produkcji energii); Polegających na zapewnieniu infrastruktury przyłączeniowej niezbędnej do odbioru i przesyła energii elektrycznej. <p>Produkcja energii elektrycznej to działalność stricte gospodarcza. Bariera rozwoju tego sektora jest brak możliwości podłączenia do sieci producenta energii. Inwestycje w sieć przesyłową mają w znacznie większym stopniu charakter dobra publicznego niż instalacje do produkcji tej energii.</p>	Działanie nie rozróżnia produkcji energii/ciepła na sprzedaż od produkcji na potrzeby własne.
5.5.	Infrastruktura energetyczna i poszanowanie energii	j.w.	<p>W zakresie energii ze źródeł odnawialnych – j.w.</p> <p>W zakresie infrastruktury – zgodnie z obowiązkami gminy w zakresie zaopatrzenia w</p>	<p>Największe efekty zewnętrzne w zakresie sieci przesyłowych.</p> <p>Niski poziom efektów zewnętrznych w</p>	Wysoki dla wszystkich typów projektów – bez wsparcia publicznego większość potencjalnych projektów nie zostanie zrealizowana.	Analogicznie jak w przypadku efektów zewnętrznych.	j.w.

Działanie	Typy projektów	Popyt	Przepisy prawa i polityki horyzontalne	Efekty zewnętrzne	Poziom dodatkowości	Charakter dobra publicznego	Ocena przyjętych w RPO rozwiązań
			ciepło i energię elektryczną.	przypadku termomodernizacji (korzyści uzyskuje głównie beneficjent). W pozostałych typach projektów – średni poziom efektów zewnętrznych.			
8.2.	Kanalizacja i wodociągi oraz oczyszczalnie ścieków	Bardzo duży	Duże - zobowiązania wynikają z Traktatu Akcesyjnego i zostały zapisane w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych.	Duże. Efekty zewnętrzne występują nie tylko w obszarze środowiska. Infrastruktura wodno-kanalizacyjna zwiększa atrakcyjność nieruchomości położonych wzdłuż sieci. Istotnie poprawia się również jakość i komfort życia mieszkańców gospodarstw przyłączonych do sieci.	Średni – w znaczącym stopniu, pomimo braku dofinansowania, beneficjenci zrealizowaliby dużą część przygotowanych projektów.	Duży - ze względu na długi okres ekonomicznego życia projektu, monopol naturalny występujący w tym sektorze, oraz znaczący koszt przypadający na infrastrukturę wspólną (każdy ma prawo podłączyć się do sieci i czerpać z niej korzyści).	Pozytywnie należy ocenić uwzględnienie sieci wodociągowej wyłącznie wraz z siecią kanalizacyjną.
8.2.	Gospodarka odpadami w wymiarze lokalnym	Popyt prawdopodobnie znacznie mniejszy w porównaniu z projektami w zakresie kanalizacji i wodociągów.	Analogicznie jak w działaniu 5.1.	Analogicznie jak w działaniu 5.1.	Duży	Analogicznie jak w działaniu 5.1.	Analogicznie jak w działaniu 5.1.

REKOMENDACJE w kontekście RPO:	Waga rekomendacji / okres wdrożenia	Adresat / ewentualna propozycja sposobu wdrażania rekomendacji
<p>1. Należy rozgraniczyć projekty stricte biznesowe, dotyczące instalacji do odzysku lub recyklingu odpadów od projektów, które nie byłyby zrealizowane gdyby nie wsparcie publiczne. Należy zastosować preferencje dla projektów w zakresie np. rekultywacji składowisk odpadów, tworzenia systemów selektywnej zbiórki odpadów, z których na zasadach konkurencyjnych mogłyby korzystać firmy zajmujące się odzyskiem i recyklingiem odpadów.</p>	<p>Należy wdrożyć bezwzględnie / od zaraz</p>	<p>IZ RPO WP</p>
<p>2. W ramach działania 5.3. RPO WP, listę uprawnionych wnioskodawców należy ograniczyć do instytucji, które zgodnie ze statutem, prowadzą działalność w obszarze monitoringu i kontroli stanu środowiska.</p>	<p>Istotna / od zaraz</p>	<p>IZ RPO WP</p>
<p>3. Dla działań 5.4. i 5.5. RPO WP:</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ w przypadku produkcji energii na własne potrzeby, wsparcie powinno być ograniczone tylko do tych źródeł energii/ciepła, dla których koszt przyłączenia do sieci jest na tyle wysoki, że uzasadnione jest uruchomienie własnego źródła energii/ciepła; ↳ w przypadku produkcji energii na sprzedaż, należy stosować zasady dopuszczalności pomocy publicznej. ↳ Projekty dotyczące budowy lub przebudowy infrastruktury przyłączeniowej niezbędnej do odbioru i przesyłu energii elektrycznej lub ciepła ze źródeł energii odnawialnej (działanie 5.4.) oraz budowa, rozbudowa i przebudowa sieci energetycznych średniego i niskiego napięcia oraz obiektów infrastruktury energetycznej i urządzeń technicznych zapewniających prawidłową dystrybucję, ograniczenie strat sieciowych i czasu trwania przerw w zasilaniu odbiorców (działanie 5.5.) powinny jednocześnie wskazywać/udostępniać lokalizacje dla nowych inwestycji producentów energii i ciepła, stanowiąc zachętę do napływu kapitału prywatnego inwestowanego w nowe moce wytwórcze. 	<p>Należy wdrożyć bezwzględnie / od zaraz</p>	<p>IZ RPO WP</p>
<p>4. Dla działania 5.5. RPO WP: zgodnie z zapisami w Uszczegółowieniu należy bezwzględnie przestrzegać finansowania jedynie projektów kompleksowych (lub stanowiących zakończenie wcześniejszych działań spójnych z projektem). Wymiana/modernizacja źródeł ciepła nie ma sensu jeżeli budynki, do których ciepło jest dostarczane, nie podlegały termomodernizacji (jeśli jest konieczna) lub jeśli na przesyśle występują znaczne straty ciepła. Projekty w zakresie przesyłu energii powinny jednocześnie wskazywać/udostępniać lokalizacje dla nowych inwestycji producentów energii.</p>	<p>Należy wdrożyć bezwzględnie / od zaraz</p>	<p>IZ RPO WP</p>

Ukierunkowanie rund aplikacyjnych RPO WP

Wariant ukierunkowania rund aplikacyjnych rozpoczynający się naborem do działania **8.2 RPO WP** jest w ocenie wykonawcy najbardziej optymalnym rozłożeniem pierwszej interwencji w czasie, nie tylko dlatego, że nie jest ona powiązana z pomocą publiczną (co uwzględniała w układaniu harmonogramu IZ RPO), ale przede wszystkim odzwierciedleniem najpilniejszych potrzeb JST w województwie pomorskim, a co za tym idzie gotowością do absorpcji założonych środków.

Mając na uwadze 3 priorytetowe problemy do rozwiązania przez samorządy (kanalizacja, wodociągi i odpady) wydaje się, że kolejne interwencje: gospodarka wodna (I nabór w 2008 roku) i gospodarka odpadami (2009 rok) są równie dobrze pozycjonowane w czasie. JST „mając na uwadze określone środki własne dopiero po rozwiązaniu priorytetowych problemów w dalszej kolejności zainteresują się odpadami, a jeszcze później OZE czy energetyką”³⁷.

2009 rok jest również dobrym czasem na rozpoczęcie naboru w ramach działania 5.3 i 5.4. W przypadku działania dot. Zarządzania środowiskiem podmioty, które zamierzają się ubiegać o dofinansowanie: WIOŚ w partnerstwie z ARMAAG-iem, ARMAAG w partnerstwie z Gminą Miasta Kościerzyna i Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej obecnie są w fazie przygotowywania aplikacji i jest wielce prawdopodobne, że wartość złożonych przez nich projektów przekroczy założoną alokację środków. Niniejsze badanie nie potwierdziło, że jest więcej podmiotów zainteresowanych tym działaniem³⁸.

W przypadku **działania 5.4. RPO WP** już w chwili obecnej kilka gmin, np. Gniewino (**powiat wejherowski**) czy Ryjewo (**powiat kwidzyński**), ma przygotowane projekty w zakresie wykorzystania odnawialnych źródeł energii (w tym dwa w partnerstwie z BAPE).

Z badania telefonicznego jakie przeprowadzono na beneficjentach i niebeneficjentach z listy rezerwowej wynika, że najbardziej zainteresowany projektami w ramach działania 5.4 są powiaty:

- ↳ **Człuchowski** - zarówno gmina wiejska jak i miejska Człuchów zamierza inwestować w biomasę i kolektory słoneczne
- ↳ **Kwidzyński** - gmina Sadlinki, która planuje projekty w zakresie biomasy, kolektorów słonecznych, w dalszym okresie czasu oraz gmina Prabuty, która chce realizować projekt dot. energii słonecznej (2010-2012 r.)
- ↳ **Słupski** - gmina wiejska Słupsk, która inwestuje w biomasę w latach 2008-2009
- ↳ **Starogardzki** - gmina wiejska Starogard Gdański planuje w latach 2009-2010 ogrzewanie w szkołach na biomasę;
- ↳ **Kościerski** - Gmina Kościerzyna opracowuje projekt dotyczący założenia kotła w oparciu o technologię ORC (2009 r.)
- ↳ **Gdański** - gmina Pruszcz Gdański zamierza realizować projekt dotyczący bioelektrowni na odpady grzewcze, w dalszym okresie czasu

Zakres tych projektów dotyczy przede wszystkim biomasy, takiego więc ukierunkowania tematycznego należałoby się spodziewać w pierwszej rundzie 5.4 RPO WP. Energia słoneczna przy odpowiedniej edukacji może być przedmiotem zainteresowania JST w kolejnej rundzie aplikacyjnej.

Trudno, bazując na danych zebranych od beneficjentów i Niebeneficjentów ZPORR określić jednoznacznie ukierunkowanie geograficzne, gdyż wydaje się, że zainteresowanie dofinansowanie OZE występuje w różnych częściach regionu pomorskiego i bezzasadne przy dopiero rodzącym się zainteresowaniu jest wskazywanie regionu czy powiatu, które powinny w największym stopniu skorzystać z dostępnego dofinansowania w ramach działania 5.4.

³⁷ IDI z przedstawicielem WFOŚiGW

³⁸ Badani beneficjenci i niebeneficjenci, oprócz Urzędu Miasta Kościerzyna, nie zgłaszali gotowości ani potrzeby realizacji projektu w zakresie monitoringu ochrony środowiska (IDI i wywiady telefoniczne).

Biorąc zaś pod uwagę już przygotowane projekty i te planowane, pierwszy nabór do działania 5.4 na rok 2009 wydaje się najbardziej optymalnym wariantem rundy aplikacyjnej.

Również druga runda zaplanowana na rok 2011 wydaje się optymalnie określona a odsunięcie jej w czasie całkowicie uzasadnione potrzebą edukacji kolejnych potencjalnych beneficjentów tych środków. W innym przypadku mogłoby zaistnieć ryzyko niewykorzystania alokowanych środków.

W tym miejscu należy również odnieść się do kwestii energii wiatrowej. Warunki klimatyczne województwa pomorskiego sprzyjają rozwojowi energetyki wiatrowej na tyle, że pewne elementy instalacji nie powinny być dofinansowywane³⁹, np. wiatraki, w które inwestują prywatni inwestorzy. Analiza danych pochodzących z wywiadów telefonicznych pokazuje, że 5 gmin (Przechlewo, Prabuty, Miastko, Sadlinki i Subkowy) zamierza realizować inwestycje w elektrownie wiatrowe przy udziale inwestorów prywatnych. Zainteresowanie mogłoby być większe gdyby były większe możliwości przesyłowe sieci elektromagnetycznych.

Wydaje się zatem zasadne, aby projekty, które będą dofinansowane w ramach RPO WP a dotyczące energii wiatrowej dotyczyły właśnie rozwoju sieci przesyłowej (budowa, rozbudowa) lub też pomiarów badających możliwości wiatrowe na określonym terenie. Projekty takie powinny znaleźć się w pierwszej rundzie aplikacyjnej.

W chwili obecnej bardziej problematyczne wydaje się działanie **5.5 RPO WP** – Infrastruktura energetyczna i poszanowanie energii, przede wszystkim ze względu na nierozwiązany problem pomocy publicznej oraz niedużego na dzień dzisiejszy zainteresowania badanych gmin projektami energetycznymi w związku z innymi priorytetami założonymi przez gminy.

Dlatego też ustawienie pierwszej rundy aplikacyjnej na drugą połowę 2009 roku jest dobrym rozwiązaniem.

Harmonogram konkursów został również dobrze oceniony przez respondentów badania – szczególnie rozpisane daty przeprowadzenia rund aplikacyjnych w ramach poszczególnych działań pozwalają potencjalnym wnioskodawcom na odpowiednie zaplanowanie działań i zapewnienia środków w budżetach gmin na konkretne projekty.

Potwierdza powyższe jeden z respondentów badania stwierdzając: „W RPO znamy cały harmonogram i dużo wcześniej możemy się przygotować lepiej i strategicznie zaplanować działania i poszczególne projekty. Możemy się dobrze do niego przystosować a to duże udogodnienie”.

REKOMENDACJE w kontekście RPO:	Waga rekomendacji / okres wdrożenia	Adresat / ewentualna propozycja sposobu wdrażania rekomendacji
1. Aby zapewnić odpowiedni popyt i zainteresowanie na działanie 5.4 w drugiej terminie konkursu (2011 rok) należy skoncentrować się na przeprowadzaniu działań promocyjnych mających na celu edukowanie w zakresie ekologicznej infrastruktury środowiska w tym przede wszystkim uświadamianie w obszarze OZE, poprzez np. podawanie dobrych rozwiązań i przykładów korzystania z OZE na terenie województwa	Bezwzględnie wdrożyć / Od zaraz planować pierwsze działania	IZ RPO WP wraz z pomocą ekspertów w danym zakresie
2. Zlikwidować zapisy dot. finansowania takich elementów instalacji OZE jak wiatraki.	Bezwzględnie wdrożyć	IZ RPO WP
3. Zintensyfikować działania mające na celu promocję działania 5.5 RPO WP	Istotna / od zaraz	IZ RPO WP przy udziale ekspertów

³⁹ Opinia eksperta w zakresie OZE, przedstawiciela BAPE

Środki na realizację działań

Tabela 11. Środki finansowe przeznaczone na realizację działań w zakresie infrastruktury środowiska

Prog.	Kod	Działanie	Cel działania	Opis kategorii	Alokacja na Działanie ogółem (w mln euro)	Wartość środków unijnych	Wartość środków krajowych
PO IŚ	1.1	Gospodarka wodno-ściekowa w aglomeracjach powyżej 15 tys. RLM	Cel działania: Wyposażenie (do końca 2015 r.) aglomeracji powyżej 15 tys. RLM w systemy kanalizacji zbiorczej oraz oczyszczalnie ścieków zgodnie z wymogami dyrektywy Rady 91/271/EWG w sprawie oczyszczania ścieków komunalnych.	1. Gospodarka odpadami komunalnymi i przemysłowymi (zagospodarowanie osadów pościelowych) - jako część projektów wodościekowych. 2. Woda pitna. 3. Gospodarka wodno-ściekowa.	3 275,23	2783,94	491,28
PO IŚ	2.1	Kompleksowe przedsięwzięcia z zakresu gospodarki odpadami komunalnymi ze szczególnym uwzględnieniem odpadów niebezpiecznych	Cel działania: Przeciwdziałanie powstawaniu odpadów, redukcja ilości składowanych odpadów komunalnych i zwiększenie udziału odpadów komunalnych poddawanych odzyskowi i unieszkodliwianiu innymi metodami niż składowanie oraz likwidacja zagrożeń wynikających ze składowania odpadów zgodnie z krajowym i wojewódzkimi planami gospodarki odpadami.	Gospodarka odpadami komunalnymi i przemysłowymi	1 194,99	1015,74	179,25
PO IŚ	2.2	Przywracanie terenom zdegradowanym wartości przyrodniczych i ochrona brzegów morskich	Cel działania: Zwiększenie ilości terenów przywróconych do właściwego stanu przez rekultywację terenów zdegradowanych, zabezpieczenie osuwisk oraz zabezpieczenie brzegów morskich przed zjawiskiem erozji.	Zapobieganie ryzyku	235,29	200,00	35,29
PO IŚ	3.1	Retencjonowanie wody i zapewnienie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego	Cel działania: Zwiększenie ilości zasobów dyspozycyjnych niezbędnych dla ludności i gospodarki kraju oraz stopnia bezpieczeństwa przeciwpowodziowego i przeciwdziałania skutkom suszy wraz ze zwiększeniem naturalnej retencji dolin rzecznych z zachowaniem dobrego stanu ekologicznego.	Zapobieganie ryzyku	607,05	516,00	91,06
PO IŚ	3.2	Zapobieganie i ograniczanie skutków zagrożeń naturalnych oraz przeciwdziałanie poważnym awariom	Cel działania: Zwiększenie ochrony przed skutkami zagrożeń naturalnych oraz przeciwdziałanie poważnym awariom, usuwanie ich skutków i przywracanie środowiska do stanu właściwego oraz wzmocnienie wybranych elementów systemu zarządzania środowiskiem.	Zapobieganie ryzyku	30,08	25,57	4,51
PO IŚ	3.3	Monitoring środowiska	Cel działania: Wzmocnienie wytwarzania i udostępniania informacji o środowisku niezbędnych dla procesów decyzyjnych w ochronie środowiska poprzez usprawnienie monitoringu stanu środowiska.	Zapobieganie ryzyku	17,91	15,22	2,69
PO IŚ	4.2	Racjonalizacja gospodarki zasobami odpadami w przedsiębiorstwach	Cel działania: Racjonalizacja gospodarki zasobami naturalnymi i odpadami, w tym zmniejszenie ilości wytwarzanych odpadów innych niż komunalne i zwiększenie poziomu odzysku i recyklingu tych odpadów.	Gospodarka odpadami komunalnymi i przemysłowymi	100,05	30,00	10,05

Prog.	Kod	Działanie	Cel działania	Opis kategorii	Alokacja na Działanie ogółem (w mln euro)	Wartość środków unijnych	Wartość środków krajowych
PO IS	4.4	Wsparcie dla przedsiębiorstw w zakresie gospodarki wodno-ściekowej	Cel działania: Ograniczanie ładunku zanieczyszczeń (w szczególności substancji niebezpiecznych) odprowadzanych przez przemysł do środowiska wodnego oraz zmniejszenie ilości nieczyszczonych ścieków przemysłowych odprowadzanych do wód lub do ziemi.	Oczyszczanie ścieków	41,69	12,50	4,19
PO IS	4.6	Wsparcie dla przedsiębiorstw prowadzących działalność w zakresie odzysku i unieszkodliwiania odpadów innych niż komunalne	Cel działania: Zwiększenie udziału odpadów innych niż komunalne podlegających odzyskowi i prawidłowemu unieszkodliwianiu.	Gospodarka odpadami komunalnymi i przemysłowymi	100,05	30,00	10,05
PO IS	9.1	Wysokosprawne wytwarzanie energii	Zwiększenie sprawności wytwarzania energii elektrycznej i ciepła.	Efektywność energetyczna, produkcja skojarzona (kogeneracja), zarządzanie energią	418,86	83,77	18,68
PO IS	9.2	Efektywna dystrybucja energii	Zmniejszenie strat energii powstających w procesie dystrybucji energii elektrycznej i ciepła.	Efektywność energetyczna, produkcja skojarzona (kogeneracja), zarządzanie energią	163,58	139,04	3,21
PO IS	9.3	Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej	Zmniejszenie zużycia energii w sektorze publicznym	Efektywność energetyczna, produkcja skojarzona (kogeneracja), zarządzanie energią	110,54	55,27	55,27
PO IS	9.4	Wytwarzanie energii ze źródeł odnawialnych	Wzrost produkcji energii elektrycznej i ciepłej ze źródeł odnawialnych.	Energia odnawialna: wiatru, słoneczna, z biomasy, hydroelektryczna	1 762,31	352,46	193,09
PO IS	9.5	Wytwarzanie biopaliw ze źródeł odnawialnych	Zwiększenie wytwarzania biokomponentów i biopaliw.	Energia odnawialna z biomasy	234,97	70,49	21,82
PO IS	9.6	Sieci ułatwiające odbiór energii ze źródeł odnawialnych	Ułatwienie rozwoju energetyki odnawialnej poprzez budowę sieci umożliwiających odbiór energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych.	Energia odnawialna: wiatru, biomasy, hydroelektryczna	55,29	47,00	1,13
PO IS	10.3	Rozwój przemysłu dla odnawialnych źródeł energii	Ułatwienie dywersyfikacji źródeł energii oraz rozwoju energetyki odnawialnej poprzez wsparcie przemysłu produkującego urządzenia służące do wytwarzania paliw i energii ze źródeł odnawialnych.	Energia odnawialna: wiatru, słoneczna, biomasy, hydroelektryczna	91,33	27,40	11,74
RPO Pomorskie	5.1	Gospodarka odpadami	Poprawa funkcjonowania regionalnego systemu odpadami	Gospodarka odpadami komunalnymi i przemysłowymi	22,13	15,49	6,64
RPO Pomorskie	5.2	Gospodarka wodna	Poprawa jakości gospodarki wodnej	Zapobieganie zagrożeniom	16,52	12,40	4,13

Prog.	Kod	Działanie	Cel działania	Opis kategorii	Alokacja na Działanie ogółem (w mln euro)	Wartość środków unijnych	Wartość środków krajowych
RPO Pomorskie	5.3.	Zarządzanie informacją o środowisku	Usprawnienie systemu informacji o środowisku i zagrożeniach ekologicznych	Inne działania na rzecz ochrony środowiska i zapobiegania zagrożeniom	4,13	3,10	1,03
RPO Pomorskie	5.4	Rozwój energetyki oparty na źródłach odnawialnych	Wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych	Energia odnawialna: wiatrowa, słoneczna, biomasa, hydroelektryczna, geotermiczna i pozostałe	16,52	12,40	2,48
RPO Pomorskie	5.5	Infrastruktura energetyczna i poszanowanie energii	Poprawa efektywności wytwarzania i przesyłu energii systemów	Efektywność energetyczna, produkcja skojarzona (kogeneracja), zarządzanie energią	24,78	18,59	4,96
RPO Pomorskie	8.2	Lokalna infrastruktura ochrony środowiska	Zmniejszenie dysproporcji regionalnych w zakresie wyposażenia w infrastrukturę gospodarki wodno-ściekowej oraz gospodarki odpadami.	1. Gospodarka odpadami komunalnymi i przemysłowymi. 2. Gospodarka i zaopatrzenie w wodę pitną. 3. Oczyszczanie ścieków.	88,51	61,96	26,55
PROW	321	Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej.	Poprawa podstawowych usług na obszarach wiejskich, obejmujących elementy infrastruktury technicznej, warunkujących rozwój społeczno-gospodarczy, co przyczyni się do poprawy warunków życia oraz prowadzenia działalności gospodarczej.	1) Gospodarka wodno-ściekowa w szczególności: a) zaopatrzenia w wodę, b) odprowadzania i oczyszczania ścieków, w tym systemów kanalizacji sieciowej lub kanalizacji zagrodowej. 2) Tworzenia systemu zbioru, segregacji, wywozu odpadów komunalnych. 3) Wytwarzania lub dystrybucji energii ze źródeł odnawialnych, w szczególności wiatru, wody, energii geotermalnej, słońca, biogazu albo biomasy.	1 471,00	1 103,25	367,75

W tym miejscu należy również poruszyć kwestię koordynacji zakresu wsparcia pomiędzy RPO WP a pozostałymi programami operacyjnymi – Programem Operacyjnym Infrastruktura i Środowisko, Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich i Programem Operacyjnym Zrównoważony Rozwój Sektora Rybołówstwa i Nadbrzeżnych Obszarów Rybackich, która jest istotnym problemem z punktu widzenia wdrażania instrumentów wsparcia w ramach funduszy strukturalnych.

Rolę podstawowego instrumentu koordynacji pomiędzy wspomnianymi programami operacyjnymi może pełnić Linia Demarkacyjna. Dokument ten zawiera kryteria wskazujące właściwy program operacyjny jako miejsce (źródło) finansowania danego typu projektu. Linia demarkacyjna ma zapewniać jasny i przejrzysty podział interwencji wg kryteriów: rodzaju beneficjenta, wielkości projektu, zasięgu terytorialnego/lokalizacji oraz charakteru projektu.

Analiza zapisów poszczególnych programów wskazuje, że kryteria określone w Linii Demarkacyjnej znajdują swoje odzwierciedlenie w parametrach poszczególnych działań.

Najważniejsze problemy zidentyfikowane w Linii w obszarze środowiska dotyczą projektów „kanalizacyjnych”. Polegają one na braku możliwości współfinansowania projektów kanalizacyjnych na terenach, na których w chwili obecnej nie zostały wyznaczone aglomeracje oraz na tych, zlokalizowanych w aglomeracjach powyżej 15 tys. RLM.

Problemem horyzontalnym, który do chwili obecnej pozostał nierozwiązany jest sposób określania wartości projektów poprzez kwotę całkowitą, kwotę kosztów kwalifikowanych oraz wartość dotacji. Dopóki problem ten nie zostanie rozwiązany, należy wdrożyć instrumenty zabezpieczające przed ewentualnym podwójnym finansowaniem projektu z dwóch różnych programów operacyjnych.

O ile demarkacja pomiędzy RPO WP a PO IS wydaje się w miarę spójna, jasna i przejrzysta, o tyle ewentualne ryzyko nakładania się wsparcia pomiędzy RPO WP a PROW jest znacznie większe. Dotyczy to przede wszystkim interwencji w ramach działania 321 Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej. Działanie przewiduje wsparcie w wysokości:

- ↳ do 4 mln zł na projekty w zakresie gospodarki wodno-ściekowej (zaopatrzenie w wodę oraz odprowadzanie i oczyszczanie ścieków, w tym systemy kanalizacji sieciowej lub kanalizacji zagrodowej),
- ↳ do 200 tys. zł na tworzenie systemu zbioru, segregacji i wywozu odpadów komunalnych,
- ↳ do 3 mln zł na wytwarzanie lub dystrybucję energii ze źródeł odnawialnych, w szczególności wiatru, wody, energii geotermalnej, słońca, biogazu albo biomasy.

Wyżej wymienione projekty w znacznym stopniu pokrywają się z rodzajami interwencji w działaniach 5.4.; 5.5. oraz 8.2.

Warto również zaznaczyć, że na posiedzeniu Komitetu Koordynacyjnego w dniu 30 czerwca 2008 r. wprowadzono możliwość ubiegania się o środki jednostkom administracji centralnej na projekty m.in. w zakresie gospodarki wodnej. Zmiana ta była podyktowana rozbieżnością pomiędzy strukturą i podziałem kompetencji pomiędzy poszczególne szczeble administracji a typami projektów przyporządkowanymi do poszczególnych programów operacyjnych.

REKOMENDACJE w kontekście RPO:	Waga rekomendacji / okres wdrożenia	Adresat / ewentualna propozycja sposobu wdrażania rekomendacji
1. Konkursy nie powinny być ogłaszane w tym samym czasie w różnych działaniach. Instytucja Zarządzająca powinna zapewnić rozłożenie w czasie rund aplikacyjnych do różnych typów projektów, tak by beneficjenci mieli czas na przygotowanie projektów. Dotyczy to w szczególności tych konkursów, w ramach których dofinansowywane będą działania stosunkowo „mniej popularne”. Wnioskodawca, wybierając pomiędzy projektem w zakresie kanalizacji i energii odnawialnej, w większości przypadków skupi się w pierwszej kolejności na tym pierwszym obszarze.	Należy wdrożyć bezwzględnie / od zaraz	IZ RPO WP
2. Również w zakresie zobowiązań wynikających z przepisów prawa i polityk horyzontalnych, projekty dotyczące kanalizacji mają priorytet. Jednak niemniej ważne są projekty w zakresie gospodarki odpadami, a w dalszej kolejności energii ze źródeł odnawialnych.	Istotna / od zaraz	IZ RPO WP
3. W wielu działaniach celem interwencji publicznej nie powinno być bezpośrednie inwestowanie w obszar	Należy wdrożyć bezwzględnie / od zaraz	IZ RPO WP

<p>objęty wsparciem (energia odnawialna, gospodarowanie odpadami) a jedynie tworzenie korzystnych warunków do inwestowania w tym obszarze przez sektor prywatny. Jeśli stworzymy inwestorom teren inwestycyjny z dostępem do infrastruktury przyłączeniowej, bez problemu znajdziemy inwestorów gotowych zainwestować w energię odnawialną środki wielokrotnie większe niż budżet, którym dysponujemy w ramach programu. Podobnie sytuacja przedstawia się w zakresie gospodarki odpadami. Sektor publiczny powinien wspierać ten obszar działalności, który charakteryzuje się niską stopą zwrotu wynikającą z czynników zewnętrznych. W sektorze gospodarki odpadami, obszarem tym jest etap selektywnej zbiórki odpadów. W celu zwiększenia efektywności tego procesu, elementem niezbędnym każdego projektu powinna być akcja promocyjno-edukacyjna w zakresie korzyści wynikających z segregowania odpadów u źródła czyli u mieszkańców. Żaden z inwestorów prywatnych nie zdecyduje się realizować tego typu akcji ponieważ nie ma pewności, że to on skorzysta z efektów akcji promocyjnej – skorzystają z efektów tej akcji wszyscy przedsiębiorcy zajmujący się gospodarowaniem odpadami (co oznacza duże efekty zewnętrzne i znaczący poziom charakteru publicznego realizowanego projektu promocyjnego). Dlatego środki publiczne powinny koncentrować się na tworzeniu „dobrego klimatu” dla inwestycji w zakresie segregowania i odzysku odpadów poprzez akcje edukacyjno-promocyjne oraz fizyczne tworzenie systemów selektywnej zbiórki odpadów, z których prywatni inwestorzy mieliby dostęp na równych zasadach (np. poprzez procedury zamówień publicznych).</p>		
<p>4. Istotnym problemem w obszarze wyboru docelowej interwencji jest kwestia demarkacji z innymi funduszami/programami. Problem ten występuje przede wszystkim w zakresie kanalizacji (PROW i POIS). W obszarze gospodarki wodno-ściekowej, PO IŚ operuje wielkością aglomeracji (pow. 15 tys. RLM), a jednocześnie w RPO dopuszcza się w uzasadnionych przypadkach finansowanie projektów zlokalizowanych na obszarach aglomeracji pow. 15 tys. RLM. W obszarze zagospodarowania, zarówno w PO IŚ jak i w RPO, jako kryterium demarkacji przyjęto liczbę osób obsługiwanych przez zakład zagospodarowania odpadami na poziomie 150 tys. Liczba ta wynika wyłącznie z planowanego w ramach projektu zasięgu geograficznego działania zakładu, stąd również tutaj, elastyczność w „przechodzeniu” pomiędzy programami jest dość znacząca. Z punktu widzenia efektywności wykorzystania środków RPO najlepszym rozwiązaniem byłoby kierowanie maksymalnej liczby projektów do innych programów w celu</p>	<p>Należy wdrożyć bezwzględnie / od zaraz</p>	<p>IZ RPO WP</p>

<p>przyciągnięcia jak największej wartości środków do regionu z programów krajowych. Cel ten powinien być osiągnięty na etapie wyboru projektów poprzez dofinansowywanie takich projektów, co do których jest pewność, że nie mogą być sfinansowane ze środków krajowych. Szczególnej weryfikacji podlegać powinny kosztorysy tych projektów, których budżety bliskie są wartości określonej w kryteriach demarkacji.</p>		
<p>5. W celu jak najlepszego wykorzystania środków w ramach RPO WP, należy wprowadzić mechanizmy preferujące te projekty, które należą jednocześnie do obszarów słabych strukturalnie i niekwalifikujących się do wsparcia w ramach PROW. Przykładowo, dla projektów w zakresie gospodarki wodno-ściekowej preferowane powinny być projekty realizowane w aglomeracjach 2-15 tys. RLM, a w przypadku gospodarki odpadami, projekty realizowane w miejscowościach powyżej 5 tys. mieszkańców gmin wiejsko-miejskich oraz miastach gmin miejskich liczących powyżej 5 tys. mieszkańców. Nie należy jednak stosować wykluczeń dla obszarów kwalifikujących się do PROW, które miałyby charakter formalny, ponieważ pula środków w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) nie jest wystarczająca w celu zapewnienia finansowania dla całego popytu ze strony gmin uprawnionych do wsparcia w ramach PROW.</p>	<p>Należy wdrożyć bezwzględnie / od zaraz</p>	<p>IZ RPO WP</p>

3.2.2. Ocena realności docelowych wartości wskaźników zaproponowanych w RPO WP (w obszarze produktu i rezultatu)

Działanie 5.1.

W obszarze wskaźników dla działania 5.1. należy zweryfikować zakładaną ilość odpadów poddawanych odzyskowi (10 050 ton/rok) w stosunku do ilości odpadów komunalnych trafiających do wspartych zakładów zagospodarowania odpadami (67 000 ton/rok). Biorąc pod uwagę, że prawie 50% odpadów komunalnych to odpady podlegające biodegradacji, wydaje się, że udział odpadów poddawanych odzyskowi powinien być zaplanowany na wyższym poziomie.

Zgodnie z Krajowym Planem Gospodarki Odpadami 2010, zakłada się zmniejszenie ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych na składowiska do poziomu 75% w 2010 r. oraz 50% w 2013 r. wielkości tych odpadów wytworzonych na terenie woj. pomorskiego w 1995 r. Oznacza to, że na składowiska, w 2013 r. może trafić zaledwie 131,5 tys. ton odpadów komunalnych. Zakładając, że ilość wytwarzanych odpadów nie będzie ulegać znaczącym wahaniom, poziom odzysku dla odpadów komunalnych powinien wynosić ok. 45% (131,5 / 300 tys. ton odpadów komunalnych ulegających biodegradacji⁴⁰).

⁴⁰ Jest to wartość bardzo optymistyczna. Zgodnie z Krajową strategią ograniczania ilości składowanych odpadów ulegających biodegradacji, 2 2013 r. woj. pomorskie wytwarzać będzie ok. 460 tys. ton odpadów komunalnych ulegających biodegradacji.

Przyjęcie wskaźnika 45% dla odpadów ulegających biodegradacji, oznacza konieczność poddania odzyskowi ponad 15 tys. ton wyłącznie odpadów podlegających biodegradacji zgodnie ze wzorem: $0,45$ (wskaźnik odzysku dla odpadów komunalnych podlegających biodegradacji) $\times 0,5$ (udział odpadów ulegających biodegradacji w ilości odpadów ogółem) $\times 67$ tys. ton (ilość odpadów podlegających zbiórce) = 15,075 tys. ton.

Poziom odzysku dla pozostałych odpadów komunalnych powinien zostać oszacowany na podstawie aktualnych i przewidywanych trendów w sektorze oraz wskaźników odzysku dla już istniejących instalacji.

Działanie 5.2.

Brak uwag

Działanie 5.3.

Projekty w zakresie zarządzania informacją o środowisku ze względu na swoją specyfikę powinny obejmować monitoring całego regionu, np. kompleksowy monitoring zanieczyszczeń powietrza w całym województwie pomorskim. Projekty powinny objąć monitorowaniem poszczególne elementy środowiska (woda, powietrze, ziemia, zmiany klimatu, zagrożenia powodziowe). Dlatego należy uznać założoną liczbę projektów na poziomie 8 za zbyt dużą, tym bardziej, że niektóre projekty będą obejmować więcej niż jeden z ww. elementów.

Działanie 5.4.

Potencjalna moc zainstalowana w elektrowniach i elektrociepłowniach opartych o odnawialne źródła energii – 21,2 MW

Wartość należy uznać za realną. Zakładając koszt budowy 1 MW na poziomie 1,5 mln euro i średnim poziomie dofinansowania w wysokości 50% kosztów kwalifikowanych, budżet środków publicznych w wysokości prawie 15 mln euro powinien pozwolić osiągnąć zakładany wskaźnik rezultatu.

Potencjalna energia wytworzona w elektrowniach i elektrociepłowniach opartych o odnawialne źródła energii – 90 000 MWh

Wskaźnik 90 000 MWh należy zweryfikować pod względem technicznej wykonalności. Zgodnie z danymi Polskiej Izby Gospodarczej Energii Odnawialnej, w Polsce moc zainstalowana elektrowni wiatrowych w 2007 roku wynosi ok. 288 MW, co pozwoliło wyprodukować 356 768 MWh energii. W przypadku energii wodnej, wartości te wynoszą odpowiednio 935 MW i 1 926 218 MWh. Oznacza to średnią ilość energii wyprodukowanej z 1 MW na poziomie ok. 2 000 MWh. Przy założeniu takiej wydajności powstałych w ramach działania instalacji, za realny wskaźnik należy uznać raczej poziom 45 000 MWh.

Działanie 5.5.

Brak uwag

Działanie 8.2.

Liczba osób w gospodarstwach domowych przyłączonych do kanalizacji w wyniku realizacji projektów – 70 000.

Jeżeli przyjąć, że osiągnięty zostanie wskaźnik 120 osób na km kanalizacji, osiągnięcie wskaźnika musi pociągnąć za sobą budowę ok. 583 km kanalizacji. W ramach ZPORR wydatkowano ok. 77 mln zł budując ponad 86 km kanalizacji i prawie 13 km wodociągów. Zakładając, że całość budżetu działania 8.2. przeznaczona byłaby na budowę kanalizacji,⁴¹ ok. 62 mln euro środków z EFRR, przy założeniu cen z lat 2005-2007, a długoterminowy kurs euro utrzymałby się na poziomie 3,6 zł, powstałoby ok. 270-300 km kanalizacji.

Przyjmując za stałe wszystkie przedstawione założenia z wyłączeniem wskaźnika osób/km kanalizacji, liczba 70 000 osób korzystających z kanalizacji zostanie osiągnięta przy finansowaniu projektów charakteryzujących się średnią liczbą osób/km kanalizacji na poziomie ok. 240 osób.

Podsumowując, istnieje ryzyko, że liczba osób przyłączonych do kanalizacji na poziomie 70 000 może nie zostać osiągnięta.

Zakładając przeznaczenie ok. 70% budżetu działania na infrastrukturę wodno-ściekową, co oznaczałoby budowę ok. 210 km kanalizacji, oraz wskaźnik 120 osób na 1 km kanalizacji, realna wartość wskaźnika wynosi ok. 25 tys. osób.

Liczba osób objętych selektywną zbiórką odpadów w wyniku realizacji projektów – 450 000.

Wskaźnik należy uznać za stosunkowo ambitny. Projekt *Kompleksowy program segregacji odpadów w Bierkowie dla miasta Słupska i powiatu słupskiego-III etap* uzyskał dofinansowanie w wysokości prawie 11 mln zł i w efekcie objął swoim zasięgiem ok. 52 tys. gospodarstw domowych (ok. 160 tys. osób). Przeniesienie kosztu jednostkowego w przeliczeniu na osobę objętą systemem selektywnej zbiórki odpadów oznacza, że osiągnięcie liczby 450 000 osób powinno pociągać za sobą wydatki w wysokości nieco ponad 30 mln zł. Kwota ta powinna być jednak zaktualizowana o wzrost kosztów robót budowlanych, który nastąpił w ostatnich latach.

Należy jednak podkreślić, że proste przeniesienie kosztów jednostkowych z projektu realizowanego w ramach ZPORR może skutkować dużym błędem prognozy z dwóch powodów. Po pierwsze w ramach działania 8.2. średnia wartość projektu będzie znacznie mniejsza co w konsekwencji może skutkować mniejszymi korzyściami skali, a w konsekwencji osiągnięcie wskaźnika rezultatu będzie jeszcze trudniejsze. Po drugie, warto zaznaczyć, że projekty te będą znacznie mniej kompleksowe (będą uwzględniać wyłącznie etap selektywnej zbiórki odpadów bez inwestycji instalacje do sortowania i dalszego przetwarzania). Trudno jednak na tym etapie przesądzić, który z czynników będzie działał silniej.

Wskaźnik 450 tys. osób należy uznać za zbyt ambitny również z innego powodu. Na terenie objętym interwencją działania 8.2. mieszka ok. 1,043 mln osób. Oznacza to, że prawie połowa gmin musiałaby zrealizować projekt w tym zakresie. Wydaje się to jednak mało realne i zbyt ambitne nawet w stosunku do dokumentów strategicznych na poziomie kraju. Zgodnie z Krajowym Planem Gospodarki Odpadami 2010, planowany na 2018 r. poziom selektywnego zbierania odpadów wynosi 20% w stosunku do całości wytwarzanych odpadów.

Dodatkowo, w ramach działania 8.2. będą finansowane projekty, które nie znajdą swojego bezpośredniego odzwierciedlenia we wskaźniku liczby osób objętych selektywną zbiórką odpadów ze względu na inny cel główny projektu (np. likwidacja mogielników, rekultywacja nieczynnych składowisk odpadów w tym dzikich wysypisk).

Warto więc pamiętać, że efekty działania będą znacznie większe niż tylko te przedstawione w omówionym powyżej wskaźniku.

⁴¹ W ramach działania 8.2. dofinansowaniu podlegają również projekty w zakresie gospodarki odpadami na poziomie lokalnym.

REKOMENDACJE w kontekście RPO:	Waga rekomendacji / okres wdrożenia	Adresat / ewentualna propozycja sposobu wdrażania rekomendacji
1. W działaniu 5.1., zwiększyć udział odpadów podlegających odzyskowi w ilości odpadów trafiających do regionalnych zakładów zagospodarowania odpadów wspartych w ramach programu (wartość wskaźnika należy obliczyć uwzględniając zobowiązania wynikające z dokumentów strategicznych oraz po dodatkowym uzupełnieniu wiedzy dotyczącej parametrów aktualnie dostępnych najlepszych technologii).	Należy wdrożyć bezwzględnie / od zaraz	IZ RPO WP
2. W ramach działania 8.2. obniżyć wartość wskaźnika liczby osób w gospodarstwach domowych przyłączonych do sieci kanalizacji na 25 tys.	Należy wdrożyć bezwzględnie / od zaraz	IZ RPO WP
3. Pozostałe wskaźniki zweryfikować na podstawie ekspertyz specjalistycznych, uwzględniających aktualne koszty, parametry techniczne dostępnych rozwiązań technologicznych oraz zapotrzebowanie potencjalnych beneficjentów.	Należy wdrożyć bezwzględnie / od zaraz	IZ RPO WP

3.2.3. Propozycja kryteriów brzegowych w konkursach RPO WP w obszarze infrastruktury środowiska

Propozycje brzegowych kryteriów zawarte w niniejszym rozdziale stanowią w pewnym stopniu uszczegółowienie i sposób praktycznego stosowania kryteriów strategicznych przyjętych przez Komitet Monitorujący RPO WP w dniu 18 lutego 2008 r. Nie obejmują one pełnego zakresu przyjętych kryteriów, a przede wszystkim te, które ze względu na swój charakter, mogą mieć wymiar mierzalny w postaci jasnych i precyzyjnych wskaźników oceny oraz wynikają z analizy danych zgromadzonych w wyniku niniejszego badania.

W głównej mierze, kryteria te dotyczą oceny strategicznej w obszarze wartości dodanej, w tym przede wszystkim kwestii pilności, metod szacowania skali oddziaływania projektów oraz stopnia osiągniętych efektów ekologicznych.

Celem niniejszego rozdziału jest wskazanie możliwości zastosowania mierzalnych kryteriów oceny projektów wraz z propozycją metodologii wyliczania wartości będących podstawą rankingowania projektów.

W konsekwencji, kryteria brzegowe pozwalają istotnie wpływać na wskazywanie preferencji wydatkowania środków publicznych w ramach RPO WP.

Konstruując kryteria brzegowe kierowaliśmy się kilkoma zasadami, kluczowymi dla optymalizacji wydatków publicznych:

- ↳ Należy maksymalizować zero-jedynkową (spełnia – nie spełnia) metodę oceny lub obliczania liczby punktów w zależności od pozycji projektu na liście rankingowej stworzonej w oparciu o konkretne kryterium.
- ↳ Kryteria oceniające zgodność projektu z prowadzoną polityką regionu w zakresie ochrony środowiska powinny w sposób jednoznaczny odwoływać się do konkretnych dokumentów,

- a nawet poszczególnych ich rozdziałów w celu precyzyjnego wskazania wnioskodawcom metodologii oceny projektów.
- ↳ Zakładamy się, że im większy efekt ekologiczny na jednostkę nakładu, tym szybciej należy podjąć interwencję publiczną, ewentualne inne inwestycje, charakteryzujące się mniejszymi efektami, można zrealizować w terminie późniejszym.
 - ↳ Kryterium A.1 *Zgodność z przesłankami i celami Osi Priorytetowej* ma za zadanie odpowiedzieć na pytanie „czy i jak pilnie” należy zrealizować projekt, natomiast kryterium A.2 *Zgodność z przewidywanymi efektami realizacji Osi Priorytetowej* odpowiada na pytania „w jakim stopniu” cele Osi Priorytetowej są realizowane.
 - ↳ Brzegowe kryteria oceny powinny bazować w dużej mierze na wskaźnikach produktu i rezultatu.
 - ↳ Celem interwencji publicznej powinna być maksymalizacja efektów zewnętrznych, stanowiących korzyści społeczno-ekonomiczne, których głównymi beneficjentami są mieszkańcy regionu.

Ostatnie z kryteriów jest jednym z kluczowych, dlatego warto zwrócić na nie szczególną uwagę. Energetyka odnawialna czy zagospodarowanie odpadów to przykłady interwencji, gdzie kryterium to odgrywa największą rolę, ponieważ obszary te w dużej mierze stanowią przedmiot działalności gospodarczej i ze względu na swoją specyfikę, powinny być objęte zasadami dopuszczalności pomocy publicznej. Maksymalizacja efektów zewnętrznych nastąpi wówczas, gdy przy stałej kwocie wydatków publicznych, maksymalizujemy wartość inwestycji w danym obszarze, co skutkować będzie maksymalizacją zainstalowanych mocy wytwórczych czy liczby osób objętych systemami zagospodarowania odpadów. Ponieważ jak wcześniej wspomnieliśmy, obszary te w dużej mierze dotyczą działalności komercyjnej, dlatego środki publiczne powinny być kierowane wyłącznie w te obszary, które dla sektora prywatnego nie są interesujące ze względu na ograniczone korzyści finansowe lub wspólny charakter dostarczanego dobra (np. linia przesyłowa energii elektrycznej lub działania promocyjne segregację odpadów u źródła). W związku z tym, w proponowanych przez nas kryteriach brzegowych, wskazujemy te obszary interwencji, które powinny być zarezerwowane dla sektora publicznego oraz te, które ze względu na swój komercyjny charakter, powinny być minimalizowane jako przedmiot dofinansowania w ramach RPO WP.

Wprowadzanie mierzalnych kryteriów oceny, uwzględniających specyfikę konkretnego typu interwencji publicznej skutkuje nieporównywalnością oceny pomiędzy różnymi rodzajami projektów w ramach danego działania. Przykładem może być gospodarka wodna (Działanie 5.2.), w ramach której finansowane mogą być:

- ↳ Przebudowa wałów przeciwpowodziowych wraz z niezbędnymi drogami dojazdowymi.
- ↳ Regulacja i utrzymanie cieków wodnych (pogłębianie, stabilizacja brzegów, prace remontowe w korytach rzecznych, itd.), uwzględniające potrzeby ochrony przyrody, w tym różnorodności biologicznej. Renaturalizacja cieków wodnych i terenów wodno-błotnych.
- ↳ Tworzenie polderów oraz innych form zwiększania retencyjności, obejmujących np. zalesienia, zadrzewienia, zakrzaczenia. Budowa, rozbudowa i przebudowa systemów odbioru, odprowadzania i oczyszczania wód opadowych i roztopowych. Budowa lub przebudowa urządzeń małej retencji. Budowa lub przebudowa stacji pomp. Budowa lub przebudowa stopni wodnych.

Podobna sytuacja występuje w gospodarce odpadami, gdzie występują dwa podstawowe typy projektów: zbiórka, sortowanie i odzysk odpadów oraz rekultywacja nieczynnych składowisk.

W oby przypadkach, nie ma możliwości określenia kryteriów oceny tak, aby cechował je obiektywizm (mierzalność) oraz odpowiedniość, czyli uwzględnienie specyfiki konkretnego typu projektu.

Uruchamianie oddzielnych konkursów nie ma uzasadnienia ze względu na trudny do oszacowania poziom zainteresowania potencjalnych wnioskodawców wymienionymi typami projektów, co w konsekwencji powoduje trudności w optymalnym podziale środków pomiędzy poszczególne typy projektów. Dlatego rekomendujemy organizację konkursu uwzględniającego wszystkie typy projektów, natomiast podział budżetu należy dokonać w oparciu o zainteresowanie wnioskodawców różnymi typami projektów na podstawie udziału w kwocie wnioskowanej w całym konkursie.

REKOMENDACJE w kontekście RPO:	Waga rekomendacji / okres wdrożenia	Adresat / ewentualna propozycja sposobu wdrażania rekomendacji
<p>1. W przypadku działań zawierających różnorodne typy projektów, kryteria oceny powinny odzwierciedlać specyfikę typów projektów. Jednak w celu uniknięcia organizacji oddzielnych konkursów dla różnych typów projektów, rekomendujemy dokonać podziału środków pomiędzy typy projektów w oparciu o udział danego typu projektów w wartości kwot wnioskowanych w łącznej kwocie wnioskowanej w ramach danego konkursu. Takie podejście pozwoli wybrać w danym konkursie projekty różnorodne, adekwatnie do popytu wnioskodawców.</p>	<p>Należy wdrożyć bezwzględnie / od zaraz</p>	<p>IZ RPO WP</p>
<p>2. W przypadku działań zawierających różnorodne typy projektów, kryteria oceny powinny odzwierciedlać specyfikę typów projektów. Jednak w celu uniknięcia organizacji oddzielnych konkursów dla różnych typów projektów, rekomendujemy dokonać podziału środków pomiędzy typy projektów w oparciu o udział danego typu projektów w wartości kwot wnioskowanych w łącznej kwocie wnioskowanej w ramach danego konkursu. Takie podejście pozwoli wybrać w danym konkursie projekty różnorodne, adekwatnie do popytu wnioskodawców.</p> <p>3. Część kryteriów powinna mieć charakter mierzalny i łatwo kwantyfikowalny. Metodologia wyliczenia powinna być oparta na wskaźnikach produktu i rezultatu należących do grupy wskaźników obowiązkowych dla wnioskodawców, stanowiących podstawę rozliczenia finansowego projektu. Podejście takie pozwoli zmaksymalizować poziom obiektywizmu na etapie wyboru projektów oraz optymalnie rozdysponować środki (skutecznie, efektywnie i na projekty charakteryzujące się dużą trwałością).</p>	<p>Należy wdrożyć bezwzględnie / od zaraz</p>	<p>IZ RPO WP</p>
<p>4. Kryteria ocen powinny spełniać warunki odpowiedniości (rodzaj kryterium odpowiada specyfice konkretnego typu projektu), mierzalności oraz adekwatności (dane kryterium szczegółowe w sposób jasny i przejrzysty powinno odzwierciedlać kryteria strategiczne przyjęte przez Komitet Monitorujący).</p>	<p>Należy wdrożyć bezwzględnie / od zaraz</p>	<p>IZ RPO WP</p>

Tabela 12 Brzegowe kryteria projektów dla poszczególnych działań

Działanie	Typ projektu	Kryterium strategiczne dla RPO WP	Propozycja brzegowych kryteriów oceny projektów (przykłady)
Działanie 5.1 Gospodarka odpadami	<p>Budowa i rozbudowa regionalnych zakładów zagospodarowania odpadów komunalnych, w tym takich ich elementów jak: stacje przeładunkowe odpadów, instalacje do odzysku lub recyklingu, systemy selektywnego zbierania odpadów.</p> <p>Budowa, rozbudowa lub przebudowa instalacji i urządzeń do odzysku i unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych wydzielonych z odpadów komunalnych, odpadów medycznych i weterynaryjnych oraz odpadów zawierających azbest wraz z systemami ich zbiórki.</p>	<p>A1. Zgodność z przesłankami i celami Osi Priorytetowej</p> <p>A2. Zgodność z przewidywanymi efektami realizacji Osi Priorytetowej</p> <p>A3. Oddziaływanie</p> <p>A4. Partnerstwo, komplementarność, instrument elastyczności</p>	<p>Założenia, cele i uzasadnienie oraz stopień pilności realizacji projektu na podstawie dwóch podstawowych kryteriów:</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ Projekt wypełnia zobowiązania zgodnie z harmonogramem określonym w rozdziale 5 WPGO woj. pomorskiego; ↳ Projekt charakteryzuje się dużym stopniem efektywności ekologicznej mierzonej wskaźnikiem ilości odpadów podlegających procesowi odzysku / koszt kwalifikowany inwestycji – ranking wg wartości wskaźnika ↳ Liczba mieszkańców obsługiwanych przez instalację (objętych systemem zbiórki) /wartość inwestycji – lista rankingowa wg wartości wskaźnika. ↳ Punktacja za konkretne grupy przetworzonych odpadów (np. odpady opakowaniowe, wielkogabarytowe, elektroniczne itd.), zgodnie z priorytetami określonymi w dokumentach strategicznych (odpady najbardziej uciążliwe dla woj. pomorskiego). ↳ Przekroczenie poziomów odzysku i recyklingu odpadów, określonych w WPGO. ↳ Preferencja dla projektów kompleksowych (selektywna zbiórka, sortowanie, odzysk). ↳ Udział odpadów podlegających odzyskowi w stosunku do odpadów zebranych. ↳ Zgodnie z zasięgiem geograficznym projektu (gmina, > 1 gmina, powiat, > 1 powiat, region). ↳ Preferencje dla projektów generujących inwestycje prywatne stanowiące integralny element projektu – np. sortownia odpadów budowana przez inwestora prywatnego na potrzeby sortowania odpadów zbieranych w ramach stworzonego w projekcie systemu selektywnej zbiórki odpadów. Gmina wybiera inwestora inwestującego z sortownię odpadów jednocześnie oddając mu w użytkowanie stworzony w ramach projektu system selektywnej zbiórki odpadów.
	<p>Rekultywacja nieczynnych składowisk odpadów, w tym składowisk odpadów niebezpiecznych</p>	<p>A1. Zgodność z przesłankami i celami Osi Priorytetowej</p>	<p>Założenia, cele i uzasadnienie oraz stopień pilności realizacji projektu na podstawie dwóch podstawowych kryteriów:</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ Projekt wypełnia zobowiązania zgodnie z harmonogramem określonym w rozdziale 5 WPGO woj. pomorskiego; ↳ Projekt charakteryzuje się dużym stopniem efektywności ekologicznej mierzonej wskaźnikiem obszar podlegający rekultywacji / koszt kwalifikowany inwestycji – ranking wg wartości wskaźnika; ↳ Inne kryteria wpływające na pilność realizacji projektu: bliskość skupisk ludzi, źródeł ujęć wody, terenach cennych przyrodniczo.

		A2. Zgodność z przewidywanymi efektami realizacji Osi Priorytetowej	<ul style="list-style-type: none"> ↳ Punktacja za rekultywację składowisk odpadów niebezpiecznych. ↳ Powierzchnia rekultywowanego składowiska/koszt inwestycji – lista rankingowa wg wartości wskaźnika.
		A3. Oddziaływanie	<ul style="list-style-type: none"> ↳ Wielkość likwidowanego składowiska (ha). ↳ Dodatkowe punkty w przypadku likwidacji składowisk odpadów niebezpiecznych.
		A4. Partnerstwo, komplementarność, instrument elastyczności	↳ Wartość prognozowanych przychodów z tytułu np. dzierżawy zrekultywowanego terenu w stosunku do poniesionych kosztów kwalifikowanych – lista rankingowa wg wartości wskaźnika.
Działanie 5.2 Gospodarka wodna	Przebudowa wałów przeciwpowodziowych wraz z niezbędnymi drogami dojazdowymi;	A2. Zgodność z przewidywanymi efektami realizacji Osi Priorytetowej	↳ Efektywność kosztowa inwestycji (liczba osób objętych ochroną/koszt inwestycji) – lista rankingowa.
		A3. Oddziaływanie	<ul style="list-style-type: none"> ↳ Liczba osób objętych ochroną w wyniku realizacji inwestycji. ↳ Wielkość obszaru, który będzie chroniony w wyniku realizacji inwestycji (ha). ↳ Szczególne znaczenie obszarów objętych ochroną (zabytki, walory przyrodnicze, obszar intensywnej aktywności gospodarczej i inne). ↳ Zgodnie z zasięgiem geograficznym projektu (gmina, > 1 gmina, powiat, > 1 powiat, region).
		A4. Partnerstwo, komplementarność, instrument elastyczności	↳ Wartość inwestycji zrealizowanych w okresie 2001-2008 finansowanych ze środków publicznych na terenie objętym ochroną przeciwpowodziową.
	Regulacja i utrzymanie cieków wodnych (pogłębianie, stabilizacja brzegów, prace remontowe w korytach rzecznych, itd.), uwzględniające potrzeby ochrony przyrody, w tym różnorodności biologicznej. Renaturalizacja cieków wodnych i terenów wodno-błotnych.	A2. Zgodność z przewidywanymi efektami realizacji Osi Priorytetowej	↳ Efektywność kosztowa inwestycji (długość cieków/koszt inwestycji) – lista rankingowa.
		A3. Oddziaływanie	<ul style="list-style-type: none"> ↳ Projekt na terenach cennych przyrodniczo/Natura 2000. ↳ Długość cieków/powierzchni terenów wodno – błotnych mierzona udziałem długości cieków/powierzchni objętej projektem w stosunku do długości/powierzchni całkowitej. ↳ Zgodnie z zasięgiem geograficznym projektu (gmina, > 1 gmina, powiat, > 1 powiat, region).
	Tworzenie polderów oraz innych form zwiększania retencyjności,	A2. Zgodność z przewidywanymi efektami	↳ Efektywność kosztowa inwestycji (objętość utworzonych zbiorników/koszt inwestycji).

	<p>obejmujących np. zalesienia, zadrzewienia, zakrzaczenia.</p> <p>Budowa, rozbudowa i przebudowa systemów odbioru, odprowadzania i oczyszczania wód opadowych i roztopowych.</p> <p>Budowa lub przebudowa urządzeń małej retencji</p> <p>Budowa lub przebudowa stacji pomp</p> <p>Budowa lub przebudowa stopni wodnych</p>	realizacji Osi Priorytetowej	<ul style="list-style-type: none"> ↳ Kompleksowość projektu (w efekcie projektu następuje wzrost potencjału retencyjnego mierzonego m3). ↳ Pojemność polderów/zbiorników. ↳ Liczba osób objętych ochroną w wyniku realizacji projektu.
Działanie 5.3 Zarządzanie informacją o środowisku	<p>Tworzenie i rozbudowa systemów monitoringu środowiska, w tym m.in. systemów informowania, ostrzegania i reagowania na zagrożenia.</p> <p>Monitoring stanu zagrożenia powodziowego.</p>	A2. Zgodność z przewidywanymi efektami realizacji Osi Priorytetowej	↳ Efektywność kosztowa inwestycji (powierzchnia terenu objętego monitoringiem/koszt inwestycji – lista rankingowa wg wartości wskaźnika).
	<p>Wdrażanie nowych narzędzi i metod obserwacji stanu środowiska, dotyczących m.in. lasów, jakości gleb, wód i powietrza, a także metod i narzędzi do analizowania zagrożeń.</p>	A3. Oddziaływanie	<ul style="list-style-type: none"> ↳ Zapewnienie publicznego dostępu do gromadzonych danych (tak/nie). ↳ Kompleksowość geograficzna - % obszaru województwa objętego systemem ↳ Kompleksowość merytoryczna - liczba rodzajów zagrożeń objętych monitoringiem.
	<p>Tworzenie i rozbudowa istniejących baz danych do gromadzenia i przetwarzania informacji środowisku, np. w postaci map (tworzenie map terenów zalewowych).</p> <p>Tworzenie i rozwój regionalnych systemów informacji o środowisku z wykorzystaniem aplikacji GIS.</p>	A4. Partnerstwo, komplementarność, instrument elastyczności	↳ Współdziałanie systemu monitoringu z już istniejącymi systemami w celu zapewnienia kompatybilności danych (tak/nie).

Działanie 5.4. Rozwój energetyki opartej na źródłach odnawialnych	<p>Budowa, rozbudowa lub przebudowa infrastruktury oraz zakup urządzeń służących do produkcji energii pozyskiwanej ze źródeł odnawialnych, w tym m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - budowa jednostek wytwarzania energii wykorzystujących wiatr; - budowa źródeł ciepła opalanych biomasą, biogazem lub biopaliwami; - budowa instalacji solarnych; - budowa geotermalnych źródeł ciepła; - budowa jednostek wytwórczych energii elektrycznej wykorzystujących energię wody w małych elektrowniach wodnych o mocy do 10 MW. <p>Budowa źródeł wytwarzających energię elektryczną w skojarzeniu z ciepłem przy wykorzystaniu odnawialnych źródeł energii.</p> <p>Budowa lub przebudowa infrastruktury przyłączeniowej niezbędnej do odbioru i przesyłu energii elektrycznej lub ciepła ze źródeł odnawialnych.</p>	A2. Zgodność z przewidywanymi efektami realizacji Osi Priorytetowej	<ul style="list-style-type: none"> ↳ Efektywność kosztowa (Ilość wytworzonej energii rocznie/koszt inwestycji) ↳ Poziom korzyści wynikających z zastosowania kogeneracji energii – wg wartości wskaźnika PES (Primary Energy Savings – względna oszczędność energii pierwotnej)
		A3. Oddziaływanie	<ul style="list-style-type: none"> ↳ Preferencje dla produkcji energii / ciepła do sieci na potrzeby zewnętrznych odbiorców – ilość energii odprowadzana do sieci.⁴² ↳ Moc zainstalowana.
		A4. Partnerstwo, komplementarność, instrument elastyczności	<ul style="list-style-type: none"> ↳ Preferencje dla projektów generujących inwestycje prywatne stanowiące integralny element projektu – np. projekty, których celem jest budowa/przebudowa infrastruktury przyłączeniowej niezbędnej do odbioru i przesyłu energii elektrycznej lub ciepła ze źródeł odnawialnych w lokalizacjach atrakcyjnych z punktu widzenia produkcji energii ze źródeł odnawialnych. Atrakcyjność danej lokalizacji również powinna być przedmiotem potwierdzenia w ramach projektu (np. pomiary wiatrów dla lokalizacji potencjalnie atrakcyjnej do produkcji energii wiatrowej). Inwestycje w infrastrukturę przyłączeniową powinny następować po potwierdzeniu odpowiednimi badaniami atrakcyjności danej lokalizacji.
Działanie 5.5. Infrastruktura energetyczna i poszanowanie energii	<p>Rozbudowa lub przebudowa scentralizowanych systemów zaopatrzenia w ciepło, obejmujące źródła, sieci i węzły cieplne i wyposażenie ich w instalacje ograniczające emisje zanieczyszczeń pyłowych i gazowych do powietrza</p>	A1. Zgodność z przesłankami i celami Osi Priorytetowej	<ul style="list-style-type: none"> ↳ Lokalizacja projektu w strefie objętej programem naprawczym ochrony powietrza. ↳ Realizacja projektu wynika z regionalnej strategii energetyki, oraz z zapisów gminnych założeń do planów zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe. ↳ Projekty z zakresu termomodernizacji – projekt dotyczy obiektu związanego z ochroną zdrowia/edukacją.

⁴² Kryterium to skutkuje preferencjami dla projektów objętych zasadami pomocy publicznej.

	<p>Budowa źródeł wytwarzających energię elektryczną w skojarzeniu z ciepłem</p> <p>Likwidacja istniejących systemów ogrzewania obiektów użyteczności publicznej opalanych węglem i podłączenie odbiorców do miejskiego systemu ciepłowniczego lub lokalnych systemów ciepłowniczych</p> <p>Przekształcenie istniejących systemów ogrzewania obiektów użyteczności publicznej, w tym przebudowa źródeł ciepła na wykorzystujące odnawialne źródła energii;</p> <p>Kompleksowa termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej, połączona również z przebudową źródeł wytwarzania energii;</p> <p>Budowa, rozbudowa i przebudowa sieci energetycznych średniego i niskiego napięcia oraz obiektów infrastruktury energetycznej i urządzeń technicznych zapewniających prawidłową dystrybucję, ograniczenie strat sieciowych i czasu trwania przerw w zasilaniu odbiorców (w tym m.in. stacje transformatorowe).</p>	<p>A2. Zgodność z przewidywanymi efektami realizacji Osi Priorytetowej</p> <p>A3. Oddziaływanie</p> <p>A4. Partnerstwo, komplementarność, instrument elastyczności</p>	<ul style="list-style-type: none"> ↳ Projekt wykorzystuje odnawialne źródła energii – wskaźnik wykorzystania odnawialnych źródeł energii, (np. udział wytwarzanej energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych w całości wytwarzanej energii). ↳ Zmniejszenie zapotrzebowania na energię – zmiana % zapotrzebowania na energię przed realizacją projektu i po realizacji projektu. ↳ Stopień zmniejszenia niskiej emisji. ↳ Efektywność kosztowa: koszt inwestycji / emisja, której udało się uniknąć (różnica pomiędzy emisją równoważną liczoną dla źródła dotychczasowego/konwencjonalnego i emisji równoważnej dla źródła niekonwencjonalnego). ↳ Kompleksowość geograficzna – powierzchnia objęta projektem (% powierzchni gminy, projekt wykracza poza gminę). ↳ Kompleksowość merytoryczna (projekt obejmuje wszystkie elementy całego systemu: źródło + przesył + termomodernizacja jeśli to konieczne). Jednocześnie rekomendujemy znacząco obniżyć poziom wsparcia kosztów związanych z termomodernizacją. ↳ Liczba mieszkańców zamieszkujących na obszarze bezpośredniego oddziaływania projektu w postaci zmniejszonych emisji zanieczyszczeń do atmosfery. ↳ Projekt obejmuje obszary cenne przyrodniczo. ↳ Projekty partnerskie (partnerem może być wyłącznie instytucja zarządzająca nieruchomościami objętymi projektem). ↳ Preferencje dla projektów generujących inwestycje prywatne stanowiące integralny element projektu – np. projekty, których celem jest budowa/przebudowa infrastruktury przyłączeniowej niezbędnej do odbioru i przesyłu energii elektrycznej lub ciepła ze źródeł odnawialnych w lokalizacjach atrakcyjnych z punktu widzenia produkcji energii ze źródeł odnawialnych. Atrakcyjność danej lokalizacji również powinna być przedmiotem potwierdzenia w ramach projektu (np. pomiary wiatrów dla lokalizacji potencjalnie atrakcyjnej do produkcji energii wiatrowej). Inwestycje w infrastrukturę przyłączeniową powinny następować po potwierdzeniu odpowiednimi badaniami atrakcyjności danej lokalizacji.
<p>8.2 Lokalna infrastruktura ochrony środowiska</p>	<p>Budowa, rozbudowa lub przebudowa sieci kanalizacji zbiorczych oraz oczyszczalni ścieków</p> <p>Budowa, rozbudowa lub przebudowa</p>	<p>A1. Zgodność z przesłankami i celami Osi Priorytetowej</p>	<ul style="list-style-type: none"> ↳ Projekt dotyczy aglomeracji od 2 do 15 tys. RLM. ↳ Przedsięwzięcie wskazane do realizacji w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych.

<p>sieci wodociągowych realizowana razem z budową, rozbudową lub przebudową sieci kanalizacyjnych obejmujących tych samych odbiorców usług</p> <p>Budowa, rozbudowa lub przebudowa innych niż sieci urządzeń wodociągowych (ujęcia wód powierzchniowych i podziemnych, studnie publiczne, urządzenia służące do magazynowania i uzdatniania wód, urządzenia regulujące ciśnienie wody), tylko w przypadku jednoczesnej poprawy jakości wody u odbiorcy usług i zmniejszenia kosztów eksploatacyjnych systemu wodociągowego</p>	<p>A2. Zgodność z przewidywanymi efektami realizacji Osi Priorytetowej</p>	<p>Efektywność kosztowa inwestycji liczona wg następującej metodologii: (koszt inwestycji / liczba gospodarstw domowych przyłączonych do sieci kanalizacji) x (koszt inwestycji / liczba km wybudowanej sieci). Rankingowanie wg wartości wskaźnika.</p> <p>Jeśli elementem projektu jest budowa/przebudowa oczyszczalni ścieków: efektywność ekologiczna wyrażona wskaźnikiem: nakłady inwestycyjne / ilość oczyszczanych ścieków rok (wskaźnik wyliczony dla okresu 20 lat od zakończenia projektu) – rankingowanie wg wskaźnika. W przypadku odprowadzania ścieków do istniejącej oczyszczalni ścieków, projekt otrzymuje maksymalną liczbę punktów przydzielanych w ramach tego kryterium.</p> <p>Liczba mieszkańców podłączonych do sieci kanalizacji/wodociągowej.</p>
	<p>A3. Oddziaływanie</p>	<p>Projekt w pełni rozwiązuje kwestię gospodarki wodno-ściekowej całej aglomeracji (zobowiązania wynikające z KPOŚK). (tak/nie)</p>
	<p>A1. Zgodność z przesłankami i celami Osi Priorytetowej</p>	<p>Założenia, cele i uzasadnienie oraz stopień pilności realizacji projektu na podstawie dwóch podstawowych kryteriów:</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ Projekt wypełnia zobowiązania zgodnie z harmonogramem określonym w rozdziale 5 WPGO woj. pomorskiego; ↳ Projekt charakteryzuje się dużym stopniem efektywności ekologicznej mierzonej wskaźnikiem ilości odpadów podlegających procesowi odzysku / koszt kwalifikowany inwestycji – ranking wg wartości wskaźnika
	<p>A2. Zgodność z przewidywanymi efektami realizacji Osi Priorytetowej</p>	<ul style="list-style-type: none"> ↳ Liczba mieszkańców obsługiwanych przez instalację (objętych systemem zbiórki) /wartość inwestycji – lista rankingowa wg wartości wskaźnika. ↳ Punktacja za konkretne grupy przetworzonych odpadów (np. odpady opakowaniowe, wielkogabarytowe, elektroniczne itd.), zgodnie z priorytetami określonymi w dokumentach strategicznych (odpady najbardziej uciążliwe dla woj. pomorskiego). ↳ Przekroczenie poziomów odzysku i recyklingu odpadów, określonych w WPGO.
<p>Budowa, rozbudowa lub przebudowa kompostowni odpadów</p> <p>Likwidacja mogilników</p>	<p>A3. Oddziaływanie</p>	<ul style="list-style-type: none"> ↳ Preferencja dla projektów kompleksowych (selektywna zbiórka, sortowanie, odzysk). ↳ Udział odpadów podlegających odzyskowi w stosunku do odpadów zebranych. ↳ Zgodnie z zasięgiem geograficznym projektu (gmina, > 1 gmina, powiat, > 1 powiat, region).

		A4. Partnerstwo, komplementarność, instrument elastyczności	<ul style="list-style-type: none">↳ Preferencje dla projektów generujących inwestycje prywatne stanowiące integralny element projektu. Przykładowo, sortownia odpadów budowana przez inwestora prywatnego na potrzeby sortowania odpadów zbieranych w ramach stworzonego w projekcie systemu selektywnej zbiórki odpadów. Gmina wybiera inwestora inwestującego z sortownię odpadów jednocześnie oddając mu w użytkowanie stworzony w ramach projektu system selektywnej zbiórki odpadów.↳ Preferencje dla projektów na obszarach cennych przyrodniczo, jeśli na obszarze tym w latach 2001-2008 zrealizowane zostały projekty inwestycyjne, których celem było wykorzystanie walorów turystycznych obszaru.
--	--	---	---

4. Załączniki

Tabela 1. Lista uczestników panelu dyskusyjnego

Lp	Działanie	Powiat	Beneficjent/ niebeneficjent	
1	1.2	Kościerski	B	Gmina Miejska Kościerzyna
2	1.2	Gdański	B	Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych WP w Gdańsku
3	1.2	Słupski	B	Gmina Miasta Słupsk
4	1.2	Słupski	B	Gmina Miasta Słupsk
5	3.1	Chojnicki	B	Gmina Miejsko - Wiejska Brusy
6	3.1	Gdański	B	Gmina Wiejska Cedry Wielkie
7	3.1	Bytowski	B	Gmina Miejsko - Wiejska Miastko
8	3.1	Gdański	B	Gmina Wiejska Rumia
9		UM WP		Katarzyna Dymowska (DPR)
10		UM WP		Patrycja Szczygieł (DPR)
11		UM WP		Aleksandra Budny (DPR)
12		UM WP		Agnieszka Surudo – Z-ca Dyrektora Departamentu Programów Regionalnych (DPR)
13		UM WP		Adam Kałduński (DRRP) – ekspert oceniający projekty środowiskowe w ZPORR
14		UM WP		Agnieszka Orłowska – Kierownik w Departamencie Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych
15		PSDB		Moderator/ Wykonawca badania: Agnieszka Kowalczyk
16		PSDB		Moderator/ Wykonawca badania: Damian Dec

Tabela 2. Przedstawiciele instytucji, z którymi przeprowadzono wywiady IDI.

Lp	Instytucja	Imię i nazwisko
	IW ZPORR w województwie pomorskim	
1	Urząd Marszałkowski Departament Programów Regionalnych	Aleksandra Budny
	IZ RPO oraz Strategią rozwoju województwa	
2	Urząd Marszałkowski Departament Rozwoju Regionalnego i Przestrzennego	Radomir Matczak Zastępca Dyrektora Departamentu
	Przedstawiciele instytucji w obszarze infrastruktury środowiska w woj. pomorskim	
3	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Gdańsku	Pani Helena Okuniewska
4	ARMAAG	Dyrektor Krystyna Szymańska
5	Bałtycka Agencja Poszanowania Energii SA (BAPE)	Prezes Edmund Wach
	Beneficjenci badanych działań	
6	Beneficjent działania 1.2	Powiat kościerski
7	Beneficjent działania 3.1 K	Powiat bytowski
8	Beneficjent działania 3.1 W	Powiat chojnicki
	Niebeneficjenci badanych działań	
9	Niebeneficjent działania 1.2 O	Powiat lęborski
10	Niebeneficjent działania 3.1	Powiat kościerski

11	Niebeneficjent działania 3.1	Powiat bytowski
12	Niebeneficjent działania 3.1 O	Powiat człuchowski
13	Niebeneficjent działanie 3.2	Powiat wejherowski
Razem 13 wywiadów		

Tabela 3 Prawodawstwo i wymogi w zakresie infrastruktury ochrony środowiska

<p>Dyrektywa dotycząca oczyszczania ścieków komunalnych Dyrektywie Rady 91/271 EWG z dnia 21 maja 1991</p>	<p>Jednym z głównych priorytetów polityki ekologicznej Unii Europejskiej, mających na celu ochronę wód, jest kompleksowe uregulowanie gospodarki wodno-ściekowej w Państwach Członkowskich. Przepisy Unii Europejskiej w zakresie odprowadzania i oczyszczania ścieków komunalnych określone zostały w szczególności w Dyrektywie Rady 91/271 EWG z dnia 21 maja 1991 w sprawie oczyszczania ścieków komunalnych. W szczególności dyrektywa ta dotyczy gromadzenia, oczyszczania i zrzutu ścieków komunalnych oraz oczyszczania i zrzutu ścieków z niektórych sektorów przemysłowych, a jej celem jest ochrona środowiska przed niekorzystnymi skutkami tych zrzutów. Dyrektywa ta skierowana jest do wszystkich Państw Członkowskich Unii Europejskiej. W myśl Dyrektywy Rady 91/271 EWG Państwa Członkowskie mają obowiązek osiągnięcia zawartego w niej celu w określonych terminach. Wymagania i ustalenia dotyczące sektora środowiska i obowiązujące nasz kraj zostały zawarte w Traktacie o Akcesji Polski do Unii Europejskiej. Oznacza to, że wszystkie uregulowania dotyczące sektora „Środowisko” zostały zawarte w ww. dokumencie. Traktat Akcesji Polski do Unii Europejskiej obliguje Rząd Rzeczypospolitej Polskiej do wybudowania, rozbudowania i/lub zmodernizowania oczyszczalni ścieków komunalnych i systemów sanitarnej kanalizacji zbiorczej w aglomeracjach, przyjmując horyzont czasowy do roku 2015.</p> <p>Dyrektywa 91/271/EWG reguluje również wymagania dotyczące parametrów ścieków komunalnych, w szczególności zawartości związków azotu i fosforu (charakterystycznych dla ścieków komunalnych, a więc pochodzących z gospodarstw domowych). Wyrazem zobowiązania do realizacji przepisów zawartych w Dyrektywie są zapisy Traktatu Akcesyjnego, które zobowiązują Polskę do redukcji ładunków zanieczyszczeń biodegradowalnych w kolejnych horyzontach czasowych do końca roku 2005, 2010, 2013 i 2015, a także do uzyskania zgodnie z wymaganiami Dyrektywy minimum 75% redukcji związków fosforu i azotu. Dyrektywa 91/271/EWG zobowiązuje Polskę m. in. do:</p> <p>osiągnięcia standardów jakości ścieków odprowadzanych do środowiska wodnego z oczyszczalni ścieków (Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 8 lipca 2004 r. w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi, oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego,</p> <p>wyposażenia w określonych terminach wszystkich aglomeracji o Równoważnej Liczbie Mieszkańców (RLM) większej od 2 000 w systemy kanalizacyjne dla ścieków komunalnych i zapewnienia biologicznego oczyszczania ścieków przed wprowadzeniem ich do wód.</p> <p>Dyrektywa 91/271/EWG zobowiązuje również państwa członkowskie Unii Europejskiej identyfikacji najważniejszych obszarów, których wody są podatne na eutrofizację. W 2000 r. Rząd Rzeczypospolitej Polskiej ustalił, że w ramach wdrażania postanowień tej dyrektywy cały obszar Polski uznaje się za wrażliwy na eutrofizację. Zgodnie z zapisami dyrektywy 91/271/EWG na wszystkich obszarach uznanych za wrażliwe na eutrofizację należy stosować intensywniejsze metody oczyszczania ścieków komunalnych. W szczególności, wspomniana dyrektywa nakazuje zastosowanie metod oczyszczania ścieków umożliwiających usunięcie 75% związków azotu i fosforu ogólnego w ściekach dopływających do oczyszczalni ścieków. Jest to zgodne z zapisami wspomnianego Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 8 lipca 2004 r. w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi, oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego (Dz. U. Nr 168, poz. 1763). Zakłada się, że Polska uzyska określoną redukcję azotu i fosforu ogólnego w ściekach dzięki zastosowaniu metod oczyszczania biologicznego z pogłębionym usuwaniem azotu i fosforu w oczyszczalniach ścieków usytuowanych w aglomeracjach o równoważnej liczbie mieszkańców powyżej 15 000.</p> <p>Ponadto Ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2001 r. Nr 115, poz. 1229 z późn. zm. art. 208, ust. 1), jako główny akt prawny transponujący wymagania Dyrektywy 91/271 EWG z dnia 21 maja 1991 w sprawie oczyszczania ścieków komunalnych, zobowiązuje gminy do realizacji zadania własnego w zakresie usuwania i oczyszczania ścieków na obszarach aglomeracji wyznaczonych na ich terenie w terminach: do 31 grudnia 2015 r. w przypadku aglomeracji o równoważnej liczbie mieszkańców od 2000 do 15000, do 31 grudnia 2010 r. w przypadku aglomeracji o równoważnej liczbie mieszkańców powyżej 15000.</p> <p>Interpretacja powyższych zapisów prawnych oznacza wprost, że to właśnie polskie gminy, jako podstawowe jednostki podziału terytorialnego, będą głównym wykonawcą większości zadań, umożliwiających osiągnięcie przez Polskę wyznaczonych w Dyrektywie 91/271 EWG wymagań. Dotyczy to zwłaszcza zadań ukierunkowanych na wypełnienie luki infrastrukturalnej pomiędzy Polską i krajami starej UE.</p> <p>Obecnie realizacja wymagań Dyrektywy 91/271 EWG z dnia 21 maja 1991 przebiega etapowo, zgodnie z celami pośrednimi, zapisanymi w Traktacie o Akcesji Polski do Unii Europejskiej. W szczególności dotyczy następujących ram czasowych osiągnięcia wymaganego poziomu redukcji zanieczyszczeń:</p> <p>31 grudnia 2010 r. zgodność z dyrektywą powinna być osiągnięta w 1069 aglomeracjach, z których ładunek zanieczyszczeń biodegradowalnych stanowi 86% całkowitego ładunku zanieczyszczeń tego typu pochodzącego z aglomeracji,</p> <p>31 grudnia 2013 r. zgodność z Dyrektywą powinna być osiągnięta w 1165 aglomeracjach, z których ładunek zanieczyszczeń biodegradowalnych stanowi 91% całkowitego ładunku zanieczyszczeń tego typu pochodzącego z aglomeracji,</p> <p>31 grudnia 2015 r. zgodność z Dyrektywą powinna być osiągnięta we wszystkich aglomeracjach, z których ładunek zanieczyszczeń biodegradowalnych stanowi 100% całkowitego ładunku zanieczyszczeń tego typu pochodzącego z aglomeracji,</p> <p>Okres przejściowy na dostosowanie oczyszczalni zakładów sektorów przemysłu rolno - spożywczego do</p>
--	---

	wymogów dyrektywy trwać będzie do dnia 31 grudnia 2010 roku.
Polska polityka sektorowa w sferze gospodarki wodno-ściekowej	<p>Zadania realizacyjne w zakresie jakości wód i gospodarki ściekowej zostały przypisane do obowiązków poszczególnych gmin, z budżetów których ma być finansowana większość inwestycji w tym zakresie. Zapis ten wynika bezpośrednio z wymogów Ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne⁴³, która jako główny akt prawny transponujący wymagania Dyrektywy 91/271 EWG z dnia 21 maja 1991 w sprawie oczyszczania ścieków komunalnych, zobowiązuje gminy do realizacji zadania własnego w zakresie usuwania i oczyszczania ścieków na obszarach aglomeracji</p> <p>Obecnie obowiązujące przepisy zawierają bezpośrednią obligację do budowy kanalizacji i oczyszczalni ścieków, w myśl zapisów Dyrektywy 91/271/EWG, dotycząca oczyszczalni ścieków komunalnych oraz Dyrektywa 76/464/EWG, wprowadzająca ograniczenia w odprowadzaniu do wód powierzchniowych substancji uznanych za niebezpieczne. Do niedawna podstawowym aktem prawnym w tej dziedzinie było rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 29 listopada 2002 roku w sprawie wymagań, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska. Obecnie obowiązujące Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 8 lipca 2004 r. w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi, oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego⁴⁴ określają wymóg wyposażenia w określonych terminach wszystkich aglomeracji o RLM większej od 2 000 w systemy kanalizacyjne dla ścieków komunalnych i zapewnienia biologicznego oczyszczania ścieków przed wprowadzeniem ich do wód.</p>
Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych (KPOŚK)	<p>Dla realizacji wspomnianych powyżej zadań w zakresie wyposażenia aglomeracji w systemy kanalizacji zbiorczej i oczyszczalni ścieków komunalnych oraz wynikających pośrednio z Traktatu Akcesyjnego (w części dotyczącej spełnienia przez Polskę wymagań dyrektywy 91/271/EWG w sprawie oczyszczania ścieków komunalnych), został sporządzony przez Ministra Środowiska, zgodnie z ustawą Prawo wodne, „Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych”. Został on przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 16 grudnia 2003 r.</p> <p>Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych określa zadania konieczne do realizacji zapisów dyrektywy Rady 91/271/EWG dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych. W celu wypełnienia zobowiązań Rządu Rzeczypospolitej Polskiej przyjętych w Traktacie Akcesyjnym Polski do Unii Europejskiej, w horyzoncie czasowym do 2015 r. zobligowani zostaliśmy do wbudowania, rozbudowania i/lub zmodernizowania oczyszczalni ścieków komunalnych i systemów kanalizacji zbiorczej w aglomeracjach.</p> <p>KPOŚK zawiera wykaz aglomeracji o RLM większej od 2000 oraz wykaz niezbędnych przedsięwzięć polegających na wyposażeniu tych aglomeracji w systemy kanalizacyjne dla ścieków komunalnych i zapewnienia biologicznego oczyszczania ścieków przed wprowadzeniem ich do wód. Został on przygotowany na podstawie uzyskanych w 2003r. od gmin „Informacji o stanie i zamierzeniach dotyczących realizacji przez gminę przedsięwzięć w zakresie wyposażenia terenów zabudowanych i przeznaczonych pod zabudowę, w zbiorczej sieci kanalizacyjnej i oczyszczalni ścieków komunalnych (wg stanu na koniec 2002 r.)”. W dniu 7 czerwca 2005 r. został zatwierdzony przez Radę Ministrów zaktualizowany Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych. KPOŚK stanowi wykaz niezbędnych przedsięwzięć w zakresie wyposażenia aglomeracji w systemy kanalizacji zbiorczej i oczyszczalni ścieków do końca 2005 r., 2010 r., 2013 r. i 2015 r. Przygotowanie i późniejsza aktualizacja KPOŚK (wraz z załącznikami) w latach 2003-2005 polegała na: określeniu przedsięwzięć w zakresie systemów kanalizacji zbiorczej w gminach, w których istniejące w 2004 r. oczyszczalnie spełniają wymagania rozporządzenia Ministra Środowiska w sprawie warunków jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego (Dz. U. Nr 162 poz. 1763), przy czym zgodność z wymaganiami określonych w ww. rozporządzeniu oraz monitoring jakości odprowadzanych ścieków i osiągnięcia standardów oceniane są zgodnie z art. 314 ustawy Prawo ochrony środowiska⁴⁵, określeniu przedsięwzięć w zakresie systemów kanalizacji zbiorczej i oczyszczalni ścieków, które osiągną efekty ekologiczne w zakresie oczyszczania zgodne z wymaganiami określonymi w ww. rozporządzeniu w terminie do końca 2005 r., określeniu przedsięwzięć w zakresie systemów kanalizacji zbiorczej w gminach, w których prowadzona jest modernizacja, rozbudowa bądź budowa oczyszczalni ścieków z zamiarem osiągnięcia efektów ekologicznych oczyszczania ścieków zgodnych z wymaganiami ww. rozporządzenia w latach późniejszych.</p> <p>Długość sieci kanalizacyjnej, która powinna być wybudowana w poszczególnych aglomeracjach określono na podstawie propozycji gmin przy uwzględnieniu wymagań rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 22 grudnia 2004 r.⁴⁶ w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji oraz przy założeniu, że do 2015 r. obsługą systemami kanalizacji zbiorczej w wyznaczonych aglomeracjach zostanie objęte co najmniej 75-85% nie korzystających z takich usług w 2004r. Dyrektywa ta nakreśla również działania wówczas, gdy w miejscach, gdzie budowa systemu kanalizacji zbiorczej nie przyniosłaby korzyści dla środowiska lub powodowałaby nadmierne koszty, należy zastosować systemy indywidualne lub inne odpowiednie rozwiązania zapewniające ten sam poziom ochrony środowiska. Przedsięwzięcia zapisane w KPOŚK będą realizowane w 1577 aglomeracjach, w tym:</p> <p>76 aglomeracji > 100 000 RLM 383 aglomeracji 15 000+100 000 RLM 1118 aglomeracji 2 000+15 000 RLM.</p>
Gospodarka odpadami - możliwości	<p>Prawodawstwo unijne</p> <p>Pakiet obowiązujących aktualnie w Polsce ustaw i rozporządzeń w zakresie gospodarki odpadami został podporządkowany zaleceniom dyrektyw Unii Europejskiej. Do pakietu aktów prawnych Unii Europejskiej</p>

⁴³ Dz. U. z 2001 r. Nr 115, poz. 1229 z późn. zm. art. 208, ust. 1

⁴⁴ Dz. U. 2004 Nr 168, poz. 1763

⁴⁵ Dz. U. 62/2001 poz. 627 z późn. zm.

⁴⁶ Dz. U. 2004 Nr 283 poz. 2841

<p>dostosowania infrastruktury do dyrektyw Unii Europejskiej</p>	<p>regulujących gospodarkę odpadami należą: Dyrektywa Rady Europy 75/442/EWG z dnia 15 lipca 1975 r. w sprawie odpadach (nowelizowana od tamtego czasu wielokrotnie m.in.: Dyrektywą Rady 91/156/EWG z dnia 18 marca 1991 r. oraz Dyrektywą Rady 91/692/EEC, Decyzją Komisji 96/350/EC), Decyzja dyrektywa Rady 1999/31/WE z dnia 26 kwietnia 1999 r. w prawie składowania odpadów, Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2000/76/WE z dni 4 grudnia 2000 r. w sprawie spalania odpadów, Dyrektywa Rady 91/689/EWG z dnia 12 grudnia 1991 r. w sprawie odpadów niebezpiecznych, która zastąpiła Dyrektywę Rady 78/319/EWG z 20 marca 1978 r. w sprawie odpadów toksycznych i niebezpiecznych, Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i rady 94/62/ WE z dnia 20 grudnia 1994 r. w sprawie opakowań i odpadów opakowaniowych, Decyzja Komisji 94/3/EEC, wykaz częściowy odpadów pod nazwą Europejska Karta Odpadów, Załącznik do decyzji Rady Nr 94/904 z dnia 22 grudnia 1994 r. w sprawie odpadów niebezpiecznych, Dyrektywy dotyczące poszczególnych rodzajów odpadów: Dyrektywa 75/439/EWG w zakresie olejów opałowych Dyrektywa 75/403/EWG odnośnie polichlorowanych dwufenyli i trójfenyli PCB/PCT Dyrektywy 78/176/EWG, 82/883/EWG, 92/112/EWG odnośnie odpadów pochodzących z przemysłowego wykorzystania dwutlenku tytanu, Dyrektywa 91/157/EWG w zakresie baterii i akumulatorów, Dyrektywa 86/278/EWG odnośnie rolniczego wykorzystania osadów ściekowych, Rozporządzenie EWG/259/93 dotycząca transgranicznego przesyłania odpadów. Podstawy strategii Unii Europejskiej dziedzinie gospodarki odpadami wyznacza Dyrektywa Rady Europy 75/442/ EWG z dnia 15 lipca 1975 r. w sprawie odpadów, określana jako „Ramowa Strategia o odpadach”. Najważniejsze regulacje, na podstawie których w krajach ówczesnej Unii rozpoczęto porządkowanie gospodarki odpadami już w latach siedemdziesiątych - były regulacje art. 5 i art. 6. tej Dyrektywy. Zgodnie z art. 5 Państwa członkowskie podejmą działania aby ustanowić zintegrowaną i wystarczającą sieć zakładów do usuwania odpadów, stosujących najlepsze dostępne technologie nie związane z nadmiernymi kosztami. Sieć powinna umożliwiać usuwanie powstających odpadów w jednym z najbliższych odpowiednich zakładów, za pomocą najlepszych, dla danego rodzaju odpadów, metod i technologii, zapewniających dobrą ochronę środowiska i zdrowia ludzkiego. Z kolei art. 6 stanowi, że Państwa członkowskie wyznaczą lub desygnują kompetentną władzę lub władze odpowiedzialne za wprowadzenie w życie postanowień niniejszej dyrektywy. Programy gospodarki odpadami powinny zawierać następujące zadania o charakterze priorytetowym: wprowadzenie ogólnych zasad kontroli w gospodarce odpadami, wprowadzenie racjonalnej gospodarki odpadami w oparciu o plany na wszystkich szczeblach administracji publicznej, zapewnienie odzysku oraz usuwania odpadów w skali całego kraju odpadów w sposób nie zagrażający życiu i zdrowiu ludzkiemu, jak również ochronie środowiska, wprowadzania na rynek produktów, których ostateczne zastosowanie lub usuwanie miało minimalny wpływ na środowisko oraz zdrowie ludzi, odpady opakowaniowe nie powinny mieć żadnego wpływu na wzrost ilości odpadów oraz ich ogólnej szkodliwości. W ramach realizacji planowanej i racjonalnej gospodarki odpadami Dyrektywa wprowadza sześć podstawowych zasadach dotyczących planowania, wprowadzania oraz unieszkodliwiania odpadów⁴⁷: kraje członkowskie powinny skupić swoje działania na zapobieganiu powstawania odpadów oraz ograniczaniu ich ilości - poprzez właściwe technologie oraz materiały, w przypadku fizycznego powstania odpadu, powinien być propagowany odzysk odpadów, optymalne usuwanie odpadów-skladowanie odpadów na składowiskach odpadów lub spalanie, zgodnie z fundamentalną zasadą „zanieczyszczający płaci”; producent wyrobu pokrywa koszty utylizacji powstały odpadów, powstałych w cyklu życia produktu, propagowanie „czystych technologii” oraz zapobieganiu powstawania odpadów u źródła, zobowiązanie do planowego postępowania z odpadami w sposób, który nie spowoduje: zagrożeń dla powietrza, wody, gleby oraz roślin i zwierząt, uciążliwości związanych z hałasem oraz nieprzyjemnym zapachem oraz</p>
--	--

⁴⁷ *Gospodarka odpadami w Unii Europejskiej*, Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, Warszawa 2003.

⁴⁸ K. Nowakowski, *Ocena zgodności opakowań z wytycznymi Unii Europejskiej*, Centralny Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Opakowań, Warszawa 2005, s. 2.

⁴⁹ *Opakowanie* to wyrób dowolnego pochodzenia, używany do przechowywania, przewożenia, ochrony, przewożenia, dostarczenia i prezentacji towaru, na drodze od producenta poprzez dystrybutorów a na konsumentach kończąc. Zasadniczą funkcją opakowania jest zapewnienie odpowiedniej jakości produktu. PN-O-79000:97 „Opakowania- Terminologia”.

⁵⁰ K. Nowakowski, *Ocena zgodności opakowań z...*op.cit., s. 103.

⁵¹ H. Żakowska, K. Nowakowski, *Zasady postępowania z odpadami opakowaniowymi na terenie gminy i powiatu*, Materiały seminaryjne: Przewodnik dla administracji samorządowej, Centralny Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Opakowań, Warszawa 2005, s. 4.

⁵² Zob. ustawa o odpadach z dnia 11 kwietnia 2001r. z późn. zmianami.

⁵³ B. Bilitewski, G. Hardtle, K. Marek, *Podręcznik gospodarki odpadami: teoria i praktyka*, Wydawnictwo Seidel-Przywecki, Warszawa 2003, s. 679.

⁵⁴ J. Starypan, *Gminy nadal nie mają władztwa nad odpadami*, „Odpady i Środowisko”, Nr 35/ 2005, s. 83-84.

⁵⁵ B.B. Kłopotek, *Nowe ustawodawstwo...*op.cit., s. 14.

⁵⁶ M. Chudak, *Infrastruktura techniczna w planowaniu miejscowym*, „Przegląd Komunalny”, Nr 5/2006, s. 70.

szkodliwego wpływu na tereny mieszkaniowe oraz tereny objęte szczególną ochroną.

Tak więc w swoim podejściu państwa Unii Europejskiej powinny w pierwszej kolejności dążyć do unikania i minimalizacji gromadzenia odpadów, w dalszym etapie ich recyklingu i unieszkodliwiania, a ostatnim działaniem jest składowanie. Jak widać zdecydowany nacisk został położony na zapobieganie tworzeniu nadmiernej ilości odpadów, ich ekologiczne zagospodarowanie, a dopiero w ostatnim etapie ich składowanie.

Kolejna Dyrektywa nr 94/62/EC (nowelizacja Dyrektywa 2004/12/EC) zawiera regulacje dot. zagadnień gospodarki opakowaniami i odpadami opakowaniowymi. Jej celem jest tworzenie warunków do wdrażania systemu ograniczania i przeciwdziałania powstawaniu odpadów.⁴⁸ Dyrektywa ta precyzuje dokładne definicje opakowań, ich wymagania techniczne oraz standardy w zakresie zminimalizowania ich wpływu opakowań na środowisko.⁴⁹ Istota jej regulacji jest by producenci dbali, aby na rynek trafiały produkty opakowane w sposób bezpieczny i jak najbardziej przyjazny środowisku. Dokładne wymagania techniczne zawarte są w zharmonizowanych normach Europejskiego Komitetu Standaryzacji oraz raportach opracowywanych przez Komitet Techniczny (CEN/TC 261/SC4). Owe dokumenty zawierają wiele pojęć i terminów, ułatwiających interpretacje aktów prawnych dotyczących gospodarki odpadami opakowaniowymi.⁵⁰

Dyrektywa określa cele, zadania oraz wymogi stosowane w gospodarce opakowaniami oraz odpadami opakowaniowymi, które dotyczą szczególności:⁵¹

zapobiegania powstawaniu odpadów opakowaniowych,
ograniczania masy odpadów opakowaniowych deponowanych na składowiskach odpadów,
wprowadzenia standardów dotyczących jakości i czystości surowców wtórnych uzyskiwanych z odpadów opakowaniowych,
egzekwowania podstawowych wymagań i wprowadzania na rynek opakowań zgodnych z unijnym prawodawstwem,
systemu informacji oraz oznakowań opakowań,
promuje odzysk energii, jeżeli jest uzasadniony ekonomicznie i ekologicznie,
promuje recykling - stosowanie opakowań zwrotnych, określa poziomy recyklingu oraz odzysku,
wprowadza odpowiedzialności producentów za wpływ opakowań na środowisko,
wprowadzenie wymagań ekologicznych dotyczących opakowań wprowadzanych na rynek zgodnych z wymaganiami zawartymi w normach ekologicznych PN-EN.

2. Prawodawstwo polskie

Gospodarka odpadami jest bardzo ważną częścią ochrony środowiska. Racjonalna i planowa gospodarka odpadami może być źródłem cennych surowców, jak również energii. Z drugiej strony odpady mogą stać się poważnym źródłem zagrożeń dla zdrowia ludzkiego oraz środowiska naturalnego. Ważne jest, zatem prowadzenie polityki ochrony środowiska, w tym gospodarki w sposób uregulowany bazując na najlepszych rozwiązaniach systemowych osiągniętych w innych krajach członkowskich. Reforma ustrojowa państwa z 1999 r. oraz proces integracji Polski z Unią Europejską wymusiły na władzach administracji rządowej oraz samorządowej uregulowanie zadań oraz wyznaczenia nowych celów w dziedzinie ochrony środowiska, w tym w gospodarce odpadami. Wynikało to z faktu, że sposoby zagospodarowania odpadów stosowane w Polsce, znacznie odbiegały od systemów stosowanych w innych krajach członkowskich. Polski system gospodarki odpadami funkcjonuje na obecnych zasadach od 2001 r., kiedy to został uchwalony pakiet uchwał dotyczących gospodarki odpadami. Do najważniejszych aktów prawnych należą:

ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r., Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 62, poz. 627 wraz z późn. zmianami)
Ustawa o utrzymaniu czystości porządku w gminach z dnia 13 września 1996 (Dz. U. Nr 132, poz. 622, z późn. zmianami);

Ustawa o odpadach z 27 kwietnia 2001 r.,
ustawa z 11 maja 2001 r. o opakowaniach i odpadach opakowaniowych oraz o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz opłacie produktowej i opłacie depozytowej.
Powyższe ustawy wprowadzają nowy, ujednoczony system gospodarki odpadami zgodny z unijnym prawodawstwem.

Podstawowym aktem prawnym w dziedzinie ochrony środowiska jest ustawa o ochronie środowiska uchwalona 27 kwietnia 2001 r. Dotyczy ona wszystkich elementów ochrony środowiska naturalnego. W obszarze gospodarki odpadami zawiera regulacje dotyczące m.in.: opłat za korzystanie ze środowiska, w tym za umieszczeniu odpadów na składowisku. Ponadto określa wymogi w zakresie infrastruktury technicznej oraz rolę administracji publicznej i instytucji państwowych w dziedzinie ochrony środowiska (tj. funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej).

Kolejny akt prawny to ustawa o odpadach z dnia 27 kwietnia 2001 r. (Dz. U. Nr 62 poz.628 z późn. zmianami), obowiązująca od dnia 1 października 2001. Stanowi ona uzupełnienie ustawy Prawo ochrony środowiska będąc fundamentalnym aktem prawnym z zakresu gospodarki odpadami. Ustawa określa zasady postępowania z odpadami w sposób zapewniający ochronę życia i zdrowia ludzi oraz ochronę środowiska zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, a w szczególności zasady zapobiegania powstawaniu odpadów lub ograniczania ilości odpadów i ich negatywnego oddziaływania na środowisko, a także odzysku lub unieszkodliwiania odpadów. Podejmowane w tym zakresie działania powinny być przeprowadzane w sposób zapewniający ochronę życia i zdrowia ludności jak ochronę środowiska zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju.⁵² W art. 1 ustawa zawiera szereg podstawowych definicji i pojęć o odpadach przeniesionych z dyrektyw Unii Europejskiej tj. odpady, odpady komunalne, odzysk odpadów, recykling czy odzysk. Pod pojęciem odpady (podobnie jak w dyrektywach unijnych) należy rozumieć każdą substancję lub przedmiot należący do jednej z kategorii, określonych w załączniku nr 1 do powyższej ustawy, którą posiadacz pozbywa się zamierza się pozbyć lub do ich pozbycia jest zobowiązany. Ustawodawca nie przyjął jednoznacznej definicji odpadu niebezpiecznego, posługuje się natomiast zbiorem cech, które determinują czy dany odpad jest niebezpieczny. Zawartość odpadów o cechach charakterystycznych dla odpadów niebezpiecznych w ogólnej liczbie odpadów wytworzonych jest w Polsce stosunkowo niewielki. Jednakże wyselekcjonowanie ich z całej struktury powstałych odpadów powinno być obowiązkową praktyką przed ich końcowym unieszkodliwieniem.⁵³ Z kolei zasady gospodarowania odpadami podejmuje rozdział drugi omawianej ustawy. Jako priorytetowy obowiązek określono działanie zapobiegawcze powstawaniu odpadów już na etapie planowania, projektowania jak i wytwarzania. Za równie ważne uznano działania realizowane po zakończeniu użytkowania produktów.

Powinny one być skupione na odzysku, a w ostateczności na unieszkodliwieniu odpadów, których przetworzenie w inny sposób był niemożliwy. W myśl wprowadzonej zasady rozszerzonej odpowiedzialności producenta, producent odpowiedzialny jest nie tylko za odpady powstające w procesie produkcyjnym, ale również za odpady powstające po zużyciu produktów wytworzonych przez niego (odpady opakowaniowe). Ustawa ustala także obowiązki posiadaczy odpadów oraz przepisy dotyczące składowania i magazynowania odpadów. Ważnym zapisem ustawy jest również określenie przepisów dotyczących sporządzania oraz realizacji planów gospodarki odpadami na szczeblach krajowym, wojewódzkim, powiatowym oraz gminnym. Ponadto wprowadza obowiązki prowadzenia baz danych o odpadach na krajowym oraz wojewódzkim szczeblu oraz udostępnianiu danych dotyczących gospodarki odpadami innym podmiotom administracji państwowej. Plany gospodarki odpadami mają być narzędziem realizacji polityki ekologicznej państwa, a także podstawą tworzenia w skali kraju zintegrowanej i wystarczającej sieci instalacji i urzędzeń do odzysku i unieszkodliwiania odpadów, spełniających wymagania określone w przepisach o ochronie środowiska. Zgodnie z przepisami tej ustawy plany te określają: aktualny stan gospodarki odpadami, prognozowane zmiany w zakresie gospodarki odpadami, działania zmierzające do poprawy sytuacji w zakresie gospodarowania odpadami, instrumenty finansowe służące realizacji zamierzonych celów oraz system monitoringu i oceny realizacji zamierzonych celów. Plany gospodarki odpadami powinny być opracowywane zgodnie z polityką ekologiczną państwa.

W wyniku nowelizacji ustawy o odpadach z dnia 29 lipca 2005 r. nastąpiło przeniesienie odpowiedzialności za zadanie publiczne z lokalnych samorządów na kilkanaście tysięcy firm zajmujących się głównie usuwaniem odpadów komunalnych. Dodatkowo nowoprzyjęta nowelizacja ustawy o odpadach wprowadza w art. 79 a niepokojący zapis, na mocy, którego gminy, choć są ustawowo zobligowane do odpowiedzialności za zadania publiczne, nie muszą troszczyć się o budowę nowej infrastruktury odzysku (np. kompostowni lub sortowni odpadów). Ustawodawca przerzucił obowiązek odzysku odpadów opakowaniowych oraz redukcji masy odpadów ulegających biodegradacji na prywatnych przedsiębiorców. Zrealizowanie tychże obowiązków dla większości prywatnych przedsiębiorców będzie sprawą nierealną. Nietrudno również zauważyć, iż nowelizacja ustawy promuje duże prywatne międzynarodowe firmy (obsługujące duże wielkomięskie populacje), natomiast małe będą zmuszone do wycofania się z rynku usług komunalnych. 54

Niepokojący jest fakt, iż ustawodawca nie określił jednoznacznie, jaki organ administracji publicznej w Polsce jest odpowiedzialny za brak koordynacji działań „okołoodpadowych” w skali kraju. Brak tego zapisu, świadczący o tym, że nie został w pełni przetransponowany oraz implementowany art. 6 Dyrektywy Ramowej, określający budowę niezbędnej oraz zintegrowanej sieci zakładów dla racjonalnego zagospodarowania odpadów zgodnie z innymi standardami. Obok ustawy o odpadach zaczęły obowiązywać również inne ustawy związane z gospodarką odpadami. Polska uregulowała zagadnienia racjonalnej gospodarki opakowaniami oraz odpadami opakowaniowymi w ustawie z dnia 11 maja 2001 r. o opakowaniach i odpadach opakowaniowych (Dz.U. 2001 nr 63, poz.638). Ustawa określa wymagania jakim muszą odpowiadać opakowania ze względu na zasady ochrony środowiska oraz sposoby postępowania z opakowaniami oraz odpadami opakowaniowymi zapewniające ochronę życia i zdrowia ludzi oraz ochronę środowiska, zgodnie z wymogami zrównoważonego rozwoju. Ustawa ta odnosi się w szczególności do kryteriów, które muszą spełnić wprowadzone na rynek opakowania, aby sprostać wymogom ustawy o ochronie środowiska. Ustawodawca określił obowiązki oraz zadania stawiane producentowi, sprzedawcy, użytkownikowi czy importerowi w cyklu życia odpadu opakowaniowego. Ponadto uszczegółowił rolę i zakres działań organów administracji publicznej. Do najważniejszych regulacji ustawy należy obowiązek zapobiegania powstawania odpadów opakowaniowych, ograniczenia ich ilości, jak również szkodliwości dla środowiska, przez co producenci zostali zobowiązani do ograniczania objętości oraz masy odpadów do minimum. Opakowania powinny być wykonane w sposób zapewniający ich wielokrotny użytek i późniejszy recykling lub inną formę odzysku. W celu racjonalnej gospodarki opakowaniami oraz odpadami opakowaniowymi, w tym właściwego planowania inwestycji zorientowanych na przetwarzanie odpadów, jak i kontrolę wykonania obowiązków dotyczących ilości oraz składu opakowań, przedsiębiorcy, importerzy oraz eksporterzy zobowiązani są do składania rocznych sprawozdań. Sprawozdania mają być przekazywane Marszałkowi Województwa, a dotyczyć będą wytworzonych, sprowadzonych oraz wywiezionych za granicę opakowań. W przypadku importu i eksportu opakowań, przedsiębiorcy zobowiązani są do składania dodatkowych informacji dotyczących zawartości metali ciężkich w opakowaniach. 55 Ustawa zawiera również regulacje skierowane do organów administracji publicznej. Marszałek Województwa ma za zadanie opracowywanie raportów dotyczących produkcji oraz eksportu i importu opakowań na podstawie sprawozdań otrzymywanych od przedsiębiorców. Następnie zbiorcze raporty z województw przekazywane są Ministrowi Ochrony Środowiska, który zobligowany ustawą prowadzi na ich podstawie bazę danych z zakresu gospodarki odpadami opakowaniowymi oraz opakowaniami.

Kolejny akt prawny to Ustawa o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej i opłacie depozytowej z dnia 11 maja 2001 r. (Dz.U 2001 nr 63, poz.639, z późn. zmianami.). Ustawodawca określa w niej sposoby realizacji odzysku i recyklingu odpadów użytkowych i opakowaniowych przez przedsiębiorców produkujących określone wyroby lub stosujących określone opakowania. W przypadku nie wywiązania się z ustawowego obowiązku, przedsiębiorca uiszcza opłatę w myśl zasad „rozszerzonej odpowiedzialności producenta” oraz „zanieczyszczający płaci”. Ponadto ustawa szczegółowo określa w rozdziale 3 zasady naliczania oraz wpłacania opłaty produktowej. Do uiszczenia opłaty zobowiązani są przedsiębiorcy, którzy nie uzyskali wymaganego poziomu odzysku lub recyklingu. Ustawodawca zawarł również obowiązki organów administracji publicznej w zakresie sprawozdawczości na potrzeby Ministra Ochrony Środowiska i Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz zapisy dotyczące podziału i wykorzystania środków pochodzących z opłaty produktowej.

Uwarunkowania lokalne z zakresu gospodarki odpadami wynikają także Ustawy o utrzymaniu czystości porządku w gminach z dnia 13 września 1996 r.(Dz. U. Nr 132, poz. 622, z późn. zmianami.). Określa ona zadania gminy oraz obowiązki właścicieli nieruchomości dotyczące utrzymania czystości i porządku, a także warunki udzielania zezwoleń podmiotom świadczącym usługi w zakresie objętym regulacją ustawy. Ustawa wyznacza zarówno zadania gmin jak i obowiązki właścicieli nieruchomości. Utrzymanie czystości i porządku w gminach należy do obowiązkowych zadań własnych gmin. Wśród zadań gmin należy wymienić:

tworzenie warunków do wykonywania prac związanych z utrzymaniem czystości i porządku na terenie gminy, zapobiegają zanieczyszczaniu ulic, placów i terenów otwartych przez: likwidację składowania odpadów w miejscach do tego nie przeznaczonych i przeciwdziałanie takiemu składowaniu, budowę i utrzymanie szaleatów

	<p>publicznych, ustawianie koszy ulicznych na odpady w rejonach intensywnego ruchu pieszego, organizowanie odbioru odpadów komunalnych z urządzeń ruchomych, określają wymagania wobec osób utrzymujących zwierzęta domowe w zakresie bezpieczeństwa i czystości w miejscach publicznych, organizują ochronę przed bezdomnymi zwierzętami; tworzą warunki do selektywnej zbiórki, segregacji i składowania odpadów przydatnych do wykorzystywania oraz współdziałają z jednostkami organizacyjnymi i osobami podejmującymi zbieranie i zagospodarowywanie tego rodzaju odpadów, współdziałają z właściwymi organami administracji rządowej w organizowaniu gospodarki odpadami niebezpiecznymi wydzielonymi z odpadów komunalnych.</p> <p>Zgodnie z przepisami ustawy szczegółowe zasady utrzymania czystości i porządku na terenie gminy ustala w drodze uchwały rada gminy. Regulowane są w niej wymagania w zakresie utrzymania czystości i porządku na terenie nieruchomości, rodzaju urządzeń przeznaczonych do gromadzenia odpadów komunalnych na terenie nieruchomości oraz na drogach publicznych, częstotliwości, zasad i sposobu usuwania odpadów komunalnych z nieruchomości oraz z innych terenów przeznaczonych do użytku publicznego, a także zasad utrzymywania zwierząt domowych i gospodarskich. Z kolei właściciele nieruchomości zapewniają utrzymanie czystości i porządku m.in. przez: wyposażenie nieruchomości w urządzenia służące do gromadzenia odpadów komunalnych oraz utrzymywanie tych urządzeń w odpowiednim stanie sanitarnym i porządkowym oraz przyłączenie do istniejącej kanalizacji sanitarnej, gromadzenie powstałych na terenie nieruchomości odpadów komunalnych w urządzeniach, usuwanie i unieszkodliwianie odpadów komunalnych, oczyszczanie ze śniegu i lodu oraz usuwanie błota i innych zanieczyszczeń z chodników położonych wzdłuż nieruchomości. Ustawa przypisuje gminom szereg zadań nie dając jednak narzędzi zapewniających realizację świadomej polityki gospodarki odpadami. Dlatego też polskie gminy z niecierpliwością czekały na zmiany w ustawie o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, dotyczącego zmiany zapisu konieczności przeprowadzenia referendum przy przejmowaniu od mieszkańców gminy obowiązku usuwania odpadów, za tzw. „opłaty śmieciowej”, który byłby wnoszony na specjalne konto gminy. Wiele gmin oraz związków gminnych przygotowało specjalne programy naprawy sytuacji stanu gospodarki odpadami na terenie ich gmin w zakresie poprawy skuteczności usuwania i zagospodarowania odpadów. Niestety przyjęta nowelizacja z dnia 29 lipca 2005 r. ustawy o odpadach oraz zmianie niektórych innych ustaw „podcięła samorządowcom skrzydła”. Ciągłe do prywatne firmy przewozowe będą otrzymywać opłaty od mieszkańców za wywóz odpadów. Gmina nadal nie będzie miała władztwa nad strumieniem odpadów powstającym na jej terenie oraz nad środkami finansowymi potrzebnymi do realizacji swoich lokalnych programów.</p> <p>Z punktu widzenia kształtowania polityki w zakresie gospodarki odpadami istotne znaczenie ma akt prawny o szerszym znaczeniu - Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 27 marca 2003 r. (Dz. U. 2003r. nr 80, poz.717 z późn. zmianami). Reguluje ona zagadnienia dotyczące trybu uchwalania, wprowadzenia zmian w miejscowych planach zagospodarowania oraz znaczenia infrastruktury technicznej w planowaniu miejscowym. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego sporządza się w szczególności dla terenów, przeznaczonych do realizacji zadań samorządowych oraz rządowych z zakresu ponadlokalnych celów publicznych⁵⁶. Zadania realizowane przez infrastrukturę z zakresu gospodarki odpadami (np. składowiska, spalarnie) mają charakter typowo ponad gminny. Efektywność oraz prosty rachunek ekonomiczny skutkują tym, iż kompleksowe systemu gospodarki odpadami powinny być realizowane dla większej liczby mieszkańców (co najmniej 100 tys.). Ten warunek decyduje o tym, że kompleksowa infrastruktura powinna być budowana na potrzeby większych gminy miejskich wraz z ościennymi, natomiast w przypadku gmin wiejskich przez związki gminne. Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym dotyczy także zagadnień obsługi komunikacyjno-technicznej jednostek samorządu terytorialnego. Wyrazem tego jest nakaz uwzględnienia w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego zasad modernizacji oraz rozbudowy systemów infrastruktury technicznej. Dlatego też praktycznie każda zmian w infrastrukturze technicznej gospodarki odpadami musi wiązać się ze zmianą zapisów w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego. Powoduje to szereg sporów oraz kłótni dotyczących lokalizacji inwestycji celu publicznego, które nierazko kończą się impasem lokalizacyjnym, wynikającym z trudności w uzyskaniu kompromisu. Właśnie w takich przypadkach, w ustawie o zagospodarowaniu przestrzennym znajdują się pewne przepisy dotyczące potencjalnej interwencji władz administracji rządowej dotyczących przełamania impasu władz samorządowych dotyczących inwestycji celu publicznego w gminie. Powyższych regulacji nie stosuje się jednak do związków gminnych, a gospodarka odpadami, z racji swej specyfiki, winna być realizowana na poziomie kilku gmin.</p>
<p>Proces dostosowania Polski do prawodawstwa Unii Europejskiej w sferze gospodarki odpadami</p>	<p>Wśród polskich regulacji dostosowujących prawo do wymogów Unii Europejskiej można wskazać przede wszystkim ustawę o utrzymaniu czystości i porządku w gminach z 13 września 1996 r. (Dz. U. nr 132, poz. 622 z późn. zmianami) oraz ustawę o odpadach z 27 czerwca 1997 r. z mocą od 1 stycznia 1998 r. (Dz. U. nr 96, poz. 592 z późn. zmianami). Obejmuje ona zagadnienia będące przedmiotem następujących dyrektyw: 75/442/EEC o odpadach (ramowa), 91/689/EEC o odpadach niebezpiecznych, 94/62/EEC o opakowaniach i odpadach z opakowań, 89/429/EEC o starych spalarniach odpadów komunalnych, 89/369/EEC o nowych spalarniach odpadów komunalnych, 94/67/EEC o spalarniach odpadów niebezpiecznych, o składowaniu odpadów (ostateczna wersja 1997 r.).</p> <p>Stożenie zgodności ich postanowień z prawem polskim jest bardzo zróżnicowany. Wiele zagadnień zostało pominiętych (zwłaszcza norm technicznych zawartych w dyrektywach dotyczących spalarni). Pozostałe dyrektywy odnoszące się do problematyki odpadów (m.in. odpadach z przemysłu tlenu tytanu, o PCB, o olejach, o akumulatorach i bateriach, o makulaturze) pozostają poza zasięgiem obu polskich ustaw.</p> <p>Pojęcie odpadu - nowa definicja odpadu wypracowana w Unii Europejskiej różni się nieco od polskiej choć w końcowym efekcie dotyczy to spraw drugorzędnych. Dyrektywa ramowa o odpadach 75/442 po zmianach wprowadzonych przez dyrektywę 91/156 zawiera następująca definicje: „odpad oznacza każdą substancję lub obiekt należący do kategorii określonej w Aneksie I, którego posiadacz pozbywa się (discard) lub zamierza to uczynić lub też pozbycie się jest wymagane”. Kluczowe pojęcie „discard” nie jest w dyrektywie zdefiniowane. Odpad niebezpieczny - model przyjęty w dyrektywie z 1991 r. o odpadach niebezpiecznych 91/689 jest dość</p>

skomplikowany. Kryteria umieszczenia danej substancji lub przedmiotu na liście odpadów niebezpiecznych określają postanowienia Aneksów 91/689 ustalające zakres odpadów niebezpiecznych. Polska regulacja jest zbliżona do modelu obowiązującego w Unii Europejskiej. Co więcej jej efekt jest identyczny skoro rozporządzenie z art. 6 ust. 2 ustawy o ochronie i kształtowaniu środowiska inkorporuje do naszego porządku prawnego Europejski Katalog Odpadów wraz z listą odpadów niebezpiecznych. Istnieje jednakże pewna różnica. Stopień szczegółowości kryteriów określonych w dyrektywie 91/689 jest bardzo znaczny. Polskie kryteria ustawowe mają natomiast tak ogólny charakter, że nie mogą stanowić w tej mierze istotnej pomocy. Odpad komunalny - definicja odpadu komunalnego obowiązująca w Unii Europejskiej jest bardziej precyzyjna od polskiej: „Odpady komunalne oznaczają: pozostałości domowe, jak również pozostałości handlowe lub usługowe albo inne odpady, które ze względu na ich cechy lub skład są podobne do pozostałości domowych” (Art. 1. ust 2 dyrektywy 89/369).

Ostatnia kategoria obejmuje odpady niezależnie od miejsca ich pochodzenia. Decydujące znaczenie mają tu skład i właściwości (w tym masa) odpadów. Różnice te nie powinny mieć jednakże zasadniczego wpływu na prawa i obowiązki podmiotów gospodarujących odpadami gdyż w istocie dotyczą tego samego rodzaju odpadów.

Adresaci obowiązków - w Unii Europejskiej (dyrektywy 75/442 o odpadach i 91/689 o odpadach niebezpiecznych) zagadnienia te rozwiązano odmiennie niż w ustawach polskich. Odbiorca jest tu podmiotem wykonującym czynności jedynie odpowiadające polskiemu pojęciu „usuwanie” (w Polsce również wykorzystanie i unieszkodliwienie). Pojęcie „wytwórca” w rozumieniu obu dyrektyw jest szersze - obejmuje zarówno naszych wytwarzających odpady (pod nazwą wytwórcy pierwotnego) oraz odbiorcę odpadów (w zakresie czynności odpowiadającym wykorzystywaniu lub unieszkodliwianiu). Istnieje ponadto pojęcie posiadacza odpadów, które jest najszersze i obejmuje zarówno wytwórcę jak i odbiorcę tak w rozumieniu dyrektyw jak i prawa polskiego. Adresatem większości obowiązków jest posiadacz odpadów, a więc odmiennie niż w ustawie o odpadach nie różnicuje się ich ze względu na podmiot (inny zakres obowiązków wytwarzającego i odbiorcy). Model ten przypomina nieco rozwiązanie z naszej ustawy o utrzymaniu porządku i czystości, gdzie odpowiedzialnikiem unijnego posiadacza jest właściciel nieruchomości. Odnotować tu jednak trzeba systemową sprzeczność ustawy o odpadach z prawem Unii Europejskiej.

Gospodarowanie odpadami - przepisy europejskie kwestie te regulują w sposób bardziej dokładny niż ustawodawstwo polskie. Dyrektywa ramowa 75/442/EEC o odpadach po zmianach dokonanych w 1991 r. zrezygnowała z opisowego definiowania wykorzystywania i unieszkodliwiania odpadów. Obecnie istnieje lista czynności polegających na unieszkodliwianiu odpadów (Aneks II A do dyrektywy 75/442/EEC) oraz lista czynności prowadzących do odzysku (wykorzystania) odpadów (Aneks II B do tej samej dyrektywy). W polskim modelu większość obowiązków podmiotu gospodarującego odpadami określać będzie decyzja administracyjna, a więc akt indywidualny. W Unii jest to przedmiotem przepisów powszechnie obowiązujących.

Opakowania - w tej mierze zasadnicza rolę odgrywają dwie dyrektywy a mianowicie: Dyrektywa Rady 85/339/EEC o pojemnikach na napoje przeznaczone do konsumpcji z 1985r., oraz Dyrektywa Rady i Parlamentu Europejskiego 94/62/EEC o opakowaniach i odpadach z opakowań z 1994r. Jak wynika z porównania postanowień nowej ustawy o odpadach z postanowieniami obu tych dyrektyw wielu poruszanych w niej aspektów w ogóle nie wzięto w Polsce pod uwagę.

Negocjacje Polski w dziedzinie gospodarki odpadami

W zakresie gospodarki odpadami Traktat Stowarzyszeniowy Polski z UE koncentruje się na zmniejszaniu i ograniczaniu ilości odpadów, ich utylizacji oraz ich bezpiecznym dla środowiska składowaniu. Aby w pełni realizować powyższe cele obie Strony zobowiązały się do współdziałania w zakresie współpracy na szczeblach regionalnych i międzynarodowych oraz rozwoju strategii zarówno w wymiarze światowym (charakter klimatyczny) oraz państwowym. Środkiem ku realizacji powyższych działań winna być współpraca na szczeblu regionalnym i międzynarodowym w zakresie: wymiany informacji, doświadczeń oraz kadry naukowo-badawczej, programów szkoleniowych, monitoringu, przepływu czystych technologii. Jednocześnie priorytetem we wspólnej polityce w zakresie środowiska miało być przede wszystkim zbliżenie zapisów krajowego prawodawstwa do standardów obowiązujących we Wspólnocie.⁵⁷

Pełne członkostwo w UE wymagało od Polski konieczność wdrożenia nowych przepisów unijnych, znalezienia rozwiązań oraz wprowadzenie określonych norm i standardów. Dostosowanie prawa polskiego do wymogów unijnych realizowane było etapowo. Poprzedzone zostało w pierwszej kolejności rozpoznaniem w pełni prawa europejskiego oraz krajowego, następnie określeniu pożądanego stopnia zgodności. Najważniejszym zagadnieniem wydaje się być uzyskanie zgodności zasad generowanych w dyrektywach począwszy od 1975 roku. Traktat Stowarzyszeniowy dopuszcza stopniową implementację oraz dostosowanie się do wymogów unijnych. Eksperti OECD przewidują, że pełna harmonizacja prawodawstwa obu Stron w dziedzinie Środowiska nastąpi już po 2014 roku.

Okresy przejściowe w gospodarce odpadami

Polska zamknęła negocjacje w obszarze „Środowisko” w październiku 2001 r. W wyniku poczynionych ustaleń zakłada się, że do końca 2015 r. cała Polska zostanie pokryta siecią zagospodarowania odpadów komunalnych. Polska wynegocjowała 3 okresy

⁵⁷ Zob. Art. 80 „Środowisko Naturalne”, Układ Europejski ustanawiający stowarzyszenie między Rzeczypospolitą Polską, z jednej strony, a Wspólnotami Europejskimi i ich Państwami Członkowskimi, z drugiej strony, sporządzony w Brukseli dnia 16 grudnia 1991 r.

przejściowe dotyczące gospodarki odpadami. W wyniku prowadzonych negocjacji w Krajowym Planie Gospodarki Odpadami (KPGO)⁵⁸ przyjęto następujące okresy przejściowe:

Tabela 4 Okresy przejściowe w gospodarce odpadami

Dziedzina	Źródła prawa	Data wejścia	Zakres
Opakowania	Dyrektywa 94/62/WE -nowelizacja: Dyrektywa 2004/12/EC	do 31.XII.2007	uzyskanie odzysku w wysokości 50% oraz recyklingu na poziomie 25%
		do 31.XII.2014	uzyskanie odzysku w wysokości min. 60% oraz recyklingu na poziomie min. 55 % max. 80 %. Minimalne poziomy recyklingu dla poszczególnych rodzajów opakowań: szkło 60%, papier i tektura 60%, metale 50%, tworzywa sztuczne 22,5%, drewno 15% ⁵⁹
Składowiska odpadów	Dyrektywa 99/31/WE	do 1.VII.2013	modernizacja istniejących lub budowa nowych składowisk odpadów; redukcja ilości składowanych odpadów do 50 proc. wytworzonych w 1995 roku
Przesyłanie odpadów	Rozporządzenie EWG/259/94	do 31.XII.2008	w zakresie nadzoru oraz kontroli przesyłania odpadów w obrębie UE i poza jej terytorium
Odpady biodegradowalne	b/d	do 2010	uzyskanie odzysku lub unieszkodliwiania odpadów komunalnych ulegające biodegradacji w takim stopniu, aby kierować do składowania ilość równą 75 proc. odpadów wytworzonych w 1995 roku (4 380 tys. Mg)
Odpady wielkogabarytowe	b/d	2006-2014	w 2006 roku 20 proc. odpadów wielkogabarytowych będzie odbieranych w wyniku selektywnej zbiórki, w 2010 roku - 50 proc., a w 2014 roku - 60 proc w stosunku do selektywnej zbiórki odpadów budowlanych zapewni wydzielenie ich ze wszystkich odpadów komunalnych: w 2006 roku - w 15 proc., w 2010 roku - w 40 proc. i w 2014 roku - w 60 proc
Odpady budowlane	b/d	2006-2014	
Odpady niebezpieczne	b/d	2005-20014	selektywna zbiórka odpadów niebezpiecznych w celu ich unieszkodliwienia powinna objąć w 2005 roku - 15 proc.; w 2010 roku - 50 proc. i w 2014 roku - 80 proc

Źródło: opracowanie na podstawie informacji Ministerstwa Ochrony Środowiska

Dla spełnienia powyższych wymogów niezbędna będzie realizacja wielu zadań inwestycyjnych. Obejmować one będą budowę i modernizację obiektów i urządzeń służących do składowania, utylizacji oraz przerabiania odpadów typu składowiska, kompostowanie, sortownie, spalarnie. Konieczna jest także realizacja przedsięwzięć mających na celu zmniejszenie ilości odpadów trafiających na składowiska, kierowanie ich w większym stopniu do wtórnej przeróbki lub odzysku.

⁵⁸ Uchwała Nr 219 RM z dnia 29 października 2002r., MP z 2003r. Nr 11, poz. 159. Obecnie opracowany jest projekt aktualizacji KPGO z lipca 2006r.

⁵⁹ R. Modzelewski, *Wyższe poprzeczki w trosce o naturę*, „Recykling”, X-XII, Nr 4/2004, s. 10; J. Płocica, *Dyskusja nad ostateczną wersją nowelizacji Dyrektywy Rady UE 94/62, „Recykling”*, Nr 5/2003, s. 22

Zestawienia danych uzyskanych w wywiadach telefonicznych przeprowadzonych wśród beneficjentów i Niebeneficjentów działań 1.2 i 3.1 ZPORR w województwie pomorskim

Tabela x - Zestawienie danych dotyczących gospodarki ściekowej

LP	Niebeneficjent/beneficjent	% skanalizowania gminy	(jeśli poniżej 100%) kiedy pozostałe skanalizowanie	Ile kilometrów?	Z jakich środków?	(w przypadku gminy wiejsko-miejskiej) Jaki % miasta jest skanalizowany?	(w przypadku gminy wiejsko-miejskiej) Jaki % terenów wiejskich gminy jest skanalizowany?
1	Gmina Wiejska Przechlewo	77%	2015	15km	PROW, WFOS	nd	nd
2	Gmina Miejska Człuchów	nd	2009	kilka kilometrów	RPO	98%	nd
3	Gmina M/W Bytów	91,3%	2008-2009	16,5	eko fundusz	98%	71,3%
4	Gmina Wiejska Szemud	5%	2009-2013	80	fundusz spójności	nd	nd
5	Gmina Wiejska Stare Pole	57,2% mieszk.gminy - 4% obszaru 64,0% mieszk.aglomeracji	do 2015	40	bd	nd	nd
6	Gmina Wiejska Ostaszewo	1%	brak planów	bd	RPO, PROW	nd	nd
7	Gmina Wiejska Starogard Gdański	15,35%	do 78% do roku 2015	34,95	POIS, RPO	nd	nd
8	Gmina Wiejska Koczala	64%	2008-2009	ok. 12	PROW	nd	nd
9	Gmina Wiejska Cewice	70%	brak planów	bd	bd	nd	nd
10	Gmina Wiejska Subkowy	10%	2009-2015	24	RPO	nd	nd
11	Gmina Wiejska Pruszcz Gdański	70%	2013	ok. 30	POIS, środki własne	nd	nd
12	Gmina Wiejska Rzeczenica	83,70%	2008 - kanalizacja sanitarna w m. Rzeczenica (ul. Słoneczna) 2009 - budowa sieci kan. w m. Międzybórz	Rzeczenica - 200 mb, Międzybórz - ok. 13 km	Rzeczenica - środki własne, Międzybórz - PROW	nd	nd
13	Gmina Wiejska Karsin	33%	2008-2015 r.	31,5 km	ŚRODKI WŁASNE, ZPORR, WFOŚ, EKOFUNDUSZ, NFOŚ	nd	nd
14	Gmina Miejsko-Wiejska Prabuty	85%	2015	97	RPO	85%	0%
15	Gmina Studzienice	66%	Do 2013 r.	22 km	RPO, PROW, POIS	nd	nd
16	Gmina Wiejska Człuchów	24,7%	2020	120	RPO, PROW	nd	nd
17	Gmina Wiejska Słupsk	85%	do 2010	70 km	RPO, Fundusz Spójności	nd	nd
18	Gmina Wiejska Osiek	Okolo 25 % - środki ZPORR	Zależy od dostępu do środków finansowych poza gminnych, być może do roku 2020	bd	bd	nd	nd

19	Gmina M/W Miastko	77%	Do 2013r.	28,58km	RPO, PROW, POIS	98%	46%
20	Gmina Główny	25%	2008-2012	bd	EkoFundusz, WFOŚIGW, Środki własne	nd	nd
21	Gmina Wiejska Kończygłowy	70,60%	2009-2010	około 11km	RPO, PROW, własne	nd	nd
22	Gmina Wiejska Sadlinki	7,70%	2008-2013		Ze środków, które będą dawały możliwość uzyskania dofinansowania np. PROW planujemy budowę oczyszczalni przydomowych,		
23	Gmina Miejska Słupsk	100%	nd	nd	nd	100%	nd
24	Gmina Miejska Kościerzyna	98%	nd	nd	nd	98%	nd
25	Gmina Miejska Tczew	98%	W okresie 5 lat	2-3 km	Własne + UE	98%	nd
26	Gmina Cedry Wielkie	40%	Do 2015	KPOŚK = 34,5km	bd	bd	bd
27	Gmina Kolbudy	67%	bd	bd	PROW	bd	bd
28	Gmina Chojnice	64%	bd	Ok.30km	RPO,PROW, śr. własne	bd	bd
29	Gmina M/W Brusy	60,6%	Do 2013	40 km	RPO, WFOŚIGW	90%	40%

Źródło: opracowanie własne

Tabela x - Zestawienie danych dotyczących gospodarki wodnej

LP	Niebeneficjent/beneficjent	% zwodociągowania gminy	(jeśli poniżej 100%) kiedy pozostałe zwodociągowanie	Ile kilometrów?	Z jakich środków?	(w przypadku gminy M/W) Jaki % miasta jest zwodociągowany?	(w przypadku gminy M/W) Jaki % terenów wiejskich gminy jest zwodociągowany?
1	Gmina Wiejska Przechlewo	92%	2015	10km	PROW	nd	nd
2	Gmina Miejska Człuchów	100%	nd	nd	nd	nd	nd
3	Gmina M/W Bytów	100%	nd	nd	nd	nd	nd
4	Gmina Wiejska Szemud	85%	bieżąca rozbudowa	2-3 km rocznie	środki własne	nd	nd
5	Gmina Wiejska Stare Pole	99,7%	2009	1	środki własne	nd	nd
6	Gmina Wiejska Ostaszewo	98%	brak planów	nd	nd	nd	nd
7	Gmina Wiejska Starogard Gdański	72%	bieżące inwestycje do 92% do 2015	brak dokładnych planów	środki własne	nd	nd
8	Gmina Wiejska Koczała	78%	2008-2009	ok. 12	PROW	nd	nd
9	Gmina Wiejska Cewice	97%	brak planów	nd	nd	nd	nd
10	Gmina Wiejska Subkowy	97%	do 2015	ok. 3	środki własne	nd	nd

11	Gmina Wiejska Pruszcz Gdański	100%	nd	nd	nd	nd	nd	nd
12	Gmina Wiejska Rzeczenica	93,70%	2008	0,56	środki własne	nd	nd	nd
13	Gmina Wiejska Karsin	90%	2008-2011 r.	67 km	ŚRODKI WŁ, RPO, WFOŚ, ekofundusz	nd	nd	nd
14	Gmina M/W Prabuty	90%	2012	5	Budżet gminy	100	90	
15	Gmina Studzienice	90%	2013	5	PROW			
16	Gmina Wiejska Człuchów	99%	2015	10	własne			
17	Gmina Wiejska Słupsk	100%	nd	nd	PROW modernizacja	nd	nd	
18	Gmina Wiejska Osiek	Około 30 % - w latach 60 tych i 90 tych ubiegłego wieku	Być może do roku 2020	bd	bd	nd	nd	
19	Gmina M/W Miastko	98,50%	nd	nd	nd	100%	97%	
20	Gmina Główny	90%	2008-2012	Brak danych	WFOŚiGW, Środki własne, PROW			
21	Gmina Wiejska Kołczygłowy	95,20%	2009-2010	Około 2 km	PROW i środki własne	nd	nd	
22	Gmina Wiejska Sadlinki	77%	W latach 2008-2013	ok 30 km	PROW			77%
23	Gmina Miejska Słupsk	nd	nd	nd	nd	100%		
24	Gmina Miejska Kościerzyna	nd	nd	nd	nd	99%		
25	Gmina Miejska Tczew	100%	nd	nd	nd	nd	nd	
26	Gmina Cedry	99,7%	Do 2013	8,6 km	PROW/ WFOŚ	nd	nd	
27	Gmina Kolbudy	90%	bd	bd	bd	nd	nd	
28	Gmina Chojnice	90%	bd	Ok. 20km	RPO, PROW, śr.własne	nd	nd	
29	Gmina M/W Brusy	87%	Do 2015	15 km	RPO	100%	80%	

Źródło: opracowanie własne

Tabela x - Zestawienie danych dotyczących wykorzystania energii OZE

lp	Niebeneficjent/beneficjent	Czy istnieją instalacje wykorzystujące OZE	Jeśli tak, jaki rodzaj (biomasa, kolektory słoneczne, wiatrowa, geotermalna, wodna)?	Jeśli tak to ile instalacji?	Jakiej mocy?	Kiedy założone? były	Jeśli nie, to Czy zamierzają takie instalacje zakładać?	Jaki rodzaj (biomasa, kolektory słoneczne, wiatrowa, geotermalna, wodna)?	Ile instalacji?	Jakiej mocy?	Jakie byłyby źródła finansowania systemu?	Kiedy mają być założone?
1	Gmina Wiejska Przechlewo	tak	Kotłownia na biomasę i 2 biogazownie	3	Kotłownia - 5 MW Biogazownia Pawłówko - 725 KW	Kotłownia-2001 Biogazownia w 2001 i 2008	tak	Elektrownia wiatrowa	20	bd	Prywatny inwestor	do 2012

					Płaszczycza-625 KW							
2	Gmina Miejska Człuchów	nie	nd	nd	nd	nd	tak	Kotłownia-biomasę	bd	bd	bd	bd
3	Gmina Miejsko - Wiejska Bytów	nie	nd	nd	nd	nd	nie	nd	nd	nd	nd	nd
4	Gmina Wiejska Szemud	nie	nd	nd	nd	nd	nie	nd	nd	nd	nd	nd
5	Gmina Wiejska Stare Pole	nie	nd	nd	nd	nd	nie	nd	nd	nd	nd	nd
6	Gmina Wiejska Ostaszewo	nie	nd	nd	nd	nd	nie	nd	nd	nd	nd	nd
7	Gmina Wiejska Starogard Gdański	tak	ogrzewanie geotermalne(z eko funduszu)	1	bd	2000	tak	ogrzewanie na biomasę w szkołach	trzy szkoły	bd	RPO	2009-2010
8	Gmina Wiejska Koczała	nie	nd	nd	nd	nd	nie	nd	nd	nd	nd	nd
9	Gmina Wiejska Cewice	nie	nd	nd	nd	nd	nie	nd	nd	nd	nd	nd
10	Gmina Wiejska Subkowy	nie	nd	nd	nd	nd	tak	elektrownie (farmy) wiatrowe	3	2 mega waty każda	firmy prywatne zrealizują inwestycje	do 2013
11	Gmina Wiejska Pruszcz Gdański	tak	turbiny wodne na rzece Raduni	4	bd	bd	tak	bioelektrownia na odpady grzewcze (prowadzona analizawykonaności)	1	bd	NFOŚ	bd
12	Gmina Wiejska Rzeczenica	nie	nd	nd	nd	nd	nie	nd	nd	nd	nd	nd
13	Gmina Wiejska Karsin	nie	nd	nd	nd	nd	Nie	nd	nd	nd	nd	nd
14	Gmina Miejsko-Wiejska Prabuty	tak	Wiatrowa + wodna	1 + 2	12-24V + 1MW	2001 + 1994	tak	Wiatrowa słoneczna +	17+200	42,5MW + brak danych	Środki prywatne + dotacja z UE	2012 + 2010
15	Gmina Studzienice	nie	nd	nd	nd	nd	nie	nd	nd	nd	nd	nd
16	Gmina Wiejska Człuchów	tak	biomasa	3	1300 kW	2003,2004,2005	TAK	biomasa, kolektory słoneczne	2	310	Środki własne, WFOŚiGW	2010
17	Gmina Wiejska Słupsk	tak	biomasa	6	łącznie około 1,2 kw	2003	zakładamy kolejne	biomasa	1	1,3 kw	Ekofundusz	2008
18	Gmina Wiejska Osiek	Nie	nd	nd	nd	nd	nie	bd	bd	bd	bd	bd
19	Gmina Miejsko-Wiejska Miastko	TAK	Elektrownie wiatrowe i wodne	6szt. wiatraków, 2 elektrownie wodne	154KW x 6szt; 50Kwx2szt	Wiatraki - 2004r; elektrownie wodne - 1990r i 2002r.	TAK	Wiatrowe, wodne	bd	bd	Inwestorzy prywatni	bd
20	Gmina Głównyzyce	Tak	Biomasa, wodna	Biomasa - 6 wodna - 2	Biomasa - Do 150 kW;	Biomasa 2004-2007; wodna -	bd	bd	bd	bd	bd	bd

					wodna – bd	brak danych						
21	Gmina Wiejska Kołczygłowy	Nie	nd	nd	nd	nd	Nie	nd	nd	nd	nd	nd
22	Gmina Wiejska Sadlinki	Nie	nd	nd	nd	nd	Tak	Biomasa, kolektory słoneczne, elektrownie wiatrowe,	W chwili obecnej trudno powiedzieć	bd	bd	bd
23	Gmina Miejska Słupsk	tak	Kolektory słoneczne, elektrownia wodna, pompy ciepła, biomasę ze składowiska odpadów, biogaz z kompostowni osadu.	Kolektory słoneczne 15 kpl, elektrownia wodna 1. pompy ciepła 1, biomasę 1, biogaz ze składowiska odpadów 1, biogaz z kompostowni osadu 1	2007 kolektory pozostałe bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd
24	Gmina Miejska Kościerzyna	tak	2 kotły z biomasą współspalanie	2	16Mgwat	2006	tak	kocioł w oparciu o technologię ORC	1	1,6 MgW	RPO	2009
25	Gmina Miejska Tczew	nie	nd	nd	nd	nd	nd	nd	nd	nd	nd	nd
26	Gmina Cedry Wielkie	tak	Pompy ciepła	2	bd	2001	bd	bd	bd	bd	bd	bd
27	Gmina Kolbudy	nie	nd	nd	nd	nd	nie	nd	nd	nd	nd	nd
28	Gmina Chojnice	nie	nd	nd	nd	nd	nie	nd	nd	nd	nd	nd
29	Gmina Brusy	tak	Biomasa, kolektory słoneczne, wodna, pompy ciepłne	10	Biomasa – 2,9 MW	2004	bd	bd	bd	bd	bd	bd

Źródło: opracowanie własne

Tabela x - Zestawienie danych dotyczących energetyki i monitoringu

Lp	Niebeneficjent/beneficjent	Czy istnieją problemy/potrzeby w obszarze energetyki?	Jeśli tak to czy planują realizację projektu we tym zakresie?	Czy istnieje system monitorowania w gminie?	Jeśli tak od kiedy?	Na czym system ten polega?	Jeśli nie, czy zamierzają taki system stworzyć?	Kiedy?	Na czym będzie polegał?	Źródła finansowania systemu?
1	Gmina Wiejska Przechlewo	nie	nd	tak	1999	Monitorowanie zanieczyszczeń powietrza, wód grunt., gleby	nie	nd	nd	nd
2	Gmina Miejska Człuchów	nie	nie	tak	od kilku lat	przedsiębiorstwa komunalne składają sprawozdania i raporty, które poddawane są	nie	nd	nd	nd

						analizie; nadzorowana jest także jest także selektywna gospodarka odpadami				
3	Gmina Miejsko - Wiejska Bytów	nie	nie	nie	nd	nd	nie	nd	nd	nd
4	Gmina Wiejska Szemud	wichury zrywają linie wysokiego napięcia	nie (ponieważ, nie jest to infrastruktura gminy lecz prywatnej firmy)	nie	nd	nd	nie	nd	nd	nd
5	Gmina Wiejska Stare Pole	nie	nd	nie	nd	nd	nie	nd	nd	nd
6	Gmina Wiejska Ostaszewo	nie	nie	tak	od kilku lat	monitorowanie składowania odpadów i nieczystości (kosze na śmieci, szamba)	tak	nie wiem	zatrudnienie nowego pracownika, który będzie odpowiedzialny za monitorowanie	środki własne
7	Gmina Wiejska Starogard Gdański	nie	nie	tak	2008	powołano inspektora ochrony środowiska, który zajmuje się nielegalnym składowaniem odpadów i nielegalnymi podłączeniami do sieci kanalizacyjnej	nie	nd	nd	nd
8	Gmina Wiejska Koczała	nie	modernizacja kotłowni osiedlowej ok. 2010	tak	od kilku lat	kontrole czystości i kontrole wymaganych pojemników na posesjach	nie	nd	nd	nd
9	Gmina Wiejska Cewice	przewrócone w czasie wichury drzewa niszczą sieć elektryczną	nie (ponieważ jest to sprawa firmy energetycznej)	tak	nr.1 od roku, nr.2 od 8 lat	1) monitoring pojemników na odpady (umowy, odstawianie); 2) monitoring składowania odpadów	nie	nd	nd	nd
10	Gmina Wiejska Subkowy	nie	nd	tak	2007	pomiary i analizy w oczyszczalni ścieków i stacji uzdatniania wody	bd	bd	bd	bd
11	Gmina Wiejska Pruszcz Gdański	nie	nd	nie	nd	nd	nie	nd	nd	nd
12	Gmina Wiejska Rzeczenica	nie	nie	nie	nd	nd	nie	nd	nd	nd
13	Gmina Wiejska Karsin	bd	bd	nie	nd	nd	nd	nd	nd	nd
14	Gmina Miejsko-Wiejska Prabuty	nie	nie	nie	nd	nd	tak	2011	Monitoring środowiska	GFOŚ, Powiat.FOŚ, Wojew.FOŚ
15	Gmina Studzienice	nie	nie	nie	nd	nd	Tak	2013	Monitorowanie gospodarki ściekowej i zaopatrzenia ludności w wodę	RPO, PROW, POIS

16	Gmina Wiejska Człuchów	nie	nd	nd	nd	nd	bd	bd	bd	bd
17	Gmina Wiejska Słupsk	nie	nd	nd	nd	nd	bd	bd	bd	bd
18	Gmina Wiejska Osiek	Do tej pory nie występowały	Nie dotyczy	Nie	nd	nd	Na dzień dzisiejszy nie	bd	Nie wiadomo	Nie wiadomo
19	Gmina Miejsko-Wiejska Miastko	tak	tak	nie	nd	nd	nd	nd	nd	nd
20	Gmina Główny	nie	nie	nie	nd	nd	nie	nd	nd	nd
21	Gmina Wiejska Kołczygłowy	nie	nie planujemy	Monitoring przepompowni ścieków- szt. 10. Na oczyszczalniach ścieków konserwatorzy nadzorują pracę urządzeń.	2004	bd	Nie	nd	nd	nd
22	Gmina Wiejska Sadlinki	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd
23	Gmina Miejska Słupsk	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd
24	Gmina Miejska Kościerzyna	nie	nd	tak, pewien element systemu	2007	badania zawartości dwutlenku węgla w powietrzu	tak	2009	monitoring powietrza i meteorologia	RPO
25	Gmina Miejska Tczew	nie	bd	tak	1995	Automatyczna stacja monitorowania powietrza	bd	bd	bd	bd
26	Gmina Cedry Wielkie	bd	bd	tak	bd	Monitoring i system ostrzegania przed powodzią	bd	bd	Monitoring i system ostrzegania przed powodzią	RPO
27	Gmina Kolbudy	nie	nd	nd	nd	nd	nie	nd	nd	nd
28	Gmina Chojnice	nie	nd	nd	nd	nd	nie	nd	nd	nd
29	Gmina Brusy	nie	nd	nd	nd	nd	nie	nd	nd	nd

Źródło: opracowanie własne

1. Scenariusz Panelu Dyskusyjnego

Wprowadzenie

Scenariusz wywiadu, tj. dyspozycje do wywiadu mają charakter wytycznych, określających, jakie informacje są poszukiwane w badaniu. W scenariuszu zaprojektowano przebieg standardowej rozmowy i ujęto zagadnienia, których ma ona dotyczyć, w formę pytań do uczestników. Moderator prowadząc wywiad musi kierować się dyspozycjami i realizować wywiad według przyjętego scenariusza. Należy starać się w miarę możliwości pozyskać wszystkie informacje, których dotyczy scenariusz. Zarazem jednak przebieg wywiadu może odbiegać od scenariusza pod względem kolejności i sposobu sformułowania pytań – moderator powinien podążać za przebiegiem dyskusji, zadając pytania związane z zagadnieniami, które zostały wywołane przez uczestników, a w odpowiednim momencie kierować rozmowę na pominięte dotychczas zagadnienia. Nie jest konieczne zadanie za wszelką cenę wszystkich pytań, zwłaszcza, jeżeli moderator zauważy zmęczenie uczestników, natomiast kluczowe dla jakości zebranego materiału jest stworzenie uczestnikom warunków do możliwie naturalnej, nieskrępowanej rozmowy.

Na początku panelu dyskusyjnego przedstawiciel Wykonawcy przedstawi cel dyskusji oraz problematykę i zagadnienia, które będą przedmiotem dyskusji panelowej.

Dokona również przedstawienia firmy, moderatora, przedstawicieli UM.

Następnie poprosi o przedstawienie się poszczególnych panelistów.

W trakcie wywiadu moderator/Wykonawca mówi (na potrzeby nagrania i transkrypcji panelu), jaką instytucję reprezentuje każda z osób kolejno zabierających głos. Moderator powinien podawać tą informację o ile to możliwe przy każdej z wypowiedzi uczestników, ale w taki sposób, aby nie zakłócać przebiegu rozmowy. Bezpośrednio po przedstawieniu się uczestników moderator informuje ich, że będzie wymieniał w trakcie rozmowy instytucje, jakie reprezentują, aby ułatwić późniejsze rozpoznanie, kto co powiedział.

Jednocześnie zapewnia ich, że czyni to na potrzeby analizy, badanie ma charakter anonimowy i wypowiedzi uczestników nie będą w opracowaniach związane z ich nazwiskami.

Zadaniem moderatora jest moderowanie dyskusji, a więc ukierunkowywanie jej na zagadnienia, które moderator ma podane w dyspozycjach, m. in. poprzez:

- zachęcanie do rozwinięcia tych wypowiedzi, które pozostają w związku z tematem i zachęcanie do wypowiedzi mniej aktywnych uczestników,
- ograniczanie wypowiedzi nie na temat i ewentualnej dominacji niektórych uczestników nad pozostałymi.
- pogłębiać należy także te zagadnienia, które pojawią się chociaż zapytania nie przewidziano, ale pozostają one w ścisłym związku z tematyką dyspozycji.

Cel dyskusji i problematyka poddana dyskusji

Problematyka i zagadnienia, jakie objęła dyskusja panelowa były następujące:

- ↳ Jakie powinny być efektywne formy wsparcia wnioskodawców ze strony IZ we wdrażaniu RPO WP (w przygotowywaniu projektów do finansowania w ramach RPO WP);
- ↳ Potrzeby potencjalnych beneficjentów w kontekście RPO WP (jakie potrzeby są najbardziej palące do zaspokojenia - które z działań RPO WP będą cieszyć się dużym powodzeniem, a na które będzie składanych niewiele wniosków);
- ↳ Problemy zaistniałe w trakcie wdrażania projektów finansowanych z ZPORR;
- ↳ Analiza procedury naboru projektów wraz z analizą zasad oceny i wyboru projektów.

Spotkanie chcemy podzielić na kilka bloków tematycznych i rozpocząć od analizy procedury naboru projektów oraz oceny i wyboru.

Ponieważ to może wskazać na jakie problemy w trakcie w procesie wdrażania i realizacji projektów ZPORR Państwo napotkaliście.

Następnym tematem, który wypłynie z wcześniejszej analizy będą problemy w regionie beneficjenta w kontekście aplikowania zarówno wcześniejszego do ZPORR jak i obecnie do RPO WP.

Kolejnym blokiem tematycznym będzie wsparcie ze strony IW/IŻ/władz regionu w aplikowaniu o dofinansowanie. Poniekąd najważniejszym blokiem będą zagadnienia dot. komunikacji

potrzeb potencjalnych beneficjentów oraz jakie źródła finansowania będą te potrzeby zaspokajały. Po jakie środki chcą aplikować i w jakim zakresie?

Bloki tematyczne panelu dyskusyjnego

a) Analiza procedury naboru projektów oraz oceny i wyboru

Problemy w trakcie w procesie wdrażania i realizacji projektów ZPORR

1. Z jakimi problemami borykają się Państwo obecnie w obszarze ochrony środowiska? Jak problemy te zmieniały się w ostatnich latach (2004-2008)?
2. Co stanowiło największą barierę w pozyskaniu środków (bariery formalne, merytoryczne, potencjału i doświadczenia organizacji, uzyskanie poręczeń/kredytów, przygotowanie dokumentacji, inne)?
3. Jak wyglądał proces podejmowania decyzji o złożeniu wniosku o dofinansowanie oraz proces przygotowania dokumentów aplikacyjnych?
4. Co sprzyjało korzystaniu z funduszy?
5. Co można byłoby zmienić w procesie naboru wniosków? Czego w tym procesie unikać w RPO WP?
6. Jak ocenia się rozłożenie i czas trwania rund aplikacyjnych w czasie? (czy było ich za mało/wystarczająco?) Jak ocenia się harmonogram rund w RPO WP?
7. Czy informacja o rundach aplikacyjnych była wystarczająco wcześniej rozpowszechniana (przez kogo, skąd Pan(i) dowiedział się o rundzie)?
8. Co zmieniłaby/-łby Pan(i) w procesie oceny wniosków?
9. Jaki problemy napotkano na etapie realizacji/monitorowania/rozliczania/kontroli projektu?
10. W jaki sposób będzie zapewniona trwałość projektu – a) jakie są źródła pokrycia kosztów funkcjonowania infrastruktury, b) czy projekt generuje przychody, a jeśli tak to w jakim stopniu pozwalają one pokryć koszty operacyjne)

Problemy w regionie beneficjenta w kontekście aplikowania

1. Co jest powodem niskiej/wysokiej aktywności w składaniu wniosków i co jest powodem skuteczności w aplikowaniu?
2. Gdzie leży problem małej aktywności? (znaczenie lidera/lokalnej strategii ochrony środowiska i świadomości)
3. Czy problemy, które są do rozwiązania w powiecie gminie w zakresie ochrony środowiska są dobrze znane i ustrukturyzowane tj. jest roczny plan/strategia ochrony środowiska gminy?

Projekty składane w partnerstwie

1. Czy współpracujecie Państwo z instytucjami/organizacjami zajmującymi się infrastrukturą/ochroną środowiska. Jeśli tak na czym polega ta współpraca i jakie są jej efekty/korzyści?

2. Czy korzysta Pan(i) z rad/opinii ekspertów w zakresie ochrony środowiska? Czy w Pana (i) regionie są tacy eksperci, do których można się zwrócić o pomoc?
3. Co ogranicza sprawny rozwój i modernizację infrastruktury ochrony środowiska w powiecie/województwie?
4. Czy Państwo jesteście zainteresowani złożeniem jakiegoś projektu w partnerstwie/ jakiego/ w jakim zakresie? (np. systemu monitoringu ochrony środowiska?)
5. Problem trwałości projektów – kto je później utrzymuje i dlaczego? Czy w tym przypadku potrzebni są partnerzy?

b) Wsparcie ze strony IW

1. Relacja: beneficjent – IW
2. Podnoszenie świadomości a władze regionu
3. Monitoring (idea wspólnego systemu) system a władze regionu

c) Realizacja projektów

1. W jakim stopniu projekty realizowane przez Państwa instytucje były komplementarne z innymi projektami (własnymi lub innych instytucji) na poziomie lokalnym, regionalnym, krajowym.
2. Patrząc z perspektywy, jak Państwo sądzą, czy udałoby się zrealizować projekt bez wsparcia ze środków UE. Dlaczego tak Państwo sądzą?
3. Czy osiągnięto zaplanowane w projekcie wskaźniki produktu/rezultatu? Co było przyczyną sukcesu/porażki w zakresie osiągnięcia wskaźników?
4. Czy realizacja projektu przyczyniła się do podjęcia decyzji o realizacji innych inwestycji, których nie planowano („efekt kuli śniegowej”).
5. W jakim stopniu, realizacja projektu przyczyniła się do rozwiązania problemów Beneficjenta w momencie planowania projektu?

d) Rzeczywiste potrzeby potencjalnych beneficjentów

Źródła wsparcia w obecnym okresie programowania

1. Z jakich źródeł respondenci chcą korzystać w przyszłości i dlaczego?
RPO / PROW / POiŚ / RYBY
2. Jak oceniają Państwo przyjęte zasady demarkacji (podziału) rodzajów inwestycji pomiędzy programami (m.in. wg wartości projektu)?

Wsparcie, po jakie wnioskodawcy będą aplikować

1. Po jakie środki chcą aplikować (wartość)? Ile przedsięwziąć? W jakim stopniu komplementarne?
2. W jakim zakresie będą aplikować?
 - i) uporządkowania sieci kanalizacji

- ii) uporządkowania sieci wodociągowej
- iii) wykorzystania energii odnawialnej (Jakie są szanse projektów z zakresu OZE?, kto ma być ich beneficjentem, kto (kto zapewnia trwałość)
- iv) poprawa efektywności systemów wytwarzania i przesyłu energii
- v) stworzenia/ulepszenia systemu monitorowania/systemu informacji o środowisku i zagrożeniach ekologicznych (Jaki powinien być ten monitoring? Może jeden spójny, kto powinien składać wnioski na monitoring?)

2. Dyspozycje IDI z beneficjentem

1. Jakie działania przewidziano w projekcie? Czy były one wzajemnie komplementarne?
2. Jakie zaplanowano wskaźniki produktu / rezultatu projektu?
3. W jakim stopniu osiągnięto wskaźniki produktu / rezultatu? Co na to wpłynęło?
4. Jak Pan(i) ocenia użyteczność tych wskaźników?
5. Czy umowa o dofinansowanie była aneksowana? Jeśli tak, to ile i czego dotyczyły aneksy?
6. Czy projekt był w jakikolwiek sposób powiązany z innymi przedsięwzięciami w regionie (zarówno innych programów operacyjnych jak i Funduszu Spójności? Jeśli tak to jakie to były powiązania i czy można powiedzieć, że projekt i przedsięwzięcie były wzajemne komplementarne?
7. Jeśli korzystał wcześniej z Funduszu Spójności jak porównuje proces składania, wyboru i procedury, finanse obydwu programów?
8. Co stanowiło największą barierę w pozyskaniu środków (bariery formalne, merytoryczne, potencjału i doświadczenia organizacji, uzyskanie poręczeń/kredytów, inne)?
9. Co sprzyjało korzystaniu z funduszy?
10. Co zmieniłaby/-łby Pan(i) w procesie naboru wniosków?
11. Jak Pan(i) ocenia rozłożenie i czas trwania rund aplikacyjnych w czasie? (czy było ich za mało/wystarczająco?)
12. Czy informacja o rundach aplikacyjnych była wystarczająco wcześniej rozpowszechniana (przez kogo, skąd Pan(i) dowiedział się o rundzie)
13. Co zmieniłaby/-łby Pan(i) w procesie oceny wniosków?
14. Jaki problemy napotkano na etapie realizacji/monitorowania/rozliczania/kontroli projektu?
15. W jaki sposób będzie zapewniona trwałość projektu (czy nie było problemu z zapewnieniem tej trwałości)?
16. Jak Pan(i) sądzi, dlaczego w niektórych powiatach złożono b. dużo wniosków a w innych mniej – czy sądzi Pan, że wnioskodawca był jakoś szczególnie przygotowany? Korzystał z pomocy zewnętrznych ekspertów w przygotowaniu wniosków? Z pomocy IW ZPORR?
17. Jak Pan(i) ocenia dialog i wsparcie w trakcie realizacji projektu ze strony instytucji wdrażającej ZPORR/władz regionu?
18. Jak Pan(i) ocenia potrzeby swojej gminy/powiatu w zakresie:
 - uporządkowania sieci kanalizacji
 - uporządkowania sieci wodociągowej
 - wykorzystania energii odnawialnej (np. biomasa)
 - stworzenia/ulepszenia systemu monitorowania/systemu informacji o środowisku i zagrożeniach ekologicznych
 - poprawa efektywności systemów wytwarzania i przesyłu energii
19. Czy współpracuje Pan(i) z instytucjami/organizacjami zajmującymi się infrastrukturą/ochroną środowiska. Jeśli tak na czym polega ta współpraca i jakie są jej efekty/korzyści?
20. Czy korzysta Pan(i) z rad/opinii ekspertów w zakresie ochrony środowiska? Czy w Pana (i) regionie są tacy eksperci, do których można się zwrócić o pomoc?

21. Czy problemy, które są do rozwiązania w powiecie gminie w zakresie ochrony środowiska są dobrze znane i ustrukturyzowane tj. jest roczny plan/strategia ochrony środowiska gminy?
22. Co wg Pana(i) ogranicza sprawny rozwój i modernizację infrastruktury ochrony środowiska w powiecie/województwie?
23. Czy jako JST byłby Pan (i) zainteresowany stworzeniem systemu monitorowania/systemu informacji o środowisku i zagrożeniach ekologicznych? Samodzielnie? W Partnerstwie – jeśli tak to z kim?
24. Czy zamierza Pan w nowym okresie programowania aplikować o środki w ramach kanalizacji/wodociągów/ poprawa efektywności systemów wytwarzania i przesyłu energii/ wykorzystaniu energii odnawialnej. Jeśli nie – co jest przeszkodą?
25. Z jakim programów chciałby Pan (i) skorzystać i w jakim zakresie? PROW, POIŚ, RPO WP?

3. Dyspozycje IDI z niebeneficjentem

1. Jakie działania przewidziano w projekcie? Czy były one wzajemnie komplementarne?
2. Z jakich powodów odrzucono Państwa projekt?
3. Czy projekt był w jakikolwiek sposób powiązany z innymi przedsięwzięciami w regionie (zarówno innych programów operacyjnych jak i Funduszu Spójności? Jeśli tak to jakie to były powiązania i czy można powiedzieć, że projekt i przedsięwzięcie były wzajemnie komplementarne?
4. Czy po odrzuceniu projektu, próbowała Pan (i) składać ten projekt ponownie lub uzyskać inne źródło dofinansowania (np. FS)?
5. Jeśli korzystał wcześniej z Funduszu Spójności jak porównuje proces składania, wyboru i procedury, finanse obydwu programów?
6. Co sprzyjało korzystaniu a co nie z funduszy?
7. Co zmieniłaby/-łby Pan(i) w procesie naboru wniosków?
8. Jak Pan(i) ocenia rozłożenie i czas trwania rund aplikacyjnych w czasie? (czy było ich za mało/wystarczająco?)
9. Czy informacja o rundach aplikacyjnych była wystarczająco wcześniej rozpowszechniana (przez kogo, skąd Pan(i) dowiedział się o rundzie)
10. Co zmieniłaby/-łby Pan(i) w procesie oceny wniosków?
11. Jak Pan(i) sądzi, dlaczego w niektórych powiatach złożono b. dużo wniosków a w innych mniej – czy sądzi Pan, że wnioskodawca był jakoś szczególnie przygotowany? Korzystał z pomocy zewnętrznych ekspertów w przygotowaniu wniosków? Z pomocy IW ZPORR?
12. Jak Pan(i) ocenia dialog i wsparcie w trakcie składania wniosku ze strony instytucji wdrażającej ZPORR/władz regionu?
13. Jak Pan(i) ocenia potrzeby swojej gminy/powiatu w zakresie:
 - uporządkowania sieci kanalizacji
 - uporządkowania sieci wodociągowej
 - wykorzystania energii odnawialnej (np. biomasa)
 - stworzenia/ulepszenia systemu monitorowania/systemu informacji o środowisku i zagrożeniach ekologicznych
 - poprawa efektywności systemów wytwarzania i przesyłu energii
14. Czy współpracuje Pan(i) z instytucjami/organizacjami zajmującymi się infrastrukturą/ochroną środowiska. Jeśli tak na czym polega ta współpraca i jakie są jej efekty/korzyści?
15. Czy korzysta Pan(i) z rad/opinii ekspertów w zakresie ochrony środowiska? Czy w Pana (i) regionie są tacy eksperci, do których można się zwrócić o pomoc?
16. Czy problemy, które są do rozwiązania w powiecie gminie w zakresie ochrony środowiska są dobrze znane i ustrukturyzowane tj. jest roczny plan/strategia ochrony środowiska gminy?
17. Co wg Pana(i) ogranicza sprawny rozwój i modernizację infrastruktury ochrony środowiska w powiecie/województwie?

18. Czy jako JST byłby Pan (i) zainteresowany stworzeniem systemu monitorowania/systemu informacji o środowisku i zagrożeniach ekologicznych? Samodzielnie? W Partnerstwie – jeśli tak to z kim?

19. Czy zamierza Pan w nowym okresie programowania aplikować o środki w ramach kanalizacji/wodociągów/ poprawa efektywności systemów wytwarzania i przesyłu energii/ wykorzystaniu energii odnawialnej. Jeśli nie – co jest przeszkodą?

20. Z jakim programów chciałby Pan (i) skorzystać i w jakim zakresie? PROW, POIS, RPO WP?

3. Dyspozycje IDI z przedstawicielami instytucji z obszaru infrastruktury środowiska w województwie pomorskim

1. Proszę w skrócie przedstawić profil działalności organizacji?

2. Dlaczego w pomorskim jest takie małe zainteresowanie składaniem projektów w ramach OZE?

3. Proszę w skrócie przedstawić profil działalności organizacji – jakie usługi oferują w ramach infrastruktury ochrony środowiska, jakie funkcje pełnią? Kto korzysta z Państwa usług? Jaka część usług (i jakich) realizowana jest na zasadach komercyjnych, a jaka w ramach projektów finansowanych ze środków publicznych?

4. Z Pana(i) perspektywy, jakie obszary infrastruktury ochrony środowiska (kanaliza, wodociągi, oczyszczanie powietrza/wód, odpady/oczyszczalnie) najlepiej rozwijają się w województwie pomorskim (w różnych powiatach)? Jakże z kolei mają trudności?

5. Pana(i) zdaniem jakie kierunki powinny być finansowane/dofinansowane aby zwiększyć osiągnąć cele zapisane zarówno w strategii odpadami jak i

6. Pana(i) zdaniem jakie są rzeczywiste potrzeby poszczególnych JST na dofinansowanie w obszarze ochrony środowiska?

7. Jak Pan(i) ocenia dialog pomiędzy centralnymi władzami regionu (dysponentami środków finansowych a JST potencjalnymi beneficjentami)?

8. Jak Pan(i) ocenia współpracę JST z instytucjami/ekspertami wspierającymi ochronę środowiska?

9. Jakie są kluczowe problemy/bariery rozwojowe (wykorzystanie potencjału gospodarczego i społecznego) w województwie czy w poszczególnych regionach w obszarze infrastruktury ochrony środowiska?

10. Pana(i) zdaniem, w jaki sposób władza regionu/administracja mogłaby przyczynić się do wspierania idei ochrony środowiska w regionie pomorskim? Jak ją promować?

11. Czy istnieje edukacja ekologiczna w tym zakresie/ przez kogo realizowana? Z jakim skutkiem?

12. Jakie kryteria ocen należałoby zastosować w celu wyboru projektów najskuteczniej realizujących cele strategii rozwoju województwa?

13. Pana(i) zdaniem jakie są rzeczywiste potrzeby w zakresie infrastruktury środowiska w poszczególnych powiatach?

14. Jak Pan(i) sądzi, dlaczego w niektórych powiatach złożono b. dużo wniosków a w innych mniej – czy sądzi Pan, że wnioskodawca był jakoś szczególnie przygotowany? Korzystał z pomocy zewnętrznych ekspertów w przygotowaniu wniosków? Z pomocy IW ZPORR? Czy są takie, które są bardzo aktywne? Z czego to wynika?

15. Czy współpracuje Pan(i) z innymi instytucjami/organizacjami zajmującymi się infrastrukturą/ochroną środowiska. Jeśli tak na czym polega ta współpraca i jakie są jej efekty/korzyści? Czy w regionie są tacy eksperci?

16. Czy Pana(i) zdaniem problemy, które są do rozwiązania w poszczególnych powiatach/ województwie w zakresie ochrony środowiska są dobrze znane i ustrukturyzowane tj. jest roczny plan/strategia ochrony środowiska gminy? Czy te mało aktywne powiaty mają te potrzeby dobrze zidentyfikowane?

17. Czy w województwie istnieją spójne systemy monitorowania informacji o środowisku i zagrożeniach ekologicznych? Przez kogo są zarządzane?

4. Dyspozycje IDI z przedstawicielem IZ RPO WP i IW ZPORR

1. Jak Pan(i) ocenia uwzględnianie rzeczywistych potrzeb przedsiębiorców (w szczególności MMSP) w strategiach województwa pomorskiego?
2. Jak wygląda współpraca/komunikacja/wzajemne relacje pomiędzy władzami regionu odpowiedzialnymi za wsparcie przedsiębiorczości i innowacyjności a przedsiębiorcami? Czy został wypracowany skuteczny system współpracy i komunikacji?
3. Jak Pan(i) ocenia zaangażowanie przedsiębiorców i instytucji reprezentujących przedsiębiorców proces konsultacji RPO? Czy postulaty środowiska przedsiębiorstw zostały uwzględnione (jeśli tak to jakie)?
4. Jak Pan(i) ocenia współpracę przedsiębiorców (w tym mikroprzedsiębiorców) z instytucjami wspierającymi przedsiębiorczość i przedsiębiorców (jakie rezultaty, korzyści mają obie strony, jakie wsparcie dostarcza instytucja)?
5. Jak Pan(i) ocenia współpracę przedsiębiorców (w tym mikroprzedsiębiorców) z IOB, w tym instytucjami naukowymi i B+R (jakie rezultaty, korzyści mają obie strony, jakie wsparcie dostarcza instytucja)?
6. Jakie są kluczowe problemy/bariery rozwojowe (wykorzystanie potencjału gospodarczego i społecznego) w województwie czy w poszczególnych regionach (jakie bariery, w jakich regionach, źródła)?
7. Pana(i) zdaniem w jaki sposób władza regionu/administracja mogłaby przyczynić się do wspierania innowacyjności w regionie pomorskim?
8. Co wg Pana(i) ogranicza innowacyjność pomorskich przedsiębiorców?
9. Często innowacyjny projekt jest ryzykowny, co często wpływa negatywnie na uzyskanie kredytów bankowych/poręczeń przez przedsiębiorcę chcącego go realizować? W jaki sposób tą kwestię mogą rozwiązać władze regionalne/ instytucje wspierające przedsiębiorczość/wdrażające i zarządzające RPO WP?
10. Dlaczego w SRWP nie zostały określone wartości wskaźników?
11. W jaki sposób władze centralne województwa pomorskiego pobudzają do aktywności gminy w zakresie wspierania przedsiębiorczości (włączając w to wsparcie w procesie absorpcji środków przeznaczonych na przedsiębiorczość)?
12. Czy określając typy projektów kwalifikujących się do wsparcia w ramach poszczególnych działań oraz budżety działań, przeprowadzono prognozę podaży projektów w regionie i skalę zapotrzebowania na środki ze strony potencjalnych projektodawców?
13. Jak Pan(i) zdaniem należy oceniać poziom innowacyjności projektów (potwierdzenie jednostek naukowych, weryfikacja przez panel ekspertów na podstawie biznes planu i wniosku o dofinansowanie, inne)?
14. Jakie kryteria ocen należałoby zastosować w celu wyboru projektów najskuteczniej realizujących cele strategii rozwoju województwa?
15. Popyt na jakie projekty (kierunki finansowania) jest charakterystyczny dla pomorskiego? Czy popyt przedsiębiorców zgadza się z kierunkami zakładanymi w Strategii Rozwoju województwa? Czy powinny być inne finansowane?
16. Ilu Beneficjentów odwoływało się w przypadku odrzucenia wniosków (przekroju na poszczególne działania oraz na jakich etapach oceny), ilu wniosków po odwołaniu uzyskało dofinansowanie?
17. Na podstawie jakich danych PKS ustalał terminy konkursów w danym roku (w ramowym planie realizacji działania na konkretny rok)? W jaki sposób była ustalana alokacja?
18. Czy były przeprowadzane szkolenia / praktyczne warsztaty dla przedsiębiorców ubiegających się o dofinansowanie ze ZPORR? Jeśli tak to ile, w jakim zakresie i ilu uczestników wzięło w nich udział?
19. Jakie wg IW były główne problemy na etapie przygotowania wniosku aplikacyjnego, wyboru, realizacji projektów z jakimi borykał się beneficjent? Jakie błędy popełniał?
20. Jakie problemy miała IW na etapie płatności w badanych działaniach ZPORR?